

T.C.
ONDOKUZ MAYIS ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Türk dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı

YAVUZ BÜLENT BAKILER ve ESERLERİNİN İNCELENMESİ

(Yüksek Lisans Tezi)

TEZ
YÜK
LİS
M. H. B. Y.
1989

Hazırlayan

Hüsniye Zai

Danışman

Doç. Dr. Celâl Tarakçı

Samsun-1989

Onsekiz Mayıs Üniversitesi

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğüne,

İş bu çalışma jürimiz tarafından Türk Edebiyatı Ana-
bilim Dalında YÜKSEK LİSANS tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan İmza

Ünvanı, Adı ve Soyadı

Doç. Dr. Celal Tarakçı

Üye

İmza

Ünvanı, Adı ve Soyadı

Yrd. Doç. Dr. Mustafa Özbacı

Üye

İmza

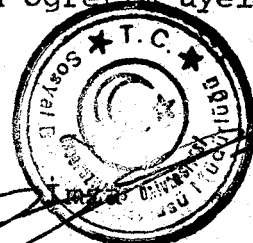
Ünvanı, Adı ve Soyadı

Yrd. Doç. Dr. Zeynelabidin Makas

Onay

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait
olduğunu onaylarım.

19.01.1989

Ünvanı, Adı ve Soyadı

Enstitü Müdürü

Prof. Dr. Bilal DINDAR

İ Ç İ N D E K İ L E R

İçindekiler.....	III
ÖNSÖZ.....	V
Kısaltmalar.....	V
I- G İ R İ Ş	1
Yavuz Bülent Bâkiler'in Biyografisi ve Sanatkâr Mizacı.....	1
Aile Çevresi, Çocukluğu, Gençliği	2
Kişilik Özellikleri, Fikirleri	7
Sanat Hayatı ve Eserleri	12
II- F İ K İ R D Ü N Y A S I	22
1- Sanat	22
a) Plastik Sanatlar	24
aa) Mimarî	24
bb) Resim, Heykel, Tezyinî Sanatlar.....	47
b) Fonetik Sanatlar	50
aa) Edebiyat.....	5
Edebî Türler	52
Edebî Şahsiyetler	62
c) Dramatik Sanatlar	99
aa) Sinema ve Tiyatro.....	99
2- Dil	103
a) Dil ve Millî Birlik	103
b) Yaşayan Türkçemiz ve Türk Diline Suikast.....	104
c) Türk Dilinin Tarihî Gelişimi İçinde Farklılaşmalar ve Şive.....	109
3- Sosyal Meseleler.....	113
a) Millet ve Milliyetçilik.....	113
aa) Milletler-Türkler.....	118
bb) Milletler-Rus.....	127
cc) Milletler-Yugoslav	142
dd) Diğer Milletler.....	144

b) Vatan, Yurt, Özyurt, Anayurt.....	145
c) Kültür.....	149
aa) Millî Kültür, Millî Birlik.....	150
bb) Millî Kültür Davamız ve Millî Kültür Buhranımız.....	150
d) Eğitim	153
aa) Cehalet, Bilgisizlik, Taassup.....	153
bb) Yarı Aydınlarımız.....	154
cc) Millî Eğitim Politikamız.....	157
e) İdeolojiler	161
aa) Kapitalizm.....	162
bb) Faşizm.....	163
cc) Marksizm, Komünizm, Sosyalizm.....	164
Türk Solu veya Bizim Marksistler.....	172
dd) Türk-İslâm İdeolojisi.....	177
Atatürkçülük.....	183
f) Ev, Aile Hayatı	184
aa) Türk Evi.....	184
bb) Türk Aile Hayatı	186
g) Anadolu'nun-Anadolu İnsanının-Meseleleri.....	188
aa) Yoksulluk, Fakirlik, açlık	190
bb) Susuzluk, Işıksızlık ve Sel	191
cc) Doktersuzluk, Yolsuz ve Okulsuzluk.....	192
ee) Gecekondü Kanseri	194
ff) Kan Davası veya Kanlı Gaffet, Cinayet.....	194
gg) Anarşi, Zihniyet Anarşisi	195
4- Siyasî Meseleler	199
a) İç Siyaset	200
aa) 1940'11 Yıllar, 1944 Hadiseleri, 1946 Seçimleri	202
bb) 27 Mayıs Hareketi	204
cc) Doğu ve Güneydoğu Meselemiz.....	204
b) Dış Siyaset	210
Dış Türklerin Türkiye'ye Bakışı ve Bizim Davranışımız	211

5- Tarih	219
a) Millî Tarih Şuuru	219
b) Türk Tarihi	222
c) Tarihî Şahsiyetlerimiz	240
ç) Türklük Dünyası Dışına Ait Tarihi Hadiseler....	253
6- Coğrafya	255
a) Vatanın Coğrafyası	255
aa) Türkiye	257
bb) Bayraksız Memleketlerimiz.....	262
b) Diğer Coğrafik Bölgeler	271
7- Din, İslâmiyet,	272
a) Genel Olarak İslâmiyet.....	272
aa) Allah	276
bb) Peygamberler, Veliler	277
cc) İslâmın Şartları	279
b) Müslümanın Özellikleri	282
c) Alevîlik, Şiîlik	285

III- H İ S D Ü N Y A S I

1- A Ş K	287
a) Aşkın Tanımlaması	287
b) Sevgili ve Aşık	293
aa) Aşık	293
bb) Sevgili	299
c) Ana Sevgisi	309
aa) Kadın Tipleri	309
bb) Anne Sevgisi	310
ç) Vatan	318
aa) Eski Türk Yurtları Sevgisi	318
bb) Türkiye ve Anadolu Sevgisi	325
d) Çocuk Sevgisi	327
2- Yalnızlık ve Hüzn	334
3- Gurbet ve Ayrılık	343
4- Ölüm	349
a) Ölüm ve Ecel	349
b) Ölünün Arkasından Yapılanlar	353
c) Kabir, Mezarlık	355

IV- S O N S Ö Z	358
V- BİBLİYOGRAFYA	360
a) Yazarın Kendi Eserleri	360
b) Hakkında Yazılanlar ?.....	361
c) Faydalanılan Diğer Kaynaklar	361
VI - EKLER	364

ÖNSÖZ

Bu çalışmanın konusu^m 20. asır Türk edebiyatının hâlâ yaşayan ve eserler vermeye devam eden sanatçısı Yavuz Bülent Bâkiler ve eserleri üzerine bina ettik. Şair ve yazar Yavuz Bülent Bâkiler'in dinamik olarak devam eden sanat hayatına dair derli toplu, akademik bir çalışmanın ilki olan bu inceleme ve araştırma çalışmasının hedefi Bâkiler'in fikir ve his dünyalarına girmek şeklinde teşekkül etti.

Bu sahalardaki, Bâkiler'in görüşleri, meseleleri ele alış tarzı yine O'nun eserlerinden hareket edilmek suretiyle tayı ve tespit edilmeye çalışıldı. Bu arada eserlerine yansıyan mizacına ait özellikler de yeri geldikçe belirtildi. Sanatçının sosyal mevkii, aile çevresi, yetişme tarzı dikkate alınarak yapılan bu çalışmamızda -sanatçının yaşayan bir edebî şahsiyet olması dolayısıyla gerekli bilgileri de birinci elden elde etme imkân ve şansına sahip olduk.

Bâkiler'i konu alan çalışmamızın "giriş" kısmında, hayatı, edebî şahsiyeti, karakter yapısı, siyasî çevresi üzerinde durularak ana konulara geçmeden evvel ön bilgiler verilmesi ihtiyacı giderilmeye çalışıldı. "Fikir dünyası"nda ise eserlerine yansıyan ve bir derinlik kazanan çeşitli fikrî meselelere yer verildi. Oldukça güç olmasına rağmen "his dünyası"nın tayı ve tespit edilmesine de çalışıldıktan sonra, "önsöz" ile bir genel görüş ifade etmeye çalıştık. Tezin "ekler" bölümünde sanatçımızın kendisine ait, tarafıma yazılmış birkaç soruya cevaplar ile kendisiyle yapılmış bir röportaj da yer almaktadır. "Bibliyografya" da ise Bâkiler'in eserleri, yazıları yanında, faydalandığımız diğer kaynaklar belirtildi.

Bu çalışma süresince -öncesinde ve sonrasında- daimî rehberlik eden Hocam Doç.Dr. Celâl Tarakçı Beyefendi'ye, her türlü desteği için, teşvik ve telkini için, hiç tükenmeyecek olan sonsuz şükran ve hürmetlerimle teşekkürlerimi sunarım.

Çalışmamın daha zevkli ve daha şevkli hale gelmesinde büyük rol oynayan ve benden değerli yardımlarını esirgemeyen Sayın Yavuz Bülent Bâkiler'e de teşekkürler eder, hürmetlerimi sunarım.
Samsun, Mart 1989

Hüsniye Zal

Dipnotlardaki Kısaltmalar

a.e.	: aynı eser
a.y.	: aynı yazı
Bkz.	: bakınız
Çev.	: çeviren
S.	: sayı
s.	: sayfa
Ü.K.	: Üsküp'ten Koso'ya
T.T.	: Türkistan Türkistan
Y.	: Yalnızlık
D.	: Duvak
S.	: Seninle

Not: Yavuz Bülent Bâkiler'in burada kısaltmaları verilen eserlerinin bu çalışmada esas alınan baskılarına "bibliyografya"da işaret edilmiştir.

G İ R İ Ő

YAVUZ BÜLENT BÂKİLER'İN BİYOGRAFİSİ VE SANATKÂR MİZACI

Bâkiler, 23 Nisan 1936 tarihinde Sivas'ta doğmuştur. İlk ve ortaokulu Sivas'ta, liseyi de -babasının nüfus müdürü olması dolayısıyla- Sivas, Gaziantep ve Malatya liselerinde tamamlamıştır. 1955 yılında Malatya'da lise tahsilini tamamladıktan sonra, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ne girmiş, 1960 yılında da buradan mezun olmuştur.

1961-1963 yıllarında, Çankaya'da Muhafız Alayında, yedek subay olarak askerî görevini yerine getirmiş, askerlikten sonra avukatlık stajı ve daha sonra da Türk-İş'e bağlı Metal-İş Federasyonunda Eğitim ve Araştırma Müdürü olarak görev almıştır. 1964-1968 yılları arasında Ankara Radyosu'nda çalışmış, yurt içi ve yurt dışı yayınlarında kültür ve eğitim programları hazırlamış ve sunmuştur. 1968'te bu görevinden kendi isteğiyle ayrılarak Sivas'a dönmüştür.¹

Sivas'ta, Sivas Barosuna kayıtlı olarak sekiz yıl avukatlık yapmış, bu arada da Sivas Belediyesi Meclis Üyeliğinde altı yıl sekiz ay hizmet vermiştir. Sivas'ta bulunduğu yıllarda Adalet Partisi İl Başkanlığı da yapmış olan Bâkiler, 1973 yılında seçimlere katılmış, Adalet Partisi listesinde üçüncü sırada yer almasına rağmen kazanamamıştır.²

1974 yılında Ankara'ya dönmüş, Başbakanlık Toprak-Tarım Reformu Müsteşarlığında, Hukuk Müşavirliği'nde görev almıştır, Oradan TRT Ankara Televizyonu Daire Başkanlığı'na Program Araştırmacısı ve Uzmanı olarak geçmiştir. 1976-1978 yılları arasında An-

(1) Bâkiler'in biyografisine dair bütün bilgileri kendisinden, şahsen öğrendiğim bilgilere dayanarak yazdım. Ayrıca alıntı yaptığım kaynakları belirttim. Kaynak belirtmediğim her bilgi O'nun bana özel sohbetlerimiz esnasında söylediklerine dayanmaktadır.

(2) "Geçmiş yıllarda politikaya, 'yalan söylemeyen, vaadde bulunmayan, önseçimlerde delegeye bir bardak çay bile ısmarlamayan, siyasî nüfuz peşinde koşmayan, hiçbir hizbe katılmayan Alevî-sünnî ayırımına dayanan Sivas politikasında, katıyyen ayırım yapmayan, aksine birleştirici olan, hiçbir meydan konuşmasında hadise çıkarmayan bir adayın siyasî sahada alacanece ne olur?' sorularının cevabını almak ve göstermek i-

kara Televizyonunda dizi programlar hazırlamış ve sunmuştur.³ 1978 yılında Kültür Bakanlığı'na Müsteşar Yardımcısı olarak tayin edilmiş, 2302 sayılı kanun çıkıncaya kadar, 100. yıl çalışmalarını, gerek Bakanlıklar arasında, gerekse Türkiye'de düzenleyen Danışma Kurulunun başkanlığını yapmıştır. Hâlâ devam eden 100. yıl faaliyetlerinin başında bulunan Yavuz Bülent Bâkiler kültür hizmetlerine devam etmektedir.⁴

Yavuz Bülent Bâkiler, evli, Aybala Tuğba ve Enrah Melikşah isimlerinde biri kız diğeri erkek iki çocuk babasıdır.

Aile Çevresi, Çocukluğu, Gençliği

"Ben doğuluyum!

Eteği dumanlı, başı dumanlı

Dağlarda doğmuşum

Dağ çocuğuyum. "

(Y-68)

Bâkiler'in şeceresinin bir bölümünü, O'nun "Türkistan Türkistan" isimli eserinin ithaf kısmında buluyoruz. "Bugün Kuzey Azerbaycan'da kalan Karabağ şehrinin Ağdam Köyü'nden, İmparatorluk Türkiyesi'ne göçen, kalpaklı, papaklı dedeleri"ni bizlere şöyle tanıtıyor:

Azerbaycan'ın Ağdam Köyü'nde doğan, Karabağ şehrinde vefat eden dedelerinin büyük dedesi HACI ALİ MURAD; Sonra Onun oğlu olan yine Karabağ şehrinde toprağa karışan dedesi HACI ALİ FERAHŞAD; Şif-Sünnî gerginliği dolayısıyla Azerbaycan'dan İmparatorluk Türkiyesi'ne göçerek Kahraman Maraş'a yerleşen, orada vefat eden şair dedesi MEHEMMED SABİR; Kahraman Maraş'tan tek-

(3) Bu programlar: "Üsküp'te Türk Eserleri", "Kıbrıs'ta Türk Eserleri", "Mareşal Fevzi Çakmak", "Mehmet Akif Ersoy" ve "Anadolu'da Eski Türk Başkentleri"

(4) Şimdiye kadar bizzat plânladığı Atatürk'le ilgili kitap yayınlarının sayısı kırkı bulmuştur. Bu rakam, Türkiye'de en yüksek rakamdır. Yıl sonuna kadar neşredilen kitap sayısı da altmışı bulacak deniyor.

.....
çin katıldım. Bu prensiplerin dışına çıktığım Sivas'ta tek kişinin şahitliğiyle sabit olursa ve gerek şiir kitaplarımda gerek nesir kitaplarımda, makalelerimde, devletin, milletin, rejimin aleyhine tek satır yazdığım görülürse, bütün diplomalarımı yakacağımı taahhüt ediyorum." Yavuz Bülent Bâkiler

rar Azerbaycan'a dönmek isterken Doğu Bayazid'den ileri geçemeyen dedesi Mehemed Sabir oğlu ABDÜLBAKİ KARABAĞI; Toprak Kale'ye iskân edilen orada sonsuzluğa uzanan, dedeleri GENCELİ ALİ AĞA, MEHMET AĞA ve YUSUF AĞA; Sivas'ın Gürün ilçesinde yüz on yaşında Hakk'ın Rahmeti'ne kavuşan dedesi HACI MAHMUD KARABAĞI; Erzurum cephesinde Ruslarla çarpışırken şehit düşen, yürekli, merhametli dedesi CEMAL EFENDİ⁵, İttihat ve Terakki Fırkası'nın ateşli bir taraftarıdır.⁶

Babası CEZMİ BÂKİLER, büyük dedelerinin sevdasıyla⁷, imparatorluk Türkiyesi'ne göç eden kalpaklı, papaklı dedelerinin zengin hatıralarıyla yaşamıştır. Çocuk yaşta altı erkek kardeşi ile birlikte yetim kalan Cezmi Bâkiler, "Seferberlik yıllarının o anlatılmaz acıları ve alevleri içinde kavrulmuş, yürekli bir adam"dır. "Tarihimize, edebiyatımıza duyduğu büyük merakı ömrü boyunca okuyarak azaltmaya çalışmış"tır. Yavuz Bülent Bâkiler'in babası da bir Azerbaycan sevdalısıdır, kendisi gibi. Bir Azerî mahnı (türkü) dinlerken, bazan kendisini tutamayacak kadar duygulanır, gözyaşlarını çocuklarına göstermemek için başka odalara kaçar.⁸ Bugün Sivas Tekke Önü Mezarlığında, hanımının yanında yatan Cezmi Bâkiler, Azerbaycan sevgisini, öldükten sonra ruhuna Kur'an tilâvetinin ardından Türkistan ve Azerbaycan toprağında yatan soydaşları için de Fatihalar, İhlaslar okunmasını, o zaman ruhunun şad olacağını söyleyerek; Oğlu Yavuz Bülent Bâkiler'in Türkistan ve Azerbaycan'da gördüklerini mutlaka yazarak ruhunu güzelleştirmesini isteyerek de gösterir.

"- 'Bak oğlum' dedi. 'İnsanlar fânidir. Ebedî olan ruhtur. Bizim inancımıza göre, ruh, daima cesetle temastadır. Dünyada olanlardan haberdardır.

.....

Bugün, bbize çok güzel şeyler anlattın. Ben sevap defterimin kapanmaması için, seni hayırlı bir evlât olarak yetiştirmeye çalıştım. Bu bakımdan Türkistan ve Azerbaycan'da gördüklerini mutlaka yazmanı istiyorum. Bu senin için hayırlı bir zahmet

(5) T.T. s. 10, 4

(6) T.T. s. 10

(7) T.T. s. 4

(8) T.T. s. 10

dedelerin ve benim için bir rahmet vesilesi olur.

Söz sohbet unutulur gider. Sözün-sohbetin bağı-bahçesi kitaptır. Bire bin veren, onbin, yüzbin veren bir bağ-bahçe! Bizze çok bağ-bahçe gerek! Tasavvufta şükür, bildiklerimizi gördüklerimizi bilmeyene anlatmaktır. Yazmanı bu bakımdan da çok istiyorum. Daima şükür içinde ol. Şükründen ruhun huzur duyacaktır. Türkiye'de çok şey bilmemiz gereken Türkistan ve Azerbaycan konusunda halkımızın ve aydınlarımızın ne kadar az şey bildiklerini, hatta hiçbir şey bilmediklerini yaşadıkça göreceksin. Söylediklerimi unutma. Ruh ebediyyen diridir ve dünyadaki olaylardan haberdardır. Gördüklerini yazarak ruhumu güzelleştirmeni istiyorum! " 9

İşte böyle bir babanın oğlu Yavuz Bülent Bâkiler. Annesi ise, babasından aldığı fikirlerin his yönünü işlemiştir, veya o fikirlere hazırlamıştır oğlunu. 10

"Anam türkü söylerdi bana masal yerine
Hüzünlü, boynu bükük hep Azerî türküler
Yüzüme bakamazdı, acısını anlardım.
Rüzgârlarla savrulur, yağmurlarla yağırdım...
Ya yer yatağında, ya serin sofalarda
Anamı dinlerken ağlardım. " (S-20)

O, "Burcu burcu vatan kokan bir ananın eğlu"dur. 11 Anasının göz yaşında tanımıştır Azerbaycan'ı. 12 Anasının Türkülerinden öğrenmiştir Anadolu'yu. 13

"Balam! Balam! diyerek okşardı beni Anam
Anamın dizlerinde ben Hazer'i yaşadım." (D-46)

Annesinin Azerî ağızıyla anlattığı masalları da hiç unutamamıştır Bâkiler. 14

(9) T.T. s. 11-12

(10) "Azerbaycan'ı, önce anamın yanık türkülü masallar dünyası içinde tanıyıp sevdim. "Şengül-Mengül-Küflengül' Masalında, Azerbaycan, kurnaz kurdun kaptığı Şengül-Mengül'dü. Ben bir tandır dibinde yapayalnız kalan Küflengül'düm." T.T. s. 8

(11) Y-68

(12) S-49

(13) D-16

(14) "Bu masalı çocukluk yıllarımda, sevgili anamdan BALABANLA-BALACAN adıyla en az yüz defa dinlemiştir. Yüregini yakan uykularımı bölen bir masaldı..... Küçükken hep yer yatağında yatardım. Babam geceleri eve bazan çok geç gelirdi.

Annese çocuk Yavuz Bülent için en yakın örnektir: Müslüman Türk kadını. İnanç sisteminin gereklerine göre yaşayan annesinin huzurlu, nurlu, mübarek havası içinde büyüyen Bâkiler¹⁵ tekrar yaşamak isteyip de yaşamadığı bu bahtiyar çocukluk günlerini bir türlü unutamayacaktır.¹⁶

"Çıkıp gitsem diyorum şimdi bir gece

Hiç kimse bilmeseydi yerimi

Ne olur yaşasam şöyle gönlümce

Yeni baştan çocukluk günlerimi."

(Y-55)

Soğuk iklimlerin çocuğu Bâkiler¹⁷ "kurbağa seslerini, köpek havlamalarını, kağnı feryatlarını, tandır başları, tandır evinin taze ekme kokusunu" çok sever ve bunlardan herhangi birini duydukça çocukluğunu hatırlar.¹⁸ Yalınayaklarıyla, yarı çıplak halleriyle çamuru kendine oyuncak edinen çocukları gördükçe,¹⁹ köpek havlamaları, kurbağa sesleri duydukça hep çocukluğunu, çocukluğunun geçtiği Sivas'ı hatırlar.²⁰

Bâkiler'in çocukluğuna dair unutamadığı hatıralarından biri de Sivas'taki Ermeni komşularıyla ilgilidir. Sivas'ta Ziya Gökalp İlkolulu'nda okuyan Yavuz Bülent'in sıra arkadaşı Vahan Seyran da bir Ermenidir.²¹

(15) "Anamın Namazları" S/18-19

(16) "Çocukluk yıllarımın o rüyalarını hiç unutamıyorum. Kuşlar gibi uçtuğum ve her defasında sevinç çığlıkları kopararak uyandığım rüyalarımı heyecanla hatırlıyorum." Ü.K. s. 110

(17) "Ben soğuk iklimlerde doğdum büyüdüm. Bu bakımdan sığağa tahammül edemiyorum." T.T. s. 92

(18) Ü.K. s. 33

(19) "Yalın ayaklarıyla ve yarıçıplak halleriyle ar kenarlarında çamurla oynayan, çamurdan oyuncaklarını güneşte kurutan sevimli Özbek çocukları bana çocukluk yıllarımı ve Sivas'ı hatırlatıyorlar." T.T. s. 236-237

(20) "Daha sonra, Arnavutların oturduğunu öğrendiğim bu müslümün köyler, bizim Anadolu köylerine ne kadar çok benziyorlardı. sessiz, sakin ve sade... Zaman zaman içimi ürpertilerle dol-duran köpek havlamaları ve kurbağa sesleri, beni Sivas'taki çocukluk günlerime çekip götürüyorlardı." Ü.K. s. 8

(21) "Sivas'ta çok iyi Ermeni komşularımız vardı. Ziya Gökalp İlkolunun her sınıfını yanyana okuduğum Ermeni Vahan Seyran'la yakın arkadaşlığımız kırk yıldan beri, en küçük bir zede olmadan dostça devam ediyor.

Sekiz-dokuz yaşlarımda iken, mahallenin çocuklarından Vahan'ı, Ara'yı, Nişan'ı, Ohannes'i, Yetvart'ı kızdırmak için yere çizdiğim kocaman bir HAÇ üzerindeki tepinmemi, hep u-

"Küçük kerpiç evlerde oturduğumuz yıllar
Tek başıma kar kürüdüm, baca loğladım.
Gözlerimde korku, yüreğimde gam.
Yağmurlar başlayınca, odalarımız damlardı
Dizlerini döve döve ağlardı anam.

.....

"Bağdaş kurup oturduğum sofralar vardı.
Biraz tandır ekmeği, biraz çökelek
Sonra kaşıklarımız, bir tek çorba tasında
Bilirdim ki 'Peygamber Sofrası'dır soframız
Şükrederek kalkardım her defasında." 22

Yavuz Bülent Bâkiler'in hayatından bir başka pasaj da bu.

Sivas'ta geçen çocukluk yıllarından unutamadığı, sonraki hayatını, sanatını etkileyen şeylerden biri Sivas'ta iken bol bol dinlediği halk şairleri²³, diğeri de çocukluk günlerinin unutulmaz geceleri, misilsiz bir heyecanla yüreğine işleyen müthiş olaylar: Mevlevî ve rufaf dervişlerinin gizli ayinleri.²⁴

Çocukluk ve gençlik yıllarını Selçuklu eseklerinin gölgesinde geçiren Yavuz Bülent Bâkiler²⁵ için Malatya'ya tayinlerinin çıkması, orada lise tahsiline devam etmesi, şiirle ilgisinin filizler vermesi yanında bazı acı olaylara da gebedir.

Annesinin hazırladığı ruh, babasının tamama erdirdiği kafa yine babasının kitaplığı ile daha bir olgunlaşmış, üniversiteye hayata hazırlamıştır Bâkiler'i.²⁶

(22) Bâkiler, Türkiye! Türkiye, Yunmuş, Okunmuş Toprak, Töre (Aylık Fikir ve Sanat Dergisi) S.44, s. 14

(23) H.Zal, Y.B.Bâkiler'le Röportaj, Kardelen, S. 9, s. 16

(24) "Çocukluğum Sivas'ta mevlevî ve rufaf dervişlerinin gizli ayinleri içerisinde, bir rüzgâr gibi geçti. Ruhtarını Allah aşkıyla yakan nur yüzlü dervişlerin zikirleri, dışarıdan duyulmasın, bir polis baskını olmasın diye, duvarlar, pencereler, kapılar boydan boya kilimlerle halılarla kaplanır, ayrıca ibadet hangi evde yapıyorsa, o evin dört bir yanına hazır tetik gözcüler bırakılırdı. Bütün tedbirler alındıktan sonra yatsı namazı kılınır, Allah'ın 99 ismi tesbih edilir. Yunus'tan ilâhiler okunurdu...." Ü.K. s. 93-94

(25) T.T. s. 221

(26) T.T. s. 8

.....
tanarak, yüreğim sızlayarak hatırlıyorum. Bütün bunlar, birtakım acı gerçekleri söylememe ve yazmama elbette engel değil." Ü.K. s. 140

Kişilik Özellikleri, Fikirleri

Hayatı boyunca emrolunduğu gibi doğru yaşamaya çalışmış Bâkiler. Bunun için "Ne kazandımsa doğruluktan; ne kaybettimse doğruluktan." diyor. Bu doğruluktan şaşmama düsturunu günlük hayatında olduğu gibi sanatında, politik hayatında da kendine rehber edinmiştir.

Sanatında, hissettiklerini, inandıklarını, düşündüklerini hiç çekinmeden yazmış, politikanın içinde aktif olarak rol aldığı yıllarda da hiç yalan söylememiş,²⁷ Doğru, dürüst, inançlı... Türk ve İslâm yaratılmaktan gururlu²⁸ Müslüman Türk'ün esaret zilleti altında bulunmasıyla muzdarip,

"Öz yurduму çarmlıha germlşler kırk yerinden

Bin yıl geçse unutmam acımın üzerinden." (S-52)

ve millî bir kinle yüklüdür. Bundan dolayıdır ki -millî hassasiyet ile- yiğitçe, dokunaklı, hüzün dolu, mısralar, satırlar yazmıştır. Asya Türkü'nün mahzun, mazlûm âkibetine yanan yüreğinin ateşini anlatmıştır. Çünkü O, Türkçenin konuşulduğu, kültürünün yaşadığı her yeri aziz vatanından bir parça kabul eder²⁹ ve onunla bir başka şeyi mukayese etse üstün çıkacak olan vatanıdır.³⁰ "...kültürümüzün hâlâ en güzel ve en canlı kaynağı olan toprakları " çok iyi bilmek, tanımak, sevmek mecburiyetinde olduğumuza inanır.³¹ Millî kültürümüzün mayalandığı yerleri sevdirmek, tanıtmak, bildirmek³² amacındadır. Dış Türkler konusuna millî kültürümüz açısından ve seven bir yürekle bakar.³³ "Kendini bildi bileli Türkistan ve Azerbaycan'ın karasevdalısı" Yavuz Bülent Bâkiler'in fikrinde "'Türk'ün Türk'ten başka dostu yoktur.'... Türk Türk'ü iyi bilmelidir. İyi gözetmelidir. Yürekten sevmelidir. Ben bunu bilirim, bunu söylerim, bunu yazarım?" diyor.³⁴

(27) Sivas'ta hiç yuhalanmadan konuşan tek adam Yavuz Bülent Bâkiler'dir, 1977 seçimlerinde Sivas'ta alansız, vaatsiz seçim konuşmalarıyla muhaliflerinin bile dikkatini çeken, takdirini kazanan Bâkiler'e, -seçimi kaybettikten sonra- Muzaffer Özdağ şunları söylemiş:

"-Seçimi kaybettin ama şerefini kaybetmedin!" (özel sohbetimizden)

(28) Y- 53

(29) T.T. s. 44

(30) Ü.K. s. 83

(31) T.T. s. 25

(32) T.T. s. 14

(33) T.T. s. 17

(34) T.T. s. 8 284

"En verimli topraklara ümitlerimi

Çınar tohumları gibi durmadan savurduğum

Sevdasını gönüllere bismillahlarla vurduğum

Dağa taşa, kurda kuşa kendimi bildim bileli

Duyurduğum:

Azerbaycan."

(S-49)

Bütün Müslüman Türkleri, Dış Türkleri kendisine akraba, kardeş kabul eden Bâkiler³⁵ "Anadolu Türklüğü yanında, dünya Türklüğünü sevenlere binlerce selâm olsun."³⁶ diyerek hayranı olduğu milletinin;³⁷ "yüreğimizin sıcaklığı, yüreğinizin sıcaklığındandır." sözleriyle duygularını belirttiği dış Türkler konusunda ilmf çalışmalar yapmasını ister. "Bu kabil çalışmaları, Türkiye'nin aya füze göndermesi kadar önemli" bulur.³⁸

Eski Türk eserlerine sahip çıkılıp çıkılmaması da Bâkiler'in sıkıntılı düşüncelerinden biridir. Türk eserlerinin "müze" haline getirilmesi, bakımsızlığı içini "isyan alevi" ile doldurur.

"İçimden bir zamanlar soyumun secdeye vardığı yere kapanmak geçti. Mihrabın önüne serdiğim bir gazete üzerinde namaza durdum."³⁹

"- Ah büyük Timur! Ah Bibi Hanım! Sizler var olsaydınız bu muhteşem câmi hiç yerle bir olur muydu? Şah-ı Zinde türbeleri boynu bükük kalır mıydı? Ve sizin mübarek toprağınızda bunlar dolanır mıydı?"⁴⁰ şeklinde dile getirdiği duygularla, Bâkiler, Türkiye dışında gezip gördüğü yerlerdeki câmi ve mescidlerde ikişer rekat şükür namazı kılar.⁴¹ Üsküp'te namaz kılmadığı câmi kalmamıştır.⁴² O'na göre "Türkistan'ı görenler anlayacaklardır ki: Anadolu'da hür yaşamamız, ordumuzun gücüne, disiplinine ve en modern cihazlarla donatılmasına bağlı. Şu veya bu düşüncelerle ordumuza şaşkı bakanlar veya bizim 'ordu-millet'

(35) Ü.K. s. 59

(36) T.T. s. 296

(37) "Ve ben bu 'Tuurklara' ne kadar hayranım Ya Rabbim?"

T.T. s. 273

(38) T.T. s. 88, 296

(39) T.T. s. 275

(40) T.T. s. 258

(41) T.T. s. 190

(42) Ü.K. s. 92

inancımızı kemirmeye çalışanlar, devletimizi yıkmaya, milletimizi kul-köle yapmaya niyetlenen kimselerdir."⁴³

Kültürün ve sevginin millet hayatındaki yapıcı, yaratıcı, kurtarıcı gücüne⁴⁴ inandığı kadar teknik imkânlarla beslenen maddî gücün de gerekli olduğu kanaatindedir, Yavuz Bülent Bâkiler. Bunun için fikirleri çift taraflı sağlam ve ayakları yere basan, geleceğe yönelik tasavvurları vardır diyebiliriz rahatlıkla. O, bahse değer bulduğu her şey hakkında ilmi çalışmaların yapılmasını ister. Gerçekleri olduğu gibi gösterme, açıklama, vesika haline getirme taraftarıdır. Çünkü, babasının da kahırlanarak söylediği gibi "Türkiye'de çok şey bilmemiz gereken bir konuda hiçbir şey bilmiyoruz veya çok az şeylerden haberdarız."⁴⁵

Cehalet, yabancı ideolojiler, taassup ve millî kültür buhranımız... Utanarak, öğrenerek düşündüğü konular Bâkiler'in.⁴⁶ "Bize basit gibi gelen bazı olayların cemiyet ve millet hayatında, büyük dalgalanmalara sebep olduğu unutulmamalıdır."⁴⁷ Bilgisizliğin ve taassubun her çeşidinden tiksindiğini bilhassa belirten Yavuz Bülent Bâkiler birtakım kimseleri keyiflendirmek için kaleminin haysiyetini kıracak insanlardan da değildir.⁴⁸ O, kalemin de namusu olduğunu söyler.⁴⁹

Namus, şeref ve haysiyet, önemli üç unsur yazarken ve yaşarken. O'nun için haysiyet sadece ferdi hadiseler karşısında varlığı hissedilen bir şey değildir. Doğru ve haklı bulduğu her dava için kendi haysiyetini söz konusu eder, bu yönde etkilenir.⁵⁰ Meselâ Kâzım Karabekir Paşa'ya yapılan haksızlıklar içinde bir bıçak yarası gibi zonklar.⁵¹

Hassastır Bâkiler, hatta yufka yüreklidir de diyebiliriz. Yetim çocukların, suçlu, günahkâr çocukların çilesini yüre-

(43) T.T. s. 291-292

(44) T.T. s. 14

(45) a.y.

(46) Ü.K. s. 130

(47) Ü.K. s. 126

(48) T.T. s. 24

(49) "Söylediklerini olduğu gibi yazmak, kalemimin namus borcudur." T.T. s. 52

(50) Necip Fazıl ve O.Y. Serdengeçti'yi elleri kelepçeli olarak gördüğünde içinden geçenler: "... belki bin parça olan haysiyetimin üzerinde çok katı, çok kaba, çok iptidai bir davranışın çirkin ağırlığı..." Türk Edebiyatı D. S.133, s.12

(51) Bâkiler, İki Paşamız Bir Bakanımız Bir Zihniyetimiz, Türk Edebiyatı Dergisi, S. 161, s. 38

ğinde hisseder,⁵² gecekondualarda sefalet, kir pas içinde yaşayanları,⁵³ çocuklarını doyuramayan bir babanın,⁵⁴ terkedilmiş kızların çilesini O çeker:

"Çilesi benimdir bütün kulların
Terk edilmiş kızların, günahkâr oğulların
Soğan-ekmeğe hasret yaşayan yoksulların
Ağız tadı yine benim." (S-47)

Milyonlarca esir Türk'ün çilesine oturup hüngür hüngür ağlayacak kadar,⁵⁵ Anadolu Türklerinin ve yetkili çevrelerin kayıtsız kaldığı dış Türkler konusunda, bir yabancından duyduğu sözler üzerine yıkılacak kadar utanan, yüzü yerlere geçen, üzülen de Bâkiler'dir.⁵⁶

"Bir kırystal vazodur yorgun yüreğim
Dokunulsa bir ney gibi bakarım inler derinden
Her kem söze birdenbire binbir yerinden
Kırılan ben olurum." (D-12)

Yavuz Bülent Bâkiler, gururludur, kurumlu değildir. Gururunu zedeleyecek herhangi bir davranışa tahammül edemez. Gereken cevabı verir,hemen, heyecanlanmadan veya heyecanına ve o anki ruh halinin taşkınlıklarına müsaade etmeden, sözlerini öfkesine kurban etmeden konuşur. Ki bu da herkesin harcı olan bir davranış tarzı değildir.⁵⁷ Kibirli, gururlu insanları sevmediği-

(52) "Sivas'ta Yoksul Çocuklar", D/9-10

(53) "Sivas'ta Gecekondualar" D/35-36

(54) "Sivas Ağıdı" S/32-33

(55) "Hiçkırıklarımı içimde saklamıştım. Hani dokunsalar, milyonlarca insanın çilesine oturup hüngür hüngür ağlayacaktım."

"Dayanamadım.Dışarı çıktım. Türbenin arka bahçesine geçtim. Eğilip Kosova toprağını öptüm. Çömelerek sırtımı Türbe duvarına verdim sonra yüzümü avuçlarımın içine gizleyerek, bir gurbet akşamında, ağladım, ağladım..." Ü.K. s. 64, 115

(56) Ü.K. s. 71

(57) Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın "polis gibi davranışı" ve Yavuz Bülent Bâkiler'e festivale "katılmayacaksın" şeklindeki kesin, kasıtlı tavrı koyuşu üzerine Bâkiler'in gayet serinkanlı cevabı:

"- Birbirimizi ilk defa görüyoruz. Ben sizi bütün eserlerinizle tanıyorum. Siz beni isim olarak biliyorsunuz, kişiliğimi bilmemeniz çok tabiidir. 20 yıldan beri, şiirin gönüllü erlerindenedim. Şiiri seviyor ve onunla yaşamaya çalışıyorum. Şimdiye kadar, çağrılmadığım bir yere gittiğimi de katiiyen hatırlamıyorum..." Ü.K. s. 15

ni, hatta hayatta en sevmediği şeylerden olduğunu söylüyor. Fakat her insanın kırılmasına asla tahammül edemediği bir gururu vardır. Büyükleme , kendini başkalarından üstün görmek gibi değildir, Bâkiler'de var olduğundan söz ettiğimiz gurur.

Mazi düşmanlığından öğrenir;⁵⁸ tarihini kültürünü, medeniyetini günâhlarıyla -varsa- , sevaplarıyla kabullenir, fakat nefretsiz, kinsiz, sevgi dolu bir kabulleniş. Milletine duyduğu hayranlık onu ne kör, ne de sağır etmiştir. Bilâkis gören gözleri, işiten kulakları ikiden üç, dört, beş ... olmuş, dik-kati yoğunlaşmıştır.

"- Ben yaradılışım icabı kinle yaşayamam, düşmanlıklar içinde sıkışıp kalmayan bir kimseyim."⁵⁹ diyor. Kendine düşmanlık beslemeyen veya aleyhinde çalışmayan bir yabana durup dururken ne diye kin duysun ki? Fakat, milletini "çelik bir kıskaç" içinde tutanlara da sevgi duyacak değildir. İnsanları sever ama bu sevgi bazı gerçekleri örtüp gizleyecek bir bakış açısı getirmez O'na. Eğriye eğri, doğruya doğru.

Milletini, ülkesini bir yabancıya karşı temsille vazifelendirildiği zaman, "Ömer Seyfettin'in Pembe İncili Kaftan" isimli hikâyesinin kahramanı "Muhsin Çavuş"un hassasiyeti ile hareket eder.⁶⁰ Yabana sevimli görünmek, üç-beş kuruş para kazanmak uğruna bu yüce değerleri çiğneyip geçemez, geçenleri de tasvip etmez. Her şeye rağmen, ülkesini, devletini ele güne rezil etmek O'nun harcı değildir.⁶¹

Allah'a ve ruha, yüzde milyon inandığını söyleyen⁶² Yavuz Bülent Bâkiler, daima Allah'ın rahman sıfatına sığınır.⁶³ Hiçbir kabristanın önünden selâmsız, Fâtıhasız geçmez.⁶⁴ Dinin millet hayatındaki rolünü ve önemini bildiği için de devletin dinî eğitim konusunda yasaklamalar koymasını istemez.⁶⁵

(58) T.T. s. 268

(59) Ü.K. s. 140

(60) Ü.K. s. 15

(61) (Bâkiler'in Petar Boskovski'ye cevaben söyledikleri)
Ü.K. s. 107-108

(62) Bâkiler, Müfide Koryürek Eşi Enis Behiç Koryürek'i Anlatıyor,
Hisar, S. 135, s. 30

(63) Ü.K. s. 116

(64) T.T. s. 223

(65) T.T. s. 113

İçki içmez, kendisine hediye edilen bir şişe şarabı da Yugoslavya'da bırakır. ⁶⁶ Ama kırmızı içmiştir Türkistan'da bol bol. Tabii ki kırmızıda alkol yoktur. ⁶⁷

Hayranlıklar içinde yaşamayı, hayretler içinde kalmaya tercih eden bir mizaçtır. ⁶⁸ Hayranlık duyduğu, sevdiği şeylerden biri de Azerî türküleridir, türkülerimizdir. ⁶⁹

Yolculuğun O'na hissettirdikleri ise bambaşka. Savaş olsun olmasın, her yeni ve uzun yolculuk, yüreğinde bir "seferberlik" burukluğunu bohçalar durur. ⁷⁰

Bir başka mizaç özelliğini de kendisi şöyle açıklıyor:

"Ah benim daima utanç duyduğum ihmalkârlığım! Ah benim zavallı dağınıklığım! Ah benim bir sayfa yazmaktansa, bir gün noksansız okumayı tercih eden mizacım! Her taraftan yıkılıp vira olan yüreğim! Sizlere benden de bin defa: bireh! bireh! bireh!" ⁷¹

Sanat Hayatı ve Eserleri

Şiire, Sivas'ta -ilkokul üçüncü sınıfta- halk şairlerini dinleyerek başlayan Bâkiler'e ilk teşvik Ziya Gökalp İlkokulu'ndaki hocası Makbule Yurdeli'nden gelmiştir. İlk şiiri de

(66) "Fabrika'dan ayrılırken, bana bir şişe Yugoslavya şarabı hediye ettiler. İçki içmediğim için şişeyi Yugoslavya'da bıraktım. Eğer içkiyle başım hoş olsaydı, onu büyük bir dikkatle Türkiye'ye getirecektim. Ve benim ÖZ YÖNETİM sevdaşısı bir kısım halka dönük, arkadaşlarımla beraber mukellef bir sofraya kurup 'Yaşasın işçi-aydın dayanışması! Yaşasın Özgürlük! Yaşasın işçi hakları! Kahrolsun Faşizm! Yaşasın ÖZ YÖNETİM!' diye bağırarak şerefe kadeh kaldırdırdım." Ü.K. s. 176

(67) "Eski Taşkent'te at eti yiyemedim, ama kısrak sütünden yapılmış kırmızı çok içtim... Türkiye'de kadeh kaldırmamasını bilmediğim için, bana hep 'Sen kırmızı içersin değil mi?' diye dudak büken arkadaşlarımı yalancı çıkarmamak için, kırmızısız sofraya oturmam." T.T. s. 197-198

(68) T.T. s. 198

(69) T.T. s. 129

(70) T.T. s. 210

(71) ".... Ama benim yazılarımın, zamanında dergiye teslim edildiği görülmemiştir. Aylık yazıları birçok defa Hisar idarehanesinde oturup gecenin, saat ikisine kadar yazarak veya Çınarlı'nın Sayıştaydaki odasına kapanarak bitirmişimdir. Rüzgâra karşı yürürcesine, bir atlı önünde koşarcasına yazmışım. Bu bakımdan yazılarımdaki hatalar için okuyucularımdan özür diliyorum." Ü.K. s. 183

ilkokullarındaki "Kalem" isimli duvar gazetesinde çıkmıştır. Daha sonra, Malatya'da lise edebiyat hocası Mustafa Ateş'ten büyük teşvik görmüştür. Hocası, Mustafa Ateş daha o yıllarda, sanata, şiire istidat gösteren bu talebesinin geleceğine yönelik isabetli bir tespitte bulunarak, O'na "Edebiyat tarihine geçeceksin, ben de senin hocan olarak edebiyat tarihine geçeceğim." demiştir.

Yavuz Bülent Bâkiler'in halk şairlerini dinleyerek, halk şiiri tarzında şiirler yazarak başladığı sanat hayatının dönüm noktasını teşkil eden hadiseler de Malatya'da bulunduğu yıllarda olmuş. Önce acı bir ölüm. 14-15 yaşlarındaki kızkardeşi bir elektirik kazası sonucu vefat etmiş. Onun acısından kaynaklanan ölüm konulu şiirler yazmaya başlamış Bâkiler. Bu şiirleri o yıllarda -1953- İstanbul'da çıkan "Türk Sanatı Dergisi"ne göndermiş ve kısa bir süre sonra da Abidin Mümtaz Kısakürek'ten "Derğinin şairleri arasında kabul edildiğine dair" bir mektup almış. Yavuz Bülent Bâkiler henüz on yedi yaşındadır, şairliği tescil edildiği zaman. Ve aynı yıl Ankara ve İstanbul'da "Çeşme" derğilerinde şiirleri çıkar. Bundan on yıl sonra da ilk şiir kitabı "Y a l n ı z l ı k" yayınlanacak ve yirmi bin tiraja ulaşacaktır.

Yavuz Bülent Bâkiler'e göre "Şiir bir kelime mimarisidir. Ana malzemesi dildir." O'nun hedefi Türkçeyi hâkim kılmaktır. Şiirlerini yaşayan Türkçe ile kaleme alan şair Bâkiler, şiirin bir gayeye hizmet etmesi gerektiğine inanır. Fakat bu gaye sanat hassasiyeti içinde verilmelidir. O, cemiyete bir şeyler vermekle yükümlü olduğuna inandığı için "Şiir cemiyet içindir, millet içindir. Onda halkın yüreğinden nakışlar bulunmalıdır." der.⁷²

"Bir kınalı türküdür dilim Türk'ü söyleyen"⁷³ derken, "Düşman kurşunlarına inat köprü başında/Memleket türküleri çağıracağım"⁷⁴ derken, "Bizim için önemli olan önce vatandır. Şiiri vatanımızdan daha çok sevemeyiz."⁷⁵ derken, şiirin gayesinin ne olduğu konusunda bilgi verir.

(72) H.Zal, Y.B.Bâkiler'le Röportaj, Kardelen, S.9, s. 16-17

(73) S-21

(74) Y-66

(75) Ü.K. s. 83

"Görmeden göstermeden Taşkent'i, Buhara'yı
 Urumçi'ye varmadan atsız-pusatsız
 Bir başıma, yorgun-argın, kolsuz kanatsız
 Türkistan'a dost gönüller kazandım." (S-53)

Amacı, Türkistan'a, Türklük âlemine dost gönüller kazanmaktır. Aslında atsız pusatsız da değildir; atı da pusatı da kalemidir, gönülleri de eserleriyle kazanır.

"Şiirin gönüllü erlerinden"⁷⁶ olan Bâkiler, "şiir sevdası"yla⁷⁷ ilgili ilham kaynaklarını açıklarken "bizim insanımız" a birinci sırada yer verir. "Geçmişiyse, bütünüyle bizim insanımız. Bir güzel tay, bir çiçek, bir cenaze merasimi, bir çocuğun hıçkırışı, bir kızın yürüyüşü, oynayışı" O'nu duygulandırır.⁷⁸

Lise, üniversite yıllarında yazdığı ilk şiirleri daha çok "aşk, hasret, gurbet, yalnızlık" konularındadır. Avukatlık yaptığı yıllarda ise milletin "bir karış toprak, için, bir avuç ot için, köpek için" birbirine girdiğini gördükten sonra ise şiirlerinde "içtimaf meseleler", "dinf konular" ağırlık kazanır. "Duvak", "Seninle" şiir kitaplarında milletimizin umumî meselelerinden olan "dış Türkler" konusu da ağırlıklıdır.⁷⁹

"Dilimizin, tarihimizin ve aydınlık medeniyetimizin filizlendiği, boy verdiği ve muhteşem mucizeler meydana getirdiği o mübarek topraklar" ta çocukluk yıllarından beri "hep uzaklarda kalan bir sevgili güzelliğiyle ve hasretiyle" yüreğini doldurmuş. Bunun için de eski Türk yurtları için yazdığı şiirler "biraz hüznü, biraz boynu bükük doğmuşlardır."⁸⁰ Türkistan O'nun şiirlerinde "sanki bin yıllık bir hasretin hüznü çiçeği"⁸¹ olmuş. Azerbaycan, O'nun şiirlerinde "ufukları kucaklamak isteyen bir hasret duygusuyla" yer almıştır.⁸² yüreğinde "şahdamar" olmuştur.⁸³ Hisar'ın otuz yıllık neşriyatında ilk "Türkistan" ve "Azerbaycan" şiirleri Yavuz Bülent Bâkiler'in sevdalı bir yürek-

(76) "20 yıldan beri şiirin gönüllü erlerindenim. Şiiri seviyor ve onunla yaşamaya çalışıyorum." Ü.K. s. 15

(77) T.T. s. 5

(78) H.Zal, Y.B.Bâkiler'le Röportaj, Kardelen, S.9, s.19

(79) a.y. s. 17

(80) T.T. s. 5

(81) T.T. s. 9

(82) T.T. s. 8

(83) S-50

le yazdığı şiirlerdir.⁸⁴

"Aynı konuda, bir Köroğlu coşkunluğuyla kaleme alınan ve gümbür gümbür okunan şiirler yanında, benim karaladıklarım ne kadar sessiz-sedasız, ne kadar iddiasızdırlar. Onları derin bir sıla hasreti içinde sızlayan bir yüreğin sayıklamasına, sevgilisinden uzak kalan çaresiz bir kimsenin göğüs geçirmesine veya bir mü'minin samimi yakarışlarına benzetebilirsiniz."⁸⁵ diyor Bâkiler. Halbuki onlar içinde yazılacak şiirler, yine Yavuz Bülent Bâkiler'e göre:

"Size yazılan şiirler erkekçe yazılmalı

Sizi candan sevmeyeni, istemeyeni

Kurşunlamalı... "

(Y-61)

Ama Bâkiler 'Kafkas Dağları ardındaki, bayraksız memleketini düşündükçe perişan ve garip duygular içinde kalıyor, ağıtlar söylemeye başlıyor. Esir ırkdaşlarının kanlı akan gözyaşlarını, kızıl cellatları düşünüyor, ızdırabının yoğunluğu ile girdiği ruh hali O'na böyle şiirler Yazdırıyor.

"Ben çilesi çekilmemiş bir Türkmen.

Ben her sabah ciğerine kurşun yiyen bir yetim.

Çâresizlik içinde sizi düşünüyorum.

Ey esir insanlar diyarında, benim esir milletim!"(Y-61)

Fakat, her zaman ağıtlaşmaz O'nun mısraları, bazan da destanlaşır, yiğitçe söylenen bir savaş narası halini alır.⁸⁶

"Yine bir dağ gibi, bir dev gibi doğrulacağız

Yeni bir ruh doğacak toprağımızdan

Tanıyacak bizi dünya yeniden heyecanla

Burma bıyığımızdan, kalpağımızdan."

(D-48)

Bâkiler'in, ne vatanının sınırlarını belirlemesinde⁸⁷ ne de gayesini açıklamasında çekingen, korkak bir edâ vardır diyemeyiz. Olsa olsa hüznün, ızdırıp ve ayrı kalışın burukluğu...

(84) T.T. s. 8

Bâkiler, "Azerbaycan Yüreğimde Bir Şahdamardır", Hisar, S.143

"Türkistan" Hisar, S.146, s. 9

s. 13

"Karabağ Hasreti", Hisar, S. 37, s. 23

(85) T.T. s. 5

(86) "Bir kanlı ağıt söylenir şimdi Kırım'da

Biz duyarız Kırım'ın öldüren feryadını

Bir büyük destanla birlikte yeniden yazacağız

Kırım topraklarına Kırım Türkünün adını"

D-48

(87) "Bizim türkümüzde gurbet var artık

Hasret var, yürek var, toprak var balam

"Geçen zaman üstüne, dökülen kan üstüne
Kılıç-kalkan üstüne
Ve ağzı köpüren, yeledi atlar üstüne
Benim bir yeminim var:

Azerbaycan yüreğimde bir şahdamardır! (S-51)

Yavuz Bülent Bâkiler'in iki nesir kitabı da dış Türkler konusunda yazılmış; Şiirlerindeki mısraların yanyana dizilmiş hali gibidir. Fakat şiirlerin verdiği şifreleri nesirleriyle çözmüş, açıklamış, ispatlamıştır. Bunlar "Üsküp'ten Kosova'ya" ve "Türkistan Türkistan" isimlerini taşır.

Şiirde ahenk konusunda, Bâkiler, kafiye'nin gerektiğine inanır. Fakat şiirlerinde kesin bir şekilde belirlenmiş bir kafiye sistemi kullanmamıştır. Aynı şiir içinde "aabb",⁸⁸ "xaxa",⁸⁹ "aaxa"⁹⁰ şeklinde kafiyeleşmeler bulunduğu gibi, kafiye dizilişinin gösterilemediği mısralar da vardır. Her şiirini ayrı ayrı incelemeye tâbi tutmasak da, şiirlerinde akan, coşan, bazan gürül gürül, bazan sessiz bir fısıltı halinde, bazan seke seke yürüyen ağır aksak, hoş ahengi farkedebiliriz. Yavuz Bülent Bâkiler bunu, seçtiği kelimelerdeki ses benzerlikleri-aliterasyonlar, assonanslar- ile, tekrarlar ile, ünlemler ile, sorular ile sağlar. İllâ da bir kabuk, bir şekil elbisesi aramaz.

Ahengi sağlayan unsurlardan biri de vezindir. Bu konuda Bâkiler, Arif Nihat Asya ile aynı görüşü paylaşır: "Şiir vezniyle doğar." Şiirin doğduğu vezinde güzel olduğunu söyleyen Bâkiler, önceleri Arif Nihat Asya'nın teşvikiyle arûzu denemiş; başlangıçta epeyi zorlanmış, zoru başarmış fakat arûzla yazmayı tercih etmemiş. Hemen hemen bütün şiirleri senbesttir, vezin-

(88) "Ve ey yiğitlerimin en şanlısı! / Sarıkamış yaylasının esmer delikanlısı! / Sen benim baş tacımsın, temel taşımsın / Dadaşımın, kardaşımın, ülküdaşımın!" Y-70

(89) "Bir bayrak dalgalanır Ağrı Dağı'nın başında / Ve duyulur sonra bir Bozkurt sesi / Varlığı bizdedir bayrağın amma / Kafkas dağlarına düşer gölgesi" Y-70

(90) "Sendendir Bayburt'lum içimdeki hız / Sendendir ufkumda parlayan yıldız. / Yağız atlar üstünde seninle yeni baştan / Destanlar yazacağız." Y-69

.....

Gönlümüzü simsıcak alan topraklar
Tiyan-Şan, Kadırgan Dağları'na dek uzar
Kim demiş vatanımız Edirne'den Kars'a kadar." D-48

sizdir. Meselâ; "Seni Yazdım Ebemkuşaklarına"⁹¹ şiiri ilk dört rükte ufak bir sapma dışında tamamen 11'li hece vezniyle yazılmıştır. Başka şiirlere bakıyoruz, zaman zaman alt alta gelen iki mısradaki hece sayısı birbirine denk, sonra üçüncü mısradaki değişiyor. Bazan upuzun bir mısrayı bir veya iki kelimelik bir mısra takip ediyor. Tabii ki bunlar, şiiri ahenkisz kılan unsurlar değil. Şiir, sanat bir kere saltanatını kurmuş, ister vezinli, ister vezinsiz, ister sistemli bir kafiye, ister systemsiz; şiir "şiir" olabiliyor.

Bâkiler'in şiirlerinde dörtlükler veya beyitler hâkimdir de diyemeyeceğiz. O, ikiliklerle de, dörtlüklerle de, beşliklerle de yazar. Konusu, şiirin havası, nasıl gerektiriyorsa öyle yazar.

"Üstelik şairim bilemezsiniz"

Her akşam rüzgâr gibi sokaklara düşerek

Elleri ceplerinde birisi gezer.

Bir yürek taşır göğsünde duygulu, ürkek

Ceylan yüreğine benzer

Mısralar anlatmaz şairliği" (Y-39)

İçinden geçenleri, mısralarda tam olarak ifâde ve izâh edemememin sıkıntısı içinde, bunları söylüyor Bâkiler. Anlatmak istediğini tam olarak anlatamadığı kanaatinde olduğu için, her yeni yazdığı şiir, biraz daha açılma, içindekileri dökme ihtiyacını yerine getirdiği için O'nun tarafından sevilir.⁹² Nasıl şiir yazarsınız? sorusunu da şöyle cevaplıyor:

"- Bir çırpıda yazdığım şiirler de var, çok zor yazdığım şiirler de var. Şiir yazma ihtiyacını, çok sıkışık olduğum devrelerde hissederim. Meselâ, bir imtehana girerken şiddetle şiir yazma ihtiyacı duyarım.

Şiiri gece yazarım, gündüz yazma ihtiyacı hissettiysem de kapıları, pencereleri kitler, perdeleri örterim. Oda loş olmalı. Birtakım şiirleri gece yatağa sırt üstü yatmak suretiyle yazmışımdır. Bazılarını kızkardeşimin mezarı başında, bazıları-

(91) S/44-45

(92) "... Bence en güzel şiirim en son yazdığım şiirdir... Ben anlatmak istediklerimi tam anlamıyla anlattığıma inandığım için en son şiirimi beğeniyorum. Çünkü hissettiklerimi, biraz daha fazla olarak en son şiirimde dile getirmişimdir." Kardelen, S. 9, s. 18

nı ağlayarak." 93

Yavuz Bülent Bâkiler, şiirleri üzerinde düşünen, çalışan titiz bir şiir işçisidir. Şiirleri ilk haliyle beğenmediği değişiklikler, yeni düzenlemeler yaptığı görülmektedir. "Kelimeler mimarisi" dediği şiirini daha güzel bina etmek için, . Meselâ; "Seninle"de yer olan "Türkiyem Anayurdum, Sebeğim Çarem" şiiri⁹⁴ daha önce "Türkiye: Türkiye, Yunmuş Okunmuş Toprak" başlığı ile yayınlanmıştır.⁹⁵ Bu ikisi arasındaki büyük farklılık ve değişiklikler Şairin titizliği konusunda sadece bir örnektir.

1976 yılının Ağustos ayında Yugoslavya'nın Struga şehrinde yapılan "Şiir Akşamları"na ülkemizi temsilen katılan Şair Yavuz Bülent Bâkiler⁹⁶ 1977 yılında yazmaya başladığı "Yugoslavya Notları"nı 1978'de Hisar'da yayınlamaya başlar.⁹⁷ "Çınarlı'nın ısrarı ve teşviki olmasaydı, Yugoslavya Notları yazılmayacaktı." ⁹⁸ diyor ve "Üsküp'ten Mosova'ya" için şunları söylüyor:

"Yugoslavya'da uzun süre kalmadım. Yugoslavya'yı ve Yugoslavya Türklüğünü bütün yönleriyle tanıyamadım. Ama yirmi gün içinde gördüklerimi bir 'Türk gibi düşünerek' kaleme aldım. Ve olaylara elbette milliyet fikrinden kurtulamayarak baktım. Yazıların, varsa sevabı da günahı da, bu kaynaktan doğmaktadır."⁹⁹

Tek kelime olsun, Türkçe duyabilmek ve o güzelim Rumeli şivesinin musikisiyle, ruhunu nakışlayabilmek için kalabalıklara karıştığı¹⁰⁰ Yugoslavya'da, Türklerin çoğunlukta bulunduğu yerlerde gezmiş, eski Türk eserlerini ziyaret etmiş ve herkesin gidip de göremediği, görüp de yazmadığı gerçekleri, gönül gözünden kalemine, kaleminden kâğıdına akıtmış, ebedleştirmiştir.¹⁰¹

(93) H.Zal, Y.B.Bâkiler'le Röportaj, Kardelen, S.9, s.18

(94) S/62-63

(95) Töre, Aylık Fikir ve Sanat Dergisi, S.44, s. 14

(96) Ü.K. s. 5

(97) Hisar'ın Ocak 1978 sayısından itibaren yayınlanmaya başlamıştır. S. 169, 170, 171, 172, 173, 174, 250, 251, 252, 254, 255, 256

(98) Ü.K. s. 183

(99) Ü.K. s. 184

(100) Ü.K. s. 64

(101) Yugoslavya Notları'ndan ilhamla -Bâkilerin, yazılarımın kan kardeşi dediği- Yahya Akengin "Susmuş Koçaklamalar" ve Sefa Salih Kaplan da "Rumeli Ağıtı" isimli şiirleri yazmıştır. "1978 Struga Şiir Akşamları Festivali"ne, Dışişleri Bakanlığımızın tekrar beni göndermek isteğine, Kültür Bakanlığı Müs-

Sovyetler'e üç defa giden ¹⁰²Bâkiler, Türkistan ve Azerbaycan'ı "seven bir yürekle", "kara sevdalı bir gönülle" gezmiş;"Elli dokuz gün süren bir rüya saltanatı esnasında herhangi bir dalda özel bir araştırma" yapmadığı gibi, "Orada bir takım rakamların ve siyasî belgelerin arkasında da" koşmamış; "Bir siyaset ve iktisat kitabı yazmak hevesine" de kapılmamıştır. Sovyetler'de nereye götürüldüyse, ne gördüyse, ne yaşadı ise onları "anamızın sütü gibi helâl ve temiz bir Türkçe" ile anlatmıştır.¹⁰³ Türkistan Türkistan isimli kitabını yazarak hem babasının vasiyetini¹⁰⁴ yerine getirmek, hem de babası ve dedeleri için bir rahmet vesilesi kılmak istemiş Bâkiler.¹⁰⁵ Bir diğer maksadı için de şunları söylüyor:

"Dilimizi, tarihimizi, edebiyatımızı, güzel sanatlarımızı âdet ve an'anelerimizi... incelerken, Türkiye dışında kalan soydaşlarımızı bir kenara itemeyiz. Eski Türk Yurtları'nı görmezlikten gelemeyiz. Türkiye dışında yaşayan soydaşlarımızın kültür zenginliklerinden haberdar olmak, onlarla kültür köprüleri kurmak, bize daima yeni ufuklar açacak ve güç kazandıracaktır. Bilmeye ve sevmeye, bilerek ve severek yaşamaya su kadar, ekmek kadar ihtiyacımız var. TÜRKİSTAN TÜRKİSTAN'ı işte bu duygularla yazmaya başladım. Maksadım: sadece tanıtmak ve sevdirmektir. Türkistan'da ve Azerbaycan'da yaşayan soydaşlarımızı Anadolu Türkü'ne biraz daha tanıtmak ve sevdirmek. Bilmeden ve sevmeden, büyük kültür dünyamıza nasıl yaklaşabilir, nasıl yaşayabiliriz?" ¹⁰⁶

Bâkiler, o mübarek, o aydınlık, o güzel, o muhteşem dünyamızdan bazı hatıralarını naklediyor ¹⁰⁷ve ancak yazılabilir olayların perdelerini aralamaya çalıştığını, onda ne solun cen-

(102) "1980 yılının Mayıs ayında niyâzım kabul olundu. Kültür Bakanlığı Müsteşar Yardımcısı olarak Türkistan'a ve Azerbaycan'a gittim. Taşkent'in, Semerkant'ın, Buhara'nın ve Bakû'nün mübarek toprağına, bir kardeş bahçesine, bir baba ocağına yatar gibi uzandım..." T.T. s. 261

Bir diğer gidişi de 1986'da olmuştur. T.T. s. 9

(103) T.T. s. 24

(104) T.T. s. 12

(105) T.T. s. 25

(106) T.T. s. 23

(107) T.T. s. 26

teşârlüğünün karşı çıkmasını ve yerine Arif Damar'la Hasan İzzettin Dinamo'yu tavsiye etmesini de çok tabii karşıladım."

Ü.K. s. 186-187, 184

netinin ne de sağıncehenneminin bulunmadığını; kendi tezgâhında dokumaya çalıştığı bu "Türkmen kili"ne gönül gözü açık olanlar için, Taşkent'ten, Semerkant'tan, Buhara'dan, Canbul'dan çiçekler serpiştireceğini; gördüğü güzellikleri isteyenlerle, okuyucularıyla paylaşmak istediğini söyler.¹⁰⁸

Fakat yazamadıklarının yazdıklarından daha çok olduğunu,¹⁰⁹ kendi yazdıklarının, yazabildiklerinin o muhteşem Türklük dünyasından alınan birkaç fotoğraftan ibaret olduğunu da belirtiyor.¹¹⁰

"Türkistan'da ve Azerbaycan'da gördüklerim, benim ölçülerime göre, bâzan bir filim senaryosu yapılacak kadar çarpıcı, bâzan bir şiir, bir destan yazılacak kadar güzel, bazan da insanı ağlatacak kadar hazindir."¹¹¹

"Türkistan Türkistan"dan sonra yine kendisinin yayınlanacağını haber verdiği "Can Azerbaycan" eseriyle de bu gerçeklerin diğer bölümlerini anlatacaktır Bâkiler.

(108) T.T. s. 24

(109) "Çünkü Türkistan'da her görülen ve duyulanın yazılması mümkün değildir. 'Türkistan, meselâ bir İngiltere, bir Fransa veya Hollanda sömürgesi olsaydı, Onunla ilgili eser daha mı rahat yazılırdı?' diye sorabilirsiniz. Türkistan'ı gören orada Rus'un katıyken acımayan, aman vermeyen katı yapısına şahid olan herkes bu soruya tereddütsüz 'elbette' diye cevap verecektir."

"Türkiye'de, Türkistan'la ilgili seyahat notlarının hemen hemen hepsini dikkatle okudum. Sonunda, Rus politikasına taraftar olanların da olmayanların da eserlerinde aynı sancı⁹ gördüm: Yazalamayan gerçekler. Marksistlerimiz gördüklerini olduğu gibi anlatamıyorlar...." T.T. s. 285

(110) ".... Solcu olmayan yazarlarımız, Rusların, dünya çapında katı ölçülerini bildikleri için, Sovyetlerdeki Türklere bir zarar gelmesinden haklı bir endişe duymuşlardır. Sonra bizim yüzde yüz Rus kafasıyla yaşayan bazı kalemlerimizin, o mâlûm: 'İrkçı-Turancı' 'Kafatasçı' diye başlayan hücumlarına hedef olmak istememişlerdir. Türkiye'de, katıksız bir K.G.B. zihniyetiyle, 'İrkçı-Turancı' diye fişlenmekten misilsiz bir açığı duymuşlar, her gördüklerini ve duyduklarını yazamamışlardır. Bu bakımdan, bizde kaleme alınan Sovyet gezi notları, bana, müzelerimizdeki o yarım-yamalak heykelleri hatırlatmaktadır. Hani bâzan başı, bâzan gövdesi, bâzan kolları ve bacakları olmayan o çok antik mermer heykelleri...." T.T. s. 287

(111) T.T. s. 24-25

Seyahatnâme türünün bu güzel, çarpıcı örneklerinden başka Yavuz Bülent Bâkiler'in yayınlanmış üç şiir kitabı vardır: Bunlardan ilki "Y a l n ı z l ı k" (1963) dördüncü baskısını da bitirmiş, 20.000 tiraja ulaşmıştır, beşinci baskısını da yapmıştır. İkinci şiir kitabı "D u v a k" (1971) da dördüncü baskısını bitirmiştir. Üçüncü şiir kitabı da "S e n i n l e" (1973) birinci baskısı bitmiş bununla.

Antoloji mahiyetinde hazırladığı ve belirli konularda derlenmiş şiirleri bir araya topladığı iki kitabı da: "Şiirimizde Ana" (1967) ile Cumhuriyetimizin 50. yılına armağan olarak sunduğu şiir güldestesi "Sivas'a Şiir" (1973)dür. Sonucusunda kendisi de dahil olmak üzere yirmi bir şairin Sivas'ı konu alan şiirleri yer almaktadır.

İnceleme türünde de eserler yazmış Bâkiler. Bunlardan biri olan "Aşık Veysel" 450.000 basılmış ve bitmiş. Aynı eseri Sovyetler'de de basılacakken, içinde Aşık Veysel'in Türklüğü ile övünen bir şair olduğu yazıldığı için basımı imkânsızlaşmış.¹¹² Diğer "Mehmet Akif", Kültür Bakanlığı yayınları arasında çıkmış ve 100.000 adet basılmış.

YÖK tarafından üniversitelere tavsiye edilen kırk dokuz yazardan birisi olan ¹¹³Yavuz Bülent Bâkiler'in çeşitli dergilerde çıkmış ve bir kitap haline getirilmemiş yazıları da vardır.¹¹⁴

Basıma hazırlanmış ve basılmamış eserleri de epeyicedir: "Can Azerbaycan", "Arif Nihat Asya", "Bekir Sıtkı Erdoğan", "Kırım Manileri" ve Prof. Dr. Bahtiyar Vahabzâde'nin manzum oyununun Türkiye Türçesine aktarılması ile ortaya çıkan "Feryad"

(112) T.T. s. 196

(113) "Üsküp'ten Kosova'ya" üniversitelere kaynak kitap olarak "Türkistan Türkistan" Dil Tarih ve Coğrafya Fakültesi'nde kaynak kitap olarak tavsiye edilmiştir.

(114) Bunlardan bulabildiklerimiz, görebildiklerimiz tezin bibliyografya bölümünde belirtildi.

I-FİKİR DÜNYASI

1- S a n a t

"Sanat duygu ve düşüncelerin kaynaştırılarak ahenkli bir terki b hâlinde ifadesidir..."

"Her sanat eseri, mahiyeti icabı imzasını taşıdığı sanatkârın şahsiyetinin de üstünde, bir harsın, bir kültür çevresinin damgasını taşır. Yani sanat bir cemiyetin müşterek duygu ve düşüncelerinin müşterek zevkinin ifadesidir."¹ Yavuz Bülent Bakiler'in eserlerinde söz konusu edilen sanatın mührü de "Türk-İslâm Sanatı" ibaresini taşır. O, sanat kavramından çok, sanat eserleri, sanatçılar ve bunların feyz aldıkları kaynaklarla meşguldür. Bu kaynak, çoğu zaman "Türk-İslâm" ruhu olmakla beraber, nadiren de dış kaynaklıdır, bize, bünyemize uymaz.

Sanata ve sanatçıya hürmet edilmesi gerektiğini, sanat eserlerimize sahip çıkılması meselesini O'nun satırlarından sık sık okuruz. İşte, O'nun sanat sevgisini anlatan birkaç satır:

"Bu yaşıma kadar çektiğim bütün acıları unutabilirim. Ama Semerkant'ta her biri bir sanat şaheseri olan o zarif türbelerin, o her noktasında ayrı bir çini güzelliğiyle açılan pırıl pırıl camilerin yok olup gitmesine, toprağa gömülmesine göz yuman zihniyetin sanat düşmanlığını bin yıl yaşasam unutmam."²

Yavuz Bülent Bakiler'in, gerek Sovyet Rusya, gerekse Yugoslavya'daki gözlemlerini okurken ister istemez, bizim olan sanat eserlerine bir iki istishası dışında hor bakılmış hükmüne varıyoruz. Yalnız, bu yakıp yıkma, yok etme ameliyesinin Sovyet Rusya'da daha çok olduğunu yine Yavuz Bülent Bakiler'in kaleminden öğreniyoruz. Halbuki bizde, Cumhuriyet devri idarecileri, Yunan, Roma ve Bizans eserlerini toprağın altından çıkarmak için milyonlar dökmüştür. Bunun yanında toprağın üzerindeki Selçuklu ve Osmanlı eserlerine uzun yıllar arkamızı dönmüş, kendi ellerimizle yakıp

(1)Doç. Dr. Halûk Karamağralı, Millî Sanat Anlayışı ve Politikası, Kültür ve Sanat, Boğaziçi Yay. İstanbul 1980 s.149

(2)T.T. s.249

yıkılmışız.³ "Toprağımızın beş-on metre altında kalan Urartu, Eti, Bizans... eserlerini yeniden ihya etmek için uykularını kaçırarak bazı sanat severlerimizin, toprağın üstünde kalan bizim sanat eserlerimize de ilgi göstecikleri günü, kimbilir daha kaç yıl hasretle bekleyeceğiz?"⁴

Yavuz Bülent Bakiler, bu meseleye "yetkili ve etkili çevrelerin" sahip çıkmasını, "yıkılan, yıktırılan veya yıkılmasına göz yumulan" eserlerimize sanat hassasiyetiyle yaklaşılmamasını, onlar hakkında doktora tezlerinin hazırlanmasını ister.⁵ Nitekim, kendisi T.R.T adına "ÜSKÜP'TE TÜRK ESERLERİ" programını hazırlamıştır. Yayına girdikten sonra arşive kaldırılması gereken video bantı her ne hikmetse(!) silinip temizlenmiştir.⁶ Sonuç olarak, sanatımızın tarihi siliniyor,⁷ dolayısıyla kültür tarihimizin önemli bir bölümü yok ediliyor.

Aşağıda alt başlıklar halinde ele alınan bölümlerde, Yavuz Bülent Bakiler'in, sanat eserleri ve sanatçılar dolayısıyla anlattığı "sanat tarihimizi", dünüyle bugünüyle, güzellikleriyle, ruhaniyetiyle, zerafetiyle ve vakarıyla incelemeye çalışacağız:

(3) T.T. s. 233

(4) T.T. s. 256

(5) T.T. s. 255

(6) Ü.K. s. 181

(7) Samiha Ayverdi de bizim Rumeli'de bıraktığımız muhteşem âbideler ayarında olmaktan çok uzak olan Hristiyanların Anadolu'da bıraktıkları ibadet kovuklarını ve iptidai bazilikalarını bile dokuz yüz senedir muhafaza ederek medenî bir hareketle bulunduğumuzu söyleyerek şöyle devam ediyor:

"....Ama bu medenî hareketimizin cevabı yenden o yerlere sahip olmak gayretiyle Türklüğün can evine sokulmak hevesi ise, sel ağızı yuva tutmaz, Türklüğün kaban heyecanı, bu parazit unsurları silip götürmekte tereddüt etmez ve güçlük çekmez."

Samiha Ayverdi, Millî Kültür Meseleleri ve Maarif Davamız
Kültür Bakanlığı Yay. İstanbul 1976 s.259

a) Plastik Sanatlar

aa) M i m a r f

Mimarîde yüzde yüz Türk-İslâm sanatının özelliklerini gören ve anlatan Bakiler, bazan "eski ve güzel mezar mimarimiz"⁸, bazan Anadolu'ya Orta Asya'dan getirdiğimiz "köy mimarimiz"⁹, bazan "bizi zaman zaman olduğumuz yere çâvileyen bazı büyük binaların mimarilerini" Türk-İslâm Medeniyetinin nakışlarıyla süslü hallerini anlatır.¹⁰ "Türk-İslâm minare mimarisi"¹¹, "...Bütün sanat galerilerini çatlatacak bir estetik güzellikteki" medreseler¹², "renkli ufuklar gibi güzel derin uykular gibi güzel" türbelerin "bir Peygamber sözü kadar ışıklı, bir veli tebessümü kadar huzur verici"¹³ dünyalarını, "mücevher kutusu gibi", "gelinlik kız" gibi¹⁴ "devâsa camileri, devâsa kubbeleri"¹⁵, "binbirgece masallarını hatırlatacak güzellikte" saraylar¹⁶...

"İnce sütunlar gördüm, şadırvanlar kubbeler...

Bir yanda oya gibi işlenmiş pembe mermer" (D-16)

Bütün bu, her biri bir âbide olan eserlerimizi anlatırken kullandığı sıfatlar hemen daima pekiştirilmiştir. "Müthiş bir güzellik", "müthiş bir ruhaniyet"¹⁷, "anlatılmaz zerafet", "noksansız güzellik", "misilsiz güzellik, zerafet, kutsiyet" v.s. Bu harikalar karşısında hayran ve büyülenmiş kalan Bakiler, Muhteşem kelimesini kırk defa tekrarlarsa bile yeterli olmayacağını söylemek kalır.¹⁸

Yavuz Bülent Bakiler'e göre Anadolu'daki Selçuklu mimarisinin ve süslemeciliğinin aydınlık kaynağını bilmek için Türkistan ve Azerbaycan'ı görmek lazımdır.¹⁹ Semerkant'ta Timur zamanında yapılan şaheserleri hayranlıkla gezen Bakiler:

"... Türbeler, camiler, medreseler, saraylar sanatın ölümsüz ölçüleri içinde anlatılmayacak kadar muhteşemdiler. Türkistan'da gördüğüm şaheserler karşısında, gerçekten ağızsız-dilsiz kaldım." Herbirini yavrularının yüzünü okşar gibi okşayıp öpen Şair²⁰, Türk-İslâm sanatının eserler manzumesine

(8) Ü.K. s. 92

(9) T.T. s. 213

(10) T.T. s. 49

(11) T.T. s. 277

(12) T.T. s. 278

(13) T.T. s. 253-254

(14) T.T. s. 268

(15) T.T. s. 257

(16) T.T. s. 287

(17) T.T. s. 224

(18) T.T. s. 253

(19) T.T. s. 278

(20) T.T. s. 228

büyük bir yer ayırır. O'nu sınırsız bir ruh gibisaran kubbe-ler, minareler, türbeler, hanlar, kervansaraylar, şadırvanlar ve eski Türk evlerinin²¹ mimarisi için Ekrem Hakkı Ayverdi, "kendimize benzeyen mimarimiz", "dimdik ama sert değil, yumuşak akıncıların mimarisi" tabirlerini kullanıyor.²²

Türk-İslâm sanatının kâmil misalleri üzerinde duran Yavuz Bülent Bakiler, eserleriyle birinci derecede tarihi kaynak oluşturmuştur.

Atalarımızın, harbin içinde harp yaparak meydana getirdiği, Türk-İslâm estetiğinin yapıtaşları : Mimari Eserlerimiz:

Câmi ve Medreselerimiz

İlmin, sanatın ve dinin buluştuğu, ahenkli beraberlik timsâli eserlerimizin bir bölümünü câmi ve medreselerimiz oluşturmaktadır. Câmi ve medresenin çoğu zaman bir arada bulunmasının sebebi İslâmiyetin ilme verdiği değerden olsa gerektir, "Akıllı olmayanın dininin de olmayacağı, bilenlerle bilmeyenlerin bir tutulmayacağı, ilmin İslâmın hayatı, dinin direği kabul edildiği, dünyayı ve ahireti veya her ikisini de isteyen ilme sarılması gerektiği, âlimlerin yeryüzünün kandilleri, peygamberlerin vekilleri sayıldığı, ilmin müslümanın kaybolmuş metayı kabul edildiği, Çin'de de olsa aranması gerektiği kadın erkek her müslümana farz olduğu" bir nizamdan bundan başka bir gelişme de beklenemezdi.

Bibi Hanım Câmi ve Medresesi:

Timur'un güzel, akıllı ve gayretli eşlerinden biri olan Bibi Hanım tarafından yaptırılmıştır. "Bibi Hanım, Timur'un sağlığında, Türkistan'ın bütün mimarlarını toplayarak, Semerkant'ta çok muhteşem bir câmi ve medrese yapmalarını istemiş," ve şöyle demiş: "...Câmi, imanımızın ve irfanımızın, medrese ise ilmimizin kaynağı ve aynası demektir. Ölçülerinizi ona göre tutmanızdır!"²³

(21) Ü.K. s. 120

(22) Sanat ve Kültür, Boğaziçi Yay., İstanbul, 1980 s. 158

(23) T.T. s. 256

Bu, iki eyvanlı, Türkistan'ın en ihtişamlı medresesi²⁴, en alımlı medresesi ve en büyük câmisi tam beş yılda tamamlanmış ve Semerkant'ı bir kat daha güzelleştirmiştir.²⁵

"BİBİ HANIM CÂMİSİ'nin en büyük iki kubbesi varmış. Kırk metrelik bir girişten sonra, câmiyi dört yüz sütunluk eyvanlarla güzelleşen çok büyük bir bahçe kucaklıyormuş. Duvarlarda da firuze sırlı tuğlalar üzerinde kûfi yazılar, ince uzun eliflerle âdeta çiçek açıyormuş. Bu 14. yüzyıl eseri herkesi hayran bırakıyormuş. Câminin iki heybetli minaresi, firuze çinilerle süslü olduğu için, uzaktan bakanların bile gözlerini kamaştırıyormuş..."²⁶

Bu şaheserlerin ancak harabelerini gören Bakiler, şöyle anlatıyor: "Bibi Hanım Câmisi'nin büyük kubbeleri çökmüş, minareleri yıkılmış, avlu sütunları devrilmiş, firuze çinileri dökülmüş, bazı duvarları ise yerle bir olmuştu..." (Sağlam kalan) "...yan kubbeler bile insanı ürpertecek kadar heybetliydi....Yan kubbeler bana duaya açılan eller gibi geldi. Bibi Hanım Câmisi'nin yan duvarlarını yükselten öpülesi eller, sandım ki bütün gökyüzünü, bu devâsa câmîye, devâsa bir kubbe olarak oturtmak istemişler."

Bir kısmı zamanla bakımsızlıktan yıkılan bu alabildiğine büyük câminin bir kısmı da depremle toprağa kapaklanmış. Ruslar 1975 yılında tamamen turistik gayelerle câmiyi tamire başlamışlar. Zamanında beş yılda tamamlanan câminin yirmi yılda tamir edilmesi (1990'da bitmesi) plânlanmış.²⁷

Registan Câmî ve Medresesi:

Yavuz Bülent Bakiler'in "muhteşem üstü muhteşem eserler manzumesi" dediği Registan, "geniş bir meydan üzerinde misilsiz bir çini saltanatı, Bir mavi ve yeşil cenneti"dir. Tam ortada bir medrese -baştan aşağı çinilerle süslü-, medresenin iki ucunda karşılıklı iki câmî vardır.²⁸ Câmilerden alını aralanlı olanı, beş yüz sene önce Caferî Mezhebi'nden olan şifler için, karşısındaki resimsiz câmî de sünîler için yapılmış. "Câmiler medreseden, medreseler câmilerden güzel", "avuç içi kadar çinisiz parçası bulunmayan" Registan'ı, Yavuz Bülent

(24) T.T. s.257

(25) T.T. s.256

(26) T.T. s.256-257

(27) T.T. s.257-258

(28) T.T. s.243

Bakiler, güzellik ve sanat açılarından (İstanbul hariç) bütün Anadolu'nun câmi ve medreselerinden üstün bulur.

Maaleseff "Bütün ihtişamlı görünüşüne rağmen, ruhundan koparılmış olmanın mahzunluğu içerisindedir." Registan. "Çünkü, Registan'ın ne minarelerinde ezan, ne kubbelerinde Kur'an, ne mihrablari önünde namaza durabilen tek insan var." Sadece turistik bir bina!..²⁹

Mir Arab Medresesi:

16. yüzyılda, Yemenli Abdullah isimli bir din âlimi tarafından yaptırılmıştır. Sovyet inkılâbından sonra kapatılan medrese, tekrar 1945 yılında açılmıştır. Şimdi, 66 talebesi varmış ve tahsil süresi yedi yıl imiş. Arapça, Farsça, Rusça öğretiliyor, sarf, nahiv, tefsir, hadis, fıkıh, İslâm tarihi, İslâm memleketleri tarihi, Arap edebiyatı ve tecvid dersleri veriliyor.³⁰

"Buhara'da Mir Arab Medresesi, beni 450 yıllık bir tarihle karşıladı. Medreseyi Özbek Hanlarından Ubeydullah yaptırmış. Orta Asya medreselerinin tipik bir örneği olarak dikkatimizi çekti. Taş bina, bugün Kazakistan ve Türkistan müslümanlarının dinî eğitim merkezi olarak kullanılıyor. Yeni onarımdan geçen medresenin toz duvarlarına Türkistan hat sanatından birkaç örnek asılmış."³¹ diyor Bakiler.

Tille Şeyh Câmii ve Kütüphanesi:

Barak Han Medresesinin tam karşısında bulunan Tille Şeyh Câmii, eski Selçuklu câimleri gibi, kubbesizdir. Bu büyük ahşap, temiz bina, Taşkent'in yıkılmayan, müze haline getirilmeyen birkaç câmisinden biridir.³²

Tille Şeyh Câmii'nin bahçesinde büyük ve zengin bir kitaplık bulunmaktadır. Bin yıla yakın bir zaman öncesinden günümüze raflardan ve vitrinlerden yorgun ve bitkin bakan kitaplar arasında, Türkistan'ı İslâmın büyük ruhuyla aydınlatan velilerin, şeyhlerin eserleri, H.z. Osman zamanından veya O'nun tarafından yazıldığı söylenen bir Kur'an, fıkıh, astronomi, coğrafya, hadis, tarih kitapları, el yazması Kur'an-ı Kerim'ler bulunmakta-

(29) T.T. s. 244

(30) T.T. s. 269-270

(31) T.T. s.168-169

(32) T.T. s. 101

dır.³³

Barak Han Medresesi:

"400 yıl önce, Taşkent Emiri Barak Han tarafından yaptırılan medrese, rengârenk güllerle gülümseyen serin bir bahçe içerisinde"dir. Orta Asya ve Kazakistan müslümanlarının dinî liderinin, müftülüğünün bulunduğu medresede dinî eğitim de yapılmaktadır.³⁴

Burmali Câmi:

Üsküp'te Fatih Köprüsü'nün karşısında büyük bir meydana, vaktiyle "muhteşem bir câmi ve vakfiyesivvarmış. Osmanlı mimarisinin bilhassa minareleri dikkat çekiciymiş. Minareler, bir genç kızın uzun ve gür saçlarının örülmüş haline benziyorlarmış, Esere BURMALI CÂMİDENİNİMESİ bundanmış."

"Devrimden sonra Yugoslav idarecileri, Üsküp'teyeni bir Ordu Evi binası yapmak istemişler. Yer olarak da Burmalı Câmi meydanını uygun bulmuşlar. Bu bakımdan cami yıkılıp yerine Ordu Evi binası kondurulmuş."³⁵

Yavuz Bülent Bakiler'in -Vardar Nehri kıyısında, Fatih Köprüsü karşısında oturup ta O'nu sımsıcak bir ruh gibi saran Türk eserlerine bakarken- kaleminden şu mısralar dökülür:

"Arkamda bir büyük sancılı meydan
Kulağını vermiş beni dinliyor.

-Meydan! dedim, nerde Burmalı Câmi?

-Ne ben söyleyeyim ne sen bir şey sor!" (S-54)

Kısa bir süre sonra Üsküp'te şiddetli bir deprem olur, Ordu Evi binası yıkılır. Meydan bir süre boş kaldıktan sonra, bir kısmı otomobil parkı, bir kısmı da gezme dinlenme yeri olarak kullanılmaya başlanmıştır.³⁶ Üsküp'te kaldığı sürece Yavuz Bülent Bakiler, gençlerin her akşam yemeğinden sonra Burmalı Câmi Meydanında toplandıklarını, geceyi dolduran ihtiraslarını, birbirleriyle yarış edercesine kamçıldıklarını görmüştür.³⁷

(33) T.T. s.102-103

(34) T.T. s.101

(35) Ü.K. s.72-73

(36) Ü.K. s.73

(37) Ü.K. s.75

Nadir Divan Beği Medresesi:

Buhara'da 17. yüzyıldan kalan medreselerden biri de Nadir Divan Beği Medresesidir.³⁸ "Güzelliği kiskandıracak güzellikte" olan medrese önce kervansaray olarak yapılmış. Bu medresenin "kapısı üstünde, rengârenk çinilerden yapılan kocaman tavus kuşları, orada geçen üçyüz yıla rağmen, güzelliklerinden ve renklerinden hiç bir şey kaybetmemişler. Nadir Divan Beği Medresesi, 20. yüzyılın bütün sanat galerilerini çatlatacak bir estetik, güzellik içerisinde'dir.³⁹

Bala Havuz Câmisi:

Buhara'da, "Ark Kalesi karşısında, güzel bir park içerisinde mücevher kutusu gibi süslü bir câmi"dir. 1512 yılında yapılan Bala Havuz Câmisi "büyük bir havuz başında gelinlik kızlar gibi" durur. "Renkli resimlere benzeyen Bala Havuz Câmisi-sinin çatısı yirmi ahşap sütûn üzerinde" yükselir. "Sütûnların zarafeti ve işlemeciliği görülecek güzellikte"dir.

"Yer yer mavi, yeşil, kahverengi çinilerle süslü minaresi sanki hep bu muhteşem manzarayı görebilmek için câminin yanında değil de karşısında bir yer seçmiş. Mihrab, 1712 yılında nasıl yapılmışsa yine öyle."

Bugünkü akibeti ise "müze"dir. Yeniden boyanmış, dış yüzü eyvanları, sütûn başlıkları ...⁴⁰

Kukeldaş Medresesi:

"Eski Taşkent'ten günümüze kalan tarihi eserlerden biri de KUKELDAŞ MEDRESESİ. Medrese 16. asırdan kalmış. Kapısı ve mimarisıyla, Selçuklu güzelliğini hatırlatıyor."⁴¹

Bir zamanlar, yüzden fazla hücreli olan Kukeldaş Medresesinin dış yüzündeki lâcivert, sarı, mavi ve yeşil çiniler yer yer dökülmüş. "1894 yılında ilk okul olarak hizmete girmiş. Şimdi kız öğrenci yurdu olarak kullanılıyor" medrese."Taç kapısının arkasında kalan hücreler, dört yüz senelik yorgunluğa, 1966 zelzelesine rağmen yıkılmamıştır."⁴²

(38) T.T. s.277

(39) T.T. s. 278

(40) T.T. s. 268

(41) T.T. s.193

(42) T.T. s. 194

Mescid-i Cuma:

Mescid-i Cuma, Buhara'da inşa edilen ilk Türk câmisidir. Karahanlı hükümdarı Süleyman Aslan Han tarafından yaptırılan câminin diğer adı "Kalan Câmii"dir. "Dikdörtgen şeklindeki taş avlusunun eni 80, boyu 130 metre. Bahçe suları çoktan çekilmiş, biblo gibi şadırvan, 900 sene öncesinden, günümüze sessiz ve yorgun bakıyor.

Avlu etrafını, üçyüzseksen kubbeli heybetli bir mekân çevirir bu, Türkistan'ın en câmilerinden biri olan Mescid-i Cuma'yı.⁴³

"Karahanlı Hükümdarı Aslan Han, Mescid-i Cuma'nın minaresini tuğladan yaptırmış. Minare, câminin büyük avlusu dışında yükseliyor. 1127 yılında yapılan minarenin çapı temelde on metre. Şerefesine 105 basamakla çıkılıyor. 47 metre yüksekliğindeki minarenin gövdesinde oniki ayrı süsleme var. Uzaktan bakıldığında bu süslemeler, Anadolu kilimlerini hatırlatıyor. Şerefenin altını çini bir kuşak çeviriyor."

Bu câminin de hazin sonu: yıkılmak, ezansız kalmak olmuş.⁴⁴ "Türk-İslâm minare mimarisinin en eski örneklerinden biri olan Mescid-i Cuma, artık harabe olmaktan kurtulmak üzere. Bu muhteşem esere, UNESCO sahip çıkmış. Câminin kubbesi, eski kapıları, sıvaları dökülmüş duvarları, yerli ustaların elinden geliyor. Mescid-i Cuma onarıldıktan sonra, müze haline getirilecekmiş. Ne müzesi? Kimin müzesi? Niçin müze?..."

Bu Karahanlı Câmisi mutlaka müze haline sokulacaksa, Yavuz Bülent Bakiler'e göre : "...oraya, insan ruhunu çarmıha germek isteyenlerin, ibadethane karşısında kuduran kat, kaba, yobaz ve zalim yaratıkların resimleri, isimleri, cisimleri konulmalı..."⁴⁵

2. Murad Câmii

Yavuz Bülent Bakiler'in Üsküp'te ilk cuma namazını kıldığı Sultan 2. Murad Câmii, "Müftülük binasına yakın bir tepe üzerinde"dir ve "542 yaşında" olan câmi Üsküp'ün en eski câmisi"dir.

(43) T.T. s.274

(44) T.T. s.277

(45) T.T. s.274-275

1436 yılında 2. Murad tarafından yaptırılan caminin "kareye yakın bir tabanı", "ortada da dört ince mermer sütun üzerine oturmuş revâki" vardır ve câmi cemaatini gülümseyen nakışlarla süzmektedir.

2. Murad Câmiinin başından geçenlerin hikâyesi de şöyle anlatılır Üsküp'ten Kosova'ya'da:

"1517 yılında büyük bir yangın geçirmiş. Kanunî Sultan Süleyman'ın fermanıyla yeniden onarılmış. 1688 yılında, Avusturya işgali esnasında ikinci defa yakılmış. 1711'de 3. Ahmet, bu ecdat yadigarına tekrar sahip çıkmış. Ama bu yangınlar ve yeniden tamirlerle, câmi, eski şeklinden çok şeyler kaybetmiş. Süslü tavanı Sultan Reşat zamanında yeniden onarılmış. Dik bir çatı altında yükselen câminin minaresi otuz altı metre. Şerefesi yıkılmış olmasına rağmen, Üsküp'e yorgun fakat hep mağrur bir gazi hüviyetiyle bakıyor." ⁴⁶

Alaca Câmi

Kalkandelen'de, Abdurrahman Paşa tarafından yaptırılan Alaca Câmi için Yavuz Bülent Bakiler şunları söylüyor:

"...Ömrümde ilk defa böyle bir cami görüyordum. Çünkü caminin sadece iç duvarları değil, dış duvarları da solmayan, dökülmeyen boyalarla nakış nakış işlenmiş, bir karış olsun boş yer bırakılmamıştı. Alaca Cami, sürmeli, kınalı, yaşmaklı gelinler gibi pırıl pırıldı. Söylenildiğine göre, caminin boyaları için tam 55.000 yumurta akından istifade edilmişti."

"Ve caminin son cemaat yerinde iç kubbelerine İstanbul camilerinin renkli resimleri ustalıkla yapılmıştı."

"Cami bahçesinde kocaman bir çeşme asırlık ağaçların gölgesinde, sonsuzluk uykusuna dalmıştı. Suyu çoktan kesilmiş, kitabesi okunamaz hale gelmiş." ⁴⁷

Kazancılar Câmii:

Üsküp'te, Kurşunlu Han karşısında bulunan Kazancılar Câmisinden kalan sadece temelleridir. Yerden birkaç karış yük-

(46) Ü.K. s. 91

(47) Ü.K. s. 57

seklikte kalan temelleri, Yavuz Bülent Bakiler, "bir şehidin kesilen veya koparılan kolları" na benzetir. 48

Alaca Câmii:

"Kalkandelen'deki Alaca Camii'nin güzelliğine, orjinalliğine rağmen Üsküp Alaca Camii bir dağınıklık içinde. Bahçe-sindeki mezarlar bakımsız ve viran..." Câmînin kible tarafında da zarif bir türbe vardır. 49

İsa Bey Câmii:

Üsküp'ün cemaati en çok olan câmîsidir İsa Bey Câmisi. Yavuz Bülent Bakiler, Bursa câmilerine bezetir. Yahya Kemal Beyatlı'nın annesinin de yattığı câmînin "Duvarları üç sıra tuğla, bir sıra taş örülü"dür. Çift kubbeli câmîyi on yedi pencere aydınlatır. 50

Murad Paşa Câmii:

Üsküp'te Bit Pazarı'nın çarşı esnafı için yapılmış olan "Cami 19. yüzyıl başlarında yıkılınca, Üsküp Türkleri, onu yeniden onarmışlar. 1963 depreminde minaresinin şerefeden sonrası yıkılmış ve yarım minare öylece kalmış." 51

Yahya Paşa Câmii:

475 yıllık bir geçmişi olan câmî Üsküp şehrinin kuzey ucundadır. "Kapısı muhteşem denilecek kadar zengin ve güzel. Minaresi elli metre."

"İkinci Bayezid'in dâmadı Yahya Paşa, Rumeli Beylerbeyi iken, bu güzel câmîyi Üsküp'e armağan bırakmış." 52

Dükkancık Câmii:

Çaresiz, bitmiş, terkedilmiş Dükkancık Camiini, Yavuz Bülent, çöken bir imparatorluğa benzetiyor. Halbuki Dükkancık Câmii 500yıl önce, Molla Muslihiddin tarafından yaptırıldığı zaman, "eski Üsküp'ü bir kuğu güzelliğiyle süslüyormuş. Bir yürek kadar güzel olduğu, caminin ayakta kalan kısımlarıyla da belli." oluyormuş.

"Dükkancık Camii 1963 yılındaki büyük depremde hemen hemen bütüyle yıkılmış. Şimdi sapa sağlam ayakta kalan mahzun

(48) Ü.K. s. 88

(49) Ü.K. s.90

(50) Ü.K. s. 90

(51) Ü.K. s. 89

(52) Ü.K. s.90

minaresidir. Dükkancık Camiinin çatmamış duvarlarından, her gün birkaç taş daha, toprağa gözyaşları gibi dökülüyor." 53

İshak Bey Câmii:

"İshak Bey Câmii, Üsküp Fatihi Paşa Yiğit Mehmed'in oğlu İSHAK BEY tarafından yaptırılmış. Minaresi oniki köşeli bir kaide üzerinde yükseliyor. Güzel ve değişik mimaride bir cami." 54

Mustafa Paşa Câmii:

1492 yılında Mustafa Paşa tarafından, Üsküp Kalesinin kuzeyinde bir tepe üzerine yaptırılmıştır. Hemen yanında da Mustafa Paşa'nın türbesi vardır.

Tek kubbeli ve revaklı Mustafa Paşa Câmii'nin kapısı, minberi, mihrabı tamamen mermer, duvarları iki metre genişliğinde, pencere adedi otuz yedidir. 55

Adı geçen diğer cami ve medreseler şunlardır:

Yavuz Bülent Bakiler'in eserlerinde adı geçen, "bir Fa-ha sûresi gibi sıcak ve güzel" câmiler arasında, Cebeci Câmisi, 56 Bayezid Câmisi, 57 Ulu Câmii, 58 Sivas'ta Çifte Minare, 59 Buhara'da Ark Kalesinin bir köşesindeki "boynu bükük cami" 60 de anılır.

(53) Ü.K. s. 89

(54) Ü.K. s. 90

(55) Ü.K. s. 89

(56) "Cebeci Camisi'nde ezan okunur
Kapısı önünde fakir fukara" (Y-52)

(57) "Bayezid Camii'nde bir namaz kıldım
Safların ardında garipsi, mahzun" (Y-19)

(58) "Sivas'ta Ulu Cami avlusunda çocuklar
Yalvaran gözlerle etrafa baka baka
Açıyorlar küçücük esmer avuçlarını
- Emmflerim sadaka! Emmilerim sadaka! " (D-9)

(59) "Nerde Çifte Minaremiz, Gök Medrese'miz
Sımsıcak dualarla maaziyi anan şehir " (D-44)

(60) "Kapısı 1919 yılından beri kilitli. 'Cami 'Resim Sergi
Evi' olarak açılacağı günlere hazırlanıyor."
T.T. s. 266

Medrese olarak da, Sivas'taki Gök Medrese,⁶¹ Buhara'da kendisinin de gördüğü "Uluğ Bey Medresesi, Abdülaziz Han Medresesi, Kukeldaş Medresesi, Çer Mimar Medresesi ve Şif Medresesi." Bugün tamamen turistik gayelerle tamirat geçirmekteler hepisi. Halbuki Buhara, bir zamanlar yüz seksen, veya iki yüz medresesiyle İslâm âleminin ilim merkezi imiş. Şimdi ise ayakta kalanlar parmakla sayılacak kadar azmış.⁶²

Tekkelerimiz, Türbelerimiz

Hicretin ikinci asrında İslâm dünyasında görülmeye başlayan tekkeler, İslâmdan kaynaklanan imanın ve bu imanla tutuşup yanan gönül ve muhabbet sahibi erenlerin, bir müridin terbiyesi altında ihlâs ve ahlâk makamlarını aşa aşa yüceldikleri fazilek yuvalarıdır.⁶³ Câmi ve medreselerimizin akibetine tekke ve türbelerimiz de uğramıştır.

Bakilerin eserlerinde kendilerinden bahsedilen tekke ve türbelerimiz şunlardır:

Şah-ı Zinde :

Şah-ı Zinde, Timur soyunun sevilen sayılan kişileri için yapılmış bir türbeler topluluğudur. "Hafif bir tepeye doğru kırk geniş basamakla tırmanan taş döşeli bir yolun soluna ve sağına kondurulan binibirinden güzel, biribirinden zarif, biribirinden alımlı otuz altı türbe; Büyük Timur, biraz daha yaşasa, türbe sayısı kırka çıkarılacakmış."⁶⁴

Birbirinden güzel o türbeleri yükselten: Şemseddin Bedreddin-Ali Seyfi-Şaik Muhammed Yusuf-Fakir Ali-Sıddık gibi mübarek mimarlardır.⁶⁵

(61) S-31

(62) T.T. s. 277

(63) Seyit Ahmet Arvasi, Türk-İslâm Ülküsü, Ocak, Yavaş-Ankara, 1982, C.3, s. 66-67

(64) "Kırk basamaklı bir yol etrafında ayrı mimarîlerle yapılmış kırk türbe. Üçlere, yedilere, kırklara karışan kırk Türkistan Türk'ünün aziz ruhlarına, Semerkant'tan sanki kırk ayrı selâm olsun istenmiş. Kırk ayrı fatiha, kırk ayrı ayet-el kürfi..." T.T. s. 248-249

(65) Yavuz Bülent Bakiler, bu mimarların mübarek isimlerinin yeni açılan sanat akademilerimizin sınıflarına veya atölye kapılarına yazılmasını ister.
T. T. s. 255

En az beş yüz yıldan beri, Türk-İslâm sanatının şaheserleri arasında yer alan bu türbeler, Semerkant'ın aydınlık ufkuna, misilsiz bir güzellik, toprağına da kutsiyet kazandırmıştır. ⁶⁶

Şah-ı Zinde denilmesinin sebebi Rus rehberin anlattığına göre: "Kâsım İbn-i Abbas'ın bir çarpışmada başı uğurulduktan sonra, başını koltuğunun altına alarak toprağın altına, -orada yaşamak için- çekilmesi imiş. Geceleri, toprağın altında dolaşan Kasım için bu türbeyi Timur yaptırmış." ⁶⁷

"Timur zamanında yapılan otuz altı türbenin, şimdi yalnız on üçü ayakta. Zamanla, şu veya bu sebeple yıkılan veya yıktırılan yirmi üç türbenin, artık temel taşları bile gözüküyor." Bu durumu dünya sanat tarihi için de büyük bir kayıp ⁶⁸ olarak değerlendiren Yavuz Bülent Bakiler, yirmi üç türbenin temellerinin toprak altından, sanata ilgisiz insanların utancını duyarak başlarını toprak üstüne çıkaramadıklarını söyler. ⁶⁹

Şah-ı Zinde'de ayakta kalan türbeler topluluğunun en ucunda, H.z. Peygamber'in amcazâdesi olduğu söylenen "Kâsım İbn-i Abbas"ın türbesi vardır. "Bir tesbih imâmesi veya bir yüzük taşı" gibi anlamlı ve güzel türbe şimdi "uzun bir ağıt" a dönmüştür. Dökülmüş, kırılmış, oyulmuş... ⁷⁰

On üç türbeden biri, Timur'un torununa aittir. "Türbe kapısının çinileri iri bir kelebeğin kanatları gibi parlak renkli ve canlı. Mimarlar, ziyaretçilere İslâmın beş şartını hatırlatmak için çinileri beş kenarlı yapmışlar... Bir gelin başı gibi zarif yapılan bu türbe kapısının üzerine oturtulan üç kelimelik bir kitâbe" vardır: "BURADA GÜZELLİK YATIYOR!" ⁷¹

Bir başka türbe kapısında ise şöyle bir kitâbe yer almıştır: "BURAYA İKİ DEFA GELEN HACI SAYILIR", Bakiler'e göre: "Bu kitâbe belki de Kâsım- İbn-i Abbas'ın Şah-ı Zinde toprağında yatmasından kuvvet alıyor."dur.

(66) T.T. s.255

(67) T.T. s. 250

(68) T.T. s. 249

(69) T.T. s.2255

(70) T.T. s. 249

(71) T.T. s..233

Bir diğerk türbe kapısında da Şu ibarenin bulunduğu bir kitâbe yer alır: Çok anlamlı bir ayet meali, "ALLAH YOLUNDA ŞEHİT DÜŐENLER ÖLMEZLER!" Bu ışıklı türbede Allah'a yönelenin kim olduğu belli değildir.

"Timur'un sevgili karısı için 1405 yılında, Türk'ün sanat dünyasına binlerce Bismillah'la, binlerce maşalallah'la" yaptırılan, insana nazlı bir kuğuyu hatırlatan, mübarek türbenin kapısında da iddialı bir kitâbe, insanı olduğu yere çiviilemektedir: "DÜNYADA CENNET VARSA BURADADIR"

Türbelerden birinde de Timur'un âlim torunu Uluğ Beğ'in hocalarından "Bursalı Kadızâde-i Rumî Hasan Çelebi"nin yattığını tahmin eden.⁷² Bakiler, türbelerden birinin "Tuğdu Bey"e diğerkinin de "Şirin Bey"e ait olduğunu belirtir.⁷³

"İlmi öven 'Her canın ölümü tadacağından' bahseden hadis ve ayetler, türbelerin, iç duvarlarından birer ikişer harf dökülerek, düşerek, oyularak, kırılarak okunmaz hale gelmişler. Yalnız, bütün mavi kubbelere, bütün renkli duvarlara küfi harflerle yazılan ALLAH ve LÂ İLÂHE İLLALLAH kelimeleri beşyüz yıldan beri solmamışlar."⁷⁴

Gür-u Emir Türbesi:

Timur'un sağlığında, Türk mimarı Mehmed oğlu Mahmut tarafından 14 yılda inşa edilen⁷⁵ Türbe, H.z. Peygamber soyundan gelen İmam Berke'den sonra kendisinin de bu türbeye defnedilmemesini isteyen Timur: "Mahşer günü kalkınca, ben de Peygamber soyundan gelen bu muhteşem zâtın eteklerine sarılacağım."⁷⁶ demiştir.

Yavuz Bülent Bakiler, bizim hiçbir padişah türbemizin "Gür-u Emir" kadar muhteşem olmadığını söyledikten sonra, bu "müthiş güzellik"i, bu "müthiş ruhâniyet"i şöyle anlatıyor: "Türbe kubbesi, anlatılamayacak kadar mükemmel. Merkezden çevreye doğru genişleyen yaklaşıık, otuz ince kuşak üzerine binlerce onbinlerce çiçek, yaprak, dal motifi serpiştirilmiş..." Mihrap çerçevesinde dört köşeli, altı köşeli, oniki köşeli yıldızlar da duvarları süslemiş. Türbenin kible tarafındaki alımlı mihrabın alnını ve türbe duvarlarının üzerinide Ayet-i Kerimeler süslemiştir.⁷⁷

(72) T.T. s. 254

(73) T.T. s. 255

(74) T.T. s. 254-255

(75) T.T. s. 224

(76) T.T. s. 225

Gür-u Emir Türbesi'nin muhteşem taç kapısından içeri girilince altı mezar ile karşılaşılır. Ortada Timur, solunda sağında önünde arkasında başkaları yatıyor, en önde de küçük bir çocuk mezarı.⁷⁸

"Timur'un sâde sandukası, siyaha kaçan koyu yeşil bir mermerden yontulmuş. Üç kademeli bir kaide üzerine yerleştirilen iki metre uzunluğunda, bir metre yüksekliğinde bir dikdörtgen pirizma. Ne baş ucunda bir taş, ne ayak ucunda bir işaret var. Diğer mezarlar da son derece sade yapılmış. Ama bu sadeliği, türbe içinin muhteşem güzelliği kucaklıyor. Timur ve yakınları en çok yüz metrekarelik bir kubbe altında sonsuzluk uyku-larına uzanmışlar..."⁷⁹

Temelinden kubbesine kadar bir çini saltanatıyla efsaneleşen bu Semerkant Türbesi'nin "anlatılmaz zerafeti"ni Bakiler şöyle tasvir ediyor: "Daha yeni yapılmış gibi duran, mavi çini bu zarif kubbe, sabah güneşi altında koskocaman bir mücevher güzelliğiyle parıldıyor. Yivli kubbe köşesini çepeçevre kucaklayan çini duvarlarda, geniş bir kuşak üzerinde, kâfi harflerle güzelleşen Allah kelâmı var... Türbenin şiirleşen taç kapısı ve sekizgen bir kasnak üzerinde yükselen ve rengârenk çinilerle cennet bahçelerini hatırlatan yan duvarları içimi ürpertilerle doldurdu."⁸⁰

Geniş bir bahçe içerisinde güller arasında yükselen bu masmavi Türbenin⁸¹ 580 yıl önce döşenen taban mermerleri ve tuğlaları yer yer eskimiş, kırılmış, ufalanmış.⁸² Türbenin on dört yılda inşası yapılmış, fakat şimdi, türbenin sadece bir kısmını on beş yılda yeniden elden geçirebilmişler.⁸³

Şad Mülk Aka Türbesi:

"Muhteşem kelimesini kırk defa tekrarlasak da anlatamayız", "Mükemmellik sıfatını kırk defa kıskandıracak bir mükem-

(78) T.T. s.223

(79) T.T. sy

(80) T.T. s.219

(81) T.T. s.220

(82) T.T. s.225

(83) T.T. s.224

mellik", "Cennetten bir köşe", "Onun karşısında büyülenmemek mümkün değil." diyor Yavuz Bülent Bakiler Şah-ı Zinde yokuşundaki Şad Mülk Aka Türbesi için. Niçin mi? Çünkü, Şad Mülk Aka Türbesi'nde "bir gergef gibi işlenen çiniler", "dünyanın en güzel mavisi, yeşili, beyazı, siyahı ve lâciverdi" büyüleyici bir sıcaklıkla başbaşa vermiştir. ⁸⁴

"Türbe, renkli ufuklar gibi, soğuk sular gibi, serin rüzgârlar gibi, derin uykular gibi güzel... Bir Peygamber sözü kadar ışıklı, bir veli tebessümü kadar huzur verici...."dir. ⁸⁵

Murad Hüdâvendigâr Türbesi:

Sultan Murad Hüdâvendigâr'ın şehit düştüğü, mübarek kanının döküldüğü Kosova Ovası'ndaki türbeye Yugoslavlar dokunmamışlar, fakat Balkan Türklerinin âdeta kutsiyet verdikleri Murad Hüdâvendigâr Türbesi'nin tam karşısına, Sultan Murad'ı şehit eden Miloş adına, on beş metre yüksekliğinde bir Miloş Abidesi dikmeyi de ihmal etmemişlerdir.

Türbenin bakımlı ve çimli bir bahçesi, bahçede de birkaç Evlâd-ı Fatihân mezarı vardır. ⁸⁶ İçeride, büyük, gösterişli bir sanduka, sandukanın üzerinde Ayet-i Kerimlerle işli zengin bir sanduka örtüsü, sandukanın altında Hünkârın kanı, barsakları, ciğerleri ve yüreği var...Mübarek cesedi ise oğlu Bayezid tarafından Bursa'ya götürülüp Çegirge'deki türbesine defnedilmiş. ⁸⁷

Meşhed-i Hüdâvendigâr, Bursa'daki padişah türbelerinden farksızdır. ⁸⁸

Samanoğlu İsmail Han Türbesi:

Buhara'da, Orta Asya mimarisinin, en dikkat çekici örneklerindedir. "9. asırda yapılan türbe 9X9 metre karelik bir yer kaplıyor. İslâm dünyasının ilk türbelerinden sayılan Samanoğlu Türbesi, tuğladan örülmüştür. Çeşitli derecelerde pişirilen tuğlaların yapılmasında ise deve sütü ve yumurta akı

(84) T.T. s. 253

(85) T.T. s. 253-254

(86) Ü.K. s. 110

(87) Ü.K. s. 113

(88) Ü.K. s. 113, 115

kullanılmıştır. On sekiz ayrı tuğla ve on sekiz ayrı süsleme ile örülen Türbe'nin bin yıldan beri bozulmadan, yıkılmadan, dökülmeden ayakta kalabilmesi, belki de deve sütünün ve yumurta akının, kilim deseni gibi işlenen tuğlalara kazandırdığı sağlamlıktandır.

İçerisinde süssüz, yazısız, sandukasız üç yalnız mezar vardır. Samanoğlu Devlet'inin kurucusu İsmail Han, oğlu ve torunuyla yanyana yatmaktadır.⁸⁹ Samanoğlu Türbesi'ne iki defa giden Yavuz Bülent Bakiler, bu türbenin 1930 'lu yıllarda Amerikalılar tarafından satın alınmak, Amerika'ya taşınmak istendiğini de belirtiyor.⁹⁰

Mustafa Paşa Türbesi:

Yavuz Bülent Bakiler'in "Birkaç yıl ancak dayanır." dediği Mustafa Paşa Türbesi, Üsküp Mustafa Paşa Câmii'nin yanında, küçük, şirin, mermer bir türbedir.

459 yıllık türbe son depremden büyük zarar görmüş.⁹¹

Mülâzım Kemal Bey Türbesi:

Üsküp, Alaca Câmî bahçesinde, kible tarafında yer alan zarif bir türbedir. Türk mavisî çinilerle süslü Türbenin içi ve Mülâzım Kemal Bey'in kabri bakımsızlıktan tamamen harap olmuştur.⁹²

"Evliya Çelebi, Üsküp'te 20 tekke olduğunu yazıyor. Üsküp'lü Salih Asım'ın notlarından da, 15 kadar tekkenin faaliyette olduğu anlaşılıyor: Mevlevî, Rûfâf, Kadîrî, Halvetî, Celvetî, Sinanî tekkeleri, uzun asırlar Üsküp Türk Cemaatini renklendiren kültür kaynakları olmuşlar."⁹³ Bir kısmı hâlâ açık olan tekkelerimizden bazıları:

(89) T.T. s. 273-274

(90) "1930 yıllarında Amerikalılar bu zarif, bu güzel örgülü türbeyi satın almak, Amerika'ya taşımak istemişler. Türkistan'da pişirilmiş tuğladan yapılan ilk türbe olduğu için mi, 18 ayrı desenli tuğladan örüldüğünden mi acaba? Anlayamadım." T.T. s. 274

(91) Ü.K. s. 89

(92) Ü.K. s. 90-91

(93) Ü.K. s. 93

Rufaf Tekkesi:

Üsküp, "Hacı Şeyh Meydanı'ndaki Rufaf Tekkesi kerpiç duvarlarla çevrili geniş bir bahçe içinde, büyük odaları ve serin sofaları olan eski bir ahşap binadan ibarettir. Tekke'nin bahçesinde 10 kadar rufaf şeyhinin mezarları vardı."

"Geniş mamazgâhı, kahverengi ile siyah arasında değişen ahşap direkleriyle eskiliğini fısıldayan" Tekke'nin pencereleri de yukarıdandır. Duvarlarında, vurulmaya, üflemeğe hazır bekleyen teberler, neyler, kudümler ile rufaf topuzları, rufaf lâleleri ve kılıçları asılıdır. Yine duvarlarda, dört büyük halinin isimleri ile H.z. Ali'nin temsilî resmi asılıdır. Tekke'nin içerisinde geniş sohbet odaları, odalarda da koyun postları, yün minderler, kaneviçeli yastıklar ve tespihler....⁹⁴

Harabatî Baba Tekkesi:

"Harabatî Baba Tekkesi, Osmanlı İmparatorluğu devrinde Yugoslavya'da yapılan 400 tekkeden biri. Aşağı yukarı 500 yıllık tarihi olan bir beктаşi ocağı. Tekke, Şar Dağları'nın eteğinde, büyük ve düz bir bahçe üzerine bağdaş kurup oturmuş. Etrafı, yüksek duvarlarla çevrili. Tekke bahçesine, kale kapısı kadar büyük, çift kanatlı bir kapıdan giriliyor. Bu büyük kânın sağında solunda ve üzerinde, dışarıdan gelenleri gözetleme odaları var."⁹⁵

Odalarının kapıları, tavanları, dolaplara, pencereleri hatta kireç sıvalı duvarları yüzde yüz Anadolu mimarisine benzeyen Harabatî Baba Tekkesi'nin bahçe kapısının sağ tarafında iki katlı ahşap bina, bu binanın da sağında küçük, şirin bir mescit, mescidin iç duvarlarında, mihrabının sağında solunda gülümseyen Ayet-i Kerimeler vardır. Eskiden Tekke'nin mutfağı olan ve mutfaktan çok uzun bir kışlaya benzeyen tek katlı ahşap bir binadan⁹⁶ başka, etrafı açık ahşap bir çatı içerisinde yer alan mermer şadırvanın her köşesinden Türk sanatının ince çisgileri ve güzelliği kanatlanmaktadır. Şadırvanın dinlenme kısmına açılan ahşap kapısı, oymacılığımızın, üstün-

(94) Ü.K. s.94

(95) Ü.K. s.43

(96) Ü.K. s.44

deki kitâbesi de hat sanatımızın seçkin örneklerindedir. ⁹⁷

"Bahçede, basık bir türbe içinde, Tekkenin koruyucusu, yaşatıcısı olan Recep Paşa'nın çok ince motiflerle süslü mermer sandukası ve bir gelinlik kızın duvağı gibi dantel dantel işlenen mezar taşı, tam bir sanat eseri olarak ayakta" durmaktadır. ⁹⁸ Türbenin bir başka bölümünde, tekke şeyhlerinin daha sade mezarları ve Sersem Ali Baba'nın en az iki insan boyu uzunluğundaki kabri yer almaktadır. ⁹⁹ Tekke bekçisinin anlattıklarından hareketle, Harabatî Baba Tekkesi'ndeki dervişlerin İmam Caferî Sadık'a bağlı oldukları hükmüne varar Yavuz Bülent Bakiler. ¹⁰⁰

Bakiler'in Harabatî Baba Tekkesi için "renkli, güzel, fakat kokusuz bir yapma çiçek" demesinin sebebi, Tekkenin bugünkü son şekli ve kullanılış gayesiyle ilgilidir. Yugoslavya Devrimi'nden sonra Bektaşî dervişleri evlerine çekilince Tekke uzun süre boş kalmış. Ahşap binalar yıkılmaya yüz tutmuş, bahçesini ısırganlar doldurmuş. Yıkılmanın eşiğine gelen Harabatî Baba Tekkesi'ne Kalkandelen Belediyesi el atmış. Onu aslına uygun olarak tamir etmiş -fakat aslına uygun olarak kullanmamış.- turistik otel, lokanta ve eğlence yeri haline getirmiş. "Şimdi 20 dönüm civarındaki büyük bahçesi, yeşil bir halı gibi... İrili ufaklı ağaçları, rengârenk çiçekleri, şadırvanları, dibek taşları ve ahyap binalarıyla Harabatî Baba Tekkesi, insanı birdenbire büyüyen bir güzellik, sessizlik ve serinlik içerisinde..."¹⁰¹

Harabatî Baba Tekkesi, "renkli, güzel, fakat kokusuz bir yapma çiçeğe" dönmüştür. Mescidi bir "oturma, dinlenme ve sohbet odası" haline getirilmiş, mutfağı ve karşısındaki geniş salonları "lüks bir lokanta" olmuş, bahçe kapısının sağ tarafındaki iki katlı ahşap bina, hem turistlerin hem de Yugoslav burjuvazisinin kumar partileri için tamir edilmiş. Yalnız, ahşap kapılar yerine, kalın camdan kapılar konularak ve pencere pervazlarındaki bölümler kaldırılmış, yerlerine yek-

(97) Ü.K. s.45

(98) Ü.K. s.46

(99) Ü.K. s.46

(100) Ü.K. s.45

(101) Ü.K. s.43-44

pâre camlar takılmıştır. 102

"Bir zamanlar, belki yüksek sesle konuşmanın doğru karşılanmadığı, bir ilim ve ibadet ocağından şimdi şuh kahkahalar yükseliyor ve yeni devrimci tekkenin lokantasında, büyük kumar odalarında, günlük ihtirâsların üzerine, kristal kadehlerde renkli içkiler boşalmaktadır. "Harabatî Baba Tekkesi, yıkılmaktan viran olmaktan kurtarılmıştı, ışıklarla yıkandırılmış, çiçeklerle süslendirilmiş"tir, "tertemiz"dir, "pırıl pırıl"dir. "Ama hiçbir gayret, O'na uçup giden, yok olan o eski ruhunun, insana ürpertiler veren güzelliğini giyindirememiş"tir. 103

Hanlar, Hamamlar, Çarşı ve Pazarlar

Atalarımızın hizmet felsefesinin bir neticesi olarak ortaya çıkan bu eserler yerleşip vatan tuttuğumuz toprakların üzerinde, din, dil, ırk farkı gözetilmeden bütün insanlara faydalı olmak amacıyla yapılmıştır. "İmparatorluk Türkiyesinde bu hanlarda, müslüman, hristiyan farkı gözetilmeden bütün yolcular parasız olarak üç gün yer içer, yatar kalkar, hasta yolcular için, hekim ve ilâç bulundurulur." 104

"Kazancılar Çarşısı'na gittim bir akşam
Türkülü dükkânlar, kurşunlu hanlar...
Sonra Bakırcılar ve Çifte Hamam
Gülümsüyor kubbelerde geçmiş zamanlar." (S-55)

Câmiler, medreseler, hanlar, kervansaraylar, çarşılar hamamlar, çeşmeler, kubbeler...Hepsinde amaç Allah rızası.

Çifte Hamam:

Üsküp Bit Pazarı'nda 15. yüzyıldan kalmadır ve İsa Bey tarafından yaptırılmıştır. Bu mükemmel hamam da diğerleri gibi kendi olma özelliğini kaybetmiş, hamam olmaktan çıkmıştır. Uzaktan sadece kubbeleri görünen Çifte Hamam'ın etrafını kargacık burgacık dükkânlar kaplamıştır. Boş, bakımsız, virâne Çifte Hamam, Yavuz Bülent'e "utancından dövünüyor", "kendisini herkesten gizliyor" zannını vermiştir. 105

(102) Ü.K. s. 44

(103) Ü.K. s. 47

(104) Ü.K. s. 87

(105) Ü.K. s. 88-89

Dâvud Paşa Hamamı:

Üsküp'te Fatih Köprüsü'nün bir ucunda yükselen Dâvud Paşa Hamamı, şu sözlerle tanıtılır: "Köprünün öte ucunda yükselen Dâvud Paşa Hamamı, bütün kubbeleriyle, pencereleriyle, kapıları ile yolunu kesti. Büyük hamamın kadınlar ve erkekler kısmının göbek taşları ve kurnaları kaldırılmış, bir müze haline getirilmişti. Ama hamamın iç mimarisi, halvet yerlerinin süslü tonozlarla, sütun başlıkları, göbek taşı ve halvet yerlerinin muhteşem kubbeleri sanki divan edebiyatımızın o süslü, o mehîş, o çarpıcı üslubuyla konuşuyor gibiydi." 106

Şengül Hamamı:

Üsküp'te Kapan Han'ın hemen yakınındadır. Bugün, Şengül Hamamı tamamen çökmüş, duvarları yıkılmış vaziyettedir. 107

Kurşunlu Han:

400 yıldan beri ayakta kalan Kurşunlu Han, Demirciler ve Kazancılar Çarşılarına hakimdir. 2. Selim'in âlimlerinden olan Molla Muslihiddin Abdulgani tarafından yaptırılmıştır.

"Kurşunlu Han, iki katlı, içerisinde 64 odası var. Muhteşem kapısı, enikli bir kapı...Hana gelen kervanlar için büyük kanatlar açılıyormuş. Yolcular için ise sadece küçük kapı Kurşunlu Han, Osmanlı İmparatorluğu'nun bize gurur veren eserlerinden biri. Han içerisinde, yolcuların 100 kadar hayvanına barındıran bir de ahır yapılmış." 108

"Kurşunlu Han'ın çatısını kaplayan kurşunları, Bulgarlar sökerek götürmüşler. Yugoslavlar, Kurşunlu Han'ı bir süre hapisane olarak kullanmışlar. Sonra onarıp müze haline getirmişler. Han, çok akustik olduğu için, şimdi zaman zaman orada konserler veriliyormuş." 109

Sulu Han, Kapan Han:

Bit Pazarı'nda İsa Bey Vakfâyesinden olan iki kervansaray, Kapan Han ve Sulu Han. Bu iki han da yapılaş amaçlarından uzak kullanılmaktadırlar, Yugoslavya'da. Çünkü, Yugoslavlar,

(106) Ü.K. s. 66

(107) Ü.K. s. 88

(108) Ü.K. s. 86-87

(109) Ü.K. s. 87

"Üsküp'teki kervansaraylarımızı onararak ticaret merkezleri haline getirmişler."¹¹⁰

Sulu Han'ın bütün odaları mağaza olarak, geniş avlusu ise bir kahvehane olarak kullanılıyor. Kapan han ise, "birinci katında bakırcılar, kalaycılar, demirciler çalışıyorlar. İkinci katında ise sıra sıra avukat yazıhaneleri var. Hanın beşyüz yıllık şadırvanı yapıldığı gibi: Sağlam ve güzel."¹¹¹

Demirciler ve Kazancılar Çarşısı, Bit Pazarı:

Üsküp şehrinde bulunan bu üç çarşı aynı yol güzergâhında yer alır. Önce Demirciler Çarşısı, devamında Kazancılar Çarşısı ve Bit Pazarı. Her üçü de "bugün Anadolu'da hemen hemen her şehirde rastlıyacağımız yerler!"¹¹²

Küçük dükkânlarından, taşlı sokaklarına bizim türkülerimizin yayıldığı Bit Pazar, hemen hemen bütün Anadolu illerinde gördüğümüz Bit Pazarlarının bir benzeri de aynı isimle Üsküp'te "sıcak bür selâm gibi", "Anadolu'yu sergiliyorlar âdeta."¹¹³

Kapalı Çarşı:

Buhara'da, 16. yüzyıldan kalma "Kapalı Çarşı'nın iç duvarlarında Anadolu Selçuklu eserlerinde gördüğümüz çeşitli süsler, gümrak akan ırmaklar gibi çoğala çoğala uzayıp gider"

"Buhara'ya bir kapalı çarşı kuranlar, onun bir ucuna çinili bir medrese, öte ucuna da zarif bir câ yapmayı unutmamışlar."¹¹⁴

Saraylar, Kale ve Kuleler

Mir Alim Han Sarayı:

Buhara'nın son emiri Mir Alim Han'ın sarayını derin bir ibretle gezen Bakiler,¹¹⁵ Mir Alim Han'ın Buhara dışında inşa ettirdiği sarayı, "bir kuğu güzelliğinde" bulur. Saray, darbeden -Buhara'nın Ruslar tarafından işgalinden, 1920- altı yıl önce inşa ettirilmiştir.

Türkistan'ın meşhur ustası Şirin Muradof'un sanatının şahikasına yükseldiği bu eser, tam üç yüz ustanın iki yıl çalışarak binbirgece masallarını hatırlatan bir güzellikte , e-

(110) Ü.K. s. 87

(111) Ü.K. s. 87-88

(112) Ü.K. s. 86

(113) Ü.K. s. 88

(114) T.T. s. 278

(115) T.T. s. 280

mir hazretlerine cennetten bir bahçe açtıkları bu sarayın odalarının duvarları ve tavanları baştanbaşa kristal aynalarla kaplıdır.¹¹⁶ Aynaları İtalya'dan, Porselen takımı Çin'den ve Japonya'dan getirilmiş bu sarayın, şimdi, bir kısmı "el sanatları müzesi" haline getirilmiş. Diğer kısmı sanatoryum olarak kullanılmakta imiş.¹¹⁷

Adı geçen diğer saraylar ise şunlardır:

Buhara'da Ark Kalesi'nde Buhara Emiri'ne ait, odaları müze haline getirilmiş bir saray,¹¹⁸ Emir Paşa, Koca Serdar, Sinânzâde sarayları...Hepsi de çoktan yıkılıp gititiklerinden olsa gerek ki Yavuz Bülent Bakiler fazla bir bilgi vermiyor.¹¹⁹

Ark Kalesi:

Buhara'da yağma bir tepe üzerine kurulmuştur."Kalenin duvarları yirmibeş metre yüksekliğinde. Tam alkı defa yapıp yıkılmış. Ark Kalesi'nde, şehrin emirleri,üçbin muhafızlarıyla birlikte yaşamışlar. Kalenin büyük kanatlı kapısına tatlı bir yokuş tırmanıyor. Bu kapıdan yalnız Buhara emirleri atla girip çıkmışlar."¹²⁰

Üsküp Kalesi, Beyazıt Kulesi:

BeyazıtKulesi'nin İstanbul'da bulunduğu dışında bir bilgiye raslamıyoruz.¹²¹Yavuz Bülent Bakiler, "Bir tepe üzerine mağrur bir kırkpınar ağası gibi bağdaş kurup oturan" Üsküp Kalesi için de fazla bir şey söylemiyor.¹²²

Şadırvanlar, Çeşmeler, Köprüler ve Rasathane

İslâmın temizlik ve iman arasında kurduğu sıhhatli münasebet câmi ve çeşmenin, şadırvanın bir arada bulunması sonucunu getirmiş. Bir yanda çeşmeler, bir yanda kubbeler, tekke-ler, minareler...¹²³

"İnce sütunlar gördüm, şadırvanlar, kubbeler...

Bir yanda oya gibi işlenmiş pembe mermer" (D-16)

(116) T.T. s. 281,282

(117) T.T. s. 282

(118) T.T. s. 166

(119) Ü.K. s. 91

(120) T.T. s. 266

(121) "Gel Beyazıt Kulesi'nden türküler söyleyelim İstanbul bu kadar güzelken."

(Y-23)

(122) Ü.K. s.66

(123) Ü.K. s. 57

Üsküp'te, 15. yüzyılda 110 Osmanlı çeşmesi yapılmış. Ne yazık ki birçok eserlerimiz gibi bunlar da yangınlar, depremler, istilâlar ve yeni şehirleşme hareketleriyle sırra kadem basmışlar.
124

Fatih Köprüsü:

"Üsküp'te muhteşem Fatih Köprüsü

Geçtim karşısına durdum. " (S-54)

Vardar nehrinin üzerinde yer alan Fatih Köprüsü,¹²⁵ 10 metre genişliğindedir, 14 gözü vardır ve bu gözlerden üçü iki sahil kesiminde toprak altında kalmıştır.¹²⁶ Yavuz Bülent Bakiler'in hassas gönlüyle muhteşem Fatih Köprüsü'ne bakışı ve düşündürdükleri: "... Karşıma birdenbire, muhteşem Fatih Köprüsü çıktı. Nehri heybetle kucaklayan Fatih Köprüsü, beni yalnızlığımdan çekip aldı. İçime bir dost yüzünün sıcaklığı yayıldı. Çünkü köprü, bütün gözleriyle ve bütün heybetli duruşuyla özbeöz Türkçe konuşuyordu."

"Köprünün tam ortasında, köprü kitâbesinin kurulması için yapılan ve bana Selçuklu kapı mimarisini hatırlatan güzelim kitâbe sütünü, gelip geçen herkese, sanki bir Osmanlı Sipahisi vekâriyle bakıyor, gülümsüyor gibiydi... Ama ne yazık ki şehre hakim olan Bulgarlar veya Sırplar, Rıfâf şeyhlerinden Saadeddin Efendinin tarih düşürerek yazdığı kitâbeyi, yerinden söküp çıkarmışlar, bilinmeyen bir yere atmışlar."¹²⁷

"Bir gün baktım İstanbul'da Köprü'de

Birden yanıma o geldi." (Y-28)

Burada söz konusu edilen köprü de İstanbul'da bulunan Fatih Köprüsü olsa gerektir. "Kerkük Ağıtı" şiirinde geçen Taş Köprü'yü de bu eserlere eklemek gerek.

"Vurdular mı Ata Bey'i arkadan?

Yıktılar mı Taş Köprü'yü bir gece?" (Y-64)

Uluğ Bey Rasathanesi:

Timur'un en sevgili torunlarından biri olan, âlim Uluğ Bey, Semerkant'ta -hükümlerliği zamanında- 142 yılında, henüz 26-27 yaşlarında iken, bir rasathane yaptırmıştır.¹²⁸

(124) Ü.K. s. 91

(125) Ü.K. s. 120

(126) Ü.K. s. 65

(127) Ü.K. a.y.

(128) T.T. s. 258

"Âlim hükümdarın 142 yılında, Hindistan'dan filler getirterek yaptırdığı rasathanenin kalıntılarını, Ruslar 1908 yılında bulmuşlar. Silindin şeklinde inşa edilen rasathanenin kırk metre yükseklikte olduğunu, tepesinde pencereler bulunduğunu çeşitli gezegenlerin ve yıldızların hareketlerinin bu yolla incelendiğini bize açıkladılar."¹²⁹

bb) Resim, Heykel ve Tezyinî Sanatlar

İslâm medeniyetinde putperestliğe tepki olarak, "Kıyamet gününde halktan azabı en şiddetli olanlar Allah'ın hilkatini taklit edenlerdir." hadisinca, resim ve heykel sanatlarına ilgi gösterilmemiştir. Müslüman-Türk sanatçısı taklitten kaçınmıştır. Bunların yerine "nakkaşlık" ve "hüsn-ü hat" sanatları gelişmiştir. Müslüman sanatçı "Resim zevkini tezhib ve nakışlarla, herbiri mücerred bir tablo kadar güzel hatlarla, heykelcilik zevkini de taşlara ve mermerlere bir şiir gibi işlediği motiflerle tatmin etmeye çalışmıştır."¹³⁰ Bu cümleden olarak gelişen Türk el sanatları, ağaç oymacılığı, çinicilik Yavuz Bülent Bakiler'in Türk-İslâm Mimarîsini tanıttığı, Türk eserlerini anlattığı bölümlerde söz konusu edilir.

"Seçuklu çinisinden yüzüme esen rüzgâr

Bir ince mermer sütun, bir kerpiç duvar" (S-21)

Resim ve heykelcilik ile ilgili olarak sınırlı bir bilgi sahibi oluruz O'nun eserlerinden. Yavuz Bülent Bakiler, Bursa'daki sanat âbidelerimizden bahsederken Özbeklerin "XV.ve XVI. yüzyıllarda Buhara'da yaşayan NASRATTİN HOCA adına bir büyük heykel" yaptırdıklarını haber verir:"Zengin bir parkın ortası oturttukları heykelde, Hoca eşeğine düz binerek oturmuş. Başında bir Özbek takkesi var. Dünyayı umursamayan bir tebessüm yüzünü güzelleştirmiş. Kolları havada. Ayaklarının bir önde biri arkada ve papuçları, ayak parmaklarının ucunda..."¹³¹

Yavuz Bülent Bakiler, "Türkistan Türkistan" isimli eserinde, Özbek zevkinden, resim sanatından bahsederken, hayranlıkla seyrettiği bu resimler hakkında da şöyle der: "Özbek ressam-

(129) T.T. s. 259

(130) Seyit Ahmet Arvasi, Diyalektiğimiz ve Estetiğimiz, Türkmen Yayınları, İstanbul, 1982 s. 153-154

(131) T.T. s.279

lar, yine büyük apartmanlarının yan yüzlerine sanki Lenin'e nisbet olsun diye, Türkülerinden, masallarından, destanlarından, aldıkları bazı olayları işlemişler." 132

Türk-İslâm sanatlarında Türk'ün maharetiyle ve zekâsıyla sanatının içine oturttuğu İslâmî ruh sanat eserindeki ihtişamı manevî cephesiyle sağlamlaştırmış, tesir gücünü doruklara çıkarmıştır. İslâmîyet, sadece hayatta uygulanan kaideler bütünü, hayat tarzı olmaktan çıkmış, sanatı yönlendiren bir unsur olmuştur. "Müslüman sanatçının tavrı dinî. Bütün varlık Allah'ın boyasıyla boyanmıştır. 'Allah'tan güzel boyası olan kim' 133 Cansız şekilleri tespit ederek bir yere varamayacağına inanan sanatçı, aynı zamanda, hilkati taklit ederek şirke düşmekten korkuyordu.", "Sanatçının Allah'ın yarattıklarına benze şeyler ortaya kuyduğu vehmine kapılıp yaratma heyecanı duyması, İslâm'da iman açısından çok tehlikeli bir durum kabul edilir. Esasen İslâm sanatlarının estetiğinde başından beri 'yaratma' diye bir problem yoktur; çünkü yaratmak ancak Allah'a mahsustur." 134

Yavuz Bülent Bakiler, Gür-u Emir Türbesi'ni anlatırken bu gerçeği daha iyi kavriyoruz:

"Türbe kubbesi, anlatılmayacak kadar mükemmel. Merkezden çevreye doğru genişleyen yaklaşık otuz ince kuşak üzerine binlerce, onbinlerce çiçek yaprak, dal motifi serpiştirilmiş.... Mihrap çerçevesinde dört köşeli, altı köşeli, oniki köşeli firuze renkli çiniler var. Yer yer beş köşeli yıldızlar da duvarları süslemiş. Sonradan öğrendiğime göre, dört köşeli çiniler abdest almanın farzlarını, altı köşeli çiniler, imanın şartlarını, oniki köşeli çiniler, namazın farzlarını, beş köşeli çiyıldızlar ile İslâm'ın şartlarını semboleştirmek için yapılmışlar." 135

Bakiler, seyahatleri esnasında gördüğü simarî eserlerde hakim olan çini saltanatına da sık sık dikkat çeker. Selçuklu çinisinden başka Türkistan Türkleri'nin çiniyi destanlaştırdığını, Türkistan'da 14 ve 15. yüzyıllarda çini saltanatını yine

(132) T.T. s. 50

(133) Kur'an-ı Kerim, Bakara Sûresi, Ayet 138

(134) Beşir Ayvazoğlu, Aşk Estetiği, Birlik Yayınları, Ankara, 1982, s. 48, 46

(135) T.T. s. 254-255

O'nun dilinden öğreniyoruz.¹³⁶ Semerkant Türbesi'nin O'nu müthiş bir cazibeyle kendisine çekmesinin sebebi, türbenin "temelinden kubbesine kadar bir çini saltanatıyla efsaneleşen ve dokunulsa, sanki gökyüzüne kanatlanacakmış gibi duran" halidir.¹³⁷

Registan'daki "misilsiz çini saltanatı"¹³⁸, Şad Mülk Aka Türbesi'ndeki "gergef gibi işlenen çiniler"¹³⁹ ve renklerin mesut izdivacı, "ceylan bakışlı çiniler" in renkleri ve çizgileriyle, buldukları yerlere İslâm güzelliği giydirmeleri.¹⁴⁰ Bütün bu güzellikler ve zerafet, Yavuz Bülent Bakiler'in hayranlığını besleyen unsurlar olmakla beraber O, çini saltanatının manevî cephesini meydana getiren şeyler hakkında da araştırmış ve anlatmıştır:

"Semerkant'ta usta eller, çini hamurunu önce dörtgen, beşgen, altıgen, sekizgen haline getirmişler, sonra onları o-yarak, çizerek, kazıyarak, kabartarak, delerek, yuvarlayarak istedikleri şekli vermişler. Sıra çinilerin pişirilmesine gelince, mâvi, yeşil, kırmızı, lâciverd... gibi renklerle boyayıp fırınlardan geçirmişler."¹⁴¹

Yavuz Bülent Bakiler, Türk sanatının ince çizgilerini, güzelliğini anlatırken Harabatî Baba Tekkesi'nin şadırvanının üstündeki kitâbenin hat sanatımızın seçkin örneklerinden olduğunu da belirtiyor. Müslüman sanatçı, Peygamberimizin güzel yazıyı teşvik etmesinden ve tasvirin dinen yasaklanmasından, yazının yüceltilmesi ve kutsî bir manasının bulunmasından dolayı¹⁴² "hüsn-ü hat" sanatına yönelmiştir. Beşir Ayvazoğlu, bu

(136) T.T. s. 252

(137) T.T. s. 219

(138) "Registan; muhteşem üstü muhteşem eserler manzumesi. Geniş bir meydan üzerinde, misilsiz bir çini saltanatı. Bir mavi ve yeşil cenneti... Tam ortada bir medrese... Aman Yarabbim, ne kadar muhteşem bir medrese!" T.T. s.243

(139) "...Bir gergef gibi işlenen çinilerde, dünyanın en güzel mavisi, yeşili, beyazı, siyahı, lâciverdi... insanı büyüleyen bir sıcaklıkla başbaşa vermişler. Mükemmellik sıfatını kıskandıracak bir mükemmellik..." T.T. s.2 3

(140) T.T. s. 254

(141) T.T. s. 252

(142) "Hokka ve kalem onunla yazana and olsun"
Kur'an-ı Kerim, Kalem Sûresi, Ayet 1

hadiseye "medeniyet tarihimizin en ilgi çekici gelişmelerinden biri" diyor.¹⁴³

"Baksam tavanlarda oymalı güller
Ve gümüş telkâriiler raflarda dizi dizi.
Duvarlarda sülûsten, küffdin güzellikler
Gülümsüyor Rabbimizi, Efendimizi..." (S-31)

Yukarıdaki mısralarda da ifade edildiği gibi "Minyatür, kitap sayfalarına sıkışır ve daha çok bir 'hırfet'sanatı olarak kalırken, yazı, kitaplardan taşarak, bir bakıma resmin yerini almış ve bağımsız tablolar halinde duvarlara asılmışlardır."¹⁴⁴

Türk-İslâm sanatının özellikleriyle gülümseyen taş işlemeciliği, ağaç oymacılığı¹⁴⁵, taşı ve tahtayı binbir emekle işleyip şiirleştirmek¹⁴⁶, medeniyetimizin ve kültürümüzün bir neticesi olarak karşımıza çıkar:

"Sedef çekmecelerde, ceviz işlemlerde
Azerbaycan nakışlı kilimlerde göz nurum.
Kehribar tesbihlerde seccâdeerde
Çiçek açmış huzurum." (S-31)

b) Fonetik Sanatlar

aa) Edebiyat:

Yavuz Bülent Bakiler, direkt olarak edebiyat kelimesini kullanmaz, fakat, "sanat" kelimesi adı altında ifade ettiği fikirlerin birçoğu edebiyata aittir. O'na göre; "Doktrin kavgası veya doktrin hamallığı yapan sanat eserleri" ağır ve tatsız bir yük altına girmiş demektir.¹⁴⁷ Sanat ve edebiyat iktidarın emrine de girmemelidir.¹⁴⁸ Buna örnek olarak da Sovyet Rusya'yı gösterir. Orada sanat ve edebiyat "iktidar politikası çerçevesinde ve katı ideolojik bir anlayışın boyunduruğu altında!"dır. Önce Stalin baş tacı edilmiş. Onun devri bi-

(143) Beşir Ayvazoğlu, *Aşk Estetiği*, Birlik yay. Ankara 1982 s. 144

(144) a.e. s. 143

(145) T.T. s. 131

(146) T.T. s. 252

(147) T.T. s. 145

(148) T.T. s. 132

tince Lenin'in baş tacı edildiği bir dönem başlamıştır. Hal böyle olunca sanatçı da adının anılması için devirlere göre yön değiştirmek, bakış açısını değiştirmek zorunda kalmıştır.¹⁴⁹ Şayet bunu yapmadıysa, ya mekân değiştirmiştir ya da dünya...

"Siyasî iktidarların, siyasî ve iktisadî görüşlerine uygun olarak hazırlanan eserlerin uzun ömürlü oldukları görülmüştür. Çünkü ortada sanat yok, propaganda vardır. Propaganda eserlerinin ömrü ise iktidarlara veya diktatörlerin ayakta kalmalarına bağlıdır. Hitler'i, Mussolini'yi, Stalin'i, Mao'yu... dün bir ilâh gibi gösteren eserlerin bugün sahneden tamamen çekilmesi o derlemelerin renkli şamatalar olmasındandır."¹⁵⁰

Yavuz Bülent Bakiler, sanatçıda, şairde haysiyeti baş şart olarak arar. Haysiyetli bir sanatçı önce kendi milletini, vatanını sevmeli, kendi kültürüne saygılı olmalıdır ; "fikir namusu"¹⁵¹ diyor buna Bakiler. Ayrıca sık sık söz konusu ettiği, bizdeki "yazar-çizer takımı"nın da bu hasletlerden uzak olması "milletimizin sırtında korkunç bir çile kamburu" oluşturmaktadır.¹⁵² İsimleri de "Marksist" olan bu yazar ve şairlerimiz, Türk gibi düşünemezler, fakat, , yabancı bir devletin politikası mucibince gönülleri rahat hareket edebilirler.¹⁵³

"Marksistlerimiz gördüklerini olduğu gibi anlatamıyorlar. Bırakınız Rusları, Türkiye'deki yoldaşları da Sovyetler aleyhine söylenecek bir tek cümleye bile tahammül edemeyecekleri için Marksist yazarlarımız akibetlerinden korkuyorlar..."

"Rus politikasıyla nikâh kıyan yazar-çizer takımımız, Sovyetleri hep bir masal dünyasının efsunlu cümleleriyle ballandıra ballandıra anlatıp duruyorlar."¹⁵⁴

(149) T.T. s. 140

(150) T.T. s. 145

(151) "Türk solunun, Attila İlhan çapında fikir namusuna sahip ve Türk kültürüne saygılı isimlerden mahrum olmasına Struga'da daha çok hayıflandım." Ü.K. s. 27

(152) Ü.K. s. 144

(153) "... Struga Şiir Akşamları Festivali'ne on beş yıldan beri katılan marksist şairlerimiz ve yazarlarımız Yugoslavya Türklüğü hakkında tek bir satır yazmadılar, yazamadılar. Belki gönül verdikleri yabancı bir devletin politikası gereğince böyle davrandılar, belki de 'Türk gibi düşünemedikleri için elleri boş döndüler.'" Ü.K. s. 184

(154) T.T. s. 285, 286

Yavuz Bülent Bakiler, "Barış, özgürlük, eşitlik, emeğe saygı!" gibi büyük iddialar altında, kabalık, katılık, basitlik ve saygısızlık kumkuması¹⁵⁵ oluşturan -ve güya sanat adına- milletimizi suçlayan her ağız, her kalem¹⁵⁶ karşısında milleti adına utanır ve Fransa aleyhine tek kelime söyleyemeyecek kadar haysiyetli olan Fransız şair Ejen Gilvik'teki haysiyetin bizim Türk şairlerinde bulunmadığına hayıflanır.¹⁵⁷ Kısaca, O, sanatın, politikanın emrine girmesini, propagandâ vasıtası olmasını istememekle birlikte, şairin, sanatçının bir vatani olduğu inancındadır. Dolayısıyla da "Bizim için önemli olan vatanıdır. Şiiri vatanımızdan ve milletimizden daha çok seveyiz." hükmüne gitmektedir.¹⁵⁸ Bu fikirde olduğundandır ki, sanat vasıtasıyla ülkesini ve milletini ele güne rüsva edenlere kızmaktadır.

Ayrıca, sanat adına yapılan maskaralıklar da O'nun hiç tasvip etemediği şeylerdendir. Bu konuda bir hatırasını şöyle anlatıyor: "Üniversite yıllarında, fakültelerde, hazırladığımız şiir matinelere hatırladım. Gerçek şiir üstadları yanında, mikrofanlardan

"Nerdesin ey Dore mi faaa!..

Seviyorum seni fa mi re deoo!"

veya " Ey ölümler söyleyin, ne yer ne içersiniz " şeklinde çığlık koparanlar, herkesten çok alkış toplardı."¹⁵⁹

E d e b f T ü r l e r

"Şiir, bir kelime mimarisidir ve ana malsemesi dildir" derken Yavuz Bülent Bakiler, şiirdeki ahenkli birleşimi, dilin kullanımındaki önemi belirtmekten başka, "Hedefim Türkçeyi hakim kılmaktır." ifâdesiyle de kendisinin bizzat önem verdiği

(155) Ü.K. s. 27

(156) Ü.K. s. 14

(157) Ejen Gilvik, Struga Şiir Akşamları Festivali'nde, okuduğu şiirinde -aynı zamanda Altın Çelenk Ödülü almış- "Fransa devleti aleyhinde, Fransa aleyhinde tek kelime söyleyemeyecek kadar haysiyetliydi. Yugoslavya'daki Türk şairlere ve bütün Yugoslav milletine, şiirin ne aracı olduğunu, neye hizmet etmekle yükümlü bulunduğunu, bizim Türkiyeli şairler yeteki kadar göstermişler." Ü.K. s. 81

(158) Ü.K. s. 83

(159) Ü.K. s. 56

hususunu da açıklamış olur. "Yaşayan Türkçe" ile şiirlerini kaleme alan şair Bakiler, şiirde vezin konusunda Arif Nihat Asya'nın "Şiir vezniyle doğar." görüşüne katılır. O da "Şiir doğduğu vezinde güzeldir." der. Ahenk unsurlarından da kafiye'nin ihmal edilmemesi

Şiir yazmanın bir ilham meselesi olduğu kadar çevre ve teşvik hallerine de bağlı olduğunu ileri süren Yavuz Bülent, "Şiirin gayesi olmalıdır. Bu gaye sanat hassasiyeti içinde verilmelidir. Ben, cemiyete bir şeyler vermekle yükümlü olduğuma inanıyorum. Şiir, cemiyet içindir. Onda halkın yüreğinden nakışlar bulunmalıdır." sözleriyle de sanat anlayışını açıklamış olur.¹⁶⁰

Yavuz Bülent Bakiler, edebiyatta eski-yeni ayrımının taraftarı değildir. O, edebiyatımızda da milletimizde olduğu gibi bir devamlılık olduğunu söyler. Divan edebiyatımızdaki kaliteyi, bilhassa musiki gücünü beğenen Bakiler, halk şiiri-meze de sevgiyle bakar, halk şairlerimizi, şiirlerini incelemeyen şiir yazmanın çok güç olacağı kanaatini taşır.¹⁶¹ "Divan edebiyatımızın o süslü, o zengin, o çarpıcı üslûbu"¹⁶² ile halk edebiyatımızın sıcaklığını seven Bakiler, I. ve II. Yeni guruplarından bahisle de bu hareketi anlamsız olduğu için kesinlikle benimseyemediğini belirtir.¹⁶³

Eserlerinde zaman zaman destan, mani, masal, tiyatro gibi edebî türlerden de bahseden Yavuz Bülent Bakiler:

"Binlerce yıldan beri söylenen destanlarla

Yine Türkistan'ı andım"

(S-52)

mısralarıyla hem bir destan ruhu ile bize yaşadığımız geçmiş asırları hem de Türk edebiyatındaki bir devreyi düşündürür. Milletimizin, tarihi bilinmeyen zamanlarla ilgili hadiseleri, kahramanlıkları, sanatı, inanışları, hayat tarzı v.s. ile ilgili bilgilerimizi aldığımız destanlarımızı Yavuz Bülent Bakiler'in ele alış tarzı umumiyetle "kahramanlık ruhu" açısından:

(160) Kardelen, Aylık Kültür, Sanat ve Edebiyat Dergisi S.9, s.17

(161) a.y. s. 18

(162) Ü.K. s. 66

(163) Kardelen, s. 18

"Yağız atlar üstünde seninle yeni baştan

Destanlar yazacağız"

(Y-69)

Hatta, destanlar devri Türk'ünün hayatına özlem duymaktadır da diyebiliriz. Destanların yazılış sebepleri, bütün milletin hayatını derinden etkileyen hadiselerdir. Bunlar, savaşlar, elden çıkmış vatan parçalarının yeniden ele geçirilmesi, milletin bir kısmının boynuna geçirilen esaret halkasının kırılması gibi sebeplerdir.

"Türk'ün bir küçük karış toprak parçası için

Destanlar yazacağız yeni baştan."

(Y-67)

Bütün Türklük dünyasında bilinen destanlarımızdan "Koroğlu Destanı"ndan bahisle, Bakiler şunları anlatır: "Ben Koroğlu destanlarının en güzellerini ve Koroğlu'nun mezarda doğuş efsanesini anlatılmaz bir heyecanla ve zevkle Türkistan'da dinledim. Koroğlu'nun Türkistan'da yaşamış olduğu dağın ismi Çenli Bel, yakın arkadağının ismi ise, Eyvaz'dır... Türkistan'da yaşayan Göroğlu, Azerbaycan'da Koroğlu olarak yeniden doğmuş. Türkiye'de ise aramıza Koroğlu adıyla katılmıştır."¹⁶⁴

Manzum bir tür olarak destanın bir de halk şiirimizdeki tezahürü vardır. Halk edebiyatı nazım şekli olan destan uzunluk bakımından diğer destan türüne nisbeten daha kısa olduğu gibi konuları da farklıdır. Sosyal hayatın yaşanışı, aksaklıkları, depresyon, yangın gibi felâketlerin dile geldiği bu türe Yavuz Bülent Bakiler, Yugoslavya'da Türkler arasında söylenen "Yemek Destanı"ni örnek verir.¹⁶⁵

Anonim halk edebiyatı türlerinden olan ninniler, masallar, maniler Üsküp'ten Kosova'ya isimli eserinde Yugoslavya'da yaşayan soydaşlarımızın ağzıyla ifade edilir.¹⁶⁶ Oradaki masal, mani veninniler muhteva bakımından bizdekilerle ortak-

(164) T.T. s, 280

(165) "... Bir neslin ezberinden yeni bir neslin ezberine geçen şiirler, destanlar, maniler hece ve kafiye bozukluğuyla boynu bükük kalmışlar.

Vezin ve ayak tutarsızlığına rağmen, bir yemek destanı, Yugoslavya'da yıkılan viran olan bir câmi, bir hamam, bir kervansaray, bir tekke kadar bizim ruhumuzu, bizim özelliklerimizi çerçevesiyor:" Ü.K. s. 160,161,162

(166) Ü.K. s. 151-162

tır. Sadece, şive farkı, bir iki isim farklılıkları vardır. Melâ; "Yugoslavya Türkleri masalı 'Masal eşege, biz düşege' diyerek bitiriyorlar. Bugün Anadolu . . . yatak yerine döşek kelimesini de kullanıyor."¹⁶⁷ Yavuz Bülent Bakiler'in sevgili annesinden Azerî ağzıyla dinlediği "Bebek ve Balabanla Balacan" masalları Yugoslavya'da "Fatmacıkla Yusufçuk" şeklinde anlatılır.¹⁶⁸ Yugoslavya'da Türk halk şiirinin de beş yüz yıllık bir geçmişi vardır ve bu şiirleri besleyen gür kaynaklar, bir kısmı günümüze kadar gelen "Sÿnanî, Halvetî, Kadîrî, Rûfâî, Mevlevî, Bektaşî" dergâhları olmuştur.¹⁶⁹

Halk edebiyatı nazım şekillerinden biri olan t ü r k ü ise umumiyetle muhteva açısından değerlendirilir. Muhtevasının da bu derece birinci plâna çıkmasının da haklı sebepleri vardır.

"Bir kınalı türküdür dilim Türk'ü söyleyen" (S-21)
Bu tek mısra, Yavuz Bülent Bakiler'in türküyü ne açıdan değerlendirdiğini, niçin sevdiğini; türkünün özünü, özetini gayet açık bir şekilde ifâde etmektedir.

"Bir Kars türküsü söylüyordum içten yürekten...

Yazılmamış şiirlem gibi sımsıcak

Uzuyordu bir uçtan bir uca yurdum" (Y-26)

"Bin yıllık dîvan sazı" Anadolu'nun "kırk bohç içinde saklı cevheri"ni, telli düvaklı türküleri dile getirir İşte türkü ile yurt arasındaki beraberlik.¹⁷⁰ "Biz Anadolu toprağını, biraz da onlarla vatan yaptık."¹⁷¹ diyen şair, türküyü millî kültürümüzün bir parçası olarak görmektedir. Okadar ki, istiklâlîmizin, hürriyetimizin timsâli olan bayrağımızı bile türküyü benzetir.¹⁷²

Türkülerimiz de Türkçemiz gibi sınır tanımaz:

"Yüzyıllardan beridir Altaylardan Tuna'ya

Bizim türkülerimizdir söylenen

Konuşulan dil bizim dilimizdir." (D-48)

(167) Ü.K. s. 158

(168) Ü.K. s. 151-152

(169) Ü.K. s. 160

(170) S-35

(171) T.T. s. 71

(172) "Benim bayrağım bile tarifsiz bir türküdür" S-21, T.T. s. 67

"Yüzyıllardan beri Altaylar'dan Tuna'ya uzayan nefesimizdir. Anadolu'dan Türkistan'a kol atan, el atan, elvan elvan açılan e-bem kuşağımızdır." türküler.¹⁷³

"Tıyan-Şan Kadir-Gan ufuklarından
Getirdiğin halı gibi nakışlı türkülere
Çektirdiğin halaylara can kurban" (Y-69)

Bizim olan, renk renk , nakış nakış türkülerimiz de uğruna kurban olunacak değerlerdendir. Onlar olmasa biz de "biz" olmazdık. Onlar olmasa Anadolu dışındaki Türklerle kucaklaşamazdık; uzak-tan uzağa, sestem sese de olsa, telden tele de olsa selâmlaşmazdık, halleşemezdik. Taşkent'te yaşayan bir soydaşımızın, Dr. Selâmi'nin iç ürperten sözlerini Yavuz Bülent'in kaleminden okuyoruz:

"- Biz burada Türkülerimizle yaşıyoruz. Türkülerimiz, benim için yaşama gücüdür. Anadolu Türküleri, yolumu aydınlatan nurdur. Dilimdeki gururdur. Ben, Türkülerimize sevdalı büyümeseydim adım, belki de Selâmi olmayacaktı."¹⁷⁴ Türküleri yüreğine çerağ olan Dr. Selâmi ve nice milyonlarca Türk... Bir türkü kaseti elde edebilmek için çırpınan, Türkiye radyosundan türkü dinleyebilmek için mekân değiştiren, türküsüz yaşamayacağına inanan milyonlar...¹⁷⁵

Biz türkülerimizin yüzü suyu hürmetine yaşıyoruz. "Türkülerimiz, dilimizin çiçek açması, meyve vermesidir. Acaba bir dil, türküsüz nasıl yaşar? Türkülerini sevmeyen bir kişi nasıl Türk kalabilir? Bir millet, Türküsüz nasıl olabilir? " Bizim millet yapan kuvvetler arasında türkülerimizin büyük ve ayrı bir yeri olduğunu¹⁷⁶ söyleyen Yavuz Bülent Bakiler, türkülerle sonsuzluğa ulaşır, bütün Türk milletini yek-vücüt olarak görür, Türkistan bütün güzelliğiyle karşısına dikilir.¹⁷⁷

"Yüreğim "ay balam'lı türkülerimle büyür
Beni sonsuzluğa hep türkülerim götürür." (S-21)

(173) T.T. s. 71

(174) T.T. s. 68

(175) T.T. s. 69-70

(176) T.T. s.)1

(177) a.y.

Türkülerin hayranı bir Türk olan Bakiler, çocuk yüreğini yakan türkülerle¹⁷⁸, anasının masal yerine söylediği hüznü, boynu bükük Azerî türküleriyle¹⁷⁹ gibi, türkülerle yollara düşmüş, türkülerle dönmüş her yerden, velhasılı "kanına iliğine işlemiş"tir türküler:

"Bir sabah türkülerle düştüm yollara
Yeni türkülerle döndüm sonra her yerden
Bağlardan, harmanlardan, damlarda, sekilerden...
Kanıma iliğine işlemeseydi türküler
Farkım kalmazdı bitkilerden..." (S-21)

Bunun için bilir, türkülerimiz niçin hüznüdür, niçin boynu büküktür, niçin "ay balamı türkülerde" bin yakarış gibidir memleket? Çünkü'sünü yine O'ndan öğreniyoruz :

"Bizim türkümüzde gurbet var artak
Hasret var, yürek var, toprak var balam.
Gönlümüzü sımsıcak alan topraklar
Tiyan-şan, Kadir-Gan Dağları'na dek uzar
Kim demiş vatanımız Edirne'den Kars'a kadar." (D-47)

Vatan hasretlere bölündüğü için türkülerin boynu bükük kalmış. Bütün Türklük âleminin çilesi, yine o âlemin türküleriyle seslenmiş, ünlenmiş...

"Ah bizim kınalı, ah bizim allı pullu Türkülerimiz! Onlar bizim boy aynamız, vekârımız, şahdamarımızdır. Adımız, andımız, maksadımız, ağız tadımızdır. Bütün dünyayı güzelleştiren sesimizdir, bizim."¹⁸⁰

"Yok artık yüzümde mutluca bir iz
Dilim suya hasret bir memleket türküsü
Sularım neredesiniz? " (D-57)

Yavuz Bülent Bakiler'e "lavanta, biraz kekik, biraz yavşan otu, biraz şamama kokan çehiz sandıkları"nı ve ondaki "ipek bohçaları" hatırlatan türkülerimiz¹⁸¹ geçmişi, tarihi, bütün hayatı anlatır. Bizim için hayat kaynağı, feyz pınarıdır. Bundan

- (178) "Ben kağnılarla yaylılarla büyüdüm geldim
Çocuk yüreğimi yakan türküler dinleye dinleye" S-62
(179) "Anam türkü söylerdi bana masal yerine
Hüznü, boynu bükük hep Azerî türküler" S-20
(180) "Anamın 'ay balamı' türkülerinde
Bin yakarış gibiydi baştanbaşa memleket" S-20
(181) T.T. s. 71

dolayı da "mübarek"tir.

"Ben süt gibi mübarek türkülerle büyüdüm

Bir yanım aydınlık, bir yanım gurbet" (S-20)

"Atalarsözü Kur'an'a girmez yanında yelişür." diye bir atasözü-müz vardır. Yavuz Bülent Bakiler de Türklük şuru ve müslümanlık imanıyla diyor ki :

"Ölürsem bana bir Yâsin okuyun

Sonra baş ucumda türkü söyleyin" (S-21)

Türkü ve varlık sebebimizi Bakiler'in dilinden böylece ortaya koyduktan sonra O'nun şu mısralarını da tabif ve yiğitçe bulmamak ümkün değil :

"Düşman kurşunlarına inat köprü başında

Memleket türküleri çağıracağım." (Y-66)

"Dağımıza, bağımıza, havamıza, suyumıza onlarla nakış varduk. Sevdamızı, öfkemizi onlarla duyurduk.Acımızı, sevincimizi onlarla dile getirdik. Gidenlerimizi onlarla uğurladık. Gelenlerimizi onlarla kucakladık.

Bu bakımdan Türkülerimiz, bizim sedef çerçevesi boy ay-nalarımızdır." 182

Türk'ün kalbinin, gönlünün sesi türküler için kullandığımız "türkü yakmak" tabiri de onların, içimizdeki yakıcı hisleri dile getirmesinden olsa gerektir. Yavuz Bülent Bakiler,

"Kolay kolay unutulmaz adına yaktığım türküler"(D-4)

derken konu "aşk, seveda" olmuştur artık. "Sevdadan, gurbetten, hasretten yanı sıcak türküler"¹⁸³ özlenen varlık sevgili içindir çoğu zaman :

"Yüreğimin ortasından deli gönlümce

Sırılsıklam, paramparça, perme-perişan

Türküler söylüyordun

Ağlıyordun...ağlıyordun." (Y-37)

Yeya

"Bir türkü söylüyorum güzelim gözlerine

Kanıyor içimde gizli bir yara." (D-22)

Sevilen varlık, özlenen kişi insanın tüm benliğini sardığı zaman artık bütün"içli türküler" -onun adına yakılmamış olsa da-

(182) T.T. s. 72

(183) Y-15

onu anlatır olur;

"Ağgülüm şimdi uzakta, çok uzaklarda

Kadınlar, kızlar gelinler...

Bir yanda iş görür, bir yandan duyulmamış

Sıcak türküler söyler...

.....

Ağgülüm, şimdi Sivas'ta içli türküler söylenir

Bütün içli türkülerde sen varsın " (Y-30,31)

Ayrılığın ızdırabı arttıkça bu derdi işleyen, konu olan türküler de istenmez olur :

"Her derdi çekmeye razıyım ama

Takılmasaydı keşki dudaklarıma

Bu isimsiz paramparça türküler " (Y-7)

Sevgilinin gelişi, dönüşü yine türküler eşliğinde istenir :

"Gel bir akşam yine türkülerle gel" (Y-13)

İnsanı zaman zaman saran yalnızlık duygusu, Yavuz Bülent Bakiler'de "türkü" ile sembolize edilir. Türkü, ses demek, birilerinin varlığına işaret demek.

"Ne bir türkü duyarım bekâr odamda ince

Ne dağınık eşyama değer bir kadın eli " (Y-38)

Bu duygularla "hüzzamlı türküler", "kahırlı, yanık türküler" söylenir.¹⁸⁴

Anonim halk edebiyatı nazım şekillerinden olan türküler bestelenmeye, saz eşliğinde söylenmeye müsaittir. Ve çoğu beslidir. "Türk musikisinin ecdadın gönüllerinden bir miras gibi süzülüp gelerek Türk'ün zekâsının, yalnız vuzuhlu sesi ve dili değil; fakat aynı zamanda kalbinin ve kanının da ilhamlı sesi olan ikinci millî lisanı"¹⁸⁵ türkülerimizin bir bölümünü de "Serhat türküleri" oluşturur.

"Üsküp'te Estergon'da bir atar damar gibi

Davullar zurnalar ve serhat türküleri " (D-48)

Kahramanlık duyguları ve yiğitçe bir edanın hakim olduğu bu çeşit türkülerimizdeki havayı Yavuz Bülent Bakiler'in bazı şiirlerinde de buluruz :

(184) Y-27

(185) Cahit Atasoy, Millî Musikimiz, Kültür ve Sanat, Boğaziçi Yayınları, İstanbul 1980, s. 192

"Yine bir dağ gibi, bir dev gibi doğrulacağız
Yeni bir ruh doğacak toprağımızdan
Tanıyacak bizi dünya yeniden heyecanla
Burma bıyığımızdan, kalpağımızdan." (D-48)

Bu cesur ve tok sesli Şair, Yalnızlık'ta yer alan, "Antep'li Şahin", "Ben Doğuluyum" şiirlerinin tamamında, Seninle'de bulunan "Azerbaycan Yüreğimde Bir Şahdamardır" şiirinde:¹⁸⁶

"Geçen zaman üstüne, dökülen kan üstüne
Kılıç-kalkan üstüne
Ve ağzı köpüren, yeleli atlar üstüne
Benim bir yeminim var :

Azerbaycan yüreğimde bir şahdamardır." (S-51)

derken; Kıımlı Sinan'a gümbür gümbür sesiyle seslenirken; yağız atlar üstünde yeni baştan destanlar yazacağını, Türk'ün bir karış toprak parçasını bile yabana bırakmayacağını söylerken sanki şiir değil de bir serhat türküsü söylüyor gibidir.¹⁸⁷

Serhat türkülerindeki neşeli, ölümü hiçe sayan korkusuz edâ ile ifâde edilen millî hassasiyet, Yavuz Bülent Bakiler'e bütün türkü yakanlarımızı, türkülerimizi "Serhat Beğleri" şeklinde düşündürür.¹⁸⁸ Çünkü türkülerimizde "biz" ve "bize ait değerler" vardır. Türkülerimiz de ufkumuzun, kültürümüzün bi-dünyamızın serhaddidir.

Türkülerimizin bir bölümünü de "ağıt"lar oluşturmaktadır. Muhteva, sevilen, kıymetli varlığın kaybından doğan üzüntüyü yoğun olarak ifâde edince türküler ağıtlaşır.¹⁸⁹

"Ve dul kalır kadınlar bir hiç yüzünden
Vurulur gelinler telli duvaklı.
Bir ağıt başlar sonra yetim kalan evlerde
İnce, uzun, ağlamaklı." (D-16)

(186) Y-66-67, Y-68-70, S-50-51

(187) S-21, Y-67

(188) "Türkülerimiz ve Türkü yakanlarımız, karşımda Serhat Beğleri gibi durdu..." T.T. s. 71

(189) "Kadınların tutturduğu ağıt bitmeden

.....
Şimdi Pınarcık'ta iki yetim ev
Düşen yapraklar gibi savrulup kuruyorlar
Kadınlar, çocuklar, genç kızlar, ihtiyarlar...
Yeni ağıtlarla hep dövünüp duruyorlar." (S-38-39)

Her zaman kaybedilen varlık, sevgili veya ana baba olmaz. Kaybedilen topraklar, vatan parçaları için de ağıt söylenir, Yavuz Bülent Bakiler'in,

"Hazar kıyılarından Kafkas Dağları'na
Duyulmamış ağıtlar söyleyeceğim." (Y-60)

demesinin sebebi de yine kendisinin ifadesiyle:

"Sebepsiz değil Aybala'm bu ince, uzun ağıtlar

Taşımız, toprağımız bin yıldan beri gurbet "(S-28)

Vatanın kaybedilen kısmı için duyulan acıyı dile getiren ağıtlardan başka milletimizin maruz kaldığı toplu katliamların, vahşice öldürülen insanlarımızın yüreklerde bıraktığı acı da ağıtlar yaktırır halkımıza ağıtları söyler. Meselâ; Doğu'da 1918, Ermeni zulmünü bütün dehşetiyle anlatan, Kars'ın Kalo köyünde 660 Türk'ün vahşice ölümüne sebebiyet veren hadiseleri dile getiren Halk şairi Kahraman ve Aşık Sefil...¹⁹⁰
Veya türlü haksızlıklarla, zulümle vatanlarından sürülen Kırım Türkleri'nin "kanlı ağıt"ları...

"Bir kanlı ağıt söylenir şimdi Kırım'da
Biz duyarız Kırım'ın öldüren Feryadını" (D-48)

Yavuz Bülent Bakiler "bir türkü fideliği olan köylerimiz"¹⁹¹den, şehirlerimizden isimleriyle de bahseder:

"Gel seninle Kars'tan ve Ardahan'dan
Türküler söyleyelim." (Y-69)

"Bilmez miyim senin Maraşlı olduğunu
Söylediğin ağıt ve türkülerden. " (Y-69)

Türkü ve ağıt kelimeleri, bazan Bakiler'in kaleminde, farklı manalar yüklenirler. "Başladığım bütün türküler yarım" veya "Türkü olsam dudaklarda söylenen " ¹⁹² derken yahut da "Türküler tutturmuşsun sömürülmek üstüne" derken kendine has buluşlara ulaşmıştır.¹⁹³

(190) Ü.K. s. 136-138

(191) T.T. s. 67

(192) Y-39,64

(193) S-59

E d e b i Ş a h s i y e t l e r :

Dede Korkut

Oğuz ozanı, ozanlar başı, Korkut Ata'dan Bakiler sadece bir şiirinde bahseder. Dede Korkut hikâyelerini anlattığı söylenen Dede Korkut ve Azerbaycan...

"Azerbaycan: Dedem Korkut şafağı...

Mübarek dilimi süt gibi sağlar. " (S-51)

Mevlâna:

"Sana geldim Mevlâna!..

Divan durdum önünde duygulu, sessiz

İçimde ne hasret, ne gül, ne bülbül...

Şimdi ezan seslerinde nur âlem, nur Konya

İşte sabır, işte aşk, işte tevekkül." (Y-57)

Türk yurdunun yetiştirdiği, bütün İslâm ülkelerinde de bilinip, sevilen Mevlâna Celâleddin-i Rûmî'ye bağlılıkla yazdığı şiiriyle, Yavuz Bülent Bakiler, O'nun huzurlu, safalı yona girmek ister. XIII. asırda yaşayan ve dönemindeki huzursuzluğa, sükûnu, aşkı, imanı, irfânı ve sanatıyla yepyeni bir çehre kazandıran Mevlâna'nın nurlu yolunun yolcusu olmak isteyen Bakiler, tam sekiz kere tekrarladığı "Sana geldim Mevlâna!.." mısralarıyla O'na seslenir:

"Sana geldim Mevlâna!

Susmasa yaylı tamburlar, kudümler, neyler

Görsem dergâhta gölgeni.

Pervaneler gibi bir akşam üstü

İşığında yakıp döndürsen beni." (Y-56)

Belh'de doğmuş, Konya'da mekân tutmuş Mevlâna, Hanefî mezhebindedir. Yavuz Bülent Bakiler, "dergâh" kelimesi ile Mevlevî tarikatının dergâhını, "yaylı tambur, kudüm, ney" ile de bu tarikatın esaslarından olan musikiye işaret etmektedir. "İşte sabır işte aşk, işte tevekkül" ve işte Mevlevîlik. Önündeki yemyeşil ışıktan bir iz ile, bir sabah fatihalarla yollara düşen Şair, suallerinin cevabını, ölümsüz ve yeni olanı Mevlâna'da bulacağına inanır. 194

Nasreddin Hoca

XIII. asırda, Selçuklular döneminde yaşamış olan Nasreddin Hoca, yalnızca Buhara'da Özbek Türkleri tarafından yapılan bir heykeli doluyısıyla söz konusu edilir.¹⁹⁵

Yunus Emre

XIII, asırda, Müslüman Türk milleti arasından çıkan, Hak âşığı Yunus Emre, "gönülleri İslâm'ın inceliğiyle, güzelliğiyle, aydınlığıyla" kazandığı için çok önemlidir.¹⁹⁶ Anadolu'nun manevî fethinde önemli bir rol üstlendiği için ve bu işi de Kur'an'dan, hadislerden aldığı ışıkla yaptığı için çok kıymetlidir. Yunus,

"Bir kez gönül kırdın ise

Bu kıldığın namaz değil.

Yetmi iki millet dahi

Elin yüzün yumaz değil"

derken, Türk-İslâm Medeniyetinin insan anlayışını dile getirmektedir. "Bizim millî kültürümüzde, dinî inancımızda, insan yaratılan mahlukların en şerefli sidir. İnsan, aziz ve mübarek kabul edildiği için, kazançların en güzeli, bir gönüle girmektir; gönül kazanmaktır. Bu bakımdan gönül kırmak, Kâbe'yi taşlamak, Kâbe'yi yıkmak kadar çirkin, kaba ve günah yüklü bir harekettir." Yunus Emre de bu tür, "din dışı, insanlık dışı, medeniyet dışı" davranışları, şiirleriyle tenkit ederek ebedileştiren bir sanatçıdır.¹⁹⁷ Yunus'un insana bakış açısı:

"Elif okuduk ötürü-Bazar eyledik götürü

Yaradılanı hoş gördük-Yaradan'dan ötürü"

Yavuz Bülent Bakiler, "Medeniyet, gerçekten, tek kelimeyle ifade dilmek istenirse: HOŞ GÖRMEK'TİR" diyerek bu mısraların

(195) T.T. s. 279

(196) "Gönülleri, İslâm'ın inceliğiyle, güzelliğiyle, aydınlığıyla kazanmanın önemini, Yunus Emre kadar yürekten duymadıkça, yarım kalmaktan kurtulamayacağız;" Ü.K. s.128

(197) a.y.

altına not düşer.¹⁹⁸ O, Yunus Emre'nin insanları, Allah adına, insanlık, sevgi, kardeşlik adına biraraya getiren gönüller fet-hine hayrandır. Ve Anadolu'nun şimdi de geçmişteki gibi bir ma-nevf fethine ihtiyacı olduğu kanaatindedir. Rehber, yine YUNUS EMRE'dir:

"Yeniden cemre gibi düşmek toprağa
Yeniden haram etmek gece gündüz uykuyu
Yunus Emre gibi atsız-pusatsız
Yeniden fethetmek Anadolu'yu " (S-27)

Bütün Türk ellerinde bilinen, tanınan Derviş Yunus'un kerametini de Canbullu Cuma'nın ağzından nakleder, Bakiler.¹⁹⁹

Ali Şin Nevayi

Yavuz Bülent, XV. asırda yaşamış olan Ali Şir Nevayi'den "Çağatay Türkçesinin büyük şairi", "bütün Türklük Dünyası'nın gu-rur âbidelerinden", "bir huzur çağlayanı" ifâdeleriyle bahse-der.²⁰⁰

"Türkçenin en büyük şairlerinden biri kabul edilen Ali Şir Nevayî, bugünkü Taşkent ruhunda da güzel ve esrarlı yaşı-yor. Ali Şin Nevayî, 480 yıl önceki Taşkent'e ve Türkistan'a a-kıllara durgunluk verecek kadar kısa bir zaman içinde, han, ha-mam, köprü, câmi, medrese, türbe, çeşme, kervansaray, mektep, saray ... gibi 370 eser yaptırmış."²⁰¹ Bugün de Taşkent'te ken-di adına bir müze bulunmaktadır.²⁰²

Tevfik Fikret

Servet-i Fünûn dönemi şairlerinden olan Tevfik Fikret'i önceleri lise kitaplarındaki birkaç şiiriyle okuyup sevmiş Ba-kiler.²⁰³ Daha sonra, babasının kütüphanesindeki kitaplardan Fik-ret'i diğer cepheleriyle de tanımıştır. Bu tanımının, öğrenme-

(198) Bakiler, Yahya Kemal Aydınlığımız, Türk Edebiyatı Dergisi S. 134, s. 40

(199) T.T. s. 40-42

(200) T.T. s. 159

(201) T.T. s. 207

(202) T.T. s. 53

(203) "Ben Tevfik Fikret'i lise edebiyat kitaplarımıza konulan birkaç şiiriyle okuyup sevmiştim. Onun Millet Şarkısı ve

nin kendisindeki akislerini şöyle anlatır: "Tevfik Fikret'i de Yahya Kemal'i de daha sonraki yıllarda babamın kütüphanesindeki kitaplardan tanıdım. Okuduklarım arasında Eşref Edib'in Fikret için hazırladığı Pembe Kitap, âdeta ellerimi yaktı. Fikret'in okul kitaplarımıza girmeyen bazı şiirleri beynimde bir utanç duygusuyla birlikte zonklamaya başladı. Yüreğime çöken o acıyı bana unutturmaya çalışan şairlerden biri de Yahya Kemal'dir."

204 Yavuz Bülent Bakiler'in Fikret için verdiği hüküm: O, "huzursuzluğumuzun, karanlığımızın, inkârımızın, köksüzlüğümüzün ve aşâğılık duygumuzun temsilcisi..." dir. Tevfik Fikret "hemen hemen hiç okumayan hatta bilgisizliği ve taassubu yüzünden tarihimize, medeniyetimize, mukaddeslerimize, düşmanca tavır takınan yarı münevverlerimizimizin tipik örneğidir."²⁰⁵

Fikret'e göre, tarih, "pis, karanlık, köhne bir geçmiştir." "Kahramanlığımızın esası kan ve vahşettir. ", "Her şerefimiz yapmadır.", "Her saadetimiz piçtir.", "Bütün kahramanlarımız, serdarlarımız, geçtikleri yerlere ölüm ve elem saçan, kesen, koparan, kıran, sürükleyen, ezen yakan, yıkan... vicdansızlar, şerefsizler, namussuzlar güruhudur." dedikten sonra, Bakiler, "yanı aydın Fikret'in hezeyanlar dağarcığından" misaller verir;

"Şanlı bir ordu ne zaman geçiyor olsa
Daima her tarafa kan saçan,
Bir bulutun ağır gölgesi derhal oraya çöker
Başta, en başta kanlı birbayrak bulunur.
Ve onu arkasından bir kanlı saç takib eder.

(204) Bakiler, Yahya Kemal Aydın'lığımız, Türk Edeb. Der. S.134 s.3

(205) Fikret'in "beyin röntgeni"ni Onun yakın arkadaşı Halit Z. Uşaklıgil'in kaleminden bir kere daha nakledilir:"...Tevfik Fikret, pek az azın bütün manasıyla pek az okur bir şairdir. Fransız Edebiyatının son zamanlarını takip ettiğine bir belirti görmedim. Öyle anladım ki Victor Hugo ile La Martine'den daha yenilerini belki rastgele ve pek az görmüştür. Hele nesir âleminde ülfetinin pek sınırlı olduğunu kendisi söylemişti. Şimdi de kaydetmelidir ki bu bütün sanat hayatında az çok fark ile hep böyle olmuştur." (H.Z.Uşaklıgil, 40 Yıl, s. 376) Bakiler, a.y.

.....
Balıkçılar isimli şiirleri, gönlümü birdenbire dalgalandırmış, sonra da hafızama teklifsiz yerleşip kalmıştı. Ama bir şairi birkaç şiiriyle tanımak mümkün mü?"
Bakiler, a.y.

.....

"Her şeref yapma, her saadet piç
Her şeyin iptidası, âhırı hiç.
Din şehidcister, asuman kurban
Her zaman her tarafta kan, kan, kan...

.....

"Kahramanlık...esası kan vahşet
Şehirler batır, ordular mahvet
Kes kopar, kır, sürükle, ez, yak, yık...
Ne aman bil, ne ah işit, ne yazık

Geçtiğin yer ölüm, elem dolsun
Ne ekinden eser, ne ot, ne yosun
Sönsün evler, sürünsün aileler
Kalmasın hırpalanmadık bir yer."

.....

(Tarihî Kadim)²⁰⁶

Yavuz Bülent Bakiler, Fikret'in ordumuza, kumandanları-
mıza bakış açısını "vicdansızlık, kötülük, utanmazlık" dolu bir
"lânetleme, yerin dibine geçirme" isteği olarak değerlendirir.²⁰⁷

Fikret'in vatan anlayışını da beğenmez Bakiler. Çünkü O,
"vatanı alel-âde bir toprak, bir coğrafya parçası" olarak, mil-
leti de bütün insanlıktan ibaret bularak "din, dil, tarih, ülkü"
beraberliğini hiçe sayarak düşünmektedir.²⁰⁸ "Bugünkü ifâdeyle
O, 'insancıl bir şairdir!', 'Evrenseldir', 'İnsancıldır' ama
kendi soyundan utanan, kendi ecdadına Batı'nın katı ve kaba Türk
düşmanlarının ağzıyla sövüp sayan bir hayal adamıdır."²⁰⁹

Yavuz Bülent Bakiler, Fikret'in "Halûk'un Amentüsü" şiir-
rinde bilgisizliğiyle, bilgisizliğinden öfkesi ve inkârcılığıy-

(206) Tefvik Fikret, Hâlûk'un Defteri, Şermin, Bon Şiirler,
Can Yayınları, İstanbul 1984, s. 202-221

Bakiler, Fikret' ten aldığı bu mısraları sadeleştirerek
ifâde etmiştir. Metnin aslı yukarıda işaret edilen yerdedir.

(207) "Toprak vatanım, nev'i beşer milletim... insan
insan olur ancak, bunu iz'anla inandım. "

(Fikret. a.e. s. 36) Bakiler, Y.K.A., Türk Edeb. D. S.134

(208) "İnsan eti yenmez, bu teselliye içimden
Bir an için ecdâdımı nisyanla inandım"

(Fikret, a.e. s. 36) Bakiler, a.y. s,39

la, Halit Ziya Uşaklıgil'i bin kere haklı çıkardığı inancındadır. Fikret de "ruhsuz, köksüz, inkârcı", "bin yıllık cehaletten daha koruñ aşağılık duygusu"na sahip , "vitrin frenk"i yarı münevverlerimizimizin noksansız örneğidir.

Bakiler, bazı yazarlarımızın, Fikret'in Batı kaynaklı pozitivistizmin tesirinde kalarak, Augustos Comte'un maddeci fikirlerine kelepçelenerek böyle yazdığını iddia etmeleri üzerine "Ben her kusurumuzu Batı'ya yüklemek taraftarı değilim, Fikret bizim acımızdır, Batı'nın değil. Onun pozitivistizmi ciddi ölçülerde okuduğuna dair elimizde hiçbir belge yoktur." der.²⁰⁹

"Bozkır sadeliğini ve renksizliğini hatırlatan kültür yapısı"na sahip²¹⁰ Tefvik Fikret, "Bizim tarihimizin, medeniyetimizin ve dilimizin altın çerçeveli boy aynası" İstanbul'dan da "S i s" şiirinde "utanarak ve öğrenerek" bahsetmektedir. "Ruhumuzu karartan bu kanlı, bu hasta, bu köksüz çığlıklar" dan birkaç mısra : "Ey bin kocadan arta kalan dul kız

Milyonlarla barındırdığın insan kılıklılarından
Parlak ve temiz alınlı kaç adam çıkar?

.....

Örtün evet ey felâket sahnesi, örtün ey şehir
Örtün ve sonsuz uyu, ey dünyanın koca kahpesi"²¹¹

Fikret bunlarla da kalmamış "Müslümanların kutsal kitabı karşısında da öfkesini, sabalığını yenememiştir." O,

"Ey köhne kitap! Fikirilere birer mezar olan
Sahifelerin yarın yırtılacaktır." ²¹²

derken, bizi millet yapan kaynaklardan birine saldırmıştır. Yavuz Bülent Bakiler, O'nun, "Dinsiz, Allahsız ve kitapsız yaşamışının ruhunda doğurduğu korkunç fırtınaları, Aşîyan'ın emsalsiz manzarasının da dindiremediği"ni söyler.

"Git ara kiliseyi, gez Kâbe'yi
Dinle tekbîri, işit çan sesini
Göreceksin ki bütün boşluktur."²¹³

.....

(209) Bakiler, Y.K.A., Türk Edebiyatı Der. S.134 s.39

(210) a.y. s.38

(211) T.Fikret, Rubâb-ı Şikeste, Can Yay. İstanbul 1984, s.362-371

(212) T.Fikret, Halûk'un Defteri, Can Yay. İst. 1984, s.213

(213) T.Fikret, a.e. s. 258-265

Yavuz Bülent Bâkiler, bu mısraları "inkâr uçurumu"na benzeti-
yor. Bunları, kafasını yumruklaya yumruklaya yazdığını söyle-
diği Fikret'in felsefesinin en güzel neticesi de oğlu Halûk
olduğunu ekliyor.²¹⁴

Tarihimize, milletimize, dinimize, ordumuza, vatanımı-
zın bir parçası olan şehrimize yukarıda da ifâde edildiği gi-
bi oldukça ağır ithamlarda bulunan Tefvik Fikret'in Marksist
olmadığı halde Türkiye'deki marksist kalemlerce göklere çık-
arılması konusunda Yavuz Bülent Bâkiler'in görüşü şudur:

"Tefvik Fikret elbette marksist değildi. Ama, Türkiye'-
deki marksist kalemlerin, Fikret'i göklere çıkarmaları, Onun
tarih, vatan, millet ve din anlayışına duydukları hayranlık-
tandır. Bizim kültür değerlerimiz yıkılmadan, yerine mark-
sist ideolojinin konulması mümkün değildir. Yerli marksist-
lerimiz, Fikret felsefesiyle yetişecek yeni nesillerimizi bu
defa papaz değil de militan yapma gayretindedirler.

Dün, öylesi militanların meydana getirdikleri vatan
yangınında neler kaybettiğimizi yazmaya gerek yok."²¹⁵

(214) "Baba ocağından hiçbir millî ve dinî kültür almadan
yetişen Halûk, Amerika'da bir kilise papazı olarak
öldü."

Bâkiler, Yahya Kemal Aydınlığımız, Türk Edebiyatı
Dergisi, S. 134, s. 40

(215) a.y.

Mehmet Akif Ersoy

Yavuz Bülent Bakiler, Türkiye'nin çilesinin Akif'i bilmemekten ve dediklerini kaale almamaktan kaynaklandığına inanır. Kendisi de zaman zaman Akif'in şiirlerinden faydalanarak ilgili konuya daha bir açıklık getirmeye çalışır. Türkistan Türkistan isimli eserinde Akif'in Safahat'ında Buhara'dan; "O Buhara, o mübarek, o muazzam toprak" şeklinde bahsedişini, Bakiler, kendisinin Buhara'da gördüklerini anlatmada bir girizgâh olarak kullanır âdeta.²¹⁶ Türkistan'ın bugünkü durumunun sebepleri üzerinde dururken yine Akif'i konuşturur. Akif'in "Buhara'nın zamanla nasıl gerilediğini, cehaletin elinde kendi kendisini nasıl yiyip bitirdiğini derin bir hüznle anlattığı mısralarıyla²¹⁷, "Türkistan'da ilimsiz hocalar, İslâm'ın güzel, aydınlık ve medenî ruhundan koştukları için çöküşü hızlandırdık"ları yolundaki Akif'in ifâdeleriyle meseleleri derin bir incelemeye tabi tutan.²¹⁹ Kısacası, Bakiler, Akif'in İslâm ve taassup, cehalet, uyumsuzluğu üzerindeki görüşlerini dikkate almıştır, diyebiliriz. Cehaletin, taassubun neticeleri itibariyle imparatorlukların dahi yıkılması, Bakiler'in "Türkiye'nin çilesi Akif' bilmemektir." görüşünün temelinde yatanı göstermesi bakımından önemlidir.

(216) Samsun Türk Ocağı adına verdiği konferanstan, 17 Nisan 1988

(217) "Gece gündüz yürüdüm, bulmak için Taşkent'i
Geçtiğim yerleri tâdâda mahal yok şimdi.
Uzanıp sonra Buhara'ya, Semenkand'e kadar,
Eski dünyada bakındım ki ne âlemler var.
Sormayın gördüğüm âlemleri, hiç söylemeyim,
Yâdı, temkinimi sarsar da, kan ağlar yüreğim.

O Buhara, o mübarek, o muazzam toprak,
Zilletin köynuna girmiş uyuyar müstağrak,
İbn-i Sina'ları yüzlerce doğurmuş iklim,
Tek çocuk vermiyor ağuşuna ilmin ne akım.

O rasathane-i dünya, o Semerkand bile,

Öyle dalmış ki hurâfâta o mazisiyle:

Ay tutulmuş, "koyalım şeytanı kalkın" diyerek,
Dümbelek çalmada binlerce kadın, kız erkek...

Ne Hûdadan utanırlar, ne de Peygamberden,

Bu ilimsiz hocalardan, bu beyinsizlerden,

Çekecek memleketin hâli ne olmaz düşünün,

Sayılsız medrese var gerçi Buhara'da bugün.

Okunandan ne haber? On para etmez Fenler,

Ne bu dünyada soran var, ne de ukbada geçer." T.T. s.293

(M.Akif Ersoy, Safahat, İnkılâp Yay.İstanbul, 1985 s.168)

(218) T.T. s. 293

"Cânı, cananı, bütün varımı alsın da Hüda
Etmesin tek vatanımdan beni dünyada cüda"

diye hiçkırın büyük idealist, büyük vatanperver"dir Mehmet Akif Ersoy. Fakat, bugün Akif gibi bir şairin "kemiklerini kemirmeye çalışan kart yobazların" bulunması da Bakiler'in canını sıkıktadır.²¹⁹

Yavuz Bülent Bâkiler, Akif'in 50. ölüm yılı dönümü dolayısıyla kaleme aldığı "Dosdoğru Adam" başlıklı yazısında, O'nu şöyle anlatır: "Mehmet Akif, ilim, fikir, sanat ve siyâset dünyamızda dosdoğru bir şahsiyettir. Bugün, gençlerimize, 'ö r n e k a d a m' diye göstereceklerimizden bir de odur. İçerisinde çirpindiğimiz çeşitli buhrahılardan, ancak Onun öfkesiyle sıyrılabiliriz. Ama Onu, bugünkü nesle anlatmak, ne kadar, ne kadar, ne kadar zor! 'İslâmın ahlâk anlayışı, dünya görüşü nasıldır?' diye soranlara, hiç tereddüte kapılmadan Onun hayatını özetliyebiliriz. Biliyorum ki Onun bir destan kadar güzel, bir şiir kadar çarpıcı olan yaşışına, herkesi inandırmak kolay olmayacaktır. Çünkü O, inanılmayacak kadar m ü k e m m e l bir insandır. Mükemmel bir dinin, mükemmel temsilcisi."

Akif, "Dosdoğru yaşayan, dosdoğru konuşan, dosdoğru yazan bir şair."dir, haksızlık karşısında sustuğu vaki değildir.²²⁰ "Merhameti, ummanları dolduracak zenginlikteydi. Verdiği söze bağlılığı, üstün karakterinin en bâriz özelliklerinden biriydi.²²¹ ... O, İslâmın 'Veren el alan elden üstündür.' nasihatini hiç unutmamış bir merhamet timsâlidir."

(219) Yavuz Bülent Bâkiler'le Sohbet, Sur Dergisi, S.148, s.37

(220) "H.z. Peygamberin 'Haksızlık karşısında susan dilsiz şeytandır' ikazına, çağımızda Onun kadar inanan ve uyan kaç devlet memurumuz vardır acaba? Bir iki örnek, faydalı olacaktır herhalde: 1908 Meşrutiyetinden sonra, M. Akif, U-mur-u Baytariye Müdürlüğünde, müdür yardımcısı olarak çalışmaktaydı. Müdür Abdullah Efendi, zamanın Orman ve Maden ve Ziraat Bakanının haksızlığına uğradı. Aynı dairede kâtip olarak çalışan dolayısıyla gelişmelere şahit olan M. Emin Erişirgil; (MEHMED AKIF-İSLÂMCI BİR ŞAİRİN ROMANI) isimli bir kitabında bu müthiş hadiseyi şöyle anlatıyor: "Günün birinde, nazır, projesini gerçekleştirdi de Müdür Abdullah Beyi azletti. Akif bunu haber alır almaz hemen şu istifanameyi yazmıştır;" Bakiler, Dosdoğru Adam, Türk Edebiyatı Dergisi, S.158, s.27

(221) Yakın arkadaşlarından Eşref Edip yazıyor:

"Darülfünûn'da tensikat yapılır. Felsefe müderrisi Ferid

"Âkif, vefanın noksansız örneğidir. Hür fikrin, cömertliğin, zulme baş kaldırmanın, azmin, iradenin, tevazuun, bütün müsbet ilimlerin, cehalete karşı koymanın, taassubu çiğneyip geçmenin, vatanperverliğin, tarih ve millet şuurunun öncü isimlerindedir." dedikten sonra Bâkiler, sözü Hüseyin Cahit Yalçın'a bırakır:

"....Çünkü hayatını, daha büyük bir şiir buluyorum. O hayat ki benim kanaatlerimin, imanlarımın aleyhinde sarsılmaz bir cidal ile doludur. Kat'i bir muhalefet ile meşbudur. Fakat ne zarar var? O da, bu vatanın evlâdı değil mi? Onun da düşünmeye bir kanaat sahibi olmaya hakkı yok mu idi?

İşte işin bütün sırrı ve muammanın anahtarı buradadır. Âkif kanaatinin, itikadının, vicdanının adamı oldu ve böyle bir adam olarak öldü. Onun içindir ki, tabutu önünde eğilmek bizlere borç olmuştur. Unutulmamalıdır ki Âkif, vatan tehlikeye düştüğü günlerde, İstanbul'dan kalktı, üzerine düşen vazifeyi yapmak üzere Ankara'ya gitti. İlk B.M.M'ne âzâ oldu. Ve kutsi gaye uğruna çalıştı. Kanaatlerine uygun yaşamak için ihtiyarî bir gurbete katlandı. Uzak diyarlarda zaruret ve ihtiyaç içinde, vatan hasretiyle yaşadı. Ve nihayet son günlerini hissederek, istiklâl kavuşmasını o kadar yürekten terennüm ettiği sevgili memleketinin, ezelf âşinası olduğu güzel ufuklarını, son defa görmek üzere Türkiye'ye geldi gördü, kavuştu ve öldü.

Âkif'i bunun için takdir ediyorum. Fikir ve kanatleri bizimkilere uymadığı halde hürmet ederim. Çünkü yalan söylemedi, riyakârlık yapmadı, fenalık yapmadı!" 222

(2.22) Bâkiler, Dosdoğru Adam, Türk Edebiyatı Dergisi, S.158 s.28

.....

Bey'i kadro harici bırakırlar. Liyakata karşı olan bu hürmetsizliğe üstad(M.Âkif) tahammül edemez. Derhal istifasını verir. Bilâhare "yanlışlık oldu" derler. Ferid Bey'i tekrar alırlar. Üstada da istifasını geri almasını rica ederler. Fakat bir kere kalbi kırılan üstad, bir daha Darü'l Fünûn'a avdet etemez. O kadar maddi ihtiyacına rağmen!" a.y. s. 27

"Mehmet Akif Balkan Savaşlarında, cephelerimizin manevî komutanlarımızdan biri oldu. Camileri, tıklım tıklım doduran cemaatler karşısında hep coşkun hitabelerde bulundu. Halkı silkinmeye, bütün mukaddeslerine sahip çıkmaya çağırdı:"

"Ey cemaat uyanın elverir artık uyku

Yok mu sizlerde vatan nâmına hiç bir duygu

Düşmeden pençenin altına istikbâlin

Biliniz kadrini hürriyetin, istiklâlin.²²³

"Millet hayatındaki tefrikaların, ayrılıkların, gayrılıkların doğuracağı büyük felâketleri, sesinin en yüksek tonuyla duyuranların başında O geliyordu." "Hiçkırıklara boğulan cemaati yakasından tutup sarsıyor ümitsizliğe düşen kimseleri mücadeleye çağırıyordu."²²⁴

Bâkiler, Akif'in, Birinci Cihan Harbinde, Harbiye Nezaretimize bağlı "Teşkilat-ı Mahsusa" tarafından Berlin'e gönderildiğini; orada savaş esiri müslümanlara gerçekleri onun açıkladığını; Müslümanın müslümana silah çevirmesine engel almaya çalıştığını; Berlin'den sonra Arab Yarımadasına koşarak, İngiliz oyunlarıyla bizi arkadan vurmaya çalışan Arab kabilelerine gerçekleri anlattığını; Cihan Harbinden sonraki karanlık günlerde mandacı zihniyetlere karşı, Sebilürreşad Mecmuesında isyanlarını dile getirdiğini²²⁵; halkı manda aleyhinde birleştirmeye çalıştığını; Millî Mücadeleye katılmak için İstanbul'dan Anadolu'ya geçerek, câmilerde halka hitab ederek, Kuvay-ı Millîye ruhunu, daha geniş kitlelere yaymak için çırpınıp durduğunu; Kastamonu'da gündüzleri Nasrullah Câmîinde, geceleri Yılınlı Tekkesindeki Kuvay-ı Millîye hareketinin heyecanlı sözcüsü olduğunu; halkın yüreğine işleyen ateşin vaazlarınının Elcezire cephesi komandanı Nihat Paşa'nın Diyarbakır Matbaasında onbinlerce bastırarak bütün cephelere yolladığını; Konya'da Millî Mücadele aley-

(223) M. Akif, Safahat, İnkılâp Yay. İstanbul 1985, s.

(224) "Sahipsiz olan memleketin batması haktır
Sen sahib olursan bu vatan batmayacaktır.
Feryadı bırak, kendine gel, çünkü zaman dar...
Uğraş ki telâfi edecek bunca zarar var.
"İş bitti! ...sebatın sonu yoktur? deme, yılma.
Ey millet-i merhûme, sakın ye'se kapılma!"
Akif, Safahat, s.210

(225) "Türklerin yirmibeş asırdan beri istiklâllerini muhafaza etmiş bir millet oldukları, tarihten müsbet bir hakikattir. Türkler istiklâlsiz yaşayamaz!" Bakiler, Dosdoğru Adam, Türk Edebiyatı Dergisi, S?158, s.28

hinde başlatılan çirkin bir ayaklanmayı bastırmak için oraya koştüğünü, tesirli nasihatleri ve vaazlarıyla bu zavallı dalgalanmayı göğüslemeye çalıştığını; daha sonra da Millî Mücadele için Ankara'ya Taceddin Dergâhı'na yerleştiğini, karısı ve çocuklarını bırakarak büyük mücadelenin içine giridiğini; Sevr antlaşmasının Türk ve İslâm'ı boğmak isteyen ağır hükümlerini bütün dehşetiyle anlatan konuşmalar yaptığını; T.B.M.M. nin Burdur Milletvekili olarak, Kuvayı Millîye hareketine yeni bir heyecan kazandırdığını....anlatır. Bâkiler'e göre; "Bizim Cumhuriyet devri edebiyatımızda, cehalete ve taassuba, Onun kadar düşman olan bir başka şairimiz yoktur."

Âkif'in fikirlerini, yine Âkif'in dilinden anlatır bize Bâkiler;"Âkif'e göre, bizim en büyük düşmanımız cehalettir. Cehaleti öldürmeden, yani ortadan kaldırmadan, yakamızı düşmanların elinden kurtarmamız, insan gibi yaşamamız mümkün olmayacaktır.

'Ey hasm-ı hakikî seni öldürmeli evvel

Sensin bize düşmanları üstün çıkararak el'²²⁶

....Tembelliğimizi, tembellik yatağı olan kahvehanelerimizi büyük bir öfkeyle en çok o lânetledi. Kahvehaneleri milletin kâtilleri bildi. O batakhaneleri, idrakimizin söndüğü, insanlarımızın ölmeden önce gömüldüğü bir miskinlik ocağı olarak gösterdi."Batı dünyasının ilim-fikir ve sanat güzellikleri Onu hayranlıklara boğduğu, şarkın tembelliği, cehaleti, taassubu... ruhunda derin fırtınalar kopardığı için gerçekleri bütün dehşetiyle yazmaktan kendini alamadı....Bu hazin gerçekleri görüp söylemesine rağmen, bâzı çevreler, Mehmet Âkif'i nedense hep şarkın kayıtsız-şartsız hayranı, batının amansız düşmanı gibi göstermişlerdir." diyerek Bâkiler, Şarkın geri kalmışlığına Şarkın murdar suratına Onun öfkesiyle tükürüren bir başka şairimizi de hatırlamadığını söyler.²²⁷

(226) Mehmet Âkif, Safahat, s. 218

(227) Bakiler, Dosdoğru Adam, Türk Edebiyatı Der. S.158 s.28-29

"Ey, bu toprakta birer na'ş-ı perîşan bırakıp
 Yükselen mevkib-i ervâh! Sakın arza bakıp,
 Sanmayın: şevk-ı şehâdetle coşan bir kan var...
 Bizde leşten daha hissiz, doha kokmuş can var!
 Bakmayın, hem tükürün çehre-i murdârımıza!
 Tükürün: belki biraz duygu gelir ârımıza!
 Tükürün cebhe-i lâkaydına şarkın, tükürün!
 Kuşkulansın, görelim, gayreti halkın, tükürün!
 Tükürün, milleti alçakca vuran darbelere!
 Tükürün onlara alkış dağıtan kahpelere ! "28

Âkif'in, "kendi köşesinde boyun büküp oturan, 'atını sağ-
 lam kazığa bağlamadan Allah'a tevekkül eden " biri olarak görüp
 gösterenlere de kızan Bâkiler, bu konuya Âkif'in sözleriyle ce-
 vap verir:

"Çalış dedikçe şeriat, çalışmadın durdun
 Onun hesabına bir çok hurafe uydurdun.
 Sonunda bir de 'tevekkül' sokuşturup araya
 Zavallı dini çevirdin onunla maskaraya!
 Bırak çalışmayı, emret oturduğun yerden
 Yorulma öyle ya Mevlâ ecîr-i hâsın iken.
 Yazıp sabahleyin evden çıkarken işlerini
 Birer birer oku tekmiil edince defterini
 Bütün o işleri Rabbim görür: vazifesidir...
 Yükün hafifledi... Sen şimdi doğru kahveye gir
 229

Mehmet Âkif'in haklı tesbitlerinden hareketle, Bâkiler böyle
 insanların ülkesi, yeryüzünün adeta kamburu haline gelecektir.
 Yardım için elini kuzeye uzattığında çok soğuk karşılanacağı-
 nı, yüzünü güneye çevirse ciddîye alınmayacağını söyler. 230

Millî Mücadele'den sonra, vatanın çağdaş medeniyet sevi-
 yesine ulaşması hasreti ile kavru lan Âkif'in şiirlerinde lânet-
 lediği cahillikten, taassubtan, tembellikten, ikilikten, tak-
 litçilikten ve aşağılık duygusundan milletin nasıl kurtulacağı

(228) M. Âkif, Safahat, s. 199

(229) a.e. s. 268

(230) a.e. s. 267

konusunda ileri sürülen fikirler farklı farklıydı. Bu görüşlerden biri de bir kısım sözde aydınlarımız tarafından ileri sürülen "d i n" idi. Avrupalılaşmak için, İslâmiyetten vazgeçmeyi çare görenlerle Âkif arasında tamamen bir zıtlık söz konusudur. "Mehmet Âkif, hiçbir ciddî ve ilmf gerekçesi olmayan bu görüşlerin şiddetle aleyhindeydi. O, çok doğru bir inançla, milletimizi ayakta tutan iki ana temelini korunmasını istiyordu. Bunlar din ve dil hazinelerimizdi. İslâmiyete düşman olanlara hiçbir müsamahası yoktu. Diyordu ki:

'Mütefekkirlerimiz, anlaşılan pek korkak
Yahut ahmak... İkisinden bilemem hangisidir
Sanıyorlar ki: Bugün Avrupa tekmi kâfir.
Mütedeyyin görünürsek diyecekler barbar
Libri Pansör geçinirsek değişir belki nazar' 231

'libri Pansör' hür düşünceli demektir. Hür düşünceli olmak için de Allah'ı inkâr etmek, dinin sesini susturmak lâzımdı. Bu bakımdan öfkeyle haykırıyordu:..."

Bakiler, Âkif'in başka milletleri taklitle hiçbir yere vamayacağımızı söylerkenki "kesin ve sert üslûb" kullandığını yine Onun ifadelerini de örnek göstererek belirtiyor.²³² Ve şu hükme ulaşıyor: "Bugünkü medenî düşüncenin tesbitlerini, Mehmet Âkif 60-70 sene önce, ne kadar net bir şekilde ortaya koymuş!"

"Mehmet Âkif'e göre: 'Baştan başa viraneye dönmüş olan Türk'ün yurdunu" bu cehaletten, bu taassuptan bu gerilikten, bu taklitten kurtarmak, ilme sarılmakla mümkündür. Bir kısım Avrupa ülkeleri de aynı çöküntüye uğramışlar ancak onlar, kendilerine ilmi rehber edinerek aydıllığa çıkmışlardır. Biz de ilim adamları yetiştirmek suretiyle yeniden derlenip toparlanabiliriz." Çıkış

(231) M. Âkif, Safahat, s. 186

(232) "Şarka garba hâkim olduğumuz edvar-ı şevketimizde bile, lisanımız, istiklâlini temin edebilmek şöyle dursun bir mevcudiyet gisterememiş. Evet biz daima mukallit, hem de fena bir mukallit olmuşuz. Eslâfımız (selefimiz, bizden öncekiler)... Arapları taklit etmişler. Evet edebiyat nüktecilik, mazmunculuk vâdisine döküldüğü gibi mahvolmuş demektir. Hulâsa, bizim taklit yolunda meydana getirdiğimiz asar-ı edebiyemiz, insanı ya miskin yapar, ya ahlâksız." Bakiler, Dosdoğru Adam, Türk Edebiyatı Dergisi S.158 s.30

yolunu Âkif, Allah'a dayanmak, çalışmak diye özetliyor. Bâkiler de bu inancı taşır ve diğer insanlarla paylaşmak ister. İman, ilim ve çalışmak, gayemiz bu olmalıdır." Âkif'e göre Garbın ilmini almakta geç kalmamak lâzımdır. Oraya bir gün önce gitmek, bir saat önce vatana dönmek şarttır." Türkiye'nin "marifetli ve faziletli" gençleri atom çağına ayak uydurabilmek için Âkif'i okumaları şarttır. Çünkü sorularımızın cevabı Onda.

"Bu cihetten hani hiç yılmasın oğlum gözünüz
Sade Garbın yalınız ilmine dönsün yüzünüz
O çocuklarla beraber gece gündüz didinin
Giden üç yüz senelik ilmi sık elden edinin.
Fen diyârında sızan nâ-mütenahî pınarı
Hem için hem getirin yurda o nâfi suları
Aynı menbâları ihya için artık burada
Kafanız işlesin oğlum kanal olsun arada" 233

"Gençlerimizin, ilim için Batı'ya koştuklarında, kat'iyen unutmamaları gereken bir husus vardır: O da Baktının ilmini, san'atını, tekniğini alırlarken, kendi "mahiyet-i ruhiyye"lerinin yani kendi kültür değerlerinin, kendi mukaddeslerinin kendilerine kılavuz olmasıdır. Aksi takdirde, selâmete çıkma ümidi boşuna beklenecektir."

Yavuz Bülent Bâkiler, Âkif'in şiirlerini şahsi duyguları için karıştıranların hiçbir şey bulamayacağını, ama, çağdaş bir Türkiye ideali arkasında olanlar O'ndan çok şey öğrenirler diyor. ²³⁴

Yahya Kemal Beyatlı

Zaman zaman eserlerinde Yahya Kemal'i ve şiirlerini, sözlerini zikreden Yavuz Bülent Bâkiler, O'nun hakkında müstakil bir yazı da yazmıştır. ²³⁵ Bâkiler, O'nu "huzurumuzun, aydınlığımızın, imanımızın, tarihimizin, medeniyetimizin şairi" olarak görür. Yahya Kemal edebiyatımızda derin bir kültür ve insanı

(233) M. Âkif Ersoy, Safahat, İnkılâp Yay. İstanbul 1985 s.443

(234) Bâkiler, Dosdoğru Adam, Türk Edebiyatı Dergisi, S. 158, s. 30-31

(235) Bâkiler, Yahya Kemal Aydınlığımız, Türk Edebiyatı Dergisi S. 134, s. 38-40

hayran bırakacak mükemmel bir tarih hazinesidir."

"Yahya Kemal, ne kadar canlı, ne kadar renkli, ne kadar esrarlı ve güzeldir. Onun, Doğu ve Batı edebiyatından yüzden fazla şairi, insanı şaşırtacak kadar mükemmel bildiğini ve tadinâ doyulmaz edebiyat sohbetleri yanında tarih hasbihallerinin de dillere destan olduğunu en az kırk otoritenin kaleminden okumuşuzdur."²³⁶

Yavuz Bülent Bâkiler'e göre Yahya Kemal, bizim en büyük klâsik şairlerimizden biridir. "KENDİ GÖK KUBBEMİZ isimli şiir kitabındaki şiirlerinde Türkçeyi, gerçekten 'anamızın sütü gibi' mükemmel kullanmıştır. Aruzdaki ustalığı, münakaşa edilemeyecek seviyededir. Aruzun monotonluğunu O'nun kadar başarıyla silen, unutturan çok az şairimiz vardır. Bütün bunların dışında Yahya Kemal, bizim şiirimize noksansız bir tarih şuuruda kazandırmıştır. Bizi millet haline getiren, kültürümüzün önemli kaynaklarından biri olan tarih şuurunu ve mukaddeslerimizi, bir meydan nutku içerisinde değil, insanı hayran bırakan bir şairânelikle işleyebilmiştir." Yavuz Bülent Bâkiler, O'nun şiirlerini okuduğumuz zaman ki huzuru, gururu da şöyle açıklıyor:"....şiirlerini okuduğumuz zaman, sadece güzeli, doğruyu, faydalıyı yakalamakla yaşamakla kalmayız; aynı zamanda Türk milletine mensup olmanın, İslâm inancı içinde bulunmanın gurunun ve huzurunu da duyarız."²³⁷

Yahya Kemal'in "Aziz İstanbul" isimli eserinde belirttiği ".... Türk doğmuş olmak, Türk ismi taşımak kâfi değildir. Türk gibi düşünmek lâzımdır." milliyet fikrini kendisine rehber edinen ve eserlerini bu istikamette kaleme alan Yavuz Bülent Bâkiler,²³⁸ vatanımıza ve milletimize Yahya Kemal gözü ve gönlüyle bakılmasını ister.²³⁹ "Yaşadığı yıllarda, edebiyat kürsülerinin en yetkili seslerinden biri"olan ve "İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi'nde, tarih dersleri müderrisliği (Profesörlüğü)" yapan ve vazifesine yepyeni bir mânâ kazan-

(236) Bâkiler, Yahya Kemal Aydınlığımız, Türk Edebiyatı Dergisi S. 134, s. 38

(237) Yaşayan Şairlerimize Yahya Kemal Üstüne Üç Soru, Türk Edebiyatı Dergisi, S. 134, s. 124

(238) a.d. s. 38

(239) Ü.K. s. 184

dıran Yahya Kemal için tarih: "hayatımızı güzelleştiren, bizi millet şuuru içerisinde birleştiren bir güç kaynağıdır."²⁴⁰ Yavuz Bülent Bâkiler, "tarihimizi 1071 yılından beri yaşayan bir uç beyi"ne benzettiği "başı dik, sesi gür" Yahya Kemal'in millet ve vatan anlayışını yine Yahya Kemal'in kaleminden nakleder:

"İrkin seni iklimine benzer yaratırken
Kaç fetehe koşan tuğlar, ufuklarla yarışmış
Tarihini aksettirebilsin diye çehren
Kaç Fatihin altın kanı mermerle karışmış."²⁴¹

derken, ufuklara doğru koşan tuğlardan ve tarihleri uğruna altın kanlarını sebil eden sayısız fatihlerden gurur duymaktadır." Bu ruhla yazan Yahya Kemal'deki "mazinin şanlıları ve şerefleri" "şairlerinde çağlayanlar gibidir. Bu güzellik, bize taze bir güç vermektedir." diyor Bâkiler.

Yavuz Bülent Bâkiler'e göre Yahya Kemal'î "bizim kültürümüzün ve medeniyetimizin şairâne sesi" yapan "vatani cihandan ibaret bulması, milletimizi de "dili bir, gönlü bir insan yığını" olarak düşünmesidir. Ordumuzu "ezeli rahmetin ruh orduları", milletimizi de "ordu-milletlerin en çok döğüşen, en sarpı" olarak ifade eden²⁴² Yahya Kemal, "Köksüzlüğün, ruhsuzluğun felâketler doğuracağını görmüş, 'Kökü mazide olan âtiyim' demiştir. Vö Türk milletinin 'Tarih içinde tekevvün ederek' dünya milletleri arasında müstesna bir yer kazandığını nesirleriyle ortaya koymuştur."²⁴³

Yavuz Bülent Bâkiler, Yahya Kemal'in İstanbul sevgisini "beyaz güvercinlerin kanat şakırtısı"na benzetir ve "her mısradada açılan yedi veren güller gibi" görür.

"Sana dün bir tepeden baktım aziz İstanbul!
Görmedim, gezmediğim, sevmediğim hiç bir yer.
Ömrüm oldukça gönül tahtıma keyfince kurul!
Sade bir semtini sevmek bile bir ömre değer."²⁴⁴

(240) Bâkiler, Yahya Kemal Aydınlığımız, Türk Edb.D., S.134 s.38

(241) Yahya Kemal, Kendi Gök Kubbemiz, Y.Kemal Ens.Yay. İstanbul 1984, s. 20

(242) Bâkiler, a.y. s. 39

(243) Bâkiler, Y.Ş.Y.K.Ü.Ü.S., Türk Edebiyatı Der., S.134, s.124

(244) Yahya Kemal, a.e., s.21

"İstanbul'un yoksul ve kimsesiz semtleri bile Yahya Kemal'in şiirlerinde ne kadar, ne kadar, ne kadar güzel ve sınımsız bir ruhla yüreğimizi doldurur:"²⁴⁵

"Koca Mustâpaşa! Ücra ve fakîr İstanbul!

Ta fetihten beri mü'min, mütevekkil, yoksul.

Hüznü bir zevk edinenler yaşıyorlar burada.

Kaldım onlarla bütün gün bu güzel rü'yada.

Öyle sinmiş bu vatan semtine milliyetimiz

Ki biziz hem görülen, hem duyulan yalnız biz."²⁴⁶

Bâkiler'in, Yahya Kemal'de takdir ettiği bir başka noktada da Onun "Batı'da uzun yıllar yaşamasına rağmen, pozitivismeye düşmemiş, inkâra kapılmamış" olmasıdır. Ve tarihimize, milletimize ve mukaddeslerimize söven zehir dillilere karşılık "en kuvvetli panzehir Yahya Kemal'dir." kanaatinde Bâkiler.²⁴⁷ Bunun için der ki: "Yahya Kemal aydınlığı Türkiye'ye huzur verecektir."²⁴⁸

Yahya Kemal'in "Kaybolan Şehir" isimli şiirinden de bahisle, Bâkiler,²⁴⁹ Yahya Kemal'in doğum yeri Üsküp'ü konu alan şiiri ile gerçeğin birbirine uygunluğuna dikkat çeker. Yahya Kemal'in 'Kaybolan Şehir' şiiri²⁵⁰, Üsküp, Şar Dağları'nın uzantısından seyredilirken daha bir güzellik kazandığı fikrindedir Bâkiler.²⁵¹ Onun doğduğu evi, mahallesini görmek istemiş, ama, koca mahallede tek ev olsun bulamamış Bâkiler, orada yeni bir kültür sitesi ve tiyatro binasının yapıldığını da haber veriyor.²⁵²

Yavuz Bülent Bâkiler, Yahya Kemal'in "bugün en çok hangi yönüyle yaşadığına" dair bir soruya cevap verirken, O'nun derin bir edebiyat ve tarih bilgisinin yanında "insanın nefesini kesecek kadar mükemmel bir sohbet ustası" olduğunu; şöh-

(245) Bâkiler, Y.Kemal Aydınlığımız, Türk Edb.Der. S.134 s.40

(246) Yahya Kemal, Kendi Gök Kubbemiz, Y.Kemal Ens. Yay. İstanbul 1984, s. 48-52

(247) Bâkiler, a.y. s. 39

(248) Bâkiler, a.y. s. 40

(249) Ü.K. s. 61

(250) Yahya Kemal, a.e. s.77

(251) Ü.K. s. 67

(252) Ü.K. s. 90

retinin de önce sohbetleriyle, sonra da sohbet meclislerinde okuduğu şiirleriyle yayıldığını belirtir ve devamla şöyle der: "..... Dolayısıyla Yahya Kemal, bugün cemiyetimizde şiirleriyle yaşamaktadır. Üstad bugün sağ olsaydı ve biz Onu bir büyük salonun kürsüsüne çıkarsaydık; sohbetleri mi daha çok ilgi görürdü yoksa şiirleri mi? Bana göre sohbetleri daha ilgi görür ama tarihimize yine bir büyük şair olarak geçerdi."²⁵³

Cemil Meriç'in Yahya Kemal hakkındaki "Kuğunun son şarkısı" hükmünden hareket eden Yavuz Bülent, "Kuğunun son şarkısı Üsküp'te bestelendi. Sonra Üsküp Kuğunun son şarkısını bizim gök kubbemizde ebedileştirdi." der Ve Yahya Kemal'in "Karanlıkta Uyanan Biri" başlıklı yazısından bahsederken de Üsküp için bugünkü tavrımızı tenkit eder.²⁵⁴

Nazım Hikmet

Yavuz Bülent Bâkiler'e Yugoslavya'da sorarlar:

"- Nazım Hikmet'i seviyor musunuz Yavuz Bülent Bey?

- Sevmiyorum.

- Niçin sevmiyorsun?

- Vatanımı milletimi sevdiğim için." diyor Bâkiler ve konuya biraz daha açıklık getirmek ihtiyacı ile;

"- Siz, Tito'yu sizi Sovyet emperyalizminden kurtardığı için seviyorsunuz! Ben, Türkiye'yi Sovyet emperyalizminin kucağına çekmek için her şeyini veren Nazım Hikmet'i niçin sevyim?"²⁵⁵

(253) Bâkiler, Yaşayan Şairlerimize Yahya Kemal Üstüne Üç Soru, Türk Edebiyatı Dergisi, S. 134, s. 124

(254) "Dün , Balkan faciasından sonra 'Karanlıkta Uyananlar' oldu. Yahya Kemal'in ifâdesiyle '.... kendi kanlarına sövmenin lezzetini alanlar' bu köksüzlüğün bedelini ağır ödediler.

Ne garip tecelli! Bugün ise, aydınlıkta uyuyanlar var. Onları uyandırmak için, vatanın bir başka köşesinin kaybına göz yumamayız. Karanlıkta Uyanan Biri yazısında Yahya Kemal şunları anlatıyor:(...)

Ü.K. s. 97-103

(255) Ü.K. s. 81-82

Nazım Hikmet, Sovyetler aleyhine tek satır olsun yazmamıştır, sadece "İkinci Stalin" şiiri hariç.²⁵⁶ Evvelce "Beni Stalin yarattı." diyen ve kanlı diktatörün ölümüne ağıtlar döküren Nazım Hikmet, daha sonra yine verilen emre uymuş ve Stalin aleyhine yazmıştır. "Stalin'in kâğıttan, taştan, tunçtan resimleri ve heykelleri altında ezildiklerini, "Stalin'in pos bıyıklarının çorbalarının içine bile girdiğini " tiksintiyle söylemiştir.²⁵⁷

Nazım Hikmet de diğer Moskova hayranı yandaşları gibi, Sovyetlerde gördüğü olumsuzlukları kaleme almamış, buna karşılık Anadolu'yu sefalet içinde anlatmaktan da geri durmamıştır.²⁵⁸

Struga Şiir Festivalinde Ülkü Tamer'in okuduğu "Nazım Hikmet" şiiri, Nazım'ın bizim Marksistler arasında nasıl bir sembol olduğunu gösteren bir misaldir. Nazım Hikmet ve Marksizm ayrılmıştır.²⁵⁹

Necip Fazıl Kısakürek

Yavuz Bülent Bâkiler, Necip Fazıl'ı kalemini devlet için, millet için, vatan için, din için, kullananlar arasında zikreder. Onu da ilk görüşü Serdengeçti'de olduğu gibi -Necip Fazıl'-ın elleri kelepçeli iken- gerçekleştirmiştir. Necip Fazıl'la ilgili ayrıca bir yazısına tesadüf etmediğimiz Yavuz Bülent Bâkiler şöyle anlatıyor:

"Kalemlerini yıllarca Devlet için, Millet için, Vatan için, Din için kullanmışlar. Ama kalem tutan elleri şimdi sımşık kelepçeli. Türkiye'de Necip Fazıl'a ve Osman Yüksel'e kelepçe vurmak ne demektir.? İçimden bir ses cevap veriyor: Anne sütüne akrep zehiri karıştırmaktır. Beynimde kezzap alevi. Ve belki bin parça olan haysiyetimin üzerinde çok katı, çok kaba, çok

(256) T.T. s. 214

(257) T.T. s. 140

(258) "Nazım'ın YALINAYAK şiirinde çizdiği 50 yıl önceki Anadolu köyleriyle, bugün gördüğümüz Özbek Köyleri arasında hiç fark yoktu. Ama, Nazım Hikmet, Taşkent-Semerkant arasındaki köyleri elbette yazamazdı. Yazsa yayınlayamazdı." T.T.s.214

(259) "...Şiiri, Tamer'den dinlediğim zaman, Nazım Hikmet'in bir sembol olarak kullanıldığını gördüm. Şiirde hasreti duyulan rejim Marksizmdi. Ülkü Tamer yüreğinin alevini, aklımda kaldığı kadarıyla şiyle haykırıyordu: 'Bir gün Ankara'da, İstanbul'da, Adana'da, İzmir'de bazı sokaklara Nazım Hikmet ismi konulacak, Güneş, bu sokaklara bir başka güler yüzle dağılacak, Çöpçüler, Nazım Hikmet sokaklarını her gün sevinçle süpürecekler. Ve akşamları

iptidaf bir davranışın çirkin ayrılığı...." 260

Osman Yüksel Serdengeçti

"Zor devirlerin, zor şartların iptidaf düşüncelerin ve değerlendirmelerin örsünde, dövüle dövüle, ezile ezile fikir bayrağını dalgalandırmaya" çalışan ve kendi ifâdesiyle "Büyük İslâm ve insan davasının kara sevdalılarından"²⁶¹ olan Osman Yüksel Serdengeçti'yi ilk defa 1953 yılında elleri kelepçeli olarak Malatya İstasyonunda gördüğü zaman²⁶² Yavuz Bülent Bâkiler, henüz on yedi yaşındadır. Osman Yüksel Serdengeçti de yedinci defâ hapse girmektedir. Bu seferkinin sebebi de Ahmet Emin Yalman'ı vuranları yazılarıyla bu işe teşvik edenlerden kabul edilmesidir.

Osman Yüksel Serdengeçti, kalemini devlet için, millet için, vatan için, din için kullananlardan olduğu halde kelepçelenmiştir. Bu hadiseyi, Bâkiler, "Anne sütüne akrep zehiri karıştırmak" olarak yorumluyor. Malatya Ceza Evi'nden Ankara Ceza Evi'ne gönderilmek üzere iken gördüğü Serdengeçti ile daha sonraki yıllarda dost olacaktır Yavuz Bülent Bâkiler.²⁶³

1940'lı yıllarda yazmaya başlayan, o yıllarda devrin iktidarına ve o iktidarın Millî Şef'ine muhalefet ettiği için "vatan haini" sayılan Osman Yüksel'in oyulların "en gözü kara, en coşkun, en atak muhaliflerinden" olduğu için şimşekleri ü-

(260) "Serdengeçti Osman Yüksel'i ve Necip Fazıl'ı 1953 yılında, elleri kelepçeli olarak ilk defa Malatya İstasyonun-gördüm..... Ahmet Emin Yalman'ı vuranlar ve sözüm ona suikastçıları yazılarıyla teşvik edenler, biraz sonra Malatya Ceza Evi'nden Ankara Ceza Evi'ne gönderilecekti."

Bâkiler, Serdengeçti Osman Yüksel, Türk Edebiyatı Der. S. 133, s. 12, 13

(261) a.y. s. 13

(262) a.y. s. 12

(263) "Yazılarını, şiirlerini okudukça, hayalimde Koca Yusufklar gibi canladığımdan Serdengeçti'nin, bir pencere çerçevesinin yarısını bile doldurmayan yapısına, o gün biraz daha şaşkınlıkla bakıp durdum.

.....Dihimde, gönlümde, üstüste vurulmuş kırk kelepçe utancını ve acısını hissederek gardan ayrıldım. Yıllar sonra Osman Yüksel'le çok yakından dost olacağımızı, o gün hayal bile edemezdim." a.y. s. 12

.....

evlerinde Nazım Hikmet sokağını süpürdüklerini gururla anlatacaklar." Ü.K. s. 76

zerine çektiğini söyleyen Bâkiler,²⁶⁴

"Demek bu orta boylu, dağınık saçlı, kartal bakışlı, Fatih burunlu adam Serdengeçti Osman Yüksel! Allah, vatan, millet yolunda kalemini kılıç gibi kullanan, bu yüzden Divan-ı Harple-re verilen, çarmlara gerilen, tabutluklarda bayılincaya kadar dövülen, sövülen, işkenceler edilen sonra, aylar sonra, 'Haydi beraat ettin!' diye salıverilen adam..." diyor. Ve "Toros yürü-ğü", "ızdırıp heykeli" dediği Serdengeçti Osman Yüksel'den, di-line tespih ettiği ağıtları örnek veriyor:

"Turan ellerinden haber gelmiyor
Yarabbi derdimi kimse bilmiyor
Dört asırdır Türk'ün yüzü gülmüyor
Akşam olur, sabah olur ağlarım
Nerde benim Oral-Altay Dağlarım?"²⁶⁵

1944 olayları esnasında "o yıllarda talebesi bulunduğu Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi'nde, komünist telkinlerin kar-sısına dikildiği" için suçlu bulunmuş Divan-ı Harb'e verilmiş-tir. "Tabutlukların çilesini ruhunda yıllarca yaşamıştır."

Osman Yüksel'in "Serdengeçti Dergisi"yle sürdürdüğü müca-deleyi ve o yılları Yavuz Bülent Bâkiler şöyle anlatır:

"1940'lı yıllar, 'Allah diyenlerin, yallah diye hapishanelere atıldığı' yıllardı. Osman Yüksel, SERDENGEÇTİ Dergi-sini okuyucularına 'Allah'a-Millete-Vatana koşanların dergisi' diye sunuyor, dış kapakta 'Hakka tapar-Halkı tutar!' diye nağ-ra atıyordu." Fakat o devirdeki "lâiklik anlayışı bugünkü se-viyenin dibinde bile" olmadığından, buna karşılık Osman Yüksel'in de "milletimizin pırıl pırıl şahsiyet kaynağı olan İslâmi -yet'in "kara sevâlisı" olduğundan ikide bir zindana atıldı-ğın ve bu yüzden Serdengeçti Mecmuasının kırk yolda otuz üç sayı ancak çıkabildiğini söylüyor Bâkiler.

Serdengeçti'nin hayatında "hapishaneler hiç durmadan zonklayan bir yara gibi"dir. Hapishane hareketsizliğinin sık sık esiri olan Osman Yüksel, ruhunun pençelenmesinden şikâyet-

(264) Bâkiler, Serdengeçti Osman Yüksel, Türk Edebiyatı Der.
S. 133, s. 13

(265) a.y. s. 12

çidir,²⁶⁶ haklı olarak. Meselâ; 1950'li yıllarda Yunan basınının başlattığı, AYASOFYA'nın tekrar kilise haline getirilmesinin konu edildiği kampanya üzerine, "Serdengeçti Dergisinde çok duygulu, çok coşkulu, çok sanatkârane bir yazısı" çıktığı için yakasına yapılmış; Ankara Ağır Ceza Mahkemesine çıkarılmıştır. Bu davadan da beraat etmiş, ama, "O'nun ruhunda tam bir Yunan mezalimi" meydana gelmiştir.²⁶⁷

"Bir küçük broşürü için devrin iktidarı ayaklanmış, Bakanlar kurulu alelacele, toplanmış, yazdıkları yasaklanmış, piyasadan ayıklanıp yakılmış." Yavuz Bülent Bâkiler, O'nun için "Haksızlığın, adaletsizliğin, zulmün hapishane ortağıydı. Tahriye edildiği zaman olayları unutamıyor, duvarları yumrukluyordu." diyor.²⁶⁸

Serdengeçti Osman Yüksel'in "kalender, bitkin tavırlı, darmadağın ruhundaki kıyamet" Yavuz Bülent Bâkiler'e yazdığı mektuplarda da kendini belli etmektedir. 1955 yılının tarihini taşıyan mektubunda -henüz 35-36 yaşlarında olmasına rağmen-20-25 yaşlarına büyük hasret duyduğunu söyleyen Serdengeçti için Yavuz Bülent Bâkiler: "Bileklerine kelepçe vurularak şehir şehir süründürülen o 'içinden çıkılmaz cehennemde', o 'cinnet mustatilinde' aylarca yıllarca çürütülen ceylan yürekli "adamın yazdıklarını tabii bularak, "Osman Yüksel, hapishanelerden beraat ederek çıktığı zamanlarda bile zindanın 'o katı değişmezliği'ni, o 'dilsiz sabitliğin' berbat tortusunu yüreğinden atamayan adamdı." der. Hatta "O hapishaneyi sırtında taşıyan

(266) Bâkiler, Serdengeçti Osman Yüksel, Türk Edebiyatı Dergisi S. 133, s. 13

(267) Osman Yüksel Serdengeçti'nin Ankara Ağır Ceza Mahkemesi'nde verdiği öfkeli ve pervasız ifâdesi:
"Müddef umumî, müddef hususî haline gelerek, tepeden verilen emirlere göre hareket ediyor. Millî menfeatlere benim zarar veriyorum? Ayasofya'nın tekrar câmi haline getirilmesinde benim ne gibi hususî maksadım, menfaatlerim olabilir? Ayasofya'yı benim mi kiraya vereceğim? Yoksa, câmi haline sokup imam mı olacağım? Beni bu yazıdan dolayı Türk savcılarını değil, Yunan savcılarını itham etsin. O zaman bütün neticelere katlanmayı bir şeref bilirim. Böyle bir yazıyı yazmaktan dolayı, müdafaadan utanıyorum!"
a.y. s.14

(268) a.y. s.13,14

hayır ruhunda taşıyan bir çileli yazardı."269

1961 yılında Konya'dan milletvekili adayı olan Osman Yüksel, daha seçim meydanlarına çıkamadan -savcılar yollarca önce yazdığı bir yazıda suç unsuru gördükleri için- hapishanede zindanlarına düşmüş ve seçimler bitene kadar hapishanede kalmıştır. Ölümünden bir yıl önce de 30 yıl önce yazdığı yazıları bir yayınevi, hiç haberi bile olmadan basmış ve savcı O'nun yakasına yapışmış. İstanbul Savcılığı hakkında yeni bir iddianâme hazırlamıştır."Parkinson hastalığı, bütün vücudunu sarsıyor, yıllardan beri eli kalemden uzaktı. Ama arka arkaya açılan davaların ruhunda koparttığı sarsıntı daha büthişt! Daha öldürücüydü.... "

Osman Yüksel Serdengeçti'yi sanatçı yönünden çok, ruh, karakter ve fikir yönüyle anlatan Yavuz Bülent Bâkiler, O'nu "Anadolumuzun yerli sesi", "Bir yönük kilimi kadar renkli, çarpıcı ve heyecan verici bir ses", "Tembelliğe, geriliğe, kültür emperyalizmine, her türlü dikta heveslerine, taklitçiliğe baş kaldıran", "kalemimi kılıç gibi kullanan bir fikir savaşçısı ve milliyetçi" olarak görür, değerlendirir.²⁷⁰

Arif Nihat Asya

Yavuz Bülent Bâkiler, "Bayrak" şairi Arif Nihat Asya'yı ruhunu teslim ettiği anda yanında bulunduğu, biraz öncesinde elleriyle kahve yapıp içirdiği, günde dört paket sigara içen Arif Nihat'ı sanatçılığı üzerinde yoğunlaşarak değil, hayatının dönüm noktalarını, hanımı Servet Asya'nın da diliyle birlikte anlatıyor.

(269) Yavuz Bülent Bâkiler'e yazdığı mektupların birinde, Serdengeçti'nin kaleminden şu feryatlar dökülüyordu:

"... Hiç hareket etmemek, hep düşünmek, kendime ve geçen günlerime, şu insanlara, memlekete ağlamak istiyorum..."
 (Unutulmak istiyor, hiç doğmamış olmak istiyor, mümkün olmadığını bile bile.) "Ah şu Ankara... Belâlar şehri, mahkemeler, hapishaneler şehri benim için..."
 Bâkiler, Serdengeçti Osman Yüksel, Türk Edebiyatı Dergisi S.133, s. 13

(270) a.y. s. 14

Henüz yedi günlük iken babasını kaybeden Arif Nihat, dört yaşında iken de annesinin evlenip, Beyrut'a gitmesinden sonra tamamen yalnızkalmış, bütün ömrü boyunca öksüzlüğün çilesini çekmiştir. Kırk üç yaşına kadar annesini görememiş, 1974 yılında annesinin dış işleri ile kurduğu ilişki üzerine yıllar sonra birbirlerinin izini bulmuş ve Arif Nihat ve ailesinin Akka'ya giderek onu ziyaret etmesi ile de görüşmüş olurlar.²⁷¹

Bu arada Arif Nihat Asya da iki evlilik yapmıştır. O'nun ilk evliliğini Refik Fikret Sağnak'tan naklen anlatıyor Bâkiler. Fikri ve ruhi geçimsizlik dolayısıyla ayrıldığı ilk eşinden Uğur ve Koray isimli iki çocuk sahibi olan Asya, ikinci evliliğini Adana Erkek Lisesinde beraber çalıştığı meslekdaşı, kimya öğretmeni Servet Hanım ile (1941'de) yapmıştır. Ondan da Fırat ve Murat isimlerini alan iki çocuğu olmuştur.²⁷²

Arif Nihat Asya, mütevazî, gururlu, kalender mizaçlıdır.²⁷³ Mevlevî tarikatına girmiş şeyhlik makamına yükselmiştir, yüzden fazla müridi vardır. Mevlâna ve Yunus Emre hayranı olan Asya, çiçek, muz ve parça et sever. Ayrıca çakmak ve tesbih merakı vardır, amatör fotorafçılık ve köy el sanatlarına da bayılır. Yemek seçmek gibi bir adeti de yoktur, kahve tiryakisi-
dir.

Yetim büyümesinin tesiriyle, oldukça hassas ve alıngan mizaçlı olan Arif Nihat , paraya hiç kıymet vermez, her aybaşı maaşını aldığı anda para zarfını öğretmenler odasındaki masanın üzerine atar, ihtiyacı olanların almasını, kalanın ona yeteceğini söyler odadan çıkarmış.

Mehter müziğini, marşları çokseven Asya, namazda bile olsa sevdiklerinden biri radyoya çıktığında radyonun asla kısılmamasını aksinde radyoyu kıracağını söylemiş. Ölünce de mezarında mehter müziği çalınmasını istemiş.²⁷⁴

5 ocak 1974'de gözlerini kapayan Arif Nihat için beş ocakların ayrı bir önemi vardır. Bayrak şiiri, Adana'nın kurtuluşu, hep bu tarihle ilgilidir. Son şiiri de hastanede iken yazdığı "E c e l" isimli şiirdir.²⁷⁵

(271) Bâkiler, Servet Asya Arif Nihat Asya'yı Anlatıyor, Hisar, S.146 s. 26-27

(272) a.y. Hisar, S. 145, s. 20

(273) a.y. s.22

(274) a.y. Hisar, S.146, s. 25-27

(275) a.y. s. 27

Fazıl Hüsnü Dağlarca

Fazıl Hüsnü Dağlarca'yı evvelce eserleriyle tanıyan Y. -vuz Bülent Bâkiler, Onunla ilk defa Yugoslavya'da karşılaşır.²⁷⁶ İkisi de aynı otelde -Biser Oteli- kaldıkları için²⁷⁷ karşılıklı konuşma ve tartışma imkânı bulunlar.²⁷⁸ İlk görüşmelerinde üzerinde basit bir elbise bulunan Fazıl Hüsnü'nün Yavuz Bülent Bâkiler'de bıraktığı intiba: "...80-90 derecelik kaynır sular-pişercesine yıkandırılan, bu bakımdan yüzüyle birlikte kafasının derisi bile kızaran bir adamın, alel acele giydirilip bir imtihan odasına sokulması ve ömründe ilk defa duyduğu, fakat cevabını katiyyen bilmediği sorular karşısında, şaşkın, boş ve bön hali....."²⁷⁹

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın Fizikî haliyle ilgili olarak da şunları öğreniyoruz Bâkiler'den: "Çok kısa kesilmiş saçlarla ve normal bir boyun yerine, yağdan birkaç kat halinde ceket yakasını ısırtıp duran küt ensesi" vardır. Yavuz Bülent, Onun bu görünüşünü "şairden ziyade ömrü büyük vurgunlar içerisinde geçmiş bir koyun tüccarı"na benzetir.²⁸⁰

Altın Çelenk ödülü sahibi Fazıl Hüsnü Dağlarca hakkında Yugoslavya'da yaşayan Türk asıllı yazar Necati Zekeriya şunları anlatmıştır:

"Evet Fazıl Hüsnü iyi şair. Kuvvetli şair, Ama Yugoslavya'da kim biliyordu Fazıl Hüsnü'yü. Onu Yugoslavya'da bizim Marksistler tanıttı. 1974 yılında kendisine Altın Çelenk ödülünün verilmesi gerektiğini ilk defa biz ortaya attık. Adamlar önce kabul etmediler. Fakat biz bunun Yugoslavya halklarıyla Türkiye halkları arasında iyi ilişkiler doğuracağını ısrarla ıleri sürdük..."²⁸¹

-Necati Zekeriya'dan bu sözleri duymadan evvel, Dağlarca'ya Altın Çelenk ödülüyle övünmesi üzerine,²⁸² Altın Çelenk ödülü almanın bir propaganda işi, teşkilât işi olduğunu söylemiştir Bâkiler.-

(276) Bâkiler resmî, Dağlarca özel davetimidir. Ü.K. s.14

(277) Ü.K. s. 6

(278) Ü.K. s. 15

(279) Ü.K. s. 8

(280) Ü.K. s. 9

(281) Ü.K. s. 14

(282) "...Türkiye'de şair ve sanatı sol temsil ediyor. Var mı

Struga Şiir Festivali'nde sunduğu tebliğ ile Fazıl Hüs-nü ".... Dünyanın her tarafında, şiirin eylemden doğduğunu, bir eylem olduğunu belirtiyor bu bakımdan bazı ülkelerde şairlerin arkalarına polislerin takıldığını..." tek bir örnek göstermeden söylediği halde²⁸³ bu yaşını başını almış şair, aynı festi-vale özel davetli olarak geldiği halde, Yavuz Bülent Bâkiler'in varlığından rahatsız olmuş kendisi âdeta bir "polis gibi" davranmıştır.²⁸⁴

Fazıl Hüs-nü de Türkiye'deki birçok yandaşı gibi Rusya'-daherkesin "eşit ve özgür" olduğunu sanmaktadır. Rusya'ya ve oradaki rejime toz kondurmamaktadır. İşte bu konuda Yavuz Bülent'e hitaben söylediği sözler:

"- Bak Yavuz Bülent! Senin düşüncelerine ters düşecek ama söyleyeyim. Ben Sovyet Rusya'ya gittim. Orada da büyük bir özgürlük var. Herkes, her istediği yerde istediği gibi konuşuyor ve yazıyor. Rejim aleyhinde bile sert eleştirilerde bulunuyor. Ne bir polis izlenmesi oluyor, ne de kimse dönüp o kişiye neden böyle konuşuyorsun? diye bir soru yöneltiyor. Herkes özgür ve de eşit!"²⁸⁵

Rusya için oldukça iyi niyetli düşünen Fazıl Hüs-nü, kendi ülkesi Türkiye için tamamen zıddı bir tavır içindedir. Bunu da Struga Şiir Akşamlarında okuduğu şiiriyle ve oradakilere vatanını çekiştirmekle göstermiştir. Dağlarca "Kara Dirin nehri etrafındaki binlerce kişiye, televizyon aracılığıyla festivali seyreden milyonlarca Yugoslavya'lıya, Yugoslavya'da, Türkiye'-den bir haber, bir ses, bir selâm bekliyen yüz binlerce mahsun

(283) Ü.K. s. 9

(284) Ü.K. s. 14

(285) Ü.K. s. 10

.....
sağcılar içerisinde ödül kazanmış bir şair? Ben burada 1974 yılında Struga Şiir Festivalinde Altın Çelenk ödülünü kazandım. Türkiye'de Altın Çelenk ödülü kazanan başka şair var mı? "

Ü.K. s. 14

Rumeli Türkü'ne, şiiriyle" dehşet verici bir manzara çizmiştir.

286 Halbuki Yavuz Bülent Bâkilerle yaptıkları bir tartışma esnasında ".... Yaptığını beğendin mi? Adam yabancı. Şimdi bize ne der? Atalarımız kol kırılınsın da yen içinde kalsın demişler..." şeklinde sızlanmıştır. "Ama şimdi kendisi, milyonlarca yabancıya, yüzbinlerce Yugoslavya Türküne hazin, çirkin korkunç bir tablo uzatıyordu. " Yavuz Bülent Bâkiler'in de merak ettiği şey Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın yüzlerce şiiri içinde niçin böylesini seçmiştir? "Üzerinde tam 550 yıl yıl insanca yaşadığımız topraklarda, şimdi Türkiye'nin aç-sefil-perişan-yöksul bir ülke olduğunu duyurmak için şehvetle çırpanmanın tıp dilindeki ismi nedir?" 287

Fazıl Hüsnü "sahip çıktığı Türk halkı gibi" de konuşmaz. 288 Bir mısraında Türkçemizden "ses bayrağımız" olarak bahsettiği halde 289 "dilimizi arılaştıracağım" der ve yaşayan Türkçeyi de küçümser. "Ben dil şehidiyim" de diyen Fazıl Hüsnü 290 Türk-

(286) Dağlarca'nın bu şiiri:

Gözünü Satan

Yaşları iki ile yoksullukları arası onikidir

Evde altı çocuk var.

Gün düşer de deli dağlardan birdenbire

Evde altı çocuk var

Hepsi birden der: ekmek!

-Al gözüm ışığı,

Ver ekmek!

Yazdım karşılık bile vermedi Başbakan

Açlığı bilmez ki efendilerimiz.

Meclis Başkanlığı, baş vur dedi Bakanlıklara

Açlığı bilmez ki efendilerimiz

Büyük götürür beni karanlığa geçeler ekmek

-Al gözüm ışığı,

Ver ekmek!

Ben Havzalı berber Mehmet Kurşun

Bir gözümü satıyorum.

Güzeldir, sıcaktır, ama sert bakar biraz.

Bir gözümü satıyorum.

Belki de eder ekmek.

-Al gözüm ışığı,

Ver ekmek!

Ü.K. s. 29

(287) Ü.K. s. 30

(288) Ü.K. s. 17

(289) Ü.K. s. 19

(290) Ü.K. s. 20

çemize yerleşmiş, kök salmış kelime ve eklerle de alay etmek-
ten hoşlanır.²⁹¹

Haldun Taner

Taner de umumî kaideyi bozmayanlardandır. O da Sovyet ve Marksizm hayranlarından. Üstelik sanatçıların ilk fırsatta her mihneti göze alarak kaçıktıkları Sovyet Rusya'daki sanat ve sanatçının yeri üzerine hoş sözler ediyor. "Düşsem Yollara Yollara" kitabında: "... Gidip gelenler hep söyler dururlar. Ama insan kendi görünce daha iyi inanıyor. Yeryüzünde Sovyetler Birliği kadar sanatçıya, bilim adamına pâyeye veren başka bir ülke, galiba gerçekten yok."

"Sanatçıya karşı gösterilen bu olağanüstü saygı, galiba Moskova'yı güzel ve sevimli yapan şeylerin başında geliyor."

Haldun Taner'in bu hayranlığını "Dünyayı Saran On Gün" isimli oyununda da ortaya koyduğunu ve oyununu Rusya'da sahneyen Yuri Lubimof isimli Rus rejisörünü de övmeyi ihmal etmediğini belirten Bâkiler, Haldun Taner'in kendi sözleriyle konuya daha bir açıklık getiriyor.²⁹² Aynı "sevimli ve güzel Moskova"dan Rus sanatçılarının niçin kaçtığı sorusunu da düşünmeden edemez Bâkiler.²⁹³

Melih Cevdet Anday

Yavuz Bülent Bâkiler, Melih Cevdet Anday'ı "Türk'e düşman olanlarla âdeta ağız birliği içinde bulunan bir kısım yazar çizer takımımızı" ve "milletimizin sırtında korkunç bir çi-

(201) "Türkçemizi arapça sözcüklerle, takılarla doldurmuşlar. Her sözcüğün arkasına eklemişler bir 'İ' takısını gitmişler. Yok Fuzulî, yok Nef'î, yok Feryedî, yok Hayranî, yok Usulî, yok Kusurî, Talibî, İlhamî, Derunî Şimdi dilimizi bunlardan ayıklamaya çalışıyoruz."

Ü.K. s. 16

(292) T.T. s. 132, 140, 144

(293) T.T. s. 132, 143, 144

le kamburu " oluşturanlardandır.²⁹⁴

Melih Cevdet "Sovyet Rusya-Azerbaycan-Özbekistan-Bulgaristan-Macaristan" adını taşıyan eserinde anlattıkları, Onun içinde yer aldığı gurubu göstermesi bakımından önemlidir. Melih Cevdet'in bu eserinde bahsettiklerini Yavuz Bülent Bâkiler öz olarak belirtiyor. Kitabında Rusya'ya giderken bir Rus gemisinde Ermenilerle karşılaşmasını ve bu münasebetle duyduğu büyük üzüntüyü dile getiren Melih Cevdet, Anadolu'yu Ermeniler'in eski yurdu olarak gösterir. Bu yüzden de içi cız eder, suçluluk duyar. Ona göre Ermenilerle olan ilişkilerimizde suç Osmanlı'nındır. V⁴ "sanki Osmanlı Devleti bizim devletimiz değil, sanki Osmanlı tarihi bizim tarihimiz değil"miş gibi, bu meselenin "İhtilâlin çocuğuna" yani bugünün Türkiye'sine yükletilemeyeceğini söyler.²⁹⁵

"Türkiyeli şair Melih Cevdet"²⁹⁶, garip bir aşağılık duygusuyla "Türk olmak istemeyen", "Türk gibi düşünmeyen", "Türk gibi yaşamayan" ve "Türk'ün aleyhine tutuşturulan her yangına körükle koşan" haysiyetten mahrum Marksistlerimizdendir.²⁹⁷

Aziz Nesin

Aziz Nesin de ekonomik ve fikri bakımlardan Ülkü Tamer ve diğerlerinden farklı değildir. Taşkent'te Aziz Nesin'i soran birine Bâkiler şöyle cevap veriyor :

"- Vallahi Aziz Nesin sağlığınıza duacıdır!....

Sizin komünist sistem sayesinde Türkiye'nin zenginleri arasına girdi. O şimdi mükemmel bir kapitalisttir. Sovyet Cumhuriyetlerinde ve sair ülkelerde basılan eserlerine ödenen telif hakları Onu epeyce mal-mülk sahibi yaptı. Zannetmiyorum ki bu-larda Onun çapında bir zengin adam bulunsun!"

Aziz Nesin de Nazım Hikmet ve Yaşar Kemal gibi Sovyet-ler'de eserlerinin basılmasına izin verilen sanatçılardan biridir.²⁹⁸

(294) Ü.K. s. 143-144

(295) Ü.K. s. 144-145

(296) Ü.K. s. 148

(297) Ü.K. s. 145-146

(298) T.T. s. 205

Yavuz Bülent Bâkiler, kendisiyle yapılan bir mülâkatta aynı konu üzerine şunları söylüyor :

"1980 yılında Sovyetlerin Azerbaycan Cumhuriyetinde benim on şiirim yayınlandı. Telif ücreti olarak yüzbin lira aldım. Bu o zaman büyük para idi. Şimdinin bir milyon lirası kabul edebilirsiniz. Bu on şiir, meselâ on ayrı ayrı Cumhuriyet-sanat dergilerinde yayınlansa, alacağınız para, bugünün ölçülerine göre on milyon liradır. Bir nesir kitabınızın 5-10 cumhuriyette basılması edemek Türkiye'de ömrünüz boyunca alamayacağınız bir telif hakkını kucaklamanız demektir. Rusya aleyhinde ima yoluyla bir yazı yazdığınız takdirde bu kaynaklardan mahrum kalırsınız."²⁹⁹ Bu sözleriyle Aziz Nesin ve benzerlerinin zenginlik kaynağını ve vatanlarına olan ihanetlerini, belki gafletlerini açıklamış olur.

Cemil Meriç

Bâkiler'e göre, Cemil Meriç, "edebiyat, tarih, sosyoloji, felsefe, tenkit v.s. gibi konularda, mensir şiir tarzında yazan mükemmel üslup ve fikir üstadımız"dır."çeşitli konularda FİL DIŞI Kule'den'den bakarken de, memleket toprağına bağdaş kurup otururken de bizim gururumuzdur."³⁰⁰ Hisar'da da yazan Cemil Meriç Evlâd-ı Fatihan nesli tarafından da bilinmektedir. Üstadın BU ÜLKE ile UMRANDAN UYGARLIĞA isimli eserlerinden bahseden Yavuz Bülent, çeşitli konularda Cemil Meriç'in ifâdelerine başvurur. Dil, nazım, aydınlarımız, ideolojiler gibi konularda Cemil Meriç'i konuşturur. Çünkü Onun üslûbundaki mükemmellik, güzellik, insanı şaşırtacak kadar zengin bir Doğu ve Batı kültürü vardır. Tarihimize ve medeniyetimize bakış tarzı, Batıyı en kesin çizgilerle ortaya koymadaki başarısıyla Yavuz Bülent Bâkiler'i kendine tiryaki yapmıştır.³⁰¹

(299) Sur Dergisi, S. 149, s. 38

(300) Ü.K. s. 49

(301) "Yugoslavya'da Harabati Baba Tekkesinde Evlâd-ı Fatihan neslinden genç bir şairin, Cemil Meriç'ten bahsetmesi, doğrusu beni çok sevindirdi. Ve Cemil Meriç ismi, gönülümü, sanki binlerce ateş böceğinin pırıltılarıyla ışıktırdı.

..... Üslubundaki mükemmel güzellik beni hiç yalnız bırakmamıştı. İnsanı şaşırtacak kadar zengin olan Doğu ve Batı kültürü, tarihimize medeniyetimize bakış tarzı, Batıyı en kesin çizgileriyle ortaya koymaktaki başarısı, benim dikkatimi de kendi üzerinde toplamış, yazılarının

Cemil Meriç'in dil konusundaki fikri: "Argo, kanundan kaçanların dili. Uydurma dil, tarihten kaçanların... Argo, korkunun ördüğü duvar; Uydurma dil şuarsuzluğun. Biri günahları gizleyen peçe, öteki irfânı boğan kement... Argo, yaralı bir vicdanın sesi; Uydurma dil, hafızasını kaybeden bir neslin. Argo her ülkenin, uydurma dil ülkesizlerin !"

Cemil Meriç'in nazım hakkındaki görüşü de nazımın imkânlarını araştıran düşünce olduğu istikâmetinde gelişir. Nazım musikîyle hatalarını kapatma ihtiyacında olduğu halde nesir"bütün nazımları kucaklayan bir orkestra"dır. ³⁰²

Yavuz Bülent Bâkiler, Türkiye dışındaki Türklere karşı ilgisizliğimizi belirteceği zaman da Cemil Merç'e müracaatla Onun Tanzimat sonrası Türk aydını üzerine fikirlerine, ideolojilerin bizdeki tahribatı konusundaki ifâdeline yer verir: Tanzimat sonrası Türk aydını "Türkçe konuşan bir Fransız"; "Genç Batı'nın her nazına, her cilvesine katlanan, ihtiyar birer aşık"; "Avrupa'yı kendimizden iyi tanıyan" v.s. dir. Bir kısım Türk aydını idrakimize giydiririlen deli gömlekleri "izm"lerle vatanında garip duruma düşmüştür..... ³⁰³

Ülkü Tamer

Gaziantep'in çok zengin tüccarlarından İpekçi Tahsin Tamer'in oğlu olan Ülkü Tamer, geniş ve gösterişli odalarda, ipekli halılar üzerinde düşe kalka büyüyen Ülkü Tamer, yokluğun, açlığın, sefaletin çok uzağında serpilene ve daima en zengin aile çocuklarıyla birlikte kolejlerde okuyan Ülkü Tamer, elbette Nazım Hikmet ülküsüyle göğsünü yumruklayacaktı. Ve Yugoslavya'daki festivale böyle ideolojik bir şiirle koşacaktı. ³⁰⁴ Böyle yazıyor Yavuz Bülent Bâkiler, "Üsküp'ten Kosa-va'ya"da. Prof. Dr. Mehmet Kaplan'ın "Cumhuriyet Devri Türk Şiir"inde materyalizmin katı çemberinden çıkamadığı için ki-

(302) Ü.K. s.49

(303) Ü.K. s.50, 51

(304) Ü.K. s.77

0.....

tiryakisi yapmıştı. Bu bakımdan, Cemil Meriç isminin bizde uyanırdığı duygularla Şar Dağı'ndan mermer şadırvana sanki yeniden su geldi. Bütün çeşmelerden ince bir ilâhi başladı...."

Ü.K. s. 48

nadığı³⁰⁵ Ülkü Tamer, şiir festivaline Nazım Hikmet isimli şiiriyle katılmıştır³⁰⁶ ve hasretini duyduğu rejimi ve o rejimin Türkiye'de sembolü haline gelen Nazım Hikmet'e ve Marksizme bağlılığını ifâde etmiştir.³⁰⁷

Yavuz Bülent Bâkiler'e göre "Bir gün Sovyet tankları Macaristan'a veya Çekoslavakya'ya girdiği gibi Türkiye'ye de girerse biz, Nazım Hikmet'in şiirlerini okuyarak onların karşısına dikilemeyiz." Şiire, romana, hikâyeye, tiyatroya girmeye başlayan Nazım Hikmet kafası, oradan idarî ve siyasî kesime atlayabilirse, Türkiye'büyük bir tehlikenin ucunda demektir.....³⁰⁸

Diğer Sanatçılar

Bâkiler'in eserlerinde, ismi geçen diğer edebî şahsiyetler ve ismi belirtilen eserleri şunlardır:

XII.asır tarihçisi Naima ve Naima Tarihi³⁰⁹

XII.asırda yaşayan mutasavvıf şair Ahmet Yesevî³¹⁰

XVI.asır, şair ve hükümdarı Babürşah ve Baburnâme³¹¹

Servet-i Fünûn dönemi sanatçılarından Süleyman Nazif³¹²

Ömer Seyfeddin, Balkan komitacılarını anlattığı eseri

Bomba ve Pempe İncili Kaftan hikâyesi,³¹³

(305) Ü.K. s. 26-27

Mehmet Kaplan, anarşist gençlerin psikolojisini aydınlatmak için, Ülkü Tamer'in bir şiirini incelemeye tâbi tutarak şunları söylemiştir:

"1960-1970 yılları arasında Türk edebiyatında gençleri ihtilâl ve anarşiye teşvik eden pek çok şiir yazılmıştır.... Ülkü Tamer'in şiiri anarşist psikolojisini safiyana bir şekilde ortaya koyduğu için âncelenmeğe değer....." s.588

"Bu nevi şiirleri tahlil ederken, âdeta suçluları ihbar ve teşhir eden bir insanın durumuna düşmek endişesi taşıdığımı itiraf edeyim....."

Bir milliyetçi olarak Türkiye'yi bölmek isteyen anarşist ile komünistleri, bir insan olarak kan dökmeyi yüceltenleri tenkit hakkımdır....." s. 591

Mehmet Kaplan, Şiir Tahlilleri 2, Cumhuriyet Devri Türk Şiiri, Dergâh Yayınları, İstanbul 1980

(306) Ü.K. s.75

(307) "Şairin bu davranışı, bana Türk solculuğunun kaynağı açısından hiç şaşırtıcı gelmedi" Ü.K. s. 77

(308) Ü.K. s.83

(310) "Geldi kuruldu gönlüme Ahmed Yesevî Pirimiz" S-53

(309) Ü.K. s.98

(311) T.T. s.207

(312) T.T. s.130

(313) Ü.K. s. 6,15

Ahmet Emin Yalman,³¹⁴

Reşat Nuri Güntekin,³¹⁵

Hecenin beş şairinden biri olan Enis Behiç Koryürek ve Çedikçi Süleyman Çelebi'nin ağızından kaleme aldığı Varidat-ı Süleyman,³¹⁶

Türklüğüyle övünen halk şairi Aşık Veysel,³¹⁷

Falih Rifkî Atay ve Rumeli topraklarını anlattığı "Gezerek Gördüklerim" isimli eseri,³¹⁸

Halide Nusret Zorlutuna,³¹⁹

Ekrem Hakkı Ayverdi ile Bâkiler'in "Üsküp" şiirini kendisine ithaf ettiği Samiha Ayverdi ve Onun "Türk Tarihinde Osmanlı Asırları" isimli kitabı,³²⁰³²¹

Sait Faik,³²²

Hasan İzzettin Dinamo,³²³

Cahit Sıtkı Tarancı,³²⁴

Kemal Tahir,³²⁵

Orhan Veli Kanık,³²⁶

Mehmet Kaplan ve "Cumhuriyet Devri Türk Şiiri",³²⁷

Eserlerinin Sovyetlerde basılmasına izin verilen sanatçılardan olan Yaşar Kemal,³²⁸

(314) Bâkiler, Türk Edebiyatı Dergisi, S.133

(315) T.T. s.205

(316) Müthiş birhafızaya zekâyasahip, merhametli, şefkatli, inçelik örneği Enis Behiç Koryürek, Edirne düşmandan alındıktan sonra göndere ilk defa Türk bayrağını çeken, Kahramanlık şiirleri okuyan, büyük yürekli bir vatanseverdir. Vatani ve milleti söz konusu olduğunda eşini bile terkedebilmiştir. (Birinci eşi Gabi'yi ve bir çocuğunu Budapeşte'de bırakarak ülkesine dönmüştür.)

Bâkiler, Müfide Koryürek Eşi Enis Behiç Koryürek'i Anlatıyor, Hisar, S. 135 s. 30-34

(317) T.T. s. 196, 66

(318) Ü.K. s. 188-189

(319) Ü.K. s. 55

(320) Ü.K. s. 60, 181, 182

(321) Ü.K. s. 121

(322) T.T. s. 205

(323) Ü.K. s. 184

(324) Ü.K. s. 81

(325) T.T. s. 205

(326) Ü.K. s. 81

(327) Ü.K. s. 19

(328) T.T. s. 205

İlhan Geçer³²⁹, Arif Damar,³³⁰ Konya senatörü ve şair Feyzi Halıcı,³³¹ Hisar'ı tam otuz yıl büyük titizlikle yaşatan Mehmet Çınarlı,³³² Türk solundaki diğer sanatçılara nisbeten bir fikir namusuna sahip olan Attilâ İlhan³³³ ve Hangi Batı; Tahsin Saraç, Süreyya Berfe,³³⁴ Danıştay eski üyesi, Karanlı şair Fuat Azgur,³³⁵ Niyazi Yıldırım,³³⁶ Ali Yürük,³³⁷ ve halk şairlerimizden Kahraman ile Aşık Sefil,³³⁸ Dadaloğlu ve Emrah³³⁹

Bugünkü siyasîsınırlarımız dışında kalan ülkelerde yaşamış olan ve yaşayan sanatçılarımız da şunlardır:

Yugoslavya'daki Türk halk şairlerin Sûzi, Aşık Çelebi, Hehatî, Sa'yî, Şem'î, Sucudî, Nergisî, Veysî, Azmî Dede, Nuri, Ümmî Sinan, Acize Baba, Abdurrahman Efendi, Mehmet Tahir, Aşık Ferki, Niharî, Mesihî, Aşık Nazmî, Aşık Mevzuî, Aşık Purderî, Aşık Saffet, Aşık Muradî, Aşık Fikrî, Aşık Fakirî, Aşık Fezaî, Aşık Kedahî v.s.³⁴⁰ Kırım'ın Gözleve köyünden Aşık Ömer,³⁴¹

-
- (329) T.T. s.7
 (330) Ü.K. s. 184
 (331) T.T. s. 5,6
 (332) T.T. s.7, Ü.K. s. 182
 (333) Ü.K. s. 145-146
 (334) Ü.K. s. 20,21
 (335) T.T. s. 199
 (336) Ü.K. s. 179
 (337) T.T. s. 92, 93, 94, 98, 99
 (338) Ü.K. s. 136-138
 (339) "Onlar Köroğlu'unda, Dadaloğlu'nda Meydanları gümbür gümbür dolduran nara Yunus'ta Dertli Dolap, Emrah'ta kara sevda Ve Dede Korkut'ta "Kanlı akan ırmak"tır." D-41
 (340) Ü.K. s. 160
 (341) T.T. s. 203

"Kuşluk vaktine kadar geceler boyu

Savrularak okuduğum yine Şehriyar"

S-50

Güney Azerbaycan'ın Tebriz şehrinden Doktor Seyyid Mehemed Hüseyin Behçet Tebrizî Şehriyar; Azerî şair Mehmed Aslan, İsmail Gaspralı³⁴², Azerî asıllı şair İhtiyar Rıza,³⁴³ Azerî Türkü, şair, yazar, milletvekili, Profesör Bahtiyar Vahabzâde, Bakü doğumlu Azerbaycan Yazıçılar İttifakı birinci sekreteri Anar Resulzâde (veya Rızayef), Azerbaycan Gençleri Gazetesinde şube müdürlüğü yapan, şair ve gazeteci Şahmar Ekberzâde,

"Yaram derin, merhemim yok, vaktim dar...

Bir destan yazar gibi yaz beni Anar!

Duy beni Bahtiyar! Duy beni Şahmar! "

S-51

Kırımli yazarımız Cengiz Dağcı ve Kırım faciasını kaleme alan sanatçının "Korkunç Yıllar" ile "Yurdunu Kaybeden Adam" isimli romanları,³⁴⁴ bir başka roman yazarımız Cengiz Aytmatov,³⁴⁵ Kırım Türklerinden olan şair ve yazar Rıza Fazıl, Hikâyeci Sabriye Söğütova, yazar Emine Söğütova, yazar Abdüleziz Veli,³⁴⁶ Özbeklerin genç şairi, vatansever, yürekli, bilgili şairi Cemal Kemal,³⁴⁷ Yugoslavya'nın Türk asıllı yazar ve şairlerinden Necati Zekeriya³⁴⁸, Yugoslavya Türklerinden Fahri Kaya,³⁴⁹ Yavuz Bülent Bâkiler'in "Bizim soyumuzdan, bizim kumaşımızdan, dili bizim dilimiz, gönlü bizim gönlümüz, Onun nesi yabancı?" diye bahsettiği Yugoslavya Türklerinden şair ve gazeteci, fiziğiyle, şivesiyle, davranışlarıyla tam bir Anadolu çocuğu olan Hasan Mercan,³⁵⁰ "Deniz ve Ben" şiiriyle Nusret Dişo Ülkü,³⁵¹ Üsküp Halk Tiyatrosu Genel Müdürü İlhami Emin ve "Ölümsüz Yaz" şiiri,³⁵² Üsküp Türk Tiyatrosu aktörlerinden "ağırbaşlı, cana yakın, cömert" Lütfi Seyfullah,³⁵³ Azerfrejisör Eldar Kuliyeve ve aktör Rasim Balayev,³⁵⁴ şair Bayram İbrahim ve onun gibi genç, dost, can şair Arif Bozacı³⁵⁶

(342) T.T. s. 204

(343) T.T. s. 202

(344) T.T. s. 108

(345) T.T. s. 80

(346) T.T. s. 203

(347) T.T. s. 202

(348) Ü.K. s. 14

(349) Ü.K. s. 20

(350) Ü.K. s. 16,20

(351) Ü.K. s. 77

(352) Ü.K. s. 78

(353) Ü.K. s. 67

(354) T.T. s. 227

(355) Ü.K. s. 79

(356) Ü.K. s. 28,48,47

Başka milletlerden ismi geçen sanatçılar ise şunlardır:

İvo Andriç ve nobel kazanan romanı "Dirina Köprüsü"³⁵⁷,
 Gorfrey Lias ve "Göç" isimli romanı,³⁵⁸ Struga Şiir Festivaline
 ülkesi adına katılan Fransız şair Ejen Gilvik,³⁵⁹ Sovyetler'den
 kaçarak Batı'ya sığınan sanatçı Soljenitsin³⁶⁰ ve daha birçok
 Sovyet sanatçısı...Moskova'yı sevimli bulmayarak, her fırsatta
 binbir tehlikeyi göze alarak Batı'ya kaçan Sovyet sanatçı-
 ları: Balerin Galina (1981-Amerika); Balet Rudolf Nurayev (Ba-
 tı); Balerin Ludmilla ve Balet eşi Alexandër Godonov (Ameri-
 ka); Natalia Makarova (İngiltere); Bale sanatçıları Leonid Kos-
 lov ve Valentina (Amerika); Mikail Barınikov ile Ludmilla Çe-
 rina (Batı); Balerin Panov ile eşi Balet Panov; Besteci Reste-
 cisi Dimitri Sostekoviç ve oğlu Maksim (Amerika); Çellist Mis-
 tilov Rostropoviç, Kemancı Gidon Kramer, Piyanist Viladimir As-
 kenazi; Heykeltraş Ernest Neisvesti; Ressam Levv Nusbeng; Filo-
 zof Sinayev; Yazar Andrey Zinyavski; Yazar Viladimir Maksimov;
 Yazar Lew Kopolev; Edebiyatçı Efim Etkind; Yazar Bukovski ve
 Kusnetsov.³⁶¹ Macarların en büyük millî şairi, Ruslar⁴ yapılan
 bir savaşta ölen, Macarların millî kahramanı Sandor Petöfi.

"Öldüler bir Macar gibi korkusuz

Petofi'den şiirler okuyarak,

Artlarında Tuna'nın suları kadar berrak

TARİHLER DOLUSU ŞAN KALDI. "

D-50

(357) Ü.K. s. 41

(358) T.T. s. 83-84

(359) Ü.K. s. 8, 79

(360) T.T. s. 144, Ü.K. s. 11

(361) T.T. s. 143-144

c) Dramatik Sanatlar

aa) Sinema ve Tiyatro

Yavuz Bülent Bâkiler'e göre "20 yüzyılda sinemanın, tiyatronun ve televizyonun millet hayatındaki önemini kavrayamayan devletler" ve "iktidarlar" hep ziyandadırlar.³⁶²

Sinema ve tiyatro sanatlarına kültür davası açısından bakan Yavuz Bülent Bâkiler, bu iki sanatın tesir gücünün yüksekliği dolayısıyla hem yıkıcı, hem yapıcı roller üstlenebileceği inancındadır. O'na göre, sinema ve tiyatro kültürümüzün yansımaları olmalıdır. Halbuki "Bizde yerli film sanayii ya materyalist şebekelerin elindedir veya ticarî kuruluşların pençesindedir."³⁶³ Materyalist fikriyatın gayesinin Türk ve İslâm düşmanlığı olması dolayısıyla millî kültürümüz tahrip edilmektedir. Bu da sanatın ülkemiz ve devletimiz hatta Türkiye dışındaki soydaşlarımız için de meydana getirdiği bir tehlike demektir. İşte, Bâkiler'in üzerinde durduğu da sinema ve tiyatronun bugünkü yıkıcı faaliyetleri ve bu organize faaliyetlerin altında saklanan sebepler.

O, tiyatro eserinde sanat bakımından bir kalite aramakla birlikte, tiyatro sahnesinin sloganların atıldığı miting meydanlarına benzememesini ister. Güdümlü tiyatrolarda, sanat yerine ideoloji ve slogan bulunduğu için istemezken³⁶⁴ sinemada da aynı hadiseyi ve bu hadiseye karşı devletin ilgisizliğini görünce, bu meseleye hemen çare bulunmasını dileyerek şikayetçi olur.

".... Her yıl en iyimser bir rakamla 4-5 bin kişiye hitap eden opera sanatının yurdumuzda bir genel müdürlüğü"nin bulunmasına rağmen sinema sanatına aynı ilgi ve teşvik esirgenmiştir.³⁶⁵ "Şimdi garabete bakınız. Bu ülkede en kabadayı rakamla beş bin seyircisi olan Opera ve Bale sanatı için bir Genel Müdürlük kurulmuştur da otuz milyon seyircisi olan sinema

(362) T.T. s. 176, Sur Dergisi, S.149, s. 37

(363) Yavuz Bülent Bâkiler'le Sohbet, Sur Dergisi, S.149, s.37

(364) T.T. s. 138

(365) T.T. s. 178

sanatımız, daha yakınlarda bir daire başkanlığına bağlanmıştır. Hatta devlet bir sinema bakanlığı da kurmalıdır, Yavuz Bülent Bâkiler'e göre.³⁶⁶

Sovyetler'deki Taşkent Film Festivali'ne de katılan Yavuz Bülent, bizzat şahit olduğu hadiselerden veya bir başkasının anlattığı hadiselerden edindiği kanaate göre Türk sinema dünyasının içinde bulunduğu vehametten endişelidir.³⁶⁷ "Türk sinema dünyasında iyi kuruluşlar yanında 'para' için her şeyi yapmaya hazır olan kişiler de yaşamaktadır. İşte bu kişilerin hazırladıkları 'sosyal içerikli' ama 'rezil dışarıklı' filimler yurt içinde ve yurt dışında kanımıza eklemek doğramaktadır."³⁶⁸ Çünkü, sosyal içerikli adı altında hazırlanan filimler "Türkiye'yi geri, hurafeler, zulümler, zalimler, cahiller, ağalar, şeyhler ülkesi olarak gösterir." Böyle filimlerin Türkistan'daki soydaşlarımızı nasıl hüsrana boğduğunu da gören Yavuz Bülent Bâkiler, bu filimlerin çoğu zaman Türkiye'nin çilesini çekmemiş, bir tarih şuuruyla aydınlanmamış, bizim ruhumuzdan uzak kalmış kimseler tarafından seçildiğini, yurt dışına festivallere gönderildiğini, devletimizin bir sinema sanayii bulunmadığı için festivallere gönderilecek filimleri Yeşil Çam'dan istediğini³⁶⁹, ve buradaki teşekkürlere mahkûm kaldığını belirtir.³⁷⁰

İşin acı tarafı, bu filimlerin Türk'e düşman devletler için malzeme teşkil etmesidir. "Türk'e düşman devletler şu veya bu vesileyle yapılan yarışmalarda hep böylesi 'sosyal içerikli' filimlere ödüller vermektedirler." Bizi cahil, zalim, geri ve tüyler ürpertici bir yaşayış içinde lanse eden filim-

(366) Bâkiler, Sur Dergisi S. 149 s. 37

(367) Tanju Gürsu'nun Yavuz Bülent Bâkiler'e anlattığı; Bulgaristan'ın Varna şehrinde yapılan Türk Film Haftası'nda Keşanlı Ali Destanı filmini seyreden soydaşlarımızın tepkisi, Memduh Ün'ün yüzüne tükürmeleri...

T.T. s.183

(368) T.T. s. 178

(369) T.T. s. 179

(370) T.T. s. 184-186

ler ile dış Türklere de yaşamak için dayanaklarının bulunmadığı fikri verilmeye çalışılmaktadır. ³⁷¹ Hem de Türkiye'de yapılan filimler ie yabana hizmet edilmiş olur. Artık Fransa, İngiltere, Yunanistan ve sair ülkelerin Türk'ü geri, Türk'ü vahşi gösteren filimler yapmasına lüzum kalmamıştır. ³⁷² Yavuz Bülent Bâkiler, bilerek veya bilmeyerek seçtiğimiz sosyal içerikli filimlerle başka devletlerin ideallerine yardımcı olmaktan vazgeçip, ³⁷³ festivallere sanat değeri olan, yüzümüzü ağartan eserlerle katılmamızı ister. ³⁷⁴

(371) Bâkiler, Sur Dergisi, S. . 149, s. 37

(372) T.T. s. 178

(373) "... Bu ödüllerin kasıtlı olduğunu, bazen hristiyanlık taassubu, bazan da Türk'e düşmanlığı yönünden özellikle böyle bir taktik uygulandığını ifâde ettim. Fransa niçin, İngiltere niçin, Yunanistan niçin... Türkiye'yi geri gösteren filimler yapsın? Yeşilçam maşası dururken elini niçin ateşe soksun?" T.T. s. 184

(374) T.T. s. 186

2- D İ İ

a) Dil ve Millî Birlik :

Dilin vasıflarından biri olan "millîlik", onun millet hayatının temel taşlarından biri olmasındandır. Dil anlaşma vasıtasıdır ama, önce ait olduğu milleti oluşturan insanlar arasında bir bağ kurar. Birleştirir, bütünleştirir, paylaşır... Millete millet olma özelliğini de o verir. Bunun içindir ki, Yavuz Bülent Bâkiler: "Bir millet önce kendi diliyle vardır. Tarihte, siyasî istiklâllerini kaybeden milletlerin zamanla tekrar hürriyetlerine kavuştukları yeniden müstakil devletler haline geldikleri çok görülmüştür. Ama millîlerini kaybeden milletlerin, yeniden toparlandıklarına dair tek bir örnek bile gösterilemez." der. ¹ Yine, Yavuz Bülent Bâkiler'in Türkçe için "Var olma sebebimiz! Gönül bahçemiz!"² demesi; "şah damar" tabirini kullanması³, hep dilin hayatîyet kaynağı olmasından, millî birliği sağlayan ve kuvvetlendiren bir rol oynamasındandır.

Yahya Kemal Türkçe için, "Hudutlar koştuğu zaman bile kopmayana bir bağ, bizi millet halinde koruyan, hudutlar aşırı bizi birbirimize bağlayan Türkçe'dir." Türkçenin çekilmediği yerler vatandır.".... vatanın kendi gövde ve ruhu Türkçe'dir." diyor "Edebiyata Dair" isimli eserinde.⁴ Yavuz Bülent Bâkiler de bu hudutlar aşırı dil birliğini şöyle mısralaştırıyor:

"Balam! Balam! diyerek okşardı beni anam
Anamın dizlerinde ben Hazer'i yaşadım,
Hazer'in diliyle benim dilim bir."

(D-46)

"Yüzyıllardan beridir Altaylar'dan Tuna'ya " "Konuşulan dil bizim dilimizdir."⁵ Milletimizin yayıldığı topraklarda, vatan tut-

(1) T.T. s. 169

(2) T.T. s. 72

(3) "Taşkent'te ve bütün Türkistan'da onun güzel Türkçesi her şeye rağmen, bir şah damar gibi vuruyor." T.T. s. 208

(4) Yahya Kemal Beyatlı, Edebiyata Dair, İstanbul Fetih Cemiyeti Yayınları İstanbul 1984 s.83

(5) D-48

tuğu topraklarda hâlâ bizim dilimiz konuşulmaktadır. Çin sınırından Azerbaycan'a, Azerbaycan'dan Tuna'ya kadar uzayan topraklar üzerinde konuşulan Türkçe'ye, Yavuz Bülent Bâkiler, "mübarek" sıfatını verir. Mübarek Türkçe "nurdan bir şelâle" olur gönüllere akar.⁶ Vaktiyle siyasî sınırlarımıza dahil olup da bugün "gurbet" olmuş topraklarda da Türkçe'nin konuşulduğunu, yaşadığını görmek o toprakların hâlâ vatandan bir parça olduğu fikrini doğurur.⁷

Millî birliği sağladığı için, milleti dağılıp parçalanmaktan koruyan dil "kültürümüzün en önemli kaynağı"dır. Bunun için dil meselesine önem vermeli bir an evvel hal çaresi bulmalıyız.⁸ Ama Türkiye dışındaki Türklerin öncelikle dilleri yak edilerek, kendilerinden koparılmalarına çalışıldığı konusuna da girer: "Özbek'in, Türkmen'in, Kırgız'ın, Başkırt'ın ana dili Rusça olduktan sonra, artık, ortada Özbek, Türkmen, Kırgız, Başkırt kalır mı?"⁹

Milletimizin ses bayrağı Türkçe'dir. "Bu bayrağı, bizim analarımızın, bizim milletimizin dili dalgalandırıyor."¹⁰ Bu bayrak tıpkı istiklâlimizin sembolü, ay yıldızlı bayrak gibi varlığımızı hürriyetimizi muhafaza ediyor, bizi biz yapıyor. Bunun için "mübarek"tir, "aziz"dir, "helâl"dir, "sıcak"tır.

"Şehirlerimizde, köylerimizde

Destanlar kadar sıcak, Bayraklar kadar aziz...

Anamızın sütü gibi helâl ve temiz

Yeniden güzel Türkçemiz."

(S-26)

Türkçe, "Binbir renkle, Binbir emekle, binbir güzellikle işlediğimiz şahsiyet ve haysiyet gergefimiz"dir.¹¹

b) Yaşayan Türkçemiz ve Türk Diline Suikast:

Yavuz Bülent Bâkiler, kültürümüzün en önemli kaynağı olan "dil"i, başlı başına bir dâva olarak ele alır. O'na göre;

(6) T.T. s. 208

(7) "Gurbette vatani yaşamak, bir yerde, birdenbire birkaç Türkçe kelime duymak sonsuzluğa doğmak gibi bir şey!" Ü.K. s.23

(8) Bâkiler, Türk Edebiyatı Dergisi, S. 144, s. 10

(9) T.T. s. 169

(10) Ü.K. s. 19

(11) T.T. s. 72

"Dil konusu halledilmeden hiçbir noktaya ulaşmamız mümkün değildir" Dilde tam bir kargaşa içinde bulunduğumuzu, gençlerin kitap okumadığını, kelime hazinelerinin boş olduğunu, Türkçe'yi güzel konuşup yazamayan bu çocukların ana dilleri gûya Türkçe olduğunu belirterek, Bâkiler ilkokulda, ortaokul ve lisede Türkçe'yi öğrenemeyen çocuk için üniversitelere konan Türkçe derslerinin de meseleyi halletmeyeceğine, faciayı önleyemeyeceğine inanır. Ve, suçlu olarak da "eğitim sistemimiz"i gösterir. Böyle bir "eğitim sistemi iflas etmiştir. Hatta devlete ve millette âdeta düşman haline gelmiştir." ¹²

Tabii ki işin bu raddeye getirilmesinde baş rolü oynayanların katkıları da inkâr edilemeyecek bir gerçektir. Dil durup dururken, normal seyrinde giderken "karışıklık" halini nasıl alır? Çocuklarımızın kelime hazineleri niçin bu kadar fakir- Sebep sadece az okumaları mı?

Samiha Ayverdi'nin "lisan cellatları"¹³, Mehmet Kaplan'ın "dil güveleri", Peyami Safa'nın "dil donkişotluğu" şeklinde isimlendirdiği¹⁴ ve daha birçok yazarın orjinal kelimelerle ifâde ettiği halî, Yavuz Bülent Bâkiler şöyle mısralaştırıyor:

"Kuş diliyle yazmadı, konuşmadı Atatürk

Bir şeyler söylüyorsun yamyamlar gibi,

Çırılçıplak dilinin bütün nasfbi

Yalan yalan yalan! "

(S-59)

Dilimizin kuşa döndürülmesi, çırılçıplak edilmesi, asırlardır dilimizde kullanılan kelime ve deyimlerin, kök bakımından Türkçe olmadığı gibi tamamen geçersiz bir sebeple tasfiye edilmesi, yerlerine halkın bilmediği kullanmadığı kelimelerin oturtulması çabalarının bir sonucudur. Halkın anlamadığı, ruhuna uygun bulmadığı bu kelimelerle konuşturulmaya çalışılmasının gayretkeşliği içinde olanların marifetlerine karşılık Yavuz Bülent Bâkiler şunları söylüyor: "... Şimdi bu kelimelerin yerine (akıl, kitap, meselâ) ısrarla: Betik, us ve örneğin kelimelerini

(12) Bâkiler, Türk Edebiyatı Dergisi, S. 144 s.10

(13) Samiha Ayverdi, Millî Kültür Meseleleri ve Maarif Davamız, Kültür Bakanlığı Yayınları, İstanbul 1976, s. 192

(14) Mehmet Kaplan, Kültür ve Dil, Dergâh Yayınları, İstanbul 1983, s. 266, 255

kullananlar var. Türkiye'de halktan koparılan, yeni bir dil doğuyor. Kanaatime göre bu dilimizin zenginleştirilmesi değildir. Bütün bu gayretlerin Atatürkçülük ismi altında yapılması, ayrı bir şanssızlıktır. Çünkü Atatürk bu dili kullanmamıştır. Büyük Nutuk meydanda, Gençliğe Hitabe'si meydanda..."¹⁵

Atatürk, 1932'de başlattığı dilde özleştirme hareketinden 1937'de tamamen ve kesin olarak vazgeçmiştir. 3 Ocak 1954 günü "Dünya" gazetesinde, Falih Rıfkı Atay'ın anlattığına göre Atatürk şöyle der:

"- Çocuk beni iyi dinle... Türkçenin hiçbir yabancı dile ihtiyacı olmadığını söyleyenlerin iddialarını tecrübe ettik. Bir çıkmaza girdik. Dili bu çıkmazda bırakamayız. Tabii yola döneceğiz."¹⁶

Ahmet Cevat Emre de Atatürk'ün "dilde ve musikîde inkılap alamayacağını" söylediğini yazıyor.¹⁷

Yavuz Bülent Bâkiler, "Biz imparatorluklar kuran bir milletiz. Dilimizde Arapça, Farsça kelimeler yanında İngilizce, Fransızca, Lâtinçe v.s. kelimeler de var. Ancak biz bu kelimeleri, bir yıla yakın bir zamandan beri, kokuşmuş konuşma Türkçeleştirmiştik. O kelimeleri kültür dilimize de günlük dilimize de yerleştirmiştik. Kitap, akıl, meselâ gibi kelimeleri dağdaki çoban da biliyor ve kullanıyordu, Çankaya'daki Cumhurbaşkanı da, Türkiye dışındaki Türkler de..."¹⁸ Bu sözlerden çıkaracağımız hükümler zincirinin halkalarından birincisi: Kökü ne olursa olsun dilimize yerleşmiş Türkçeleşmiş kelimeler millete mal olduğu için dilden atılamaz.¹⁹ İkincisi, kültür dili ve halkın dili gibi bir farklılaşma bu halûkârda söz konusu değildir ve edilmemelidir. Üçüncüsü ise daha şümullü bir hükümdür: O da dış Türklerle, Türkiye Türkleri arasında anlaşma vasıtası olan, ortak kelimeler kullanımdan çıkarıldığı zaman onlarla aramızdaki bağ

(15) Ü.K. s. 17

(16) Millî Kültür Dergisi, C. II, S.1, s. 13

(17) Mehmet Kaplan. Kültür ve Dil, Dergâh Yay., İstanbul 1983s.260

(18) Ü.K. s. 16

(19) "Çünkü Türk dili herhangi küçük ve başkalarına mahkûm bir millet dili değil, tarihin daha ilk anlarından başlayarak bir imparatorluk dilidir."

Nihat Sami Banarlı, Türkçenin Sırları, Kubbealtı Neşriyat, İstanbul 1978. s. 34

koparılmış olacaktır, bu yüzden mahzurludur. Yavuz Bülent Bâkiler Türkçe'yi hem geçmiş nesillere, hem dış Türklere bağlayan bir vasıta olarak gördüğü için "Bir türkü kadar güzel, canlı Türkçe'den koparmak isteyenleri, muhteşem Selimiye Camii'nin içinde daha rahat dolaşabilmek için, kubbe sütunlarını yıkmaya çalışanlara" benzetir.²⁰

Yaşayan Türkçemizi, "anamızın sütü gibi helâl ve güzel Türkçemizin" lezzetini tadan, önemini bilen Yavuz Bülent Bâkiler,²¹ "Ben, yaşayan Türkçe ile ve yaşayanlarla beraberim."²² "Anadilim Türkçe, yabancı dil olarak öztürkçe (!) biliyorum."²³ sözleriyle kendi görüşlerini açıklar. Öztürkçe ve yabancılaştırma. Öztürkçe, arı Türkçe ve Canbullu Cuma'nın şaşkınlığı..... Dış Türklere olan Canbullu Cuma:

"- Bu arı Türkçe, öz Türkçe dediğin kelimeleri hangi millet kullanır?

"- Bizim bir kısım okumuş-yazmışlarımız kullanır.

"- Yani onlar Türk midüüür?

"- Evet Türk'tür? "

Cuma "özbeöz Türkoğlu Türk olduğu halde böyle kelimeleri duymadığını" kandırıldığını sanır.²⁴ Türkçe'nin arılaştırılması, özleştirilmesi adı altında dilimize yapılan suikast, dolayısıyla milletimizi hedef almıştır.²⁵

Yavuz Bülent Bâkiler, dilimize yerleşmiş, yabancı köklü olmasına rağmen bizim sesimizle yeni ve bize göre ifâdeye kavuşmuş kelimeler, ekler ve bunların yerine konulmaya çalışılanlar

(20) T.T. s. 44

(21) Ü.K. s. 35

(22) Ü.K. s. 19

(23) Samsun Türk Ocağı adına, 17 Nisan 1988 tarihinde, Samsun'da Konak Sineması'nda verdiği konferanstan...

(24) T.T. s. 43

(25) "Dikkat edilecek olursa, Türkçe'nin yıkılışı hadisesi târihî düşmanlarımızın ve onları velinimet kabul etmiş gâfillerin nezdinde şiddetle alkışlanmaktadır. Lisan gibi, bir milletin hem kılıcı hem kalkanı olan bir ana merkezin tahribi, Müslümân-Türk birliğini, fikir ve ruh anarşisine götürerek parçalamayı îmânlarının icabı bilmiş olanlar için, elbette sevinilecek bir neticedir..."

"... Öz Türkçecilik parolası altında eğitim ve öğretim sistemimize hâkim olan bu suikast, Moskova'nın yetmiş milyonluk Orta Asya Türklüğüne tatbik etmiş ve etmekte olduğu sistemin eşidir.... Bu yolda harekete geçmek bir vatan ve îmân borcu ehemmiyeti kazanmış bulunuyor."

Samiha Ayverdi, Millî Kültür Meseleleri ve Maarif Davamız, Kültür Bakanlığı Yayınları, İstanbul 1976, s. 198, 201

hakkında zaman zaman açıklamalarda bulunur.

" Arapça asıllı olmalarına rağmen, tamamen Türkçeleşen şu birkaç kelime bile bir Arnavut'la anlaşmamıza yetmişti. Aca-ba ben O'na Allah yerine: Tabgaç, Peygamber yerine: Yalvaç, ki-tap yerine: Betik, muhteşem yerine: Görkemli demiş olsaydım an-laşabilir miydik?" 26

" Gelelim şu arapçadan (İ) aidiyet ekine. Onun yerine kullandığımız 'sel' ve 'sal' eki Türkçe mi?Lâtince'den veya Fran-sızca'dan aldığınız bu ekleri, şimdi çok yanlış ve çirkin ola-rak hemen her kelimenin kuyruğuna yapıştıran sizlersiniz. Nedir meselâ şugözsel parasal-sinemasal-eğitsel-ekonomiksel - ko-miksel kelimeler? Arkasından: çaysal- bardaksal - massal -san-dalyesel -ekmeksel- peynirsel kelimeleri mi gelecek? Bir ilim adamımızın dediği gibi, güzelim Türkçemizi sal'a bindirip, se-le verdiniz, değil mi? 27

Dilde bulunan kelimelerde menşeden çok ahenk, ses han-çeremize uygunluk arayan Bâkiler, bu kelimelerin Türk'ün mane-vî hayatındaki rollerine, deyimlere atasözlerine mal oluşları-na, sonradan kazandıkları yan anlamlar ve kullanım sahalarına bakarak da konuya açıklık getirir:

"Ben kent kelimesini bir türlü sevememişimdir. Şehir ke-limesindeki o şakırdayan mûsikî, o aydınlık ve güzellik, kent kelimesinin katı kütlüğünde ezilip kalmıştır. " Kent kelimesi-nin iddia edildiği gibi Türkçe kökten değil de Soğdça olduğunu, Türkistan ve Azerbaycan'da köy kelimesi yerine kullanıldığını ekledikten sonra bu kelime²⁸ ile "dil zevkimize 'küt' diye bir balyoz daha indirdik" der.

"Ben kişi kelimesine karşı değilim. Türkçemizde kişi de kullanılır adam da. Ama (adam) yerine ille de (kişi) kelimesi-ni sokuşturmak neden? Biz cenaze namazında (er kişi niyetine)

(26) Ü.K. s. 35

(27) Ü.K. s. 18

Bâkiler'in, burada söz konusu ettiği ilim adamı, ve ilgi-li yazısı şudur:

Dr. Orhan F. Köprülü, "Türkçe Küçük Bir 'Sal'a Bindirilip 'Sel'e Bırakılamaz", Yaşayan Türkçemiz, 1, Tercüman Gaze-tesi Yayınları, İstanbul 1981, s. 259

(28) T.T.s. 47

el bağlarız (er adam niyetine) değil! Saçma sapan hareket edenlere de (adam ol! adam gibi konuş!) demeyiz. Şimdi çok daha iyi anlıyorum ki, kişinin adam olması için kırk fırın ekmek yemesi lâzım."

"Evet (Us) da Türkçe, (ısl) da Türkçe. Ama benim milletim bin yıllık bir zaman içinde (us)u da, (ısl) da başka anlamlarda kullanmış ve benimsemiş. Yunus Türkçesinde (ısl), (sahip) demekti. Şimdi biz, sahipsiz çocuk yerine (ıssız veya ıslsız çocuk) mu diyelim? (Us)u her zaman akıl yerine nasıl koyabiliriz? Her(akıllı) çocuk (uslu) da olabilir, ama her uslu çocuk akıllı mıdır? Tımarhanelik delilerin bile uslu uslu oturduğunu çok görmüşüzdür ama onların akıllanmaları için tımarhanenin yolunu tutmuşuzdur... Atatürk uslu mu, yoksa akıllı mı bir adamdı? 29

c) Türk Dilinin Tarihî Gelişimi İçinde Farklılaşmalar ve Şive :

Türkler çok geniş bir coğrafyaya dağılmışlar, bazan coğrafî sınırlar, bazan siyasî sınırlar sebebiyle farklı yerlerde farklı ifâdeler, değişik, oraya has söyleyiş tarzları oluşmuş. Fakat hepsi de Türkçe konuşmaktadır. Altaylar'dan Tuna'ya konuşulan dil bizim, türküler bizimdir. Bunun için onlarla anlaşmak, halleşmek, dertleşmek mümkündür. Yavuz Bülent Bâkiler de gittiği, gezdiği Türk illerinde, konuştuğu Türklerle ilgili olan, Türkçeye dair olan dikkatlerini de eserlerinde aksettirmiştir. Türkiye'deki Türkçeyle mukayesesini yapmış, örnekler vermiş, açıklamalar yapmıştır.

Rumeli şivesinin nasıl oluştuğu hakkında şöyle diyor, "Üsküp'ten Kosova'ya" isimli eserinde: "Hazar'ların, Uz'ların, Peçenek'lerin, Kuman'ların, Tatar'ların, Nogay'ların, Gagavuz'ların ve Oğuz'ların Balkanlar'da kucaklaşması, dil bakımından bazı farklılaşmalar doğurdu. Anadolu Türklüğünün şivesiyle, Rumeli Türklüğünün şivesi arasında benzerlikler ve ayrılıklar ortaya çıktı. Türkçe Anadolu'da olduğu gibi Rumeli'nde de bölge-

den bölgeye, şehirden şehire değişik şekillerde konuşulur oldu.³⁰

Yavuz Bülent Bâkiler'in Struga sokaklarında dolaşırken zaman zaman kulağına gelen Türkçe konuşmalar, Rumeli şivesinin "güzel, ince, musiki yüklü" tarzı³¹ ve söyleyiş özellikleri hakkında şunları öğreniyoruz:

Yugoslavya'da yaşayan soydaşlarımız, kelime sonlarındaki vokalleri -Doğu Anadolu Bölgemizde olduğu gibi- değişikliğe uğratarak söylerler. Kelime sonundaki -u, -ü, -ı /i olmuş, oldu/oldi, örtü/ürti, aldı/aldi gibi.

-miş eki aynen kalmış, büyük veya küçük ses uyumu gözetilmemiş: almiş, ülmiş, olmiş gibi.

ö/o, ü/u değişikliği olmuş: dört/dort, uç/uç gibi

Kelime sonlarındaki -a, -e sesleri büyük ses uyumuna her zaman uymamış.

Kosova bölgesinde -Erzurum'un kuzeyinde olduğu gibi- k-, g-/ç değişikliği olmuş: öküz/uçüs, gün/cün, köstebek/çös-tebek gibi.

Bizdeki gibi uzun vokaller yoktur onlarda.

büyük/bük, saat/ sat, lahana/ lana, tohum/tom, nohut/nut, ne kadar/ ne ka, o kadar/ o ka, bu kadar/bu ka, örneklerinde olduğu gibi ses erimesi, ses birleşmesi gibi hadiselerle dilde kolayla gitme meylî de çoktur.

Fiili, cümlenin sonunda değil, başında kullanırlar. Meselâ: "Kurmuşlar bi ev midanlıkta."³²

"Prizren ninnilerinde köpeğe: kuta, dayıya: daya, amcaya: aco, dedeye: babo, kumruya:gugu" denilmesini Karadeniz ve Doğu Anadolu Bölgesi'nin özelliklerine benzetir Bâkiler. "Prizren ninnilerinden Karadeniz manilerinden veya Doğu Anadolu türkülerinin güftelerinden ayırmanın mümkün olmadığını da belirtir. Meselâ:"Nina nina niali

Var beşigi boyali

Yastığı var oyali

Cocugumuyur sefali" veya

"Hay tara kuta havlama

Kuyrigüni sallama

(30) Ü.K. s. 149

(31) Ü.K. s. 22

(32) Ü.K. s. 150-151

Kuyruginiceserim

Mangalimi silerim" mısralarında görüldüğü gibi.

Kosova bölgesinde, Karadeniz ve Doğu Anadolu Bölgelerinin şive özellikleri görülürken Üsküp bölgesinde daha çok İstanbul şivesinin hâkim olduğunu söyleyen Yavuz Bülent Bâkiler, bu konunun araştırılmaya değer olduğunu da belirtir.³³

Balkan Türkleri, acılarını, üzüntülerini "Breh!" ünlemleriyle ifade ederler.³⁴

Şiveler arası farklılık, büyük bir ayrılık ve anlaşma güçlüğü meydana getirmez. Sovyet Rusya'nın sınırları içinde kalan Canbul ve Türkistan ile Anadolu Türkçesinin arasındaki ayrılık, Canbullu Cuma'nın söyleyişiyle "Devede gülah bile değildir" Meselâ, onlar "ayah geyimi" derler, biz "ayakkabi"; onlar "üst geyimi", biz "elbise" deriz. Onlar, "gırağında, gabağında" derler, biz "karşısında, kıyısında"; onlar "çimerlik" derler, biz "plaj"; onlar, "bibi, emce" derler, biz "hala, amca" deriz.³⁵

Yavuz Bülent Bâkiler, Türkistan'daki Uygur, Özbek, Kazak, Azerî Türkçelerinden de örnekler verir. "Özbek, Türkistan'da yaşayan bir büyük Türk Boyu'nun adıdır... Gönül kumaşları ipekten olan bir Türk Boyu'nun adıdır... Konuştukları dil eski Çağatay Türkçesi'nin devamı."³⁶

"Özbekler, gün isimlerine Farsçadan almışlar: Pazara: yekşembe diyorlar Pazartesine: Düşembe, salıya: şeşembe. Sonra bizdeki gibi çarşamba, perşembe, cuma günleri geliyor. Cumartesi ise Özbek dilinde şembe!"

Yavuz Bülent Bâkiler, Özbeklerin gece kelimesi yerine "tün" kelimesini kullandığını, aynı kelime kökünden bizde "tünaydın" ve "tünemek" kelimelerinin bulunduğunu belirtiyor.³⁷

"Özbekle, mezara 'gür' derler. Gür kelimesi Orta Asya'dan, Doğu ve Orta Anadolu'ya düşe kalka gelirken değişime uğramış, 'gor' olmuştur. Bizdeki "gora gitmek" deyimi ölmek manasına kullanılır.³⁸

(33) Ü.K. s. 159

(34) Ü.K. s. 177-178

(35) T.T. s. 36-37

(36) T.T. s. 159

(37) T.T. s. 150

(38) T.T. s. 220

Kazak Türkçesi'yle, Anadolu türkçesi arasında da ayrı-
lıklar vardır. Anadolu Türkçesi'nde değişikliğe uğrayan keli-
meler Kazak ve Özbek Türkleri arasında, eski hallerini muhafaza eder: Bogramag/bağırmaq

cogramag/çağırmaq

suçni boşni julmag/ saçını başını yolmak v.s. 39

"Bis buraga kelgende, Türkiye'ye köp bacılar ketti.", "Ayşe gı-
zım ölgende çoh yığladım. Közümde tuman bağladı. Sürme yahşi
bolu idi. Sizge sürme baaar?" 40

Yukarıdaki örnek cümlelerde olduğu gibi, yönelme eki
-ge, -ga/-a, -e, köz/göz, tuman/duman, yığlamag/ağlamak, çok k
kelimesinin eski ve ilk şekli "kop" da "köp" şeklindedir. Bu-
günkü Türkiye Türkçesi'ndeki -anda, -ende eki/-ganda, -gende
haliyle hiç değişikliğe uğratılmadan devam etmektedir. Soru i-
se mi, mi, mu, mü soru edatlarıyla değil, tonlamayla, vurguy-
la yapılmaktadır.

Yavuz Bülent Bâkiler, Taşkent'te tanıştığı Nisa Han Ne-
ne'den naklettiği mısraları bugünkü Türkiye Türkçesi ile de i-
fâde etmiştir. Bu örneklerden sadece birini aktararak ses deği-
şiklerine bakalım:

"Yârimning boyı igiz	/ Yârimin boyu uzun
Keygen köngligi mergiz	/ Giydiği gömlek nergiz
Sen yüzüngni öriseng	/ Sen yüzünü çevirirsen
Biz örümeymiz hergiz"	/ Biz hiçbir zaman çevirmeyiz." 41

Türkiye Türkçesi'nde, bugün medeniyet kelimesi yerine
kullanılmak üzere ortaya atılan "uygar" kelimesinin menşeinin
"Uygur" dan geldiğini de belirtiyor Bâkiler. 42

Uygur Türkleri ekmeğe "nan" diyor ve bu kelimenin aslen
Farsçadan geldiğini de kabul etmiyorlar; kendilerine mal olmuş
kelimeye rahatlıkla bizim diyorlar ve hiç gocunmuyorlar. 43

(39) T.T. s. 74-76

(40) T.T. s. 79

(41) T.T. s. 80-83

(42) T.T. s. 86

(43) "- Hayır, nan Farsça değildir. Çünkü biz Farsça bilmiyoruz.
Uygur diliyle konuşuyoruz."

T.T. s. 88

Şivelerden sonra, daha küçük, daha dar mahallerde görülen farklılıklara da raslanır. "Ağız" olarak "Sivas ağzı"nın⁴⁴ özelliklerinden bir kısmını da Bâkiler'in "Sivas Ağzı" isimli şiirinde görmekteyiz.⁴⁵ "âşık/aşuhk, kaşık/gaşuk, garmagaraşuhk/karmakarışık, yakışık/yahkuşuhk gibi. Fakat, Bâkiler, şive farklarının sevdalısı, taraftarı da değildir.⁴⁶

3- S o s y a l M e s e l e l e r

a) Millet ve Milliyetçilik:

Dünya üzerinde bulunan milletlerin hemen her birinde ayrı bir millet tarifi vardır. Çünkü her milletin millet oluş şartları farklı farklıdır. Kimisinde ırk, kimisinde din ve dil kimisinde toprak v.s. kavramlar birinci ve ana unsurlar kabul edilir. Bizde millet ve milliyetçilik kavramının esasında ise, "millî kültür" yatmaktadır. Yavuz Bülent Bâkiler'in eserlerindeki millet ve milliyetçilik fikirlerinin açıklanmasında da kültür değerleri, bir milleti yaşatan, yücelten maddî ve manevî zenginlikler kaynağı olarak işlenir. Bunlar: Din, dil, tarih şuuru, güzel sanatlar, vatan, gelenek ve görenekler manzumesidir.¹⁰ Millet kavramını, daima, millî kültür, millî şuuru, millî birlik, dil, din, sanat kavramlarıyla içiçedir. Bâkiler, deren bir aşkla bağlandığı milletin daha iyiye, güzele, doğruya ulaşması için neler gerekiyorsa onları söylemiş, bir millet varlığını nasıl korur, sorusuna cevaplar aramış, bulmuş.

"Bir millet önce kendi diliyle vardır. Tarihte siyasî istiklâllerini kaybeden milletlerin zamanla tekrar hürriyetleri kavuştukları, yeniden müstakil devletler haline geldikleri çok görülmüştür. Ama dillerini kaybeden milletlerin yeniden

(44) T.T. s. 271

(45) S, 32-33

(46) Tezin ekler bölümüne bakınız.

(1) T.T. s. 166

toparlandıklarına dair, bir tek örnek bile gösterilemez."²

Bâkiler, kültürün millet hayatında "şahdamar" olduğuna, vazgeçilmez olduğuna, hayatiyet kaynağı olduğuna inanır.³ Ziya Gökalp de milliyette şecere aramayacağını, maneviyatın maddiyattan daha mukaddem olduğunu söyler.⁴

Milletine aşk derecesinde bağlanan, hatta sanatını da bu duygu ve fikirlerine anlatmak için bir vasıta kabul eden⁵ Bâkiler'in gönül verdikleri de sadece Türkiye Türkleri değildir; O, dünyanın neresinde olursa olsun "Türk olan, Türkçe konuşan, Türk gibi düşünen" topluluklar için çarpan bir yürekle düşünür.⁶ Millet olmamızın sebepleri, şartları ne ise, millî varlığı korumanın devam ettirmenin şartları da onlardır; Kendi kültür değerlerimiz.⁷ Millet hayatımızın vazgeçilmez unsuru olan kendi kültür değerlerimiz.⁸

Görüldüğü gibi Bâkiler'in millet anlayışında "ırkî" ve "şoven" bir düşünüş söz konusu değildir. Onun millet anlayışı kültür ve sevgi üzerine kurulmuştur. Her şey milletini sevmekle başlar. Sevgi yapıcı, yaratıcı ve kurtarıcı bir güçtür. Bu sevgi ile çalışmak, ilim ve teknik sayesinde cehaletin karanlıklarından kurtulmak, Kendi kültür değerlerimize sahip çıkmak, güçlü ordular kurmak mümkün olacaktır.⁹ Bunlar olduktan sonra "hür ve müstakil" yaşamak için hiçbir mâni kalmayacaktır. Çünkü millet iktisadî imkânlar yanında millî kültür ile de ayakta kalır. İktisadî imkânlarla sahip oldukları halde siyasî istiklâllerini kaybeden ülkeler ve milletler vardır. Öyleyse "dirliğimiz, birliğimiz için millî kültürü yaşatmaya mecbur ve mahkûmuz."¹⁰

Bâkiler'in eserlerinde, işlenen öz, milletini sevmek ve sevdirmek üzerinde yoğunlaşmıştır. Sevmek ve sevdirmek..Sevginin peşisıra gelecek mesuliyet duygusudur aslolan. Sevmek, sevilen

(2) T.T. s. 169

(3) T.T. s. 21

(4) Ziya Gökalp, Türkçülüğün Esasları, Varlık Yayınları, İstanbul 1968, s. 20

(5) Hüsnîye Zal, Yavuz Bülent Bâkiler'le Röportaj, Kardelen, S.9

(6) Ü.K. s. 191

(7) T.T. s. 19

(8) T.T. s. 25

(9) T.T. s. 292

(10) T.T. s. 22-23

varlığı yüceltmek için çalışmak.

"Hep senden yanadır, çektğim kahır

Bu senin ülkende, senin gölgende...

Düşmesin kara kalpaklar, kirlenmesin duvaklar.

Korkum yok ölümden, kâfirden yana,

Alacaksa alsın beni şafaklar."

(Y-67)

İnsanın, uğruna her türlü kahra, eziyete seve seve katlanacağı mukaddes değerler vardır. Bunlardan biri de "millet" için "istiklâl"i temsil eden "bayrak"tır. "Al bayraklar altında" yaşamının güzelliği onun bizlere tattırdığı "hür" olma hissidir.¹¹ Namusunuzun temiz olması, bayrağımızın hür olarak dalgalanmasına bağlıdır.¹² "Namus ve Bayrak! Bu ikisi için, "Bu dağlarda biz yaşarız, bu dağlar bizim dağımız" diyebilmek için, "Analarımız kırımımız, kızımız, kırsacağımız", "erkekçe" döğüşür.¹³ Çünkü "vatan ocağımızın" ışığının kararmaması, bayrağımızdaki "hilâl" in gülümsemesine bağlıdır.¹⁴ Vatanını, milletini seven insan için, en güzel bayrak, kendi bayrağıdır:

"Bir bayrak dalgalanır Antep Kalesi üstünde

Alı kanımdaki al, akı alnımdaki ak!

Bayraklar içinde en güzel bayrak,

Düşüncem senden yanadır. "

(Y-67)

Bayrağımızın dalgalanabilmesi, "hilâl" in gülümsemesi için döktüğümüz kanlar, verdiğimiz şehitler ve onların kanıyla rengini alan bayrağımız, istiklâlimiz için yazılan, imanından hızını alan ümit, Millî şair Akif'in kaleminden "İstiklâl Marşı" mızı doğurmuştu:

"Çatma kurban alayım çehreni ey nazlı hilâl!

Kahraman ırkıma bir gül, ne bu şiddet, bu celâl?

Sana olmaz dökülen kanlarımız sonra helâl,

Hakkıdır Hakk'a tapan milletimin istiklâl"

Türk'ün haysiyeti, gururu, namusu, şerefi için tarihte verdiğimiz mücadelelerden sadece birine, "İstiklâl Harbimiz" e bakmamız, "Ya istiklâl ya ölüm!" parolasıyla ifadesini bulan¹⁵

(11) Y-67

(12) Y-66

(13) a.y.

(14) S-57

(15) M.K. Atatürk, Nutuk, C.I, M.E.B. Yayınları, İstanbul 1973 s 16-

hürriyet aşkımız, Yavuz Bülent Bâkiler de daha geniş bir sahayı içine alır:

"Vanlığı bizdedir bayrağın amma

Kafkas Dağları'na düşer gölgesi" (Y-70)

Çünkü Kafkas Dağları'nın temiz topraklarından şehit dedelerimizin sesleri gelmektedir. Kafkas Dağları ardındaki "bayraksız memleketlerimiz"¹⁶ veya "boynu bükük", "hüzünlü, esir bayraklarımız"¹⁷ ve soydaşlarımız vardır. Umudunu, istiklâl ümidini bizlere bağlayan bir Özbek Türk'ünün "O bayrak Türkiye'de dalgalandıkça biz burada yitip-bitmeyeceğiz! Gördüğün gibi ben bir çobanım ve Türk'üm!"¹⁸ sözleri oldukça anlamlıdır. Bâkiler, şairce duyusuyla, "gagasında bayrak taşıyan bir kuş", "bir kartal"¹⁹ uçursa da Kafkaslar'a, kuşun kanadı kırık geri gelse de, O, bu ümidi içinde taşıyacaktır. Çünkü O'nun millet anlayışı, tarihin bir talihsizliğiyle çizilmiş sınırlara göre şekillenmiyor.

"Biz ki Türk'üz büyüğüz, tarihin al gülüyüz,

Bir karış toprağımız bayraklar kadar aziz...

Palandöken Dağları'ndan bir selâm gider,

Altay Dağları'ndan gelir sesimiz. " (Y-70)

Bâkiler'in millet anlayışını O'nun şu sözlerinden de çıkarabiliriz: "Biz binlerce yıllık bir çınarın Anadolu'daki dallarıyız. Kökümüz eski Türk yurtlarındadır." Milletimiz ve çınar arasında kurulan bu güzel münasebet ile çınarın kökünden balta-landığı zaman yaşayamayacağı, kendi olma özelliğini koruyamayacağı, hayatîyetinin son bulacağını anlıyoruz. Bunun için "Kökümüzden kopamayız. Ruhumuzdan soyunamayız."²⁰ Milletinin ve tarihinin bir bütün olduğunu, aynı tarihi, aynı değerleri paylaştığımız, Anadolu dışında yüz milyondan fazla soydaşımızın yaşadığını söyleyen²¹ Bâkiler, Türkiye dışındaki Türk illerine yaptığı seyahatler esnasında karşılaştığı olayların da tesiriyle ve millet sevgisinin köklülüğüyle bütün Türk illerinin birleşmesini

(16) Y-61

(17) S, 47-49

(18) Ü.K. s. 63

(19) Y-60

(20) T.T. s. 296

(21) H. Zal, Y.B. Bâkiler'le Röportaj, Kardelen, S.9, s. 19

arzuları:

"Tanrım bir gün acaba diyebilecek miyim
Vuslatın yüzüme nakışladığı nurla,
Bir komşu bahçesine uzanır gibi huzurla
Türkistan toprağına uzandım. " (S-53)

Canbullu Cuma'nın dediğı gibi "Bir elmanın yarısı biz", yarısı onlar. "Dadımız da bir rengimiz de."²² "Bir Hun türküsüyle, Selçuk yüreğıyle" "Yeniden Türklüğe eğilmek",²³ derken birleşmenin manevf yönünü anlatır. Önce iç dünyamızın aydınlığı ile mukad-desatımızın üstüne düşen haç kaldırılacak.

"Bir Sivas kilimi dokur gibi gururla
Yeniden ruhumuzu nakış nakış dokumak" (D-48)

Artık, "Türk'ün bir karış toprak parçası için" yağız atlar üstünde, yeni baştan destanlar yazma,²⁴ düşman kurşunlarına inat, memleket türkülleri çağırma zamanıdır.²⁵ Tetiklerin "bismillahlarla" çekileceğı, kâfirin alnından vurulacağı²⁶ zamandır.

"Biz genç doğulular, bir gün hepimiz,
Erzurum, Kars, Maraş, Bayburt, Ardahan...
Kılıçların kindan çekildiğı an,
Bilin ki dostlarım vermeden aman
Al atlar üstünde bir şafak vakti
Sefere çıkacağız Doğı'dan." (Y-70)

Bu tür cihangirâne edayla söylenmiş mısralara Yavuz Bülent Bâkiler'in şiirlerinde sıkça raslamak mümkün. O'ndaki "sefere çıkmak", "kurşunlarla", "yumruklarla" döğüşmek arzusu daha önce de belirttiğimiz gibi, esir Türkleri hürriyete kavuşturmak, birleşmek ve Turan ülkesinin kurulması isteğinden kaynaklanmaktadır. Türklüğün hayat damarlarındaki kanı pompalayan bu mısralarda "cihada çağrı" vardır. Cihad, istilâ değildir, hegemonya harbi de değildir. Seferin yönünün niçin doğı olduğunu da O, şöyle açıklar:

"- Biz Anadolu'ya doğudan girdik, dışarıya doğru çıkarsak da yine doğudan çıkacağız!"²⁷ Yavuz Bülent Bâkiler'de bu

(22) T.T. s. 30

(23) S-27

(24) Y-67,69

(25) Y-66

(26) Y-67

(27) H.Zal, Yavuz Bülent Bâkiler'le Röportaj, Kardelen, S:9, s.19

seferberlik fikri bazan Türk'ün hayat ve savaş gücünü temsil eden "Bozkurt"²⁸ ile "Bozkurt" öncülüğünde yerine getirilmek istenir.

"Ses versem bir sabah Bozkurt sesine
Aksa yollarıma içimdeki kan
Ya tutup kaldırsam sizi oradan
Ya düşsem toprağa erkekçesine" (Y-65)

Coğrafyanın kültürümüze kazandırdığı bir motif olan "Bozkurt"²⁹ öteden beri savaş parolamız olmuş, savaşlarda yol göstericilik vazifesini görmüştür. Yavuz Bülent Bâkiler de sanki eski Türk yurtlarını hürriyetâne kavuşturmak için bu parolayı, Bozkurt sesini bekler gibidir.³⁰ Çünkü gezdiği diyarlarda hep kendinden, milletinden eserler görmektedir. Bazan câmi, medrese, hamam, bazan türbeler, mezarlar ve şehitlerimiz, şehitliklerimiz -Yahya Kemal, Aziz İstanbul'unda; "Bir iklimin manzarası, mimarisî ve halkı arasında halis ve tam bir ahenk varsa, orada gözlere tam bir vatan tablosu görünür."³¹ diyor.- Bâkiler de mimarisinde, inşaatında kendi milletine has ahengi, halisliği gördükçe, oraları vatan olarak düşünür.

"Hep kendime susadım tuğralı çeşmelerde
Kosova meydanını dolaştım adım adım...
Murat Hüdâvendigâr'ı yattığı yerde,
Öptüm toprağı, doymadım." (S-55)

O, bin yıllık yüreğiyle göğüs gererek baktığı her yerde kendi ruhuna raslar.³² Onun verdiği hüznle dolar, bunun için de sabırsızlıkla Bozkurt sesini bekler. Mavzerle veya memleket kadar büyük yumruklarıyla döğüşecek kadar yürekli, yiğitçe bir eda vardır, bu tür şiirlerinde.

aa) Milletler-Türkler:

On iki bin senelik mazisi olan ve halen ayakta duran³³ Türk milleti; Yavuz Bülent Bâkiler'in eserlerinde tam bir bü-

(28) Nihat Sami Banarlı, Resimli Türk Edebiyatı Tarihi, Millî Eğitim Basımevi, İstanbul 1971, C.I, s. 32

(29) S.Ahmet Arvasi, Türk-İslâm Ülküsü, Ocak Yay.Ankara1982 C.Is.84

(30) Y-70

(31) Y.Kemal Beyatlı, Aziz İstanbul, Y.Kemal Ens.Yay.İstanbul 1964

(32) S-55

(33) Tahsin Unal, Türk'ün Sosyo-Ekonomik Tarihi, Emel Yay.

Ankara 1977, s. 6-7

tünlük içinde anlatılmaktadır. Onun "çınar" benzetmesi Türk milletini tanımlamak için de gayet uygundur. Çınar'ın milletimizce bir sembol olması güzelliğinin bir başka yönüdür. Canlı bir varlık olan çınarın yaşaması, köklerinden ayrılmamasına bağlı olduğu halde, bu çınardan kopup savrulan yapraklar vardır. Bu yapraklar henüz ölmediyse de bir ölüm-kalım mücadelesi vermektedir. Bu muhteşem çınarın adı Türk, dalları ve yaprakları ise; "Özbekler, Oğuzlar, Uygurlar, Tatarlar, Azerîler, Kırgızlar, Kazaklar, Türkmenlerdir. Türk'türler ve Türkçe konuşmaktadırlar."³⁴

"Özbek Türkistan'da yaşayan bir Türk Boyu'nun adıdır. Oğuzlar gibi, Türkmenler gibi, Uygurlar, Kırgızlar, Kazaklar, Başkırtlar, Tatarlar, Azerîler gibi..."³⁵ Türk Boyları ve her boyun kendine has özelliklerini de Yavuz Bülent Bâkiler'in eserlerinde görmek mümkündür. Bunların hepsinde, bütüyle "biz" varız. Türk Boyları'nın bismillîhlarla başladıkları göçlerle yeni vatan tutuşlarından,³⁶ tarihî gelişimlerine, dillerine, oyunlarına, çalgılarına, sanatlarına, hatta yemeklerine, ekmeklerine kadar çok çeşitli yönlerinden haberdar edilirim.³⁷

"Bugün Türkiye dışında, kendileriyle aynı kanı taşıdığımız ve aynı kültür değerlerini paylaştığımız yüz milyondan fazla soydaşımız yaşıyor."³⁸ Kaderin aramıza bir sınır çizgisi çektiği bu insanlarla kökümüz, dilimiz, dinimiz, kanımız, medeniyetimiz, kültürümüz bir³⁹ olduğu için, bunları ayrı ayrı incelemeye tâbi tutmayıp bir arada işleyeceğiz.

Türk milletinin eskiliği;

Gök-Hunlardan bugüne kadar, bütün zaferlerin müjdecisi, yerleri, kökleri tutan bayrak⁴⁰ olan Türk milleti, milletlerin en eskisi ve en büyüğüdür.⁴¹

Türklük ve din;

Samsun Türk Ocağı adına verdiği bir konferansta "Din bizim zırhımızdır." diyor Bâkiler. Ve dünya üzerindeki Türklüğün devamı da "İslâmiyet"e bağlıdır. Rusya'daki karındaşlarımız bir

(34) T.T. s. 195

(35) T.T. s. 159, 263

(36) Ü.K. s. 149

(37) Bunların her biri ilgili olduğu bölümlerde anlatılacaktır.

(38) Ü.K. s. 12

(39) Ü.K. s. 70

(40) D-41

(41) T.T. s. 227

Kur'an-ı Kerim için otomobil değerinde parayı ödemekten çekinmezler. Okullarında din eğitimi olmamasına rağmen Türk-İslâm kültürü içinde yaşarlar, çocuklarını dokuz yaşına girmeden sünnet ettirirler.⁴² Aile yapıları müslüman-Türk ailesine yüzde yüz benzeyen bu yuvalarda ramazan da tam bir uhreviyet içinde yaşanır.⁴³ Oruçluya hürmet eder, ikramlarda bulunurlar.⁴⁴ Türklük ve Müslümanlık etle tırnak gibidir ve hemen her zaman birlikte anılır: "Bizim milletimiz de Türk'tür. Biz Özbekler de Türk'üz ve Müslümanız."⁴⁵ Türk, müslümanlıkla bezenince güzelleşmiş, mükemmeliyeye kavuşmuştur. Canbullu Cuma'nın, Özbek, Türkmen, Kazak Türklerinden bahsederken "Müslümandürler, Eyüdürler." demesi ne kadar anlamlıdır.⁴⁶

Ayrıca Türklerin İslâmiyete geçmesi kılıç zoruyla olmamış, araştırarak ve Müslümanlığa siveyerek, isteyerek benimsemişlerdir. Ve bundan sonra oluşan Müslüman-Türk ruhunu gittikleri, yurt edindikleri yerlere de sindirmişlerdir.⁴⁷

Türklük ve medeniyet;

Türk milleti medenidir ve ihtişamlı medeniyetler meydana getirmiştir. Aydınlik medeniyetimiz⁴⁸ hakkında, Makedon bir tiyatro sanatçısının Yavuz Bülent'e hitaben söylediği şu sözleri: "Siz, böyle medenî bir millete mensup olduğunuz için ne kadar öğünseniz hakkınızdır. Biz de bu topraklarda, sizin milletinizle 550 yıl bir arada yaşamaktan üzgün değiliz."⁴⁹ aynı gerçeğin bir ifâdesi değil midir? Çünkü medeniyetimizin en önemli özelliği "insana aziz ve mübarek"bilmesidir:

"Selâm sana insanı aziz ve mübarek bilen

Billurdan medeniyet. "

(D-39)

Türk ve Türkçe;

Türk milletinin dili Türkçedir. Yugoslavya'da da olsa, Rusya'da da olsa dil Türçedir. Ne güzel, ne ince, ne musikili

(42) T.T. s. 33-34

(43) Ü.K. s. 124, 123

(44) T.T. s. 194, 96

(45) T.T. s. 35

(46) T.T. s. 274

(47) T.T. s. 87

(48) T.T. s. 5, 87

(49) Ü.K. s. 41

dil...⁵⁰ Türkiye dışında bulunan Türkler dillerine sarılmış, onunla şiir söylemiş, onunla masal anlatmış, onunla konuşmuştur. Buldukları yere gelen bir Türk sanatçısı oldu mu, onun şahsında "Türk dilini ve Türk milletini" alkışlamışlardır.⁵¹

Büyük bir medeniyet kuran Türkler, diğer medeniyetlerle alışverişleri esnasında kelime almış, kelime vermiş. Bu yüzden Türkçe zengin bir dildir.⁵² Türkiye dışındaki Türkler, Azerî Türkçesi, Çağatay Türkçesi,⁵³ Batı Anadolu Türkçesi gibi şivelerle konuşur ve birbirlerini anlayabilirler.

Türklerin genel özellikleri;

Türk milleti, ağırbaşlı, sevimli, medenî ve zengin bir kültüre sahiptir.⁵⁴ Bu yüksek kültüre sahip millet hiçbir vakit üstünlüklerini kötüye kullanmamış, hâkim oldukları toprakların insanlarına zulmetmemişlerdir. Yine Makedonyalı tiyatroçunun sözlerini örnek verelim: "Osmanlı İmparatorluğu kuvvetli olduğu ve duruma hâkim olduğu asırlarda her gün sadece bir Sırp, bir Yunan ailesini ortadan kaldırmış olsaydı, bugün bu topraklarda biz olmazdık." ⁵⁵ Bilâkis gittiği yerlere adalet götürmüş hizmet etmiştir. Meselâ; "İmparatorluğumuz Macaristan'ı hâkim olduğu devirlerde, Macar halkından yılda 7 milyon akçe vergi toplamıştı. Fakat, aynı yılda Macaristan'a 21 milyon akçe yatırım yapmıştır." ⁵⁶ Bunun için 550 yıl hüküm sürebilmiştir. Çünkü küfr üzere devlet durur, zulm üzere durmazmış. Zulüm yapmadığımız, insanca bir düzen kurduğumuz, aldığımızdan çok verdiğimiz için 550 yıl ayakta durmuşuz o topraklarda. Hitler'in bile, 5 yıl kalamadığı topraklarda tam 550 yıl!.. ⁵⁷ İşte ecdâdımız "Osmanlı muhteşem" fikrini gönüllere böyle işlemiştir.⁵⁸

İnsanlarımız "imbikten geçmiş gibi", yürekleri sıcak ve misilsiz bir merhametle dolu⁵⁹, fedakâr, vefakâr, iyilikseverdir.

(50) Ü.K. s. 22

(51) Ü.K. s. 53

(52) T.T. s. 150

(53) T.T. s. 159

(54) T.T. s. 86-154

(55) Ü.K. s. 41

(56) Ü.K. s. 41-42

(57) Ü.K. s. 41

(58) Ü.K. s. 35

(59) D-15

Yaptıkları hanlarla, kervansaraylarla muslûman, hristiyan farkı gözetmeksizin bütün yolcuları, hasta ve sağlariyla yedirip içirmiş, barındırmış, tedavi etmiştir.⁶⁰ İnsanımızın, vefasını, fedakârlığını, sıcaklığını dile getiren birkaç mısra:

"Gel deyince geldiler, var deyince verdiler.

Öl deyince öldüler Yemen'de bile.

Yürekleri öyle sıcak, esmer yüzleri,

Öylesine yumuşaktır."

(D-42)

Türk'ün sözünde "sütun gibi bir doğruluk, incelik"; Türk'ün yüzünde "pırıl pırıl aydınlık bir kâinat" vardır.⁶¹ Arnavutlar da Türkleri çok severmiş. Türk kelimesi onlar için, "doğruluk", "dürüstlük", "yiğitlik", "efendîlik", "hakbilirlik", "hakseverlik" anlamlarına gelir. Hatta kendi aralarında "Doğru söylemiyorsa Türk olmayayım." şeklinde yemin etmeleri⁶² hakikatin kalıp haline gelen güzel bir ifâdesidir.

Türk, gaza meydanlarında yiğitçe döğüşmüş, ne tak-ı zaferler ne de taç istemiştir. Şadece Müslûman ve Türk'ün se. bolü "hilâf"i çiğnetmemektir amaç.⁶³

Namus, şeref, haysiyet için aç kalmaya dayanabilir, ekmek parası için belki gözünü satabilir ama, kafasını satmaz, eli kalem tutsa, kalemini satmaz, vicdanını satmaz.⁶⁴ Merttir:

"Ben Antep'liyim, Şahinim ağam,

Mavzer omuzuma yük,

Ben yumruklarım ile döğüşeceğim,

Yumruklarım memleket kadar büyük." (Y-66)

Alınları açık, yüzleri aktır:

"Ne isyan, ne ihanet düne-bugüne,

ubbelerde huzur, minarelerde sabır

Duyarak yaşadılar böyle kaç asır

Onların alını açık, yüzleri aktır." (D-42)

(60) Ü.K. s. 87

(61) S-31

(62) Ü.K. s. 36

(63) D-38

(64) Ü.K. s. 30-31

Türkiye dışındaki Türklerde evlilik, kendi aralarında gerçekleşir, nişan, düğün törenleri, başlık parası, nikâh Türkiye ile aynılık gösterir. Geline mutlaka altın takılır.⁶⁵

Türklerde töre ve âdetler;

Töre (örf), millî hayatı düzene sokan; gelenek (âdet), mahallî yaşayışı düzenleyen içtimî kalıp ve kaidelerdir.⁶⁶ Yavuz Bülent Bâkiler "unulmuş Türklüğün ceylan yürekli töresi"⁶⁷ derken Türk töresinin yani yazılı olmayan millî kanunlarımızın, kaidelerimizin ne kadar yumuşak, ne kadar narin ve sevgi yüklü olduğunu anlatır. Zaman zaman da eski Türk inanışlarından, âdetlerinden bahseder: "Eski Türkler, bedenden ayrılan ruhun, gökyüzüne uçtuğuna inandıkları için, yakınları öldüğünde mavi renkli elbiseler giyerlermiş. İslâmiyeti kabul ettikten sonra da maviden vazgeçememişler. Türbelerdeki işlemlerde mavi ve tonlarının bolca kullanılmasının sebebi de bu imiş.⁶⁸ Yine ölenin ardından, mezarının üstünde kurban kesilip cenazeye katılanlara yemek yedirilmesi de Şaman Türklerinden kalan ve bugün Özbek Türkleri arasında da devam eden bir âdettir.⁶⁹ "Bir kimse- nin yakınlarından birisi ölürse, ölü evinde dokuz gün yemek pişer. Konu-komşuya, sokaktan gelip geçene dokuz gün yemek yedirilir. Açlar doyurulur. Fakirler giydirilir. Böylece ölenin ruhunun huzura kavuşacağına inanılır."⁷⁰

Eski Türk âdetleri gereğince "en makbul misafire" "at etti" ikram edilir.⁷¹ Bâkiler'in bir Özbek köyünde gördüğü, her evin önünde bulunan köpek veya köpeklerin -aynen bizdeki gibi-kulaklarının kesilmiş olması da bir âdetin, inanışın ürünüdür. Ya kurdun kulaktan kopmaması için veya köpeğin keskin olması için yapılır.⁷² Ve çiçek. Evlerin öteden biri devam eden süsü. Bâkiler çiçeksiz bir Özbek bahçesi görmediğini söylüyor. Özbek evlerinde

(65) T.T. s. 33-34, 171

(66) S. A. Arvası, Türk-İslâm Ülküsü, Ocak Yayınları, Ankara 1982 C.I, s. 318

(67) D-16

(68) T.T. s. 251

(69) T.T. s. 192-193

(70) T.T. s. 192

(71) T.T. s. 197

(72) T.T. s. 213

perdelerin, örtülerin, yüklükteki yatak ve yorgan yüzlerinin,,çarşafkların sakız gibi tertemiz olduğunu belirtiyor.⁷³

Yiyecek, içecek;

Kimız, tulumlar içine konulan kısrak sütünün, mayalanıp ekşitilmesiyle elde edilir. Kimız, biraz fazlaca ekşitilmiş ayranı hatırlatır Bâkiler'e. Özbekler "Biz kimız içmeden yaşayamayız." derler. Ayrıca, kimız sadece bir zevk ve bir alışkanlık sonucu içilmez. Onun on beş derde deva olduğuna da inanılır.⁷⁴

Buldukları mekâna hemen kendi mühürlerini vuran, eşsiz güzellikte sanat âbideleriyle süsleyen Türkler, yiyeceklerine de aynı ihtimamı gösterirler. Ekmeğe "nan" diyen Uygur Türkleri hamuru da şiirleştirerek bir sanat eseri meydana getirmişler. Değirmi, bir santim kalınlıkta, otuz santim çapıda, kenarları oya gibi, dantel gibi işlenen bu ekmeğe, nakışlarıyla, süsleriyle insanı hayran bırakacak güzelliktedir.⁷⁵

Türkiye'de bilhassa Doğu Anadolu'da bilinen erişte ve erişteyle yapılan yemekler az çok değişik özellikler göstererek başka yerlerde de karşımıza çıkar. Meselâ, Uygur Türklerinin en meşhur yemeği olan "lağmen" bizim erişte çorbamıza benzer. Yalnız suyu biraz daha koyu, biraz daha az olan erişte çorbasına pirzola şeklinde dövülmüş et parçaları atılarak pişirilir. Uygurlar, bu yemeği yemeden önce üzerine bir miktar da sirke ilâve ederler.⁷⁶

Çalgılar;

Türklerin kullandığı çalgı aletlerinden en yaygın olan davul zurna ve bölgelere has, tar ve kernaydan da bahsedildiğini görmekteyiz O'nun eserle...

"Ala ceylanlara benzer hep Azerî türküler

Dinlediğim tar. "

(S-50)

"Tar" Azerî Türkleri arasında, "kernay" da Özbek Türkleri arasında kullanılır. "Kernay, 2,5 metre uzunluğunda, sarı madenden yapılmış, deliksiz bir zurna gibi... Özbekler iki avuçları ara-

(73) T.T. s. 213

(74) T.T. s. 197

(75) T.T. s. 87-89

(76) T.T. s. 87

sına alarak gökyüzüne doğru kaldırdıkları 'kernay'larını avurt-
larını kocaman kocaman şişirerek çalıyorlar"⁷⁷ Ney üflemek kadar
zor çalınan kernayın⁷⁸ sesi de değişiktiir. Hatta "Kernay sesleri-
ni hiçbir sese benzetmek mümkün değil"dir. "Biraz kesik kesik ö-
ten vapur düdüğü, biraz kalın ve bızuk öksüren bir otomobil kor-
nası veya kızgın bir deve homurdaması, zaman zaman bir fil güç-
lüğü...."na benzer.⁷⁹

Kılık kıyafet;

Her milletin kendinemahsus zevkleri ve tercihleri vardır.
Her milletin renkleri, kılıkları başka başkadır. Hatta bu zevk-
ve renkler aynı milletin farklı yerlerde yaşayan insanları ara-
sında da değişik görünüşler arzeder. Azerbaycan'da simli bindal-
lılar, yün papaklar⁸⁰ Özbeklerde kara, beyaz ve kahverengi kuzu
postlarından yapılmış papaklar⁸¹, mahallî kıyafetler görülür."Es-
ki Taşkent'te de insanlar, çok vasat kıyafetler içerisinde. Genç-
kızların elbiselerine daha çok kırmızı, siyah, beyaz ve sarı renk-
ler hâkim. Orta yaşlı Özbekler'in başlarında, bizim takkelerimi-
zin işlenmiş, süslenmiş hallerine benzeyen (dobbiler) biraz ge-
riye itilmiş olarak duruyorlar. İhtiyar Özbekler ise omuzlarında
bir heybe taşıyorlar. Yazın en sıcak günlerinde bile, dizlerine
kadar inen pamuklu çapanlarla (cübbelerle) dolaşıyorlar. Ayakla-
rında siyah deri çizmeler var."⁸²

Fizik özellikler;

Bâkiler'de zaman zaman insanımızın Fizik özelliklerine
de sasıyoruz. Bu insan bazan "gözlerinde pırıl pırıl ışıklar
yanan", "kara kaşlı", "kaytan bıyıklı"⁸³ bir Vünlü olur; bazan
"Sarıkamış yaylasının esmer delikanlısı" olur.

"Ve ey yiğitlerimin en şanlısı

Sarıkamış yaylasının esmer delikanlısı!

Sen benim baş tacım, temel taşımsın,

Dadaşımsın, kardeşimsin, ülküdaşımsın!" (Y-70)

(77) T.T. s. 216

(78) T.T. s. 218

(79) T.T. s. 237

(80) S-49

(81) T.T. s. 240, 70

(82) T.T. s. 188-189

(83) Y-69

Bazan duruşu "çekilmiş bir hançer kadar güzel" dadaşı Erzurum'un "bar"ında davul zurnanın eşliğinde karşımıza çıkarır.⁸⁴ Bazan a-ğıt ve türküler söyleyerek, güneşin doğduğu yerden ışığı alıp getirecek olan bir Maraşlı,⁸⁵ bazan Kars'ın balası veya bir Türkmen çocuğu...

"Sen Karslısın balam, sen sınıртаşı..."

Sen Türkmen çocuğu benim sağ elim

Gel seninle Kars'tan ve Ardahan'dan

Türküler söyleyelim."

(Y-69)

Veya Orta Anadolu'nun esmer delikanlılarından hiçbir farkları olmayan, tam bir Anadolu Türkçesiyle konuşan, heyecanlı, sıcak kanlı Özbek gençleri,⁸⁶ uykudan yeni uyanmış gibi yumuk, çekik gözlü, elmacık kemikleri çıkık, saçları beline kadar uzun ve örgülü, rengârenk kıyafetleriyle Özbek kızları,⁸⁷ yaşlı, sarıklı, çapanlı çizmeli etraflarına yorgun, yumuk gözleriyle bakan ve bu halleriyle "kafese kapatılan Pars"lara benzeyen Özbekler⁸⁸ "Ve bu sevimli yüzler, bâdem gözler, bizim eşimizden, dostumuzdan; bizim kavim kardeşimizden"⁸⁹ birkaç çizgidir. Kendisinin beyi alamayan Özbek'tir, uzun cübbeli, sakız gibi beyaz ve temiz yaşlı, seyrek sak lı bir Tatar Türk'üdür.⁹⁰ Türkmen'dir, Kazak'tır: "Özbekler sessiz, sakın adamlar. Türkmenlerle Kazaklar birez doğuşçi oliyerler. Garşılarında birez gaşını yıhdın mı, çizmelerinden gamçılarını çekiyeleler!"⁹¹ Bizimdir, alnından öpülmeye lâ-yıktır bu insanlar:

"Sen buğday benizli mert delikanlım

Arslanım, ümidim, yiğidim, her şeyim

Sen doğulu musun hemşehrim

Gel alnından öpeyim."

(Y-68)

Mertlikleri, yiğitlikleri ve ceylan bakışlı gönülleriyle, burcu burcu vatan kokan bir ananın, elléri toprak kokan bir babanın çocuklarıdır.⁹²

(84) Y-69

(85) a.y.

(86) T.T. s. 59

(87) T.T. s. 95, 216

(88) T.T. s. 107, 70, 189

(89) T.T. s. 46

(90) T.T. s. 107

(91) T.T. s. 35

(92) Y-68, 27

bb) Milletler-Rus

Bâkiler'in eserlerinde Türklerden sonra kendisinden en çok bahsedilen millet "Rus"tur. Niçin Rusları anlatmak için kendini yormuştur Bâkiler? Millet olarak onları bize yakın mı bulmuştur, yoksa ülkemizdeki bazı yazar çizer takımımız gibi Bâkiler de onların ideolojilerinin hayranı mıdır veya Sovyet Rusya'daki soydaşlarımıza "güllük gülistanlık" bir hayat yaşattıklarına inanmasından mıdır? Bu soruların cevabını, Sovyet Rusya'ya birkaç defa giden, gerek resmî gerek özel ziyaretleriyle konuya vâkıf olan Yavuz Bülent Bâkiler'in kendinde yani eserlerinde bulacağız. Bizzat, komünist Rusya'nın havasını teneffüs eden ve o hürriyetler ülkesinde (!) soydaşlarıyla hafiyecilik oynarcasına gizli, kaçamak görüşmeler yapan Yavuz Bülent Bâkiler'in gözlemleri :

S.S.C.B. bilindiği gibi on beş cumhuriyet ve iki otonom bölgeden oluşuyor. Sınırları içinde yüzden fazla millet ve bir o kadar dil bulunan Sovyet Rusya'da slav ırkı üstün, hâkim ve imtiyazlıdır. Toplam nüfusunun aşağı yukarı dördte birini müslüman Türklerin oluşturduğu S.S.C.B.'nin sınırları dahilinde 10.952.000 km² Türk toprağı bulunmaktadır.⁹³ Bu topraklar üzerinde hâkim olan unsur "Büyük Rusya İdeali"ni⁹⁴ gerçekleştirmek için hem dış politikaları, hem iç politikaları itibariyle ve bütün yayın, iletişim vasıtalarını kullanarak var güçleriyle çalışmaktadır. "Düzenledikleri festivaller, sanat haftalarıyla Taşken'te Moskova'da binlerce kişiyi büyük emeklerle ağırlayıp misafir etmelerinin sebebi..." Yavuz Bülent Bâkiler'e göre büyük Rusya idealinin basamaklarından biridir.⁹⁵ Bu idealin bir diğer açıklaması da "dünya hâkimiyeti"dir:

"Lenin:'1917 İhtilâli'nden önce, Rusya'dan 'Büyük Rusya'; Ruslar'dan da 'Büyük Ruslar' diye bahsedilirdi' diyor. Yeni Rusya, büyüklük iddiasından, genişlemek, dünyaya hâkim olmak idea-

(93) Dr. Baymirza Hayit, Türk Dünyasında Rus Emperyalizminin İzleri Sabah Gazetesi Kültür Yayınları, İstanbul 1978, s. 87

(94) T.T. s. 176

(95) a.y.

linden vazgeçmiş değildir. Nitekim Birinci Dünya Savaşı'ndan Ruslar'ın işgal ettikleri topraklar, yüz ölçümü bakımından iki Türkiye genişliğindedir."⁹⁶

Ruslar, bu yayılmacı, sömürgeci politikalarını, halktan yana (!), insansever (!) ve sahte anti-koloniyalizm ile süsleyerek gizlemektedir. Rusya'nın çok kuvvetli olduğu fikrini, insan haklarına saygılı, din hürriyetine saygılı, hür olduğu fikrini "içeride ve dışarıda kabul ettirmek, marksizmi sanat yoluyla da yaymak ve yaşatmak 'Büyük Rusya' idealinin altın anahtarlarıdır"⁹⁷. Birçok şey gibi sanatı da bu derece kendilerine hizmet ettirmeleri Ruslar'ın ne kadar "akıllı" ve "kurnaz" olduğunu göstermeye yeterlidir, görüşünde Bâkiler.⁹⁸

"... Ruslar içeride ve dışarıda kültür bağı kurdukları kişilere ve kurumlara akıllarını kullanarak -incitmeden, ürkütmeden- Marsizm aşısı yapmaya çalışmaktadırlar. Bu öyle mükemmel bir aşıdır ki, o aşıyla kanlarını sulandıranlar kayıtsız şartsız bir Rus hayranı olarak ayağa kalkmaktadırlar."⁹⁹

Büyük ideal, büyük devlet politikasını gerektirir. Büyük devlet politikası da zekâya, plânlı çalışmaya ihtiyaç gösterir. Ruslar, evvelâ çok milletli bir devlet manzarasını silmek yerine "komünist millet" anlayışını kondurmak ihtiyacındadırlar:

"Bugün artık, Sovyet Rusya'da, Stalin zamanında olduğu gibi sürgünlerle, kanlı tuzaklarla Türk Soyu'nu kurutmak vahşeti yoktur. Çok akıllı, çok plânlı, çok sabırlı bir uygulamayla hareket edip, Türk Toplulukları'nı Rus Dili'yle, Rus Kültürü'yle kendilerine benzetme gayreti vardır."¹⁰⁰ Rusya, çok milletli bir devlettir ama, bu "eritme, asimile etme politikaları" Türk milleti üzerinde kesafet kazanmıştır. Yavuz Bülent Bâkiler, bu halde, "Türk'ten ve Türkçeden müthiş bir korkunun ifadesi" şeklinde yorumlar. Bu, "Türk'e ve Türkçe'ye karşı bir yılan sessizliğiyle ve bir yılan yüreğiyle yaklaşmanın neticesidir." Türk ve Türkçe dudakları bir kezzap gibi kavurmaya" devam etmektedir.

(96) T.T. s. 165

(97) T.T. s. 177, 104, 106

(98) T.T. s. 15, 218

(99) T.T. s. 177

100) T.T. s. 166

"Sovyetlerde, Marksizme rağmen, birinin 'Ben müslümünim' demesi mümkündür. Ama bir kimsenin 'Ben Türk'üm' diye söze başlaması, belâ yağmuru altında uzanmaya razı ol elması demektir." ¹⁰¹

Türk, Türkistan kelimelerinin kullanılması 1924'ten bu yana resmen yasaklanmıştır. ¹⁰² "Türk kelimesinin yasaklandığı diyar"da, ¹⁰³ Sovyetler'de Türk oyduğunu, Türkçe konuştuğunu itiraf etmek, "Marksizme yani rejime hakarettir. 'Türk' kelimesi 'Faşizm' kelimesinden kırk misli öldürücü ve tehlikelidir." Sovyet rejimi buna da bir çare, bir kulp bulmuştur. Türk'ü parçalamak. Yani Türk boylarını farklı milletler olarak göstermek. ¹⁰⁴ Mahallî şiveleri de farklı diller gibi göstermek: "Resmî kayıtlara göre Sovyetler'de Özbek vardır, Azerî vardır, Uygur, Kazak, Oğuz, Tatar, Türkmen, Kırgız vardır. Ama Türk yoktur. Sovyetlerde 'Özbekçe', 'Tatarca', 'Türkmençe', 'Kırgızca' konuşulmaktadır. Ama Türkçe bilinmemektedir." ¹⁰⁵ Ne gariptir ki, bu farklı millî diller (!) arasında terçümana ihtiyaç duymadan anlaşmak mümkündür! Yavuz Bülent Bâkiler de "Bizim Türkümüz" isimli şiirinde bu gerçeği şöyle ifâde eder:

"Yüzyıllardan beridir Altaylar'dan Tuna'ya

Bizim türkülerimizdir söylenen,

Konuşulan dil bizim dilimizdir.

Renk renk, nakış nakış uzayan toprak değildir,

Kilimlerimizdir... "

(D-48)

Ayrıca, Yavuz Bülent Bâkiler'in "Aşık Veysel" isimli incelemesi içinde Aşık Veysel'in Türklüğüyle övünen bir şair olduğu yazıldığı için Sovyetler'de basımına izin verilmeyişi de oldukça mânâlıdır! ¹⁰⁶

Sovyet Rusya'da Türkler 1941-1942 yıllarından beri Rus harfleriyle yazmak zorundadırlar. 1950'den sonra Rus dili "ikinci ana dil" olarak ilân edilmiştir. Türk çocukları ana dilleriy-

{101} T.T. s. 195,196

{102} Dr. Baymırza Hayit, Türk Dünyasında Rus Emperyalizminin İzleri Sabah Gazetesi Kültür Yayınları, İstanbul 1978 s. 16

{103} T.T. s. 100, 264, 265

{104} T.T. s. 263

{105} T.T. s. 195

{106} T.T. s. 196

le değil, rusça tahsil görmekte-dirler.¹⁰⁷ Sovyet Rusya önce "halkın dili" iddiasıyla ortaya çıkmış;"Bir taraftan eşitlik, dostluk, kardeşlik edebiyatı, öte taraftan bu eşitliği alk-üst eden "büyük ve derin hürmet kazanan bir halka ve o halkın diline" al-kış sağanağı?"¹⁰⁸ Sonra, Rusça'nın "halkları dostluğa, sulh ve sosyal gelişmeye davet dili (!) ", "geleceğin dili", "Leninizmin dili", "millî dil"¹⁰⁹ ve en nihayet "ana dil"¹¹⁰ olduğu iddiası...

Bütün bu yapılanlar "komünist bir millet" oluşturma çabasının sonuçlarıdır. Çünkü Ruslar da YavuzBBülent Bâkiler'in dediği gibi "bir milletin önce kendi diliyle var olacağı", "dillerini kaybeden milletlerin istiklâllerini kazanamayacağı"¹¹¹ gerçeğinin farkındadırlar. Bunun için: "Şimdi, Rus dili vasıtasıyla, Rus gelenek ve görenekleri, Rus ideolojisi ve Marksizm, Türkün temel yapısına bir nem gibi sızmaya çalışmaktadır. Türkistan'da Türk varlığını önce sarsacak sonra çökektip yok edecek bu yeni aşı tutacak mıdır?"¹¹² diye soran Yavuz Bülent Bâkiler'de biraz ümit ve neticenin ne olacağı konusunda biraz tereddüt vardır."Özbek'in, Türkmen'in, Kırgız'ın, Başkırt'ın ana dili Rusça olduktan sonra ortada Özbek, Türkmen, Kırgız, Başkırt kalır mı?"¹¹³ diye sorarken de "Kalmaz, yok olur." der gibidir. Fakat güzel bir hatırlama bu sorunun meydana getirdiği üzüntüyü dağıtır.:
Yalnız, bir milletin ikinci bir dil bilmesi, onun yok olup gitmesi demek değildir. Anadolu'da bin yıldan beri Türkçe konuşan Ermenilerin, Rumların milliyetlerini kaybetmemeleri buna bir misaldir.¹¹⁴

"Rus devlet adamları, kültürün bir millet hayatındaki büyük önemini çok iyi kavramış kişilerdir. Bu bakımdan hem kendi vatanlarında, hem de yabancı ülkelerde ciddi bir kültür politikası uygulamaktadırlar."¹¹⁵ Yeni Rus idarecileri, bir millet ha-

(107) Dr. Baymirza Hayit, Türk Dünyasında Rus Emperyalizminin İzleri Sabah Gazetesi Yay. İstanbul 1978, s. 90-98

(108) T.T. s. 169

(109) T.T. s. 167

(110) T.T. s. 169

(111) a.y.

(112) T.T. s. 170

(113) T.T. s. 169

(114) T.T. s. 170

(115) T.T. s. 176

yatında kan esasını ciddiye almıyor ve hâkimiyetleri altındaki topraklarda, kuvvetli bir "kültür birliği" meydana getirmek istiyorlar. Tabii ki bu kültür, "Rus kültürü" olacaktır. Dilde birlik için "Rusça"; din yerine "Marksist ideoloji" ve tarihte, güzel sanatlarda, gelenek ve göreneklerde beraberliklerle kurulacak, neticede imparatorlukları güçlenecek.¹¹⁶ Aslında akıllıca bir yol seçmişlerdir; "Ali'nin, Veli'nin, Murat'ın kanını değiştirmek mümkün olmadığına göre, yapılması gereken tek iş, onun dilini ve kafasını değiştirmektir." Ardından "Rus sanatı, Rus medeniyeti. Rus âdet ve an'aneleri içinde pişirip, defteri kapatmak siyasetindedirler. Ne kadar garip, fakat ne kadar akıllıca bir taktik!" Rusların bu "ince siyaseti uygularken, kendilerine hep Türk asıllı kişileri yardımcı olarak seçmesi¹¹⁷ de şüphesiz kesin ve çabuk netice almak, daha inandırıcı olmak amacıyladır.

Rus ve Propaganda;

Rus'un lügatinde "zarar" ve "kaybetmek" yoktur.¹¹⁸ Kazanmak içinse takip edilecek yol "propaganda"dır. Bütün olumsuzlukların üstüne sünger çekecek bir propaganda ile insanların gönlünü kazanmak, rejimi ve Rusları sevimli göstermek, taraftar toplamak amacıyla her türlü masrafı yaparlar. Meselâ, Taşken Film Festivali'nde, Yavuz Bülent Bâkiler'in de içinde bulunduğu bir hadise; "Dini çarmıha germek isteyen bir rejimin hangi yetkilisi hem de müslüman bir dinî lidere, yüzlerce film sanatçısını dâvet izni vermektedir?"¹¹⁹ (Üstelik bu ülkede din adamlarına beş kuruş ücret ödemezken) "Marksist devlet" yedi yüz kadar misafir ve hazırladığı "mizansen" ile ülkesinde "din hürriyeti" bulunduğunu gazeteciler önünde belgelemek amacındadır.¹²⁰ Mizansen; Film sanatçılarına verilen yemeğin cuma gününe raslatılması, halkın o güzel, o sıcak günde câminin içinde değil değil de bahçesinde namaza durması, kameraların, gazetecilerin hazır olması ve Müftü Babahan'ın Sovyetler'deki din hürriyetini konu alan ko-

(116) T.T. s. 166

(117) T.T. s. 167

(118) T.T. s. 177

(119) T.T. s. 104

(120) T.T. s. 105-106

nuşması...¹²¹

Festival komitesi, Yavuz Bülent Bâkiler'den, matinelarda, "Taşkent Film Festivali'nin dünya halkları arasında barışı ve kardeşliği kuvvetlendirdiği" hakkında konuşmasını ve emeğine karşılık her gün için onar ruble ödemeyi teklif eder. Bu para, on beş günde o zamanın parasıyla elli bin lirayı bulur. Fakat, Bâkiler daha ilk konuşmasında, "barış, kardeşlik, dostluk ve hürriyet" anlayışının gerektirdiği sözleri söylediği için, bir daha konuşmaya gitmek için ne tahsis edilen araba gelir ne de Festival komitesinden bir haber. "Sağır sessizlik" Bâkiler'e, Rusların "unutkan" olduğu fikrini, sonraki gün, sinema salonunda, bizim filmimiz gösterilmeden önce Yavuz Bülent Bâkiler'in resmî sıfatı gereği birkaç cümle söylemesi gerekirken, Festival Komitesinde hiçbir kıpırdama olmadan, ışıkların sönmüş filmin başlaması üzerine de Ruslar'ın biraz "dalgın" adamlar olduğu fikrini düşündürür.¹²² Pek tabii ki Ruslar ne dalgındır, ne de unutkan.

Sovyetler, ülkelerini ziyarete gelen yabancı heyetlerin bulunduğu yerlere hemen bir ilk yardım çadırı kurarak "insana ve insan sağlığına çok önem verdiklerini" gösterirler. Bunun için onar ciltlik kitap dağıtıp saatlerce açıklamada bulunsalar gönülleri bu kadar kazanamazlar diyor Bâkiler.¹²³

Kitap ve Kültür;

"Rusya'nın hakikaten çok ince, çok hesaplı, çok akıllı politikasının gerçek yüzünü"¹²⁴ görmeye devam edelim: Orada kitap fiyatları da bize göre çok ucuzdur."... Çünkü Rus idarecileri, kültürün bir millet hayatındaki önemini çok iyi bilen akıllı insanlardır.¹²⁵ Rusya'da (yılda) bin kişiye 12.000 kitap düşerken bizde, bin kişiye sadece yedi kitap düşer.¹²⁶

Sanat;

"Bizde, inanmış halkın cämilerimize ve bütün mukaddeslerimize verdiği değer ne ise, Sovyetler'de de bütün rakipsiz ik-

(121) T.T. s. 105-107

(122) T.T. s. 91,94, 99

(123) T.T. s. 239

(124) T.T. s. 111

(125) T.T. s. 204

(126) Samsun Türk Ocağı adına vermiş olduğu konferansından....
(17 Nisan 1988)

tidarların, sanata ve sanatçıya hazırladıkları imkân, biçtikleri değer de odur."¹²⁷ Bu değere rağmen, "...sanat ve sanatçı, dün olduğu gibi bugün de rahat değildir. Çünkü, dün Rus Çarlarının çizmeleri altında perişan olan, Rus sanatçıları, bugün de komünizmin aman vermez baskısı altında"¹²⁸ Bu aman vermez baskının sebebi "sanat ve rejim" arasındaki münasebetten kaynaklanır. Sanat eseri rejimi övecek, rejim kötüyse bunu görmeyecek, devlet adamlarını küçültmeyecek, halkın zulüm ve baskı altında inlediğini söylemeyecek.¹²⁹ Sanat ve sanatçı rejimin emrine girerse "Halk kahramanı" olacak ve göğsü "orak çekiçli veya kıvrık yıldızlı altın madalya"larla süsleneyecek.¹³⁰ Eğer aksi vâki olursa kırk katır mı, kırk satır mı? diye bile sormayacaklardır. Yavuz Bülent Bâkiler'in ifâdesiyle "Herhangi bir kimse böyle bir cür'ete bürünürse o kimsenin dili, tabanından çekilerek koparılır."¹³¹ Bütün bu tehlikelere veya madalyalara rağmen Sovyet sanatçıları binbir tehlikeyi göze alarak her fırsatta soluğu Batı'da alıyorlar.¹³² Batı'ya kaçan sanatçılardan biri de A. Soljenitsın "Sovyet Liderlerine Açık Mektup" adlı eserinde, ülkesindeki "manevî hayatın merkezleşmesi"nden "manevî kaçılam" dan bahsediyor ve şöyle diyor: "Devletimiz alışkanlık ve gelenek ile bu 'sahte ideoloji'nin ve yalanların arkasına tutunarak, başka şekilde düşünenleri hapse sokmaktadır. Zira bu sahte ideolojiye karşı yükseltelen itiraz ve protestolara verebileceği tek cevap silâh ve demir parmaklıktır"¹³³

Sovyetler'de sanat kayıksız şartsız devletin emrinde ve rejim içindir. Rejim, yani Marksist iktidar içindir.¹³⁴ Bu bir "yüksek sorumluluk" örneğidir. Edebiyat "tarafllılık" prensibine

(127) T.T. s. 132

(128) T.T. s. 148

(129) T.T. s. 180

(130) T.T. s. 141

(131) T.T. s. 180

(132) T.T. s. 143,144

(133) A. Soljenitsın, Sovyet Liderlerine Açık Mektup, Nebioğlu Yayınları, İstanbul 1974, s. 51(Çeviren: İsmet Giritli)

(134) T.T. s. 132

dayanmalı, yani edebiyat ve sanat, sınıfların menfaatleri ve mücadelesiyle ve sosyalist cemiyetle bütün halkın hayatıyla sıkı sıkıya ilgili olmalıdır. Sovyet ideolojisi bu "tarafllılık" talebini, Lenin'in 'Parti edebiyatının prehsibi olarak ileri sürdüğü ve 1905 yılında yazdığı bir makalesindeki isteklere dayandırmaktadır. Lenin bu makalesinde diyor ki: "Edebî faaliyet, bütün işçi sınıfının siyâsî bir şura erişmiş öncü mücahitleri tarafından benimsenen ve harekete geçirilen umumî proletarya davabının bir kısmı halini almalıdır." Edebî çalışma "teşkilatlı ve plânlı... parti faaliyetinin bir unsuru olmalıdır." ¹³⁵

Sovyetler'deki sanatın özelliklerinden sırasıyla şöyle bahsedebiliriz:(Özetle) Sanat, parti iktidarlarını halka hem sahnelerle, perdelerle, ekranlarla, hem de hünerli kalemlerle sevdirebilmelidir. ¹³⁶

Sanat, "devletin kuvvetini","iç ve dış düşmanların ihanetini", "faşizmin dehşetini", "liderlerin bitmez tükenmez himmetini". "komünist partisinin misilsiz değerlerini" halka anlakmalı ve inandırmalıdır. ¹³⁷ Bu şartlar gerçekleşirse "Ruslar sanatı severler."Sanatın her türüne önem verirler. Tiyatro, sinema, bale, edebiyat.... Bir Rus rehberinin Bâkiler'e "(bunları) cemiyetimizden alırsanız biz boş bir elbiseye benzeriz. Biz sanata çok önem veririz." diyor. ¹³⁸ Evet önem verirler "iktidarın emrinde olduğu müddetçe altın yumudrtlayan bir tavuktur" sanatve edebiyat. "... Rejime ayak uyduramayan, rejime ve iktidara alkış tutamayan sanatçı, ya akıl hastasıdır, yahut vatan haini! Akibetini yazmaya gerek var mı?" ¹³⁹

Sovyetler'de sanat, kendilerinden olmayanı kötülememek için bir vasıttadır. Hep faşizm tenkidi, hep kötü olan Almanlar Çinliler... Yavuz Bülent Bâkiler'in Taşkent' te seyrettiği ve tam beş yıldır tekrarlanan "Özbek Türk'ü ve Rus vatanperliği"ni kaynaştıran ¹⁴⁰ sanat değeri ortaokul öğrencilerinin yıl sonu temsillerine eş olan bir oyun. Tiyatro sahnesini "miting meydanları"na döndüren bu oyun, güdümlü tiyatro örneğidir, sanat yerine i-

(135) Wolfgang Leonhard, Bugünkü Sovyet İdeolojisi II, Kültür Bakanlığı Yayınları, İstanbul 1980, s. 332-333
Çeviren: Cemil Ziya Şanbey

(136) T.T. s. 132

(137) T.T. s. a.y.

(138) T.T. s. 131

(139) T.T. s. 132

(140) T.T. s. 131-133

deoloji ve slogan!¹⁴¹

Sovyet tiyatro sanatının öncülerinden Yuri Liyubimov, ülkesindeki bu dramı ve sonuçlarını şöyle açıklıyor: "... Ülküsü olmayan, geçmişini inkâr eden bir ülke ölür. Benim ülkemde, hafızaları siler gibi tiyatroyu öldürüyorlar. Halkım bunun şuurunda olduğu için kederini votkaya gömüyor... İnsanları, mekânları, eserleri, yok ederken, herşeyi ortadan kaldıracaklarını sanıyorlar... anlamadıklarını reddediyorlar. Hâkim olamadıkları şeyleri yok etmek istiyorlar."¹⁴²

Sovyetler'in sanata bakış açıları böyle olunca, onları gayet rahat ve vicdanımız sızlamadan "sanat düşmanlığı" ile itham edebiliriz. Ama mesele bununla dakkalmıyor, "kör bir taassup" la veya "kasıtlı bir ihmal ve ilgisizlik"le herbiri bir sanat şaheseri olan o zarif türbelerin, o her noktasında ayrı bir çini güzelliğiyle açılan pırıl pırıl câmilerin yok olup gitmesine göz yumuluyor. Bâkiler'in "Bin yıl yaşasam unutmam" dediği sanat düşmanlığının dehşeti karşısında artık ne dense az gelecektir.¹⁴³

Din;

"1917 ihtilâli'nden sonra Sovyetler Birliği'nde din ve dünya işleri birbirinden ayrılmış, bütün dinî okullar ve medreseler kapatılmıştır. Artık devlet hayatında ne kilise kalmıştır ne câmi..."¹⁴⁴ Halbuki Sovyetler Birliği anayasasının 123. maddesi "din ve vicdan hürriyetini teminat altına" almıştır. Anayasada "herkesin istediği dinde yaşaması, ibadetlerini istediği şekilde yapması" esası da vardır. "Ne kadar garip. Anayasa ile din ve vicdan hürriyeti var, fakat din eğitimi yok."¹⁴⁵ Rusya'da kilise kulelerindeki bütün çanlar zincirlenmiş ve minarelerde ezan uzun zaman susturulmuştur.¹⁴⁶ Sonra anayasalarıyla hükme bağlanan din hürriyeti hayata geçirilmemiştir. "Türkistan'da çıkan 'Kızıl Özbekistan' gazetesi 23 Mayıs 1953 tarihli nüshasında şu manidar cümleyi sarfediyor: "İslâmiyeti tam manasıyla yakmadan komünizmi bina etmenin imkânı yoktur."¹⁴⁷ İslâmiyet'in esasında, iman,

(141) T.T. s. 138

(142) T.T. s. 147

(143) T.T. s. 249, 250

(144) T.T. s. 112

(145) a.y.

(146) T.T. s. 108

(147) Dr. Baymirza Hayit, Türk Dünyasında Rus Emperyalizmini İzleri s. 367

"din kardeşliği", bütün dünya insanlığına, hem bu dünyada hem öbür dünyada saadeti teklifi yanında; komünizmin, maddeci yönüyle bütün dinleri, prensiplerinin sağlamlığı ve cihanşümullüğü ile İslâmiyet'i reddeder. Bunun için Rusya'da "herhangi bir dinin propagandasını yapmak yasak" ama bunun yerine "Allahsızlar Cemiyeti" kurmak, dinsizlik propagandası yapmak serbesttir." Komünizm sınıf esasına dayanan sun'i bir sistem olarak tabiidir ki İslâmiyetin yanında barınamaz.¹⁴⁸ Devlet desteğiyle yapılan "ateist propaganda" ilmi olarak fakültelerde devam eder. S.S.C.B.'de bazı üniversitelerde "İlmî Allahsızlık Fakülteleri" vardır, fakat İlâhiyat fakülteleri yoktur. Bunlardan başka 218 Allahsızlık propaganda okulu mevcuttur.¹⁴⁹

Yavuz Bülent Bâkiler, Sovyet Rusya'da müslümanların toplu ibadet yerleri olan câmilerin reva görüldüğü halleri de şöyle anlatır: "Gözlerimle gördüm; bir kısım câmiler yıkılmış, bir kısım da müze haline sokulmuştur. Sovyet İhtilâli'ni gösteren, Lenin'in, Marks'ın ve diğer Sovyet Liderlerinin resimleriyle, büstleriyle, heykelleriyle dolup taşan, maddesiyle ve ruhuyla çarmıha çivilenen câmiler gördüm..."¹⁵⁰ 1917 İhtilâli'nden önce bütün Sovyet Rusya'da câmi sayısı yirmi binin üstünde iken 1917 İhtilâli ile bu câmiler ve kiliseler kapatılmış. Şimdi, daha sonra II. Dünya Savaşı yıllarında yeniden ibadete açılan iki yüz câmide ibadet edilmektedir.¹⁵¹ Evvelce, İslâm'ın mübarek şehri, ilim ve feyz kaynağı Buhara'da 360 câmi bulunurken bugün, üç câmi açıktır. Kimisi yakılmış, kimisi yıkılmış, kimisi kapatılmış, kimi de müze haline getirilmiştir.¹⁵²

Sovyetler'de ciddi bir din eğitimi olmadığı gibi açık kalan birkaç câminin imamının geçimini de tamamen halk sağlamaktadır.¹⁵³ İmam, müezzin veya din dersleri muallimlerine devlet her hangi bir ücret ödemez. Tek destek müslüman halktır.¹⁵⁴

Taşkent'te Barak Han Medresesi'nde bulunan, Orta Asya ve Kazakistan müslümanlarının lideri Müftü Ziyaeddin Babahan'ın ver-

(148) T.T. s. 113

(149) Dr. Baymırza Hayit, Türk Dünyasında Rus Emperyalizminin İzleri, s. 343

(150) T.T. s. 112-113

(151) T.T. s. 115-116

(152) T.T. s. 268

(153) T.T. s. 113

(154) T.T. s. 270

diği rakamlara göre: Yetmiş milyon müslümanın yaşadığı Sovyetlerde 55 yılda, 1270 müslüman için, bir imam hatip yetiştirilmiştir, Bu bin kişinin bir ekmekle doyurulması veya bir milyon kişinin bir lâmba ışığında okumaya çalışması demektir. Türkiye'de her yıl iki yüz bin öğrenci, Taşkent'te ise sadece 55 öğrenci dinî eğitimden geçmektedir. Ve orada 1917 İhtilâli'nden bu yana toplam elli beş bin Kur'an-ı Kerim basılmış. Bizde ise elli yıl içinde milyonlarca.....¹⁵⁵ En az altmış bin müslüman Türk'ün yaşadığı "Leningrad Câmii"ni de depo olarak kullanmaya başlamışlar. Neyseki Pakistan büyük elçisi varmış da onun ricasıyla câmi ibadete açılmış.¹⁵⁶

Din meselesinin, Sovyetler'de problem halini almış iki yönü vardır. biri eğitimyanı, diğeri dinin gerektirdiği hayatın yaşanması. Meselâ iş yerlerinde namaz kılmaları yasaktır. Hac ibadetini ise çok cüz'i sayıda kişinin gerçekleştirme imkânı vardır. Çünkü hacca gideceklerin sayısı devletçe belirlenir, seçilmiş kişiler yollanır. Tabii, bu dinî vecibe de Sovyet Rusya tarafından propaganda unsuru olarak kullanılmaktan âri değildir. Sovyet hacıları, yüzbinlerce hacı arasında dikkati çekecek, "Bu hangi milletin hacıları?" dedirtecek kadar hayranlık uyandırır. Mükemmel kıyafetler, disiplinli hareketler... "Böylece Rusya, müslüman ülkelerde, komünizmin amansız bir din düşmanı olduğuna dair yenleşen inancı, akıllı, ince ve etkili bir yolla her yıl bir avuç hacısıyla yıkmaya çalışmaktadır." ¹⁵⁷

Özetlersek, Sovyetler'de İslâmiyet'e karşı çift taraflı bir bakış ve uygulama vardır. Bir yönü halkın inanç gibi kuvvetli bir enerji kaynağını elinden almak için din ve bilhessa İslâmiyet'in tanınıp öğrenilmesini ve nihayet hayata geçirilmesine mâni olmaktır. Diğer cepheden bakılınca da meselenin ticarî, politik reklamasyonu görülür. Ticarî amaçlarla basılan Kur'an-ı Ke-

(155) T.T. s. 102,101

(156) T.T. s. 270

(157) T.T. s. 115

rim'ler. Dış ülkelere "din hürriyetinin" bulunduğu inancını yerleş-
tirmek v.s. Yavuz Bülent Bâkiler'in anlattıklarından çıkarılacak
bir başka sonuç da şudur: Sovyetler'deki din adamları ve hasse-
ten Müftü Ziyaeddin Babahan, oradaki din uygulamalarının gerçek
görünüşünü ya söyleyememekte veya söylememektedir. Her hâl ü kâr-
da da ortaya çıkan gerçek aynıdır.

Sovyetler ve hürriyet;

Sovyet Rusya'da herkes hür değildir. Tam bağımsız bir
ülke olma, halka dönük, halktan yana olma iddiasında bulunan bu
ülkede Yavuz Bülent Bâkiler'in soydaşları tarafından akşam yeme-
ği daveti alması ve "bir banka soygununa gider gibi veya yarı a-
çık bir cezaevinden kaçır gibi gizli, ürkek, endişeli, dikkatli,
heyecanlı bir yürüyüş"ten sonra ara sokaklardan birine sapsmaları
arada bekleyen bir taksiye binip yolun geri kalanını tamamlamala-
rı,¹⁵⁸ bu hürriyetin derecesini göstermek için sadece basit birkaç
örnek. Buna, Canbullu Cuma'nın rejim hakkında hiç konuşamamasını
da ekleyebiliriz.¹⁵⁹ Daha evvel sanat ve din konusunda verdiğimiz
örnekler de hürriyet konusunun bir parçasını teşkil etmektedir.
Sovyetler'de basın da devlet tekelindedir.¹⁶⁰ Sovyetler'den dış
dünyaya ve Türkiye'ye kuş bile uçurulamaz.¹⁶¹

Rus fırsatçıdır;

Rus, millet olarak fırsatçıdır, fırsatları yerinde, za-
manında değerlendirmesini bilir. "Türk'ün kardeş kanına eklemek
doğradığı bir devrede, Rus'un seyirci kalacağına inanmak için
çok cahil olmak lâzım."¹⁶² Kendilerinin beği olmakla yetinmeyen¹⁶³
Ruslar "bütün dünya milletleri önünde" yıpranmadan ve sevimsiz
görünmeden, sessiz ve derinden giderek hedefine ulaşmak gayre-
tindedir."¹⁶⁴ Ruslar'ın bu sömürgeci, yayılmacı tatbikatı, esir
insanlar diyarı, bayraksız memleketlerimiz için, Yavuz Bülent

(158) T.T. s. 200

(159) T.T. s. 39

(160) T.T. s. 11

(161) Ü.K. s. 76

(162) T.T. s. 289

(163) T.T. s. 171

(164) T.T. s. 166

Bâkiler'e şu mısraları söyletir:

"Size yan gözle bakanların

Mezarı kazılmadı.

Kızıl cellâtlar içinde kaldınız nâcâr

Destanınız yazılmadı."

(Y-61)

Lenin, 1917 İhtilâli'nde "Bağımsızlık var, zulüm ve sömürü yok," demiş ve bir yıl sonra 1918'de Buhara Hanlığına savaş açmış.¹⁶⁵ Lenin'in bu sözlerine, "milletlere hürriyet" sloganına kanıp muhtariyetini ilân eden bütün cumhuriyetler tek tek ele geçirilmiş, epeyi bir temizlik işlemine tâbi tutulduktan sonra yeniden cumhuriyetler ilân edilmiş. Bu halk cumhuriyetlerinin Sovyet Prezidyumu'nda yirmi beş kişi bulunur. Bunlardan sadece bir kişi o cumhuriyetin halkındandır. Dolayısıyla, alınan karar, ilgili cumhuriyetin aleyhine de olsa yapılacak bir itirazda,,tek kişinin etkili olması mümkün değildir.¹⁶⁶ Hatta "İnsan idrakini donduracak kadar koyu bir merkeziyetçiliğin hüküm sürdüğü Türkistan'da Moskova'nın izni olmadıkça, hiçbir Türkistan'lı,- pencere içlerini temizlemek için bile olsa- elini türbelere uzatamaz."¹⁶⁷ Halk cumhuriyetleri dış ticaret de yapamaz. Meselâ Türkistan, Sovyetler'in bütün ipek, pamuk ihtiyacını karşılayacak kadar zengin, Azerbaycan petrolleri kezâ. Fakat hiçbir Anayasa-da böyle bir haklarının bulunmasına rağmen uygulamaya sokamaz."Anayasa göre yabancı devletlerle ilişki kurma, millî, askerî birliklere sahip olma ve en önemlisi kendi isteğiyle Sovyet federasyonundan ayrılma gibi haklar mevcuttur. Fakat bugüne kadar sözde cumhuriyetlerin hiçbirisinde dışişleri bakanı ve savunma bakanı tayini yapılmamıştır. Federasyondan ayrılmak hakkı ise artık karikatürcülere bile enteresan gelmeyecek bir açık aldatmaca ve yalandır. " 168

iç üretim;

"Sovyet rejimi, insanları makineleştirmeye çalışmaktadır."

¹⁶⁹ "Moskova, biraz daha fazla ürün alabilmek için madalya dağıtmakta gerçekten çömert davranıyor. Ama, adına 'Sosyalist Halk Cumhuriyeti' dediği bir idarenin bir kardeş ülkeye, bir sanat filmi

(165) T.T. s. 281

(166) T.T. s. 57

(167) T.T. s. 250

(168) Doç.Dr. Ahat Andican, Komünizmin 70.Yılında Türkistan, Türk Edebiyatı Dergisi, S.168, s. 49

(169) T.T. s. 154

vermesini veya o ülkeden bir sanat filmi almasını, kayıtsız şartsız kendi iznine bağlıyor. Demek 'Tam demokratik ve de bağımsız özgür ha cumhuriyetleri'nin kaderi böyle" Yavuz Bülent Bâkiler'in "katı ve çağ dışı" bulduğu bu zihniyetin¹⁷⁰ temsilcileri insan psikolojisini de iyi bilmekte ve plânlarında da bunu gözardı etmemektedir. Sovyet radyo ve televizyonlarının can damarı olan iş ve üretim programlarında her şeyin "üretim" için olduğu fikri işlenmekte, "emek kahramanları"na "madalyalar" verilmektedir.¹⁷¹

Rus'un kurnazlığı iş ve üretim sahalarında kendi milletinden olmayanları kullanmalarını gerektirir. En pis, en ağır işleri Türkler üstlenirken, Rus "patron" olmanın sefasını sürer. Bu konuyla ilgili olarak, Yavuz Bülent Bâkiler'in kaldığı Özbek Mihmanhanası'ndaki bir gözlemini nakledebiliriz:

"Görüyorum ki burada çalışkan ve üretici olanlar Özbekler'dir. Tembel ve tüketici olanlar da Ruslar. Daha doğrusu, Ruslar ağır işlere sizleri koşmuşlar, patronluğu da kendilerine lâ-yık görmüşler."¹⁷²

Oradaki işçilerin Türkiye'dekilerden bir farkı yoktur. Yani "proleter" oldukları, üstün tutulmaları gerektiği halde, öyle özel haklara sahip değillerdir. Hatta Yavuz Bülent Bâkiler'in gördüğü bir câmi inşaatında çalışan işçilerin yaşları altmıştan aşağı değildir. Bu ihtiyar halleriyle taş sökerler ve bizde olduğu gibi "bir menâil üzerine koydukları üzüm ekmek" ile karın doyururlar.¹⁷³ Herkese ancak ihtiyacı kadar mal ve hizmet vermeyi bir prensip kabul ve ilân eden komünist bir sistemde, bir üst sınıf vardır ki, her türlü savurganlık, bunlara mübahtır. Devletin ve rejimin güçlü gösterilmesi gayretiyle, kapitalist ülkelerdeki savurganlığı bile aşan, çok zengin çok renkli sofralar hazırlanır. En büyük, en cömert, en zengin ülke Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği'dir intihai yaratılmaya çalışılır.¹⁷⁴

Bugünün Sovyet Rusya'sında şiddetli bir "mazi düşmanlığı" vardır. Sürekli Çarlık Rusya'sının "ezen, sömüren, öldüren

(170) T.T. s. 157,158

(171) T.T. s. 151

(172) T.T. s. 164

(173) T.T. s. 275

(174) T.T. s. 73

baskısı" söz konusu edilir. Kendi rejimleri gelmeden evvel "kul-
luk"varmış, "sömürge" varmış. Halbuki onlarla "sömürgecilik" bı-
rakılmış, "barış" ve "hürriyet" gelmiş. En nihayetinde Rusya bir
"huzur dünyası" (!) olmuş. Demekki yeni Rus idarecilerinin özel
zevklerinden biri de Çarlık dönemini hırpalamak!¹⁷⁵

Sovyetler'de "Türk"ten sonra en sevimsiz, en ürkütücü
kelime "faşizm"dir. "Almanya'nın kapkara gölgesi faşizm, Rusya-
da bütün ihanetlerden, bütün namussuzluklardan, bütün alçaklık-
lardan daha seviyesiz daha ürkütücü olan tek kelime galiba Fa-
şizm veya Almanya'dır" diyor Bâkiler. " Ruslar'da II. Dünya
Savaşı'nın üzerinden yirmi beş yıl geçmesine rağmen, hâlâ müt-
hiş bir Alman düşmanlığı vardır. Sovyetler'de "faşist" ve "fa-
şizm" kelimeleriyle beyni zonklayan Bâkiler :

"...Kulaklarımda en çok faşist kelimesi uğuldadı. Gör-
düm ki Moskova Müzelerine, muntazam guruplar halinde getirilen
sivil ve askerî öğrencilere, görevliler ağızlarını önce "faşist
Almanya" diye açıyorlar."¹⁷⁶ dedikten başka Ruslar'ın, Taşkent
Filim Festivali'ne götürdüğümüz "Almanya Acı Vatan" isimli fil-
min adını değiştirmek istemeleri, onu bu isimle vizyona sokama-
yacaklarını belirtmelerini de bu düşmanlığa bağlar.¹⁷⁷

Yavuz Bülent Bâkiler'in Rusya'yla ilgili dikkatleri ol-
dukça teferruatlıdır. Karaborsa, etin azlığı, yirmi dokuz metre
karelik evler¹⁷⁸ v.s. Fakat, Bâkiler'in, orada her gördüğünü,
her duyduğunu da yazamadığını biliyoruz. "Türkistan'ı gören o-
rada Rus'un katıyen vacımayan, aman vermeyen katı yapısına şa-
hit olan" Bâkiler, her şeyi net olarak açıklayamadığını ifâde
etse de söyledikleri kadarı okuyanları fazlasıyla bilgi sahibi
yapacak mahiyettedir. Tabii ki Türkistan, Rusya'nın değil de
bir başka ülkenin sömürgesi olsaydı durum daha değişik olurdu.¹⁷⁹

Bâkiler'in Samsun Türk Ocağı adına verdiği bir konfe-
ransında dediği gibi; "Komünizm iktisadî bir sistem değil, bir
Rus emperyalizmidir, Rus milliyetçiliğidir." ve "Bizim değer-
lerimizin kayıtsız şartsız düşmanıdır."¹⁸⁰ Bunun için bir Türk'-

(175) T.T. s. 267, 268, 269

(176) T.T. s. 172

(177) T.T. s. 173, 174

(178) T.T. s. 38, 125, 66

(179) T.T. s. 285

(180) 17 Nisan 1988 tarihli konferansından...

ün Sovyet emperyalizmine evet demesi için çıldırması lâzımdır. Bir gün, Sovyet tanklarının, Macaristan'a veya Çekoslavakya'ya girdiği gibi Türkiye'ye de girmesini istemiyorsak¹⁸¹ yukarıda anlatılanları bilmek zorundayız. Zaten Bâkiler'in Türkistan Türkistan'ı kaleme almasının sebeplerinden biri de budur.

cc) Milletler-Yugoslavlilar

Sırpça "yugo" güney, Yugoslavya da "Güney Slavlar ülkesi" mânâsına gelir. Birbirinden oldukça farklı altı cumhuriyetten oluşan Yugoslavya'da en çok Türklük izi taşıyan cumhuriyet Makedonya'dır. Başkenti Üsküp olan Makedonya'nın 1919'da nüfusunun % 70'ini Türkler oluştururken diğer etnik unsur da Arnavutlardır.¹⁸² Bâkiler'in bu ülke ilgili gözlemleri, Makedonya Cumhuriyeti'nin güneyinde bulunan Struga şehrinde yapılan "Şiir Akşamları" dolayısıyla¹⁸³

"Demek şimdi ben, bir zamanlar, Balkan komitacılarının kana buladığı Makedonya topraklarına gideceğim. İsyan, kan, ölüm ve şiir... Ne büyük tezat. Orada yeni MAGDA'lar göreceğim. Yeni Boris'lerin hikâyeleriyle kavrulacağım."¹⁸⁴

Ülkeden hareketle, mekândan aldığı intibalarla Yugoslavları tanıtır bize Bâkiler. Sosyalist bir ülke olan Yugoslavya'da "bir burjuva gururu ve kibriyle gülümseyen" binalar gören Bâkiler, bu lükse hayret eder gibidir.¹⁸⁵ Ne de olsa bir sosyalist ülke(olan Yugoslavya'da)de bulunduğu farkındadır."Bakın sosyalist bir ülke olan Yugoslavya'da da herkesin deniz motoru yok. Binlerce özel otomobil var ama herkesin otomobili yok?"¹⁸⁶ Konuya önce rejim ve insanların hayat tarzını karşılaştırarak yaklaşan Bâkiler, zaman zaman şaşkınlığa düşmekten kendini alamaz. Onu en çok şaşkınlığa düşüren şey ise bazı tekkelerimizin hâlâ açık tutulması olur.¹⁸⁷ Bâkiler, bir zamanlar yerleşip vatan tuttuğumuz, fakat bugün elimizden çıkmış bulunan bu tepreklarda milletimizin kültür ve medeniyet değerlerine ait bir-

(181) Ü.K. s. 83

(182) Adile Ayda, Yugoslavya'da Türklük, Türk Edebiyata Dergisi S. 118, s. 19

(183) Ü.K. s. 5

(184) Ü.K. s. 6

(185) Ü.K. s. 7

(186) Ü.K. s. 11

(187) Ü.K. s. 93

çok şeyleri görmüş ve görüntülemiştir. Câmiler, türbeler, tek keler, hanlar, hamamlar... Bunların Yugoslavya'da korunmuş olması onların, Ruslardan daha kötü olmadıklarını gösterir. Fakat orada da bilhassa yıkılan, yok edilen değerlerimiz yok değildir.¹⁸⁸

Yugoslavlar, orada bulunan Türkleri Bulgaristan ve Yunanistan'da olduğu gibi bir çelik kısıkaç içine almamışlardır.¹⁸⁹ "Şimdi ben burada memnuniyetle görüyorum ki, benim milletim Anadolu dışında, en rahat ve en hür şekilde Yugoslavya'da yaşıyor."¹⁹⁰ Çünkü, Yugoslavlar cesur liderleri T i t o sayesinde Sovyet emperyalizminden kurtulmuşlardır.¹⁹¹

Rusya çizgisinden ayrılan Yugoslavya artık daha aydınlık, daha güvenilirdir. Yugoslavlar kapitalizm fobisinden kurtulmuşlardır, Marsizme ters olsa da özel mülkiyet vardır ve özel sektörün millî hasılaya katkısı % 20 nisbetindedir. Ticaret büyük ölçüde devletin elindeyse de sermayesi olanlara dükkan açma imkânları sağlanmıştır.¹⁹² Bunların yanında "fabrikalar işçilerindir" diye slogan, bir bayrak gibi dalgalandırıldığı halde, fabrikaların tapu kaydında hiçbir işçinin malik sıfatıyla adı geçmez.¹⁹³ İşçi meclisleri, yönetim komiteleri vardır ama, "bir jüri"nin tavsiyesine uymak zorundadır ve bu jüri de Yugoslavya Komünist Partisi tarafından tespit edilir. İşçinin grev hakkı da yoktur. Orada da yöneticinin mersedesi var, işçilerin yoktur. Seçime katılan da yalnız Komünist Partisi'dir.¹⁹⁴ Yani Yugoslavların seçme şansı yoktur, ellerinden alınmıştır.

Yugoslavlar, hemen her şehre, güzel kültür merkezleri açmışlardır.¹⁹⁵ Yugoslav gençleri çalışkanlığıyla çıplak bir dağı mükemmel bir orman haline getirmişlerdir.¹⁹⁶ Fakat aynı Yugoslav gençleri "materyalist ahlâk felsefesi"nin ağına düşmüştür. "Sarışın ve esmer Yugoslav kızlarının gümrâh ve uzun saçları, sevgililerinin kollarından gecenin karanlığına, ba-

(188) Ü.K. s. 104-86

(189) Ü.K. s. 109

(190) Ü.K. s. 108

(191) Ü.K. s. 82

(192) Ü.K. s. 166-167

(193) Ü.K. s. 169-170

(194) Ü.K. s. 170-174

(195) Ü.K. s. 52

(196) Ü.K. s. 62

tının materyalist ahlâk felsefesinin iflâs bayrakları gibi ini-yordu..."¹⁹⁷

Yugoslavlının milliyetçiliğine dair şu örnek yeterli olur sanırız: Sultan Murad'ı öldüren Miloş için, Sultan Murad'ın türbesinin tam karşısına on beş metre yüksekliğinde taştan bir âbide yapmışlar. Bu âbidenin bir yüzünde de lânetleme kitâbesi vardır."Kosova'da, Sultan Murad'ı kahramanca şehid eden Miloş'a asker olarak katılmayanlara, Miloş'un kuvvetlerine yiyecek vermeyenlere, buğday saklayanlara ve savaş alanından korkup kaçanlara v.s. lânetler, yağdıran öfkeli kitâbe "¹⁹⁸

Yavuz Bülent Bâkiler'in görüşüp konuştuğu birçok Yugoslav'ın ve Yugoslavya'daki Türklerin "bizim ilgisizliğimiz", kayıtsızlığımız" üzerine, soydaşlarımızı inkâr derecesinde ihmal ettiğimizi onların eğitimleriyle ilgili hiçbir faaliyetimizin, çabamızın bulunmadığını ifâde edebilmeleri¹⁹⁹ ne kadar dikkat çekicidir. Unutmayalım ki, Rusya'daki Türkler bunu da söylemiyor, isteyemiyor. Sadece yarım yamalak bir sevgi gösterisinden ileri geçemiyorlar...!

dd) Diğer Milletler:

Yavuz Bülent Bâkiler'in eserlerinde kendilerinden söz edilen milletler -Ruslar ve Yugoslavlar'dan başka- Bulgarlar, İranlılar, Çinliler, Afganlar²⁰⁰ Iraklılar, Araplar, Afrikalı siyahîler, İngilizler, Fransızlar, İtalyanlar,²⁰¹ Yahudiler,²⁰² dir. Fakat bunların bahsedilme sebepleri ortak, bahsedilme nisbetleri farklı farklıdır denilebilir.

Milletlerin "Türk'e düşman" olma gibi ortak bir özelliği vardır. İmkânları dahilinde Türklere kan kusturmaktadırlar. Kendisinden en çok bahsedilen milletler ise bugünün şartlarında Türk'e -bir kısmına- hâkim durumunda olmaları itibariyle ele alınırlar.

Yunanlı, Bulgar, Güney komşumuz Irak, sınırları içinde bulunan Türk soydaşlarımıza "yontma taş devrini hatırlatan bir

(197) Ü.K. s. 74

(198) Ü.K. s. 115

(199) Ü.K. s. 105-107

(200) T.T. s. 242

(201) T.T. s. 287

(202) T.T. s. 226-227

zulme" maruz kalmaktadır. Mao, Doğu Türkistan'ın ismini "Sinkiyag" olarak değiştirmiş²⁰³ Onun devrinde Uygurlar'a ve diğer Türkler'e tam anlamıyla kan kusturulmuştur.²⁰⁴

Milletlerle ilgili olarak, Yavuz Büyent Bâkiler'in ifade ettiği ve bizzat şahit olduğu gerçekler bizi şu neticeye götürür: Dünya üzerinde insaniyet, insan hakları adına ne söyleniyorsa yalandır. Veya "T Ü R K" söz konusu olduğu zaman bütün dünya düşman kesilmektedir. Fakat bu sonuca rağmen, Türk'e hakkını teslim edenler de vardır. Türklük ve Müslümanlığı birbirinden ayırmayanlar da vardır.

"- Sen Türk ! Ben Arnavut ! Allah bir ! Kitap bir !
Peygamber bir ! Osmanlı muhteşem ! Eşhedü en lâ ilâhe illallah!
Ve eşhedü en lâ ilâhe illallah ! Ve eşhedü en ne Muhammeden ab-
dühü ve resulühü ! " ²⁰⁵

b) Vatan, Yurt, Özyurt, Anayurt :

"O tezek topladığım kırlar, yaylalar...
Başına oturduğum, ekmek yediğim tandır
Türkiyem, Anayurdum, sebebim, çarem
Taşına toprağına vurgunluğum bundandır." (S-62)

Var oluş sebebimiz vatan toprağı ile ilgili isimlendirmeler "Türkiyem, Türkistan, Anayurt, Özyurt, Yurt, Vatan" kelimeleriyle ve gizli bir "Turan" ifâdesiyle verilirken, vatan ve coğrafya; vatan ve medeniyet; vatan ve tarih; vatan ve millet; kavramları üzerinde derinleşir Bâkiler. Ve her satırında, mısraında, vatan ile ilgili his ve fikirler birbirinden hiç ayrılmamacasına kenetlenmiştir. O, tarihimize, milletimize, vatanımıza, medeniyetimize Yahya Kemal gözü ve gönlüyle bakılmasını ister.²⁰⁶

Yahya Kemal'in "Vatan cihandan ibarettir itikadımca"

(203) Ü.K. s. 108

(204) T.T. s. 82

(205) Ü.K. s. 34

(206) Bâkiler, Yahya Kemal Aydınlığımız, Türk Edebiyatı Dergisi S.134, s. 40

sözünü benimseyen Bâkiler: " 'Dili bir, gönlü bin, imanı bir, insan yığını',²⁰⁷ 1071 yılından beri Anadolu'yu yeni bir vatan yapmıştır. Anadolu; toprağın altında yatan şehidleriyle, toprağın üstünde yaşayan evlâdlarıyla, onların ebedî eserleriyle artık bir coğrafya olmaktan çıkmış, vatan kutsiyetine bürünmüştür."²⁰⁸ der.

Demek ki, vatan alelâde bir toprak parçası değil; ona hususiyetlerini veren ve coğrafya olmaktan çıkararak ise üzerinde ve altında yaşayanlardır. "Dilimizin, tarihimizin ve aydınlık medeniyetimizin filizlendiği; boy vindiği ve muhteşem mucizeler meydana getirdiği mübarek topraklar"²⁰⁹ Yavuz Bülent Bâkiler'e göre Türkiye (artı) eski Türk yurlarıdır. Eski Türk yurtları demesinin sebebi, o toprakların bugünkü siyasî sınırlarımız dışında kalmasıdır.

"Vatan olmasına vatan Anadolucasına

Ama vatan haritamda yok yeri " (D-45)

Buna rağmen; "Benim dilimin konuşulduğu, benim kültürümün konuşulduğu her yeri aziz yurdumdan bir parça biliyorum."²¹⁰ der. Hal böyle olunca coğrafya genişliyor, genişliyor; "...bütün Orta Asya ezanların en güzelleriyle noksansız TÜRKİSTAN" oluyor.²¹¹

Yavuz Bülent Bâkiler'in millet anlayışında olduğu gibi vatan fikrinde de "kültür" birinci sırada gelme özelliğini koruyor. Toprak, millî kültürün izlerini taşıdığı için vatanlaşıyor. Üzerindeki câmilere, medreselere, türbelerine, hanlarına, hamamlarına, ve sair eserleriyle bir milletin mührünü taşıyan toprakların üzerinde konuşulan dil, yaşayan insanlarda millet şuuru var oldukça o toprak maddî özelliğini kaybedip vatanlaşıyor. Fakat, bütün bunlar olduğu halde, "bayrak" dalgalandırılmaz da olabilir. Bu sefer de şair gönlü memleketim demekten vazgeçemiyor, "bayraksız memleketim" diyor.²¹²

(207) Yahya Kemal, Kendi Gök Kubbe, Yahya Kemal Enstitüsü Yayınları, İstanbul 1974, s. 11

(208) Bâkiler, Yahya Kemal Aydınlığımız, Türk Edebiyatı Dergisi S. 134, s. 40

(209) T.T. s. 5

(210) T.T. s. 44

(211) T.T. s. 108

(212) Y-61

"Özyurdumu çarmlıha germişler kırk yerinden

Bin yıl geçse unutmam acımın üzerinden " (S-52)

diyor; "Bir çınardan kopup savrulan yapraklar"²¹² diyor ve asla vazgeçmiyor. Taşkent'te gezerken kendini hiç de yabancı hissetmeyen, kendini evinde, vatanında sanan²¹³ insanın bunlardan vazgeçmesi de mümkün değildir.

"Hep kendime susadım tuğralı çeşmelerde

Kosova Meydanını doğıştıım adım adım

Murad Hüdavendigâr'ı yattığı yerde

Öptüm toprağı, doymadım. " (S-55)

Hayvanlar bile kendi toprağından uzak yaşayamazken insan vatanından kaçır mı? ²¹⁴ Ümidini keser mi?

"Bir gün bir ses duyulur, gülümser Hilâl

Vatan ocağıımızın ışığı kararmadan." (S-57)

"Sapına kadar müslüman, sapına kadar Türk" olan diyardan, "dedelerimizin gençliğinde at oynattığı topraklardan" bugün uzak kalmışsak, oraları "esim insanlar diyarı"²¹⁵ haline gelmiş; "Uzaklarda kalan sevgili güzelliğı ve hasreti"²¹⁶ ile Yavuz Bülent Bâkiler'in gönlüne bismillahlarla yazılmış ve O'na bu vatan parçaları için yeminler ettirmiştir:

"Geçen zaman üstüne dökülen kan üstüne

Kılıç-kalkan üstüne

Ve ağzı köpüren yeleli atlar üstüne

Benim bir yeminim var

Azerbaycan yüreğimde bir şahdamardır." (S-51)

Vatanının sevdalısı olan insan, Yavuz Bülent Bâkiler'e göre; kaybedilen toprakların acısını hisseder,²¹⁷ Kırım'ın öldüren feryadını duyar, Kırım'da söylenen "kanlı ağıt" acısıyla, Kırım topraklarına yeniden "T ü r k" adını yazmaya²¹⁸ yemin eder, Üsküp'te gezerken bir komşu mahalleyi dolaşmanın huzurunu duymayı²¹⁹ Türkistan toprağına bir komşu bahçesine uzanır

(212) S-49

(213) T.T. s. 96

(214) T.T. s. 122

(215) Y-61

(216) T.T. s. 5

(217) S-55

(218) D-48

(219) Ü.K. s. 64

gibi huzurla uzanmayı özler²²⁰ ve arzu eder. O gün gelince, binlerce yıllık "kara sevda"nın vuslatı gerçekleşmiş olacak,²²¹ o da T u r a n. Bu arzunun mütecaviz ve müstevlî yönü yoktur. Çünkü söz konusu edilen topraklarda, bugün hâlâ bizim insanımız, bizim kültür ve medeniyetimizin izleri yaşamaktadır.

Yahya Kemal : "Vatan hiçbir zaman bir nazariye değil, bir topraktır. Toprak cedlerin mezarıdır. Câmilerin kurulduğu yerdir. Sanayi-i nefise namına ne yapılmışsa onun sergisidir."

"Vatanı meselâ şînhârlar beşiği diye tanıtmak eksiktir. Vatanın adını söylemelidir: Vatan İstanbul'dur, Üsküp'tür, Trabzon'dur, Yozgat'tır, Ankara'dır ve bunların içinde sayılamayacak kadar hatıralar vardır."²²² diyor.

Yavuz Bülent Bâkiler de Yahya Kemal'in söz konusu ettiği "sanayi-i nefise"yi "câmilere" ve vatanın adını söylemiştir. Vatan : Ulu Türkistan'dır, Kadırgan ufuklarından²²³ başlar Taşkent, Buhara, Urumçi,²²⁴ olur, Azerbaycan²²⁵ olur, Türkiye²²⁶, Anadolu²²⁷ olur, Balkanlara uzanır Üsküp²²⁸ olur, Kalkandelen olur.... Büyür büyür... Ve vatan, tarihiyle, coğrafyasıyla, üzerindeki âbidelerle, Osman Batur'la, Horasan erleriyle,²²⁹ Anar'la, Bahtiyar'la, Şahmar'la, Oğuz ile Yunus ile²³⁰ Kırımli Sinan ile²³¹ şenlenir, yiğitleşir; gelmiş geçmiş hükümdarları, âlimleri, şeyhleriyle yücelir.

Ve yurdumuz her haliyle bağlılığa, kabullenişe lâayık olur. Adına elpençe divan durulur, ilâhi olur, ülkü olur, kara sevda olur...²³²

"Bu yurt bizim yurdumuzdur güzeli çirkiniyle
Bir yanda karanfil, bir yanda tezek
Bizimdir Beytüşşebab, Körtuzla, Çemişkezek
Anadolu sadece İstanbul, İzmir değil. " (S-28)

(220) S-53

(221) T.T. s. 108

(222) Doğumunun 100.Yılında Yahya Kemal, Marmara Üniversitesi Yay. Fen-Edebiyat Fakültesi Yay. Nu:1 İstanbul 1984 s. 130

(223) S-52

(224) S-53

(225) S-50, 51, 48, 49

(226) S-62

(227) S-26, 27, 28, 29

(228) S-54

(229) S-53

(230) S-51

(231) S-21

(232) S-48

c) Kültür :

Ne olup ne olmadığı hususunda çok durulmuş, çok söylenmiş, çok yazılmış bir konu: kültür. Çokça da tarif edilmeye çalışılmış, belki yüzü aşkın bir tarif silsilesi var. Bizde kültür üzerine ilk düşünen ve tarif edenlerden biri Ziya Gökalp. O, kültürü "hars ve tehzi" olarak tabir etmiş açıklamış: "Hars, halkın an'anelerinden, teamüllerinden, örflerinden, şifahî veya yazılmış edebiyatından, lisanından, musikîsinden, dininden, ahlâkından, bedîî ve iktisadî mahsullerinden ibarettir." Hars millîdir, tehzi beynelmileldir,²³³ demiş.

Mümtaz Turhan, O'ndan çok sonra, kendinden evvel yapılmış kültür tariflerini de dikkate alarak, tenkit ederek kültür hakkında umumî mütalâa ve izahlardan sonra şöyle bir tarif geliştirmiş: "Kültür, bir cemiyetin sahip olduğu maddî ve manevî kıymetlerden teşekkül eden öyle bir bütüdür ki, cemiyet içinde mevcut her nev'i bilgiyi, alâkaları, itiyatları, kıymet ölçülerini, umumî atitüt, görüş ve zihniyet ile her nev'i davranış şekillerini içine alır. Bütün bunlar birlikte, o cemiyet mensuplarının ekserisinde müşterek olan ve onu diğer cemiyetlerden ayırt eden hususî bir hayat tarzı temin eder."²³⁴

Yavuz Bülent Bâkiler, kültürün ne olduğu meselesinde değil, neye yaradığı meselesinde fikirlerini söylemiştir daha çok. O, kültürü Türkistan Türkistan isimli eserinde şöyle tarif eder: "Kültür değerleri; yani bir milleti yaşatan, yücelten, maddî ve manevî zenginlikler kaynağı! Din, dil, tarih şuuru, güzel sanatlar, vatan, gelenek ve görenekler manzumesi."²³⁵

Kültür, millet hayatımızın vazgeçilmez unsuru, "şahdamadı"dır.²³⁶ Onsuz, hür ve müstakil yaşamamız mümkün değildir, o olmasa birlik de dirlik de olmaz der ve kültürümüzü nasıl koruyacağız konularına girer Bâkiler. Kültürü, sadece "okumak yaz-

(233) Ziya Gökalp, Türkçülüğün Esasları, Varlık Yayınları, İstanbul 1968, s. 92

(234) Mümtaz Turhan, Kültür Değişmeleri, Marmara Üniversitesi Yayınları İstanbul 1987, s. 48.

(235) T.T. s. 166

(236) T.T. s. 25, 21

mak" veya bir yüksek okuldan "diploma almak" şeklinde yorumlan-
 yanlara çatar.²³⁷ Kültür ve kitap arasındaki ilgiye temas eder
 ve Sovyetleri örnek gösterir bize: Sovyetler'de kitap fiyatları
 bize göre çok ucuz "çünkü Bus idarecileri kültürün bir millet
 hayatındaki önemini bilen, akıllı insanlar"dır.²³⁸

aa) Millî Kültür, Millî Birlik

Kültür, milletin fertelerinin müşterek noktası olduğuna göre millî birlik de ancak onunla tesis edilecektir. Millî birlik var olduğu müddetçe istiklâlimizi muhafaza edebiliriz, zaten asıl mesele de budur.: İstiklâlimizin, cumhuriyetimizin korunması ve devamı.²³⁹ "Anadolu'da hür ve müstakil kalabilmemiz, bu zengin kültür kaynaklarımızı tespit etmemize, yaşamamıza ve yaşatmamıza bağlı"²⁴⁰ Kültür değerlerine sahip çıkan milletler, ilim ve teknik yardımıyla güçlü ordular kurabilir, istiklâllerini muhafaza edebilirler.²⁴¹

Yavuz Bülent Bâkiler, kültürün ve sevginin millet hayatındaki yapıcı, yaratıcı, kurtarıcı gücünü bilerek konulara da hep bu açıdan bakar.²⁴² Bâkiler'e göre; Millet iktisadî imkânlar yanında millî kültür ile ayakta kalır;

Bozulmamış kültürler medenîyetleri dağıtıp, mağlup eder;

Siyasî istiklâl kaybedilse de kültür onları derler, toparlar, istiklâle kavuşturur;

İktisadî imkânlar bulunsa da kültür olmadığı için siyasî istiklâl kaybedilebilir;-Lübnan gibi-

Bütün bunlar için "bilmeye, sevmeye, bilerek ve seve- rek yaşamaya su kadar, ekme kadar ihtiyacımız var."²⁴³

bb) Kültür Davamız ve Millî Kültür Buhranı

Kültür davamızı tam manasıyla kucaklamamız millî kül-

-
- (237) T.T. s. 178
 (238) T.T. s. 204
 (239) T.T. s. 177, 25
 (240) T.T. s. 19
 (241) T.T. s. 292
 (242) T.T. s. 14
 (243) T.T. s. 22, 23

türümüzün mayalandığı yerleri, "Türkistan"ı ve "Azerbaycan"ı bilerek severek mümkün olacaktır. Dilimizin, tarihimizin, destanlarımızın, sanatımızın, inançlarımızın, geleneklerimizin, oyunlarımızın... kaynaklarını sadece Anadolu'da aramak yarım kalmaktır.²⁴⁴ Cumhuriyetimizi, gerçekten "kanla-irfanla" kurduğumuza inanıyorsak, kültürümüzün hâlâ en güzel ve en canlı kaynağı olan o toprakları da çok iyi tanımak ve sevmek mecburiyetindediriz.²⁴⁵

Yavuz Bülent Bâkiler, Türkiye dışındaki soydaşlarımızı bilmeyen ve en soylu duygularla sevmeyen, kültür kaynaklarımızı araştırıp incelemeyenleri "aslını yitirmiş haramzâdeler"e benzeter. Köksüz ve yarım yarım... Çünkü, tarihimizi ve kültürümüzü bilmek ve sevmek meselenin özüdür, varlığımızı ancak kendi kültür değerlerimizle koruyabiliriz.²⁴⁶ Fakat, maalesef, bu soylu duygulardan mahrum olanlar, kafası ve kalbi açlar da vardır; böyleleri :

"Bir şey anlatılsa Anadolu'dan

Değişir birden yüzü

Melodiler yarım kalır dudaklarda

Ne oyunumuzu sever, ne türkümüzü" (D-26)

Millî kültürden, millî şuardan uzak kişilerin bulunmasını da utanarak, öğrenerek şöyle açıklar Bâkiler:

"Bir yakamız cehaletin elinde, bir yakamız yabancı ideolojilerin. Sürüklendiğimiz uçurumun dibinde millî kültür buhranımızın canavar ağzı bizim için açılmış."²⁴⁷ Cehaletimize, dış kaynaklı ideolojilerin fitne tohumları da eklenince millî kültürümüzden kopmaya başlamışız. Bir de "Batılı bir ortama ait olmak" özlemiyle çalışıp kendimizi Batının suçlayan, aşağılayan ifadeleriyle çarşıya çivilemeye, soyumuzun çeşitli ülkelerdeki uzantısını ihmal ve inkâr etmeye, gözlerimize kendi ellerimizle mil çekmeye başlamışız.²⁴⁸

(244) T.T. s. 14

(245) T.T? s. 25

(246) T.T. s. 19

(247) Ü.K. s. 130

(248) Ü.K. s. 146

"Bazı davalarımızı bir Üsküp Türk'ü kadar olsun bilmek Türkiye dışında resmî bir görevde bulunduğumuz halde Türkiye'yi lânetlemek, birtakım gerçekleri tersyüz ederek kendi kendimize sövmek millî bir kültür buhranı içinde çirpinmanın bir ifâdesi değilse nedir acaba?"²⁴⁹ "Bugün, çekildiğimiz topraklarda yaşayan kendi soydaşlarımıza bile millî kültürümüzden hiçbir şey vermememize, duyurmamıza rağmen 'Osmanlı Muhteşem' fikrini gönüllere işleyen ecdadımızın aziz ruhları"²⁵⁰ Türkiye dışındaki millî kültürümüze hayran insanlara tek bir kitap, tek bir dergi bile yollayamayışımızdan²⁵¹ ızdırıp duyacaktır. Halbuki, Rus devlet adamları hem kendi vatanlarında, hem de yabancı ülkelerde ciddi bir kültür politikasına uygulamaktadır. Ruslar, Türkistan Türklüğünü kendi kültür potasında eritmek için Rusçayı ortak bir dil haline getirip, Rus kültürünü çeşitli özellikleriyle Türkistan'a hâkim kılmak için her fırsatı ve imkânı değerlendirmekte²⁵² iken biz de "üzerinde tam 550 yıl, insanca yaşadığımız topraklarda, şimdi Türkiye'nin aç sefil, perişan, yoksul bir ülke olduğunu duyurmak için şehvetle çirpanan"²⁵³ "tasını başka çevrelerden doldurmuş" ruhsuz zihniyetler çabalamaktadır. Bâkiler bu tip insanlara "Anadolu Gerçeği" isimli şiirinde şöyle seslenir:

"Kılığın kıyafetin sarmadı beni
Söylediğin türküler bizim türkümüz değil
Başka çeşmelerden doldurmuşsun tasını
Yüreğinde nakış ,ek, acı yok bizden
Bulutlar rahmetini kesmeden yavaş yavaş
İnsanlar selâmını esirgemedi
Savaş git içimizden."

(D-14)

(249) Ü.K. s. 146

(250) Ü.K. s. 35

(251) Ü.K. s. 37

(252) T.T. s. 176, 177

(253) Ü.K. s. 30

d) Eğitim

Yavuz Bülent Bâkiler'in eserlerinde "eğitim" konusu kültürle içiçe ele alınır. Eğitim ve kültürün birleştiği bir nokta vardır ki, o da "millî" olma hususiyetidir. Bu millîlik vasfıyla işlenen eğitim konusu gayet şumüllü ele alınır. Eğitimimiz nasıl olmalı, neleri ihtiva etmeli? Eğitim felsefemiz veya eğitim politikamız...

"Her şeyin zıddıyla bilineceği" gerçeğinden hareketle veya zıtlıkların anlatıma kattığı çarpıcılık ile eğitim meselemiz "cehalet" ile birlikte işlenmiştir. Bilgisizliğin, cehaletin cinneti ve neticeleri bu bölümün konusunu oluşturuyor. "Kataran gibi cehalet"ten ancak ilim sayesinde kurtulacağımız, "ilimden irfandan koptuğumuz, cehaletin pençesine düştüğümüz" zaman bizi bekleyen âkibet...

"Pençelemiş beynimizi amansız bir cehalet
Tutmuş nur ufkumuzu boylu boyunca zulmet
Bir kan gölü ortasında âdeta bütün memleket
Memleket zindansız günlere hasret. " (S-39)

İşte bu âkibetten kurtuluş için, Yavuz Bülent Bâkiler'in eserlerindeki tespitler, düşünme noktaları ve anahtarlar :

aa) Cehalet, Bilgisizlik, Taassup

"Üzerimizde oynanan oyunları, cehaletten kurtulmakla önleyebiliriz. Çağdaş medeniyet seviyesine ancak ilimle yükseliriz."²⁵³ diyen Bâkiler, önce babasının işi dolayısıyla değişik yerlerde bulunmuş, sonra kendi mesleği olan avukatlık dolayısıyla değişik insanlar tanımıştır.

"İnsanlar gördüm yine: hayın, cahil, asabi...

Taş devrini yaşayan bir kaba kuvvet." (D-15)

"Türkiye'de çok şeyler bilmemiz gereken bir konuda, hiçbir şey bilmiyoruz veya çok az şeylerden haberdarız."²⁵⁴ Bizi

(253) T.T. s. 294

(254) T.T. s. 14

Türkiye dışında yaşayan Türklerden uzak tutan şey de bizim bilgisizliğimiz derken, Bâkiler, eğitimin veya bilginin "millî şu-ura" dayanmasını , "millî kültür"ümüzden hız almasını istemektedir. Zira "millî kültürümüzün en büyük düşmanı cehalettir."²⁵⁵

Türkiye'nin çilesini çektiği zihniyet:"cehalet, taassup ve gaflet" üçlüsünden oluşur.²⁵⁶ Bu üçlünün milletimizi nedelesürüklediğini görmek için tarihe bakmak, bugünkü Türk âlemine bir göz atmak kâfidir. Misal mi? Türkistan."Koca Türkistan, cehaletin ve taassubun ateşinde kavruyla kavruyla kuruyup Rus'un kucağına düştü."²⁵⁷ Türkistan, ilimden irfandan koptuğu, cehaletin pençesine düştüğü için "hazin âkibeti"ne gömlek biçmiştir. İşte, Semerkant! Bir zamanlar ilmin merkezi olan ve ilim dünyasına büyük âlimler yetiştiren Semerkant, zamanla "hurafenin beşiği" olmuş. İşte "bir zamanlar dinin merkezi olan mübarek Buhara" cehaletin ve koyu bir taassubun koynuna soyunur soyunmaz işgale uğramış.²⁵⁸

Ve T ü r k i y e. Şairin "sebeğim, çarem" dediği "hasleti, kınalı türküsü"²⁵⁹ Türkiye, "düşmanlarımızı bile utandıracak" bir cehalet içinde,²⁶⁰ aydınımışların, yarı aydınların, aydınlıkta uyuyanların istilâsına uğramış durumdadır.

bb) Yarı Aydınlarımız

Milletlerin hayatına yön veren, geleceğini kuran yine o milletin içinden yetişenler olacaktır. Gelecek, nesillerin yetişme tarzlarıyla ve aldıkları zihniyetle şekillenecektir. O zihniyet de "eğitim sistemimiz"in, "eğitim felsefemiz"in mahsülü olacaktır. Yavuz Bülent Bâkiler'e göre, milletimizin ayakta kalması, kültür değerlerimize sahip çıkmakla mümkündür. Ve maalesef "Yeryüzünde, bilmekten, öğrenmekten, sevmekten, korkan nesiller yetiştiren bir sistem, bir zihniyet sadece bizde var." Hatta, "...Yeryüzünde kendi mazisine, kendi milletine, devletine düşman gençler yetiştiren, onları besleyen

(255) Ü.K. s. 129

(256) Bâkiler, İki Paşamız Bir Bakanımız, Bir Zihniyetimiz, Türk Edebiyatı Dergisi S. 161, s. 38-39

(257) T.T. s. 294

(258) T.t. s. 292

(259) S-62

(260) T.T. s. 295

palazlandıran tek ülke biziz..."²⁶¹

Bugün Türkiye'de "beyinleri bir bardak su gibi durgun ve dümdüz olan"²⁶² "yarı aydınlarımız"ın, "vitrin frenklerimiz"-in köksüzlüğü, ruhsuzluğu, inkârcılığı ve "bin yıllık cehaletten daha korkunç aşşağılık duygusu"²⁶³ varken, bu gelecek pek de parlak, aydınlık olmayacağına benzer.

Bizdeki okumuş yazmış takımımızın çok dikkat çekici özellikleri vardır. "...çok büyük kısmı sadece diploma sahibidir. Kupkuru bir diploma almış, okulunu bitirdikten sonra kitabın kâğını kapamıştır. Hatta zar-zor mezun olanlar, (Afrika tamamlarını utandıracak bir taassubun içine düşerek) kitaplarını yakmakla öfkelerini gidermeye çalışmışlardır. " Yüksek tahsil yaptığı halde "zır cahil" kalan kişilerin devletin yüksek makamlarına oturduğunu gören Bâkiler; yüksek tahsilden geçmiş veya belirli bir bilgi seviyesine ulaşmış "aydınlarımızı" ikiye ayırıyor:

"Bunların çok büyük bir kısmı milletimizin kültür değerlerinden uzaktırlar. Yani, milletimizi ayakta tutan maddî manevî değerlere karşı ilgisizdirler. İçlerinde kültür değerlerimize düşman olanlar da vardır. Dilimize düşman, dinimize düşman, tarihimize, geleneklerimize, vatan ve millet bütünlüğümüze düşman 'aydın geçinen cahillerimiz' vardır." İkinci kısım aydınlarımız, birincinin "çirkin, karanlık ve nasipsiz kalabalığı karşısında bütün kültür değerlerimize aşk derecesinde bağlı"dırlardır. "Bu aydınlar, bugünümüzün ve yarınımızın teminatıdır. Birinciler milletimizin, şanssızlığıdır, çilesidir, kamburudur. İkinci grupta olanlar ise milletimizin ümidi, istikbali ve var olma sebebidir."²⁶⁴

"Yeni aydın tipimiz"ın özelliklerinden biri de "uçurumu lafla doldurma gayreti"²⁶⁵ şairimizin başından geçen ve

(261) Yavuz Bülent Bâkiler'le Sohbet, Sur Dergisi, S.148, s.37

(262) T.T. s. 21

(263) Bâkiler, Yahya Kemal Aydınlığımız, Türk Edebiyatı Dergisi S. 134, s. 39

(264) Y.B. Bâkilerle Sohbet, Sur Dergisi, S. 148, s. 37

(265) Ü.K. s. 190

O'nu çileden çıkararak bir hadise: 1976 yılında Kültür Bakanlığı tarafından, Türkiye'yi temsilen Yugoslavya'nın Struga şehrinde yapılan Struga Şiir Akşamları'na gönderilen Yavuz Bülent Bâkiler, ta oralara kadar gitmişken, "Üsküp'te Türk Eserleri" isimli bir televizyon filmini Ankara Televizyonu için hazırlayacaktır. Uzun bir mesafe katederek gittikleri, Kosova Meydanını, Murad Hüdavendigâr'ın türbesini filme alacakları zaman kameraman "rahat bir gülümseme ile" yanında film olmadığını çekim yapamayacağını söyler. Ne aksilik kamera var, fakat film yok!²⁶⁶ Aynı kameraman şimdi orman haline getirilmiş olan "Evlâd-ı Fatihan" mezarlığını da "Yugoslavlara karşı ayıp olur" diye çekmek istemez. Mâkiler'in ısrarları da ikazları da açıklamaları da kameramanımızın "büyük hümanist"(!) duyguları karşısında neticesiz kalır.²⁶⁷ "İnsanlık ve barış uğruna Sultan Murad Türbesini, Kosova Ovasını, Miloş Anıtını, Evlâd-ı Fatihan Mezarlığının eski yerini filme alamamış"²⁶⁸lardır.

"Eğitim sistemimizin" ve "siyaset dünyamızın" yetiştirdiği kameraman ve onun gibileri..."Aydınlıkta uyuyanlar"dır. Yine Yavuz Bülent Bâkiler anlatıyor: "Kıbrıs'ta bir başka kameraman, Rumların resmen tuvalet haline getirdikleri bir mescidimizin rezilce çığnemen ve kirletilen kutsiyetini filme almamış" O'nu atlatmıştır. "İnce ve insancıl (!) yüreği, kardeş rum ve Yunan halklarına karşı, Türk milletinin bir tikslenme duymasına rıza göstermemiştir; Mescidin kirletilmesi önemli değildi. Önemli olan insanlıktı. Özgürlüktü. Bilimsel yaşandı ve de tüm Dünya halklarının faşizme karşı birleşmeleri idi..."²⁶⁹ O filmin çekilmesiyle dünya halklarına nasıl bir zarar geleceğini anlamamız mümkün değil tabii. Bilâkis, "tuvalet haline getirilmiş mescid" insanlık adına bir yüz karasıdır. İşte bunun idrakinde olmayan insanlarımız Biefra'da, Konga'da, Vietnam'da ölen insanlar için "ilericilik!", "Bilimsellik!" adına ağıtlar yakarlar da

(266) Ü.K. s. 116

(267) Ü.K. s. 117-118

(268) Ü.K. s. 119

(269) a.y.

Türkiye dışında yaşayan Türkleri bilmek, sevmek ve onlarla bir kültür ve gönül birliği içinde bulunmayı isteyenlere "macera" peşinde veya "faşist" damgası vururlar. ²⁷⁰

"Bizim Türkologlarımıza durmadan "ırkçı-Turancı" kaftanı biçmek, bizim aydınlarımızın (!) müzmin hastalığı olarak en az kırk yıldan beri devam ediyor"²⁷¹ Yine müzminleşmiş hastalıklarından bir diğeri de "Moskova Sanatına ve sanatçısına duyulan büyük hayranlık"²⁷²

Türk'e düşman olanları bile utandıracak bu gaflet ve cehalet örneği, yeryüzünde galiba sadece bize has garipliklerdendir. ²⁷³ Bizim yüzde yüz "Rus kafasıyla yaşayan"²⁷⁴, Türk'e düşman olanlarla, âdeta ağız birliği içinde bulunan bir kısım yazar-çizer takımımız²⁷⁵ soydaşlarını tanımayan "karanlık ve miskin kalabalığımız"²⁷⁶ milletimizin sırtında "kurkunc bir çile kamburu"²⁷⁷dur.

"Yabancılardan önce, böylesi aydınlarımızın beyinlerine gerçekleri bilme ve bildirme tohumlarını koymak lâzım."²⁷⁸ Dün, Balkan faciasından sonra "Karanlıkta uyananlar"ın bulunduğunu fakat, "onları uyandırmak için vatanın bir başka köşesinin kaybına göz yumamayız." der, Yavuz Bülent Bâkiler. ²⁷⁹

cc) Millî Eğitim Politikası

Yukarıda anlatılanlardan çıkaracağımız hüküm millî kültür eğitiminde yanlış yol tuttuğumuz ve bunu derhal düzeltmemiz gerektiğidir. "Tarih şuuru, dil zenginliği, din dünyası, gelenek ve görenek yapısı durmadan kemirilen bir millet" ayakta kalamaz. ²⁸⁰ Türk olmak istemeyen, Türk gibi yaşamayan, Türk gibi

(270) Ü.K. s. 130

(271) T.T. s. 18

(272) T.T. s. 146

(273) T.T. s. 21

(274) T.T. s. 287

(275) Ü.K. s. 144

(276) T.T. s. 18, 19

(277) Ü.K. s. 144

(278) Ü.K. s. 14

(279) Ü.K. s. 97

(280) Bâkiler, İki Paşamız Bir Bakanımız Bir Zihniyetimiz, Türk Edebiyatı Dergisi, S. 161, s. 39

düşünmeyen, Türk'ün aleyhine her yangına körükle koşan, aşağılık duygusu içinde çırpınan²⁸¹ sözde aydınlardan bu millet nasıl kurtulacaktır? Çözüm yolunu yine Bâkiler'den öğreniyoruz: "... bizim Devletimiz, bizim aydınımız, yeni nesillerin yetiştirilmesinde, millî eğitim politikasının tespitinde titiz davranmak, tarihimize, kültürümüze, insanımıza sahip çıkmak zorundadır."²⁸² Tarih ve kültürü oluşturan manzume milletin mukaddesleridir. Bir mukaddes varlık da insan. İnsanımıza sahip çıkacağız. Bu da, onu millî varlığına yakışır tarzda yönlendirme, aşağılık duygusundan kurtarmayla olacaktır. Bu noktaya gelince eğitim açılmayı bekleyen bir kilit olur. Zira eğitim insana yapılan yatırımdır. Kilidin açılması ve aydınlık bir dünyaya geçişin anahtarı da "millî eğitim politikamız"dadır.

"Bir yakamız cehaletin elinde, bir yakamız yabancı ideolojilerin. Sürüklendiğimiz uçurumun dibinde millî kültür buhranımızın canavar ağzı bizim için açılmış"²⁸³ Bu buhrandan çıkış için ihtiyacımız olan şey, varlığımızın da gayesi olan "Bilmek bildirmek, sevmek, sevdirmek"tir.²⁸⁴ Demek ki formül bu: Hem hissen hem fikren tatmin. Kur'an-ı Kerim:"Hiç bilenlerle bilmeyenler bir olur mu?" diye dikkatimizi çekiyor. H.z. Peygamber:"Haksızlık karşısında susan dilsiz şeytandır." diye bizi uyarıyor. ve en güzel öğüdünü veriyor:"Zorlaştırmayınız, kolaylaştırınız; nefret ettirmeyiniz, sevdiniz!"²⁸⁵

Reha Oğuz Türkkan'ın da belirttiği gibi "Akıl yolundan önce (yani millî kültürün bilgilerini aktarmadan, öğretmeden önce) hissetirmek, tadına vardırma, sevdirmek şarttır. Bu formül, modern psikolojinin insan 'motivasyon'u (yani hareket güdüsü) bahsinde ortaya çıkarttığı gerçeklere de uygundur. İnsan davranışları, bilgiden önce hisse dayanır, his sonradan akıl yoluyla da inanma 'kulp bulma' ihtiyacını duyar. Şu halde "bi-

(281) Ü.K. s. 146

(282) Ü.K. s. 129

(283) Ü.K. s. 130

(284) Ü.K. s. 129

(285) Suyudî, Cami'ü's-Sağir, Mısır 1954, 2/205

zi biz yapan" özelliklerimizi önce sevdirelim, sevelim, sonra, öğretelim.²⁸⁶ Yavuz Bülent Bâkiler'in de kanaati budur. Eğer sevdirebilseydik millî değerlerimize ve mukaddesatımıza bu derece taarruzlar olmazdı.

İstiklâl ve Cumhuriyetimizin pâyidâr kalabilmesi, okuyan, araştıran, bilen ve bildiğini ifâde edebilen bir gençliğe emanet edilmesine bağlıdır. Okumayan, öğrenmeyen, araştırmaktan kaçan, fakülte bitirdiği halde doğru dürüst bir dileğe bile yazamayan bir gençlik "Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünü" ortadan kaldırmayı amaçlayan görüş sahipleriyle mücadele de edemez.²⁸⁷

"Kitabı sevdirdiğimiz, okuyanları çoğalttığımız takdirde" başarı kendiliğinden gelecektir. Yavuz Bülent Bâkiler, Türkiye'de stadyumlarımızı dolduran sporseverlerimizin hiç olmazsa yarısı kadar bir miktarı kültür ve sanat çalışmalarımıza ayırmazsak sporda da istenilen hamlelerin yapılamayacağı"nı zira iyi sporcu ve iyi spor seyircisini de okuyan bilen şuurlu kişilerden oluştuğunu söyler.²⁸⁸

Bâkiler'in eksik ve yanlış bulduğu değerlendirme şekli aydınlarımızın ve siyasîlerimizin büyük bir kısmının meselelerimize "iktisadî açı"lardan bakması, Türkiye'de her yıl % 7 oranında bir kalkınma hızıyla her şeyin halledileceğini sanmalarıdır.²⁸⁹ Halbuki hemen her alanda hayatî önemi haiz meselemiz "eğitim" ve onun vasıtalarından olan "kitap" konusu vardır.

"Sosyal hayatın bütün olması", "eğitimin bütün ilimleri içine alması" bugün herkesin kabul ettiği bir gerçektir."Basın, yayın, tiyatro, sinema, spor ve turizm gibi her türlü sosyal faaliyetler eğitim hayatının bir parçasıdır."²⁹⁰ Samiha Ayverdi de "Millî Kültür Meseleleri ve Maarif Davamız" isimli eserinde; "İktisatta, ticarete, ziraatta, hukukta, teknikte, sanatta, ve millî müdafaada tek temel in maafif ve kültür oldu-

(286) Dr. Reha O. Türkkan, Türk'ü Sevmeyi Öğretmek, Millî Kültür Dergisi, C.II, S. 1, s. 70-71

(287) Bâkiler, Millî Eğitim Bakanı ile Mülakat, Türk Edebiyatı Dergisi, S.136, s. 11

(288) a.y. s. 13

(289) T.T. s. 21

(290) Seyit A. Arvasi, Türk-İslâm Ülküsü, C.I, Ocak Yayınları Ankara 1982, s. 369

ğu"na işaret eder.²⁹¹ Halbuki "Bugün Türkiye'de bir fikir -sa-
nat-edebiyat eserinin baskı sayısı o talama beş bindir. Otuz
yaşından yukarda olanları hiç kitap almıyor kabuletsek bile on
beş milyonluk dinamik bir varlık için, beşbin, on bin kitap
"dehşet verici bir kısırlılık' tezahürüdür. Facia açık ve kesin
şekilde ortadadır."²⁹²

Millî eğitim politikamızın muhtevasında millî birliği
tesis eden millî şuur, millî kültür, millî ekonomi, millî po-
litika bulunmadığı takdirde kendi kendine düşman nesil yetiştir-
mekten öte gidemeyecektir. Bunun için eğitimi tam mânâsıyla
millîleştirmek çocuklarımızı şuurlandırmak "Türk soyunun ka-
rakter yapısını aşılama" gerekmektedir."Böyle ideallere gönül
vermek, alevden bir gömlek giymek"²⁹³ demekse de "ırkçı-Turancı
yaftası "²⁹⁴ takılsa da, bu "ruh tümünü"nü ²⁹⁵ patlatmak mecbu-
riyetindeyiz.

Ayrıca Türkiye dışındaki soydaşlarımızın da eğitim ve
kültür meselelerinde onları yalnız, sahipsiz bırakmayıp, Tür-
kiye'de basılan kitap ve dergilerden devlet kanalıyla yolla-
malı, Devlet Tiyatrolarımız ve diğer sosyal faaliyetlerimizden
onların da nasibini ayırmalıyız.²⁹⁶

Eğitimimizi yapacağımız Türkçenin de lâyıkıyla kullanı-
labilmesi için, "dil şuru" da kazandırmalıyız insanlarımıza;

"Kuş diliyle yazmadı, konuşmadı Atatürk

Bir şeyler söylüyorsun yamyamlar gibi,

Çırlıçiplak dilinin bütün nasibi

Yalan yalan yalan : "

(S-59)

"Türkiye'nin iki yüz elli bin civarında birinci derece-
de ilim adamına, üç milyon civarında teknik elemana ihtiyacıvar"²⁹⁷

Eğitim politikamız yukarıdaki niteliklere sahip gerekli kad-
royu bir an evvel yetiştirebildiği vakit:

"Yeniden cemre gibi düşmek toprağa

Yeniden haram etmek gece gündüz uykuyu"(S-26)

ve"yeniden aydınlık, yeniden huzur", "yeniden ruhumuzu nakış na-

(291) Samiha Ayverdi, Millî Kültür Meseleleri ve Maarif Davamız
Kültür Bakanlığı Yay. İstanbul 1996, s.

(292) Bâkiler, M.E.G.veS.Bakanlıle Mülakat, Türk Edebiyatı Dergisi

(293) Bâkiler, (") Mülakat, a.d. S.144s.8

S.136, s.11

(294) T.T. s. 294-295

(295) Ü.K. s. 133-134

(296) Ü.K. s. 105-107

(297) T.T. s. 294, Samsun Türk Ocağı adına verdiği konferansından...

kış dokumak", "yeniden Türklüğ eğilmek", "yeniden Anadolu'yu fethetmek" mümkün olacaktır.

e) İdeolojiler

"Bizi Anadolu'da birbirimize düşman hale getiren, kardeşi kardeşe boğazlatan yüzde yüz yabancı kültür ve ideolojilerdir."²⁹⁸ diyor Yavuz Bülent Bâkiler. Bu sözleriyle, ithal ideolojilerin ve beraberinde getirdiği yabancı kültürlerin bizim için teşkil ettiği tehlikeyi açık açık ifade etmiştir. O, aynı milletin evlâdını birbirine kanlı bıçaklı eden ideolojileri ve bunların üzerimizdeki tesirlerini neticeleri ile birlikte anlatır.

Kültür ve millet bahislerinde de anlatıldığı gibi bir milleti bütün halinde tutan değerler ve bu değerler istikametine yaşanan bir hayak vardır. Hayat ve dünya görüşü. İdeoloji de bir dünya görüşü sunar. "... fertelerin şahsî hüviyetiyle sıkı sıkıya bağlı"; "insanın dünya tasavvurunda kıymetli bir yer işgal eden ve insanın müdafaa ve propaganda ettiği bir unsur"²⁹⁹ olan ideoloji millî bünyeye uymak zorundadır. Uymaması nasıl söz konusu edilebilir? Milleti bir arada tutan değerleri, kendine değer olarak benimsemeyen ideoloji, millî bünyeye çürütücü yönde tesir eder. Bu çürümenin ortaya çıkabilmesi için de evvelâ millî bünyeye sızan mikropların sıhhati bozması lâzımdır ki bu da bünye güçsüz düştüğü anlarda olabilecek bir haldir.

Milliyetçiler III. Büyük İlmî Kurultayı'nda, "Millî Örf ve Âde lerimiz" konulu tebliğinde Dr. Ümit Meriç, bizde ideolojilerin ortaya çıkışını şu sebebe bağlar: "İslâmî örf ve adetlerden doğan boşluğu Avrupa'dan gelen modalar ve ideolojiler doldurmaya başladı."³⁰⁰ İşte, o zaman, hâlâ var olan dünya görüşünü İslâmiyet'i savunanlarla, dışardan gelen ideolo-

(298) Ü.K. s. 129

(299) Kenneth Boulding, Yirminci Asrın Manası, Kalem Yayınları İstanbul 1980, Çeviren: Erol Güngör, s. 149-150

(300) Kültür ve Sanat, Boğaziçi Yayınları, İstanbul 1980, s.49

jiye sahip çıkanlar arasında düşmanlık tohumları atılmış oldu. Ve "bir kısım Türk aydınını vatanında garip duruma düşüren sebepler"³⁰¹ hep dış kaynaklıdır. Cemil Meriç'in ifâdesiyle; "izmler, idrakimize giydirilen deli gömlekleri. İtibarları menşelerinden geliyor. Hepsi de Avrupalı!"³⁰² Dr. Ümit Meriç ideolojiyi şöyle tarif ediyor: "İdeoloji ise, dinin dünyayı tanzim etmediği bir kıtada fertlere bir dünya görüşü sağlayan ve tıpkı moda gibi biri ötekini reddeden bir düşünce-eylem bütünüdür."³⁰³ "Biz, batılaşmak uğruna, sonu izm'le biten ve bize hep Avrupa'dan sokulan, bir takım görüşler uğruna birbirimize düşman haline"³⁰⁴ gelmişiz. Halbuki bizi hem inanç ve ibadet yönüyle hem de cemiyet ve dünya görüşüyle saran, çıkış yolları sağlayan en son din, dinimiz İslâmiyet vardır.

Bâkiler'in eserlerinde bahsedilen, tenkidi yapılan, benimsenen ve benimsenmeyen ideolojiler şunlardır:

aa) Kapitalizm

Çağımızın Batı toplumlarının gelişmelerinin sonucunda verdiği meyve olan kapitalizm, başlangıçta ağır, 18. asırda hızlanmış, 20. asrın başında sistem olarak şeklini ve bütünlüğünü kurmuştur. Bu sistemin özü "mübadele"dir ve "kâr" esasına dayanır. Sistemin karakteri "iktisadî serbestî rejimi"dir Kapitalist sistemin kültür özünü ise Hristiyanlık oluşturur.³⁰⁵

Yavuz Bülent Bâkiler, kapitalizmin bugünkü görünüşü üzerinde durarak şunları söylüyor:

"... Şimdi dünyanın hangi bölgesinde 18. yüzyıl kapitalizmi hüküm sürüyor? Bütün kapitalist ülkelerde, devlet, artık iktisadî hayatın tam ortasına bağdaş kurup oturmuştur. Kapitalist ülkelerde kayıtsız şartsız bir mülkiyet hakkı yok artık. Devlet, vatandaşın sosyal güvenliğini sağlamak gayretindedir. İşçi teşekkülleri toplu sözleşmelerle, grevlerle, ücretlerin tespitinde büyük hak sahibi. Üretimde, tüketimde, istihdamda

(301) Ü.K. s. 50

(302) a.y.

(303) Kültür ve Sanat, Boğaziçi Yayınları, İstanbul 1980, s.49

(304) Ü.K. s. 50-51

(305) Br.A.Oktay Güner, Millî Model ve Kültür Yapımız, Töre Der- qisi, S, 44, s. 6-7

ve millî gelirin dağılımında devlet, kapitalist sisteme insanî değerler kazandırmış. 'Bırakın yapsınlar! Bırakın geçsinler!' safsatası şimdi efsaneden başka bir şey değildir."³⁰⁶ Bâkiler, Kapitalizmin gelişen teknoloji karşısında kendini yenilediğini de söylemekle yetinir.

bb) Faşizm

Faşizm, İtalya'da doğmuş ve daha kendi sistemi içinde olgunluğa ulaşmadan akamete uğramıştır. "İtalya'da doğan, fakat daha emekleme devrinde iken bacaklarından asılan Faşizm budalalığı"nın Sovyetlerde "kaz adımlarıyla" yürümeye devam ettiğini söyleyen Yavuz Bülent Bâkiler, Faşizmi "badem bıyıklı, Alman miğferli, Alman çizmeli" Hitler ile bir arada anlatır.³⁰⁷ Aynı zamanda Faşizmin İtalya ve Almanya menşeli olduğunu da belirtmiş olur.

Korkunç bir baskı mekanizması olan faşizm, otoriter ve kaba bir rejimdir.³⁰⁸ Buna binaen Yavuz Bülent Bâkiler, bu sistemi bir "eşek anırması" şeklinde tabir eder.³⁰⁹ Totoliter bir rejimdir Faşizm. Hürriyetler gasp edilmiştir bu sistemde. "Faşist Hitler, parti kurma hakkı, söz hürriyeti vermez, önemli yerlere Almanları yerleştirir, câmileri kapatır, (fırsatını bulsa idi), kendi kültürünü hâkim kılmaya çalışır. Onun emrine, Onun kanunlarına baş kaldırılırsa ortalık kana bulanır....v.s."³¹⁰

Faşizmde de hâkim olan, hükmeden için kendi kültürü ve milleti önde gelir, milliyetçilik yapılır.

Faşizm denince, Mussolini'yle birlikte ilk akla gelen A. Hitler hakkındaki fikirlerini Yavuz Bülent Bâkiler gayet açık olarak ifade eder:

"Faşizm, ve Hitler düşmanlığında sizinle birleşiyoruz. Hitler'in bir psikopat olduğunu ilim adamları ilân ettiler. Dünya, insanlık düşmanı diktatör artıklarından çok çekti. Hitler 2. Dünya Savaşı'ndan galip çıkmış olsaydı. Türkiye'yi de

(306) Ü.K. s. 164

(307) T.T. s. 172

(308) Ramazan Nazlı, Faşizm Komünizm ve İslâm, Nidaş, İstanbul 1976, s. 48-50

(309) T.T. s. 173

(310) T.T. s. 142

istilâ edecek, Almanya'nın patates ve buğday ihtiyacını, Anadolu topraklarından karşılayacaktı."³¹¹

Bâkiler'in Faşizmi tasvip etmeyişi sebepleri de böylece ortaya çıkmış oluyor. Faşist devletin, başka sınıflar veya halklar üzerinde hakimiyet kurması ve kendine uşaklık ettiği sürece tanınması, sosyalist bir milliyetçilik taraftarı olması ona duyulan nefret ve tiksintinin ana sebebidir.³¹²

cc) Marksizm, Komünizm, Sosyalizm

Merkezi planlama ve devlet sermayesi ile yürütülen bütün sistemlere verilen isim sosyalizmdir. Sosyalizm tek başına bir fikir sistemi değildir, birçok çeşitleri vardır. Marksist sosyalizm de bunlar arasında en az raslananıdır.³¹³ Marksist sisteme katkıları veya değişik bakış açıları kazandırmalarıyla Komünizmi kurmayı veya uygulamayı hedefleyen kişiler ile de anılan sosyalizmi Yavuz Bülent Bâkiler'in eserlerinde birçok özelliğiyle birlikte bulabiliyoruz. Bâkiler'in bu sistem üzerinde çokça durmasının sebebi tamamen "millî"dir, dolayısıyla de"insanî"dir de. Çünkü komünist sistem veya rejim altında her türlü hürriyetten mahrum, yok edilmek istenen milyonlarca soyşımız vardır. Sovyet Rusya'da, Çin'de, Yugoslavya'da sosyalisttir. Ve bu üç ülkede de bize ait maddî ve manevî zenginlikleriyle yaşamaya çalışan insanlarımız vardır.

Kapitalizme tepki olarak ortaya çıktığı iddia edilen sosyalizmin yaşandığı ülkelere bakınca, sosyalizmin görünüşte kapitalizm ve faşizm düşmanlığının ardında yatan gerçeğin "emperyalizm"den başka bir şey olmadığını görürüz. "Halkların eşitliğine, dostluğuna, kardeşliğine, bağımsızlığına, hürriyetine kol kanat geren bir rejim"³¹⁴in uygulandığı Sovyet Rusya'da sömürülen Türk toprakları ve insanları, bugün Çin'in sınırları içinde kalan Doğu Türkistan'ın hâli gözümüzü açmalıdır.

(311) T.T. s. 141

(312) Samsun Tür Ocağı adına, 13 Nisan 1988'da verdiği koferanstan

(313) Erol Güngör, İslâmın Bugünkü Meseleleri, Ötüken Neşriyat İstanbul 1983, s. 136

(314) T.T. s. 94

Lenin ve arkadaşları yukardaki türden sevimli vaadleri- ile kandırdıkları insanlara "sömürge toprağı olmadıklarını müj- deleyip" dursalar da "RUs Çarları'ndan daha kurnaz ve daha a- kıllı olan Lenin Taşkent'i ve bütün Türkistan Topraklarını Ye- ni Rusya'yı besleyen, zenginleştiren kaynaklar haline getirmiş"³¹⁵ Faşizm gibikomünizm de mutsuz ve huzursuz insanlara hitap e- debilme şansına sahiptir. Acı çeken, muhakeme etmekten mahrum insanların kurtuluşu aradıkları anlarda³¹⁶ onlara bir cennet vaadiyle ortaya çıkarlar. Nitekim 1917 İhtilâli'nde ve akabin- de Rusya'da muhtariyetlerini ayrı ayrı ilân eden topluluklar, bir karmaşa halinde iken Lenin çıkıyor "bağımsızlık var, zulüm ve sömürü yok" diyor ve ordusunu dahi kurmamış,³¹⁷ en kötüsü de güçlerini tek noktada, Türklükte birleştirememiş olan bu ay- rı ayrı muhtariyetleri, o sözlerini söyledikten hemen sonra iş- gale kalkıyor.³¹⁸ Stalin binlerce Batumlu'yu yerinden yurdundan ediyor, sürüyor.³¹⁹ Tek tek, sistemli, silahlı, Sovyet reğimine geçen Türk yurtlarında göstermelik cumhuriyetler kurulmuştur, fakat bu "Sosyalist Halk Cumhuriyetleri" her konuda Moskova'dan izin almak zorundadır.³²⁰ Yavuz Bülent Bâkiler'in "katı ve çağ dışı" olarak nitelediğı bu sosyalist zihniyet, onların dışarıy- la olan her türlü alışverişine, ilişkisine vize koymaktadır. "insan idrakini donduracak bir merkezîyetçiliğın hüküm sürdü- ğü Türkistan'da Moskova'nın izni olmadıkça, hiçbir Türkistanlı -pencere içlerini temizlemek için bile olsa- elini türbelere u- zatamaz."³²¹ Sovyet prezedyumlarında ilgili cumhuriyetelerden sadece bir temsilcinin bulunması³²² da yine "hürriyet" in derece- sini göstermektedir.

(315) T.T. s. 51

(316) Ramazan Nazlı, Faşizm Komünizm İslâm, Nidaş, İstanbul 1976,

(317) T.T. s. 291

(318) T.T. s. 281, 289

(319) T.T. s. 126

(320) T.T. s. 157

(321) T.T. s. 250

Bu konuda Taşkent'te bir sinema sanatçısının Bâkiler'e söyle- diğı şu sözler de onların nasıl bir cendere içinde oldukları- nı gösterir:"- Moskova'nın izni olmadan değil dışarıya program vermek, bir kartvizit bile gönderemeyiz. Çaresizli- ğimizi hoş görünüz." T.T. s. 158

(322) T.T. s. 57

Demek ki sosyalizmin "eşitlik prensibi" sadece teoride kalmış, uygulamada ise "eşitlik, kardeşlik, hürriyet" rafa kaldırılmıştır.

Bâkiler'in komünizmtanımlaması şu şekildedir: "Komüniz, iktisadî bir sistem değil, bir Rus emperyalizmidir, Rus milliyetçiliğidir. Dünyanın en gerici, en yobaz sistemi, en iptidaf rejimi komünizmdir."³²³ Türkistan Türkistan isimli eserinde, Rusya'nın "dünyaya hâkim olmak ideali"ni gerek tarihî ve coğrafî gerçeklerden yola çıkarak, gerek Sovyet Rusya'daki soydaşlarımızın sözlerinden ve kendisinin bizzat şahit olduğu hadiselerden hareketle anlatır.³²⁴

Türkistan Türkistan isimli kitabında Rusya'daki "sosyalist" sistemi, Üsküp'ten Kosova'ya isimli eserinde de Yugoslavya'daki "sosyalist rejimi" anlatan Bâkiler, "sömürgeci devlet" ile "sömürülen devlet" in nasıl bir çatı altında birleşip bütünleştikleri konusuna önem verir. Bu geniş topraklara hükmeden sosyalist veya komünist rejimin tutunabilmesinin sebeplerini inceler. Evvelâ, sosyalizmin teorik de olsa insanları kandırabilecek vaadler ileri sürmesi, ardından oraları işgal etmesi, işgalden sonra da "yalancı madalyalar"la, "kahramanlık taltifleri" ile elinde tutmaya çalışması ve en nihayetinde "amansız bir baskı" ile "Marksist doktrinin insan haysiyetine ters düşen katı prensipleri"yle³²⁵ hâkimiyetini sürdürmesi... Bâkiler'in Marksist doktrinden bahsederken fikirlerini Sovyet Rusya üzerinde yoğunlaştırmasının sebebi, bu sistemin işlediği coğrafya olması dolayısıyladır.

Marksist ideoloji, yayılmacı genişleme siyasetini hem sanat, hem propaganda, hem de maddî güç ve silâh sayesinde diri tutmaktadır. Çünkü "Sovyet Rusya'da sanatçı rejimi kötüleyemez, devlet adamlarını küçültemez, halkı haksızlıklar, baskılar, zulümler altında inleyen bir kitâe olarak gösteremez. Herhangi bir kimse böyle bir cür'ete bürünürse, o kimsenin

(323) Samsun Türk Ocağı adına verdiği konferanstan (17 Nisan 1988)

(324) "Lenin: 1917 İhtilâli'den önce Rusya'dan 'Büyük Rusya'; Ruslar'dan da 'Büyük Ruslar' diye bahsedilirdi diyor. Yeni Rusya, büyüklük iddiasından vazgeçmiş değildir. Nitekim Birinci Dünya Savaşı'ndan beri Ruslar'ın işgal ettikleri topraklar, yüzölçümü bakımından iki Türkiye genişliğindedir." T.T. s. 165

(325) Ü.K. s. 92, T.T. s. 148

dili, tabanından çekilerek koparılır." ³²⁶ Sanat yoluyla "Marksizm ihracı" ve müsbet intibalar oluşturmak için ne gerekiyorsa yapılır. ³²⁷

Sosyalist rejim, diğer ülkelere sadece sanat yoluyla girmez, bazan da "Sovyet tanklar"yla girer. Macaristan'a, Çekoslovakya'ya girdiği gibi, ³²⁸ yakın bir tarihte de Afganistan'a girdiği gibi, Sovyetlerin başarısının sebebi, müthiş bir dikta rejimi uygulamalarından başka, meseleye kültür açısından yaklaşımlarından gelmektedir. Nitekim "Rusya'nın 8 yıllık didinmelerinden sonra Afganistan'da hezimete uğraması, Afgan mücahitlerinin millî kültürlerinden kopmamasından doğmuştur." ³²⁹

Rus filozofu Nikolay Berdyayev "Bolşevizm, Rus milletinin gerçek anlamdaki millî görünüşüdür." der. Komünizm, Rusya emperyalizminin de bir görünüşü şeklindedir. Komünizm Rusya İmparatorluğunun daha da büyümesi için bir alet olmuştur. Türk Sovyet Cumhuriyetlerinin "millî marşları"nda da "Biz ebediy - yen Rus halkı ile beraberiz." cümlesinin bulunması da Sovyet Rusya'daki "istiklâl" in niteliğini ortaya koymaktadır. ³³⁰

Marks; "Din mazlum yaratığın feryadı, merhametsiz dünyanın ruhu, ruhsuz adaletin özüdür. Din halkın afyonudur." demiş. Lenin; "Her dinî fikir, her Tanrı fikri, hatta Tanrı fikrine yaklaşmak bile son derece süflî bir iştir. En tehlikeli cinsten mülevves fiiller, tecavüz ve bedenî ahlâksızlıklar... en zarif ideolojik kisvelere bürünmüş, ince bir Tanrı fikrinden daha az tehlikelidir." demiş Ve böylece sosyalist-komünist sistemin ruh cephesini ortaya koymuşlar. Onlara göre, insanlar dinin yerine Marksist ideolojiyi benimsemelidirler. "Bir Mark-

(326) T.T. s. 180, 148

(327) "Rus devlet adamları, öyle cahil-cühelâ insanlar değillerdir. Marksizmi, yani Rus emperyalizmini sanat yoluyla da yaymayı ve bu uğurda büyük masraflar yapmayı planlamışlar. Taşkent Filim Festivali'nin gerçek gayesi, kitabımda da belirttiğim gibi, dünyanın çeşitli ülkelerine sanat adamları vasıtasıyla marksizm ihraç etmektir. Orada misafirlerine büyük imkanlar sağlamakta, onları yedirip içirmekte gezdirip tozdurmakta, eserlerinden herhangi birisini bastığı takdirde insanı şaşırtacak derece telif hakları ödemektedir... Rusya'nın aleyhinde ima yoluyla bir yazı yazdığı takdirde bu kaynaklardan mahrum kalırsınız." Bâkilerle Sohbet, Sur Dergisi, S2149, s. 38

(328) Ü.K. s. 83

(329) Bâkilefle Sohbet, Sur Dergisi, S' 149, s. 37

(330) Dr. Baymirza Hayit, Türk Dünyasında Rus Emperyalizminin İzleri Sabah Gazetesi Kültür Yay. İstanbul 1978, s. 86-87

sist materyalist; yani din düşmanı olmalı. Dine karşı mücade-
sini mücerret ve nazarı temellere değil, fakat fiiliyatta de-
vam eden sınıf mücadelesine dayandırmalıdır."³³¹ Öyleyse şu
hükmü vermek yerinde olacaktır: Marksizm "küfür" üzerine kurul-
muştur. Komünist bir kişi de "dinsiz"dir. Mars ve Lenin de bi-
rer "din düşmanı"dır. Sovyet Rusya da "dinsizliğin", "Allahsız-
lığın" körüklendiği, teşvik edildiği yarıdır. 1917 İhtilâli'nden
sonra Sovyetler Birliği'nde din ve devlet işleri birbirinden
ayrılmış, bütün dinî okullar ve medreseler kapatılmış, câmiler
çarınha gerilmiş, kiliseler zincirlenmiştir.³³²

Marksist teori devleti reddeder. Marks'a göre: "Devlet
sosyal sınıfların başkî aracıdır." İnsanın insanı yönetmesi ye-
rine bütün toplumun üretim araçlarına el koymasını uygun bulan
Tito da Marx ile aynı görüşü paylaşır, Tito: "Fabrikalar dev-
letin değildir! Fabrikalar işçilerindir! Toprak onu ekip biçen-
lerindir!"³³³ der, fakat bu slogana rağmen fabrikaların hisse-
lerinde hiçbir işçinin "mülkiyet" hakkı yoktur Yugoslavya'da.
Stalinci teoride ise "Devlet millî bilincin mutlak bir tezahü-
rü olarak ortaya çıkar. Devletin sonsuz bir gücü vardır. Dev-
lete kayıtsız şartsız itaat lâzımdır. İktisadî hayatı en iyi
şekilde devlet düzenleyebilecektir. Bu bakımdan bütün iktisadî
hareketleri en küçük ayrıntılarına kadar devlet tanzim edecek-
tir." "Stalinci teoride bir ayakkabı boyacısı, bir kabak çekir-
deği satıcısı bile devlet memurudur." Yugoslavya'daki yönetici-
ler, teknisyenler bu görüşe karşı çıkmış "Stalin teorisiyle
gerçek diyalektiğin bağdaşmayacağı, ... işçilerin söz hakkına
sahip olması, devletin bir otorite unsuru olmaması, devletin
bir otorite unsuru olmaması için" "özyönetim" ismini verdikle-
ri bir sistem kurmuşlar.

Bugün, "Marksist felsefeye göre, tamamen kalkması, yok
olması istenilen devlet müessesesi, bütün marksist ülkelerde
müsamahasız, münakaşasız bir büyük otorite kılığına bürünmüş-
tür."³³⁴ Yavuz Bülent Bâkiler, Marx ve Engels'in devletin ya-

(331) T.T. s. 103

(332) T.T. s. 101, 102, 112, 113, 114, 115, 270, 108

(333) Ü.K. s. 166

(334) Ü.K. 165, T.T. s. 125

vaş yavaş yıkılacağına hatta ortadan kalkacağına dair fikirle-
rinin uygulamada sonuç vermediğini bugünkü sosyalist ülkelerin
yönetimlerinden yola çıkarak belirtmektedir.

Şahsî mülkiyeti, şahsî kârı ve şahsî sermayeyi tamamı-
le inkâr eden bir nizam olan sosyalizmde, "sosyalist cemiyet
bütün faaliyetin tek büyük organizasyonda toplanmış olduğu bir
devlet firması haline gelmektedir."³³⁵ Yavuz Bülent Bâkiler,
bugün birçok sosyalist ülkede Marksizme rağmen "özel mülkiye-
tin" ortadan kaldırılamadığını³³⁶ Marsizmin "artık değer" naza-
riyesine rağmen bazı ülkelerde, tamamen kâr esasına dayanan iş-
letmelerin de kurulduğunu söyler.³³⁷

Değişen, gelişen teknoloji karşısında milletler mark -
sist ideolojinin, yüzyıl önce ortaya koyduğu katı kalıplar i-
çinde tutmaya imkân olmadığını söyleyen Bâkiler³³⁸ "Herkes e-
şit ücret" sloganının bir cinayet olduğunu belirtir.³³⁹ Yugos-
lavya Türklerinden, aktör Lütfü Seyfullah'ın bu konudaki görüş-
lerini de bize aktarır: "Bir vasıfsız işçiyle bir ustabaşına,
bir çöpçüyle bir mühendise, bir çavuşla bir generale, bir ak -
törle bir figürana eşit ücret ödemekle cemiyete huzur" verile-
mez. "Herkes eşit ücret uygulaması, insanları, yontma taş dev-
rinin barbarlığına götürür. İlmî ve güzel sanatları öldürür."³⁴⁰

"Herkes ancak ihtiyacına göre mal ve hizmet vermeyi"
değişmez bir prensip kabul ve ilân eden komünist sistemde³⁴¹
"Her şey üretim içindir. Sovyet radyo ve televizyonlarının can-
damarları iş ve üretim programlarıdır."³⁴² Çünkü Soevyet ideolo-
jisinin görüşüne göre komünist cemiyette iş, alışkanlık ve her
insanın hayatının ilk ihtiyacı haline gelmelidir²⁴³ Moskova bi-
raz daha fazla ürün alabilmek için, insanları biraz daha fazla
makinalaştırmak için, işi bir zevk olarak göstermekte, çalışan-
ları "emek kahramanı" ilân edip madalyalar dağıtmaktadır.³⁴⁴

(335) Kenneth Boulding, Yirminci Asrın Menası, Kalem Yayınları
İstanbul 1980, s. 156, Çeviren: Erol Güngör

(336) Ü.K. s. 164

(337) Ü.K. s. 165

(338) Ü.K. s. 163

(339) Ü.K. s. 164

(340) Ü.K. s. 168-169

(341) T.T. s. 73

(342) T.T. s. 151

(343) Wolfgang Leonhard, Bugünkü Sovyet İdeolojisi, II, Kültür
Baklığı Yayınları, İstanbul 1980, Çeviren: Cemil Ziya Şanbey

(344) T.T. s. 153, 155, 157

İnsanların makinalaşmaya başlamasıyla "insan" olma özelliklerini kaybedeceğine, ruhf buhranlara, bitmez tükenmez huzursuzluklara sebep olacağı için Yavuz Bülent Bâkiler tarafından istenmez, tenkit edilir.³⁴⁵ Ayrıca "herkese ihtiyacı kadar" prensibinin uygulama sahası da farklıdır. Mesken de metrekaresi sınırlaması ile insanlar yirmi dokuz metrekareye, on dört metrekareye sıkıştırılır.³⁴⁶ Öyle ya, zaruri ve makul ölçüler bunu gerektirir. Sosyalist bir ülkede kapitalizmin savurgan zenginliği ve lükse yer olmamak gerekir. Fakat gerek Sovyetler'de gerek Yugoslavya'da lüksün, savurganlığın, şaşaaanın değme kapitalistleri kıskandıracak ölçüde çok olduğunu Bâkiler şöyle anlatıyor:

"(Çok lüks bir otelde) ...Çok seçkin bir topluluğun salonları hınca hınç doldurduğunu gördüm, Baktım içlerinde elleri nasırlı kimseler yoktu. Yüzlerini güneş kavurmamış, maden ocaklarının isisi, gözlerinin beyazını doldurmamıştı. Pop müziğini dinleyerek yemek yiyenler, eğlenenler işçi-köylü sınıfından değillerdir Acaba M. Jilas'ın iddiaları yerinde mi dersiniz? Yani sosyalizme rağmen yeni bir sınıf mı doğuyor? Rejimin kaymağını bu yeni sınıf mı paylaşıyor?³⁴⁷" Kapitalist sistem gibi, Marksist sistem de gelişen teknoloji karşısında kendi kendini yenilemekte, eski ve dar yatağından çıkmaya çalışmaktadır. 1917 Sovyet İhtilâli'nin üzerinden daha on yıl bile geçmeden, Lenin yeni bir ekonomi politikası uygulamak mecburiyetini duymuştur."³⁴⁸

Marksist (komünist) rejimler, uygulandıkları ülkelerde farklı tezahürler göstermekte, birbirlerinin "rejime ihanet"le suçlamaktadırlar.³⁴⁹ Bu suçlama yarışında iki buçuk milyon nüfuslu Arnavutluk, sekiz yüz milyon nüfuslu Çin Halk Cumhuriyeti'ne kafa tutar; "Gerçek Marksizmden uzaklaşıyorsun!" Çin Halk

(345) T.T. s. 154

(346) Esrarengiz bir akşam yemeği davetine, Taşkent'te bir Türk doktorunun evine giden Bâkiler ve arkadaşı Ali Yürük, evin küçüklüğü, eşyaların üst üste sıkışmışlığına hayret ederler. Fakat Doktor, maaşından ve evinden de şikayet etmez. "... tam yirmi dokuz metrekareselik bir meskeni üç arkadaşıyla paylaşıyordu. Doktor niçin şükretmesindi? Çünkü Çin'de sosyal meskenler sadece on dört metrekareden ibaretti." T.T. s. 66

(347) Ü.K. s. 11-12

(348) Ü.K. s. 164

(349) Ü.K. s. 11

Cumhuriyeti, Sovyet Rusya karşısında bir dev hiddetiyle homurdanır: "Gerçek Marsizmden uzaklaşıyorsun!" Sovyet Rusya İmparatorluğu Yugoslav Devletine ateş püskürtür: "Gerçek Marksizmden uzaklaşıyorsun!"³⁵⁰

Marsizmi anlayış, yorumlayış farklılıkları veya uygulamadaki değişiklikler 1945'te Tito-Stalin gerginliğini son hadine vardırıır. Ve Yugoslavya'daki bütün Rus asker, subay ve teknisyenleri Rusya'ya geri yollanır. Yugoslavlar bu olayı Sovyet emperyalizminden kurtuluş şeklinde yorumlarlar.³⁵¹ Yugoslavya'da Marksist doktrin bir kenara itilmiş ve adına "Özyönetim" dedikleri bir sistem konulmuş. "Din afyondur." kırbacı vatandaşın beyninde şaklatılmamış.³⁵² İşçi meclisleri, yönetim komiteleri kurulmuş. -Fakat Komünist Partisi'nin seçmiş olduğu bir jürinin tavsiyelerine uymak zorundalar. - Buna rağmen işçilerin grev hakkı yoktur. Seçime de sadece Komünist Partisi katılabilir.³⁵³

Stalinci görüşten 1948 yılında yakasını kurtaran Yugoslavya, kendi özelliklerine uygun modeli -Öz Yönetim- Djilas, Kardelj öe Kidric gibi teorisyenlerin yorumlarıyla bulmuştur.³⁵⁴ Bulunan sistem Tito'nun akılcı yanıyla törpülenmiş, insan yaratılışına ve ülke ekonomisine uymayan katı tarafları yumuşatılmıştır.³⁵⁵

"Marksist felsefeye rağmen bugün Yugoslavya'da kendi tarlalarında çalışan çiftçiler var... Yugoslav idarecileri Kapitalizm fobisinden çoktan kurtulmuşlar. Kendi tarlalarında işçi çalıştıran Yugoslav çiftçilerini 'ağa' olarak 'sömürücü' olarak suçlamayı bir tarafa bırakmışlar." "Ekonomileri canlanmış,

(350) Ü.K. s. 163

(351) Ü.K. s. 82

(352) Ü.K. s. 92, 82

(353) Ü.K. s. 170-174

(354) Başkan Tito'nun yakın arkadaşlarından olan Kardelj'e göre klasik demokrasi ile sosyalist demokrasi arasındaki en önemli fark devlet anlayışından doğuyordu: "Klasik demokrasi, Ona göre bir devlet biçimiydi. Sosyalist demokraside ise gaye devletin ortadan kaldırılmasıydı. Sosyalist demokrasiden işçiler, kendikendilerini yöneceklerdi. Böylece milletin nabzını kendi elinde tutan milyonlarca işçinin duyduğu huzun ve hürriyet, en güçlü bir devletin sağliyyacağı faydalardan daha büyük olacaktır." Ü.K. s. 166

(355) a.y.

millî hasılaya özel sektör de katkı da bulunmaya başlamış, "Herkes eşit ücret!" yaygaralarından vazgeçilerek "Eşit işe, eşit ücret" anlayışı yerleşmiştir.³⁵⁶ Bütün bunların yanında orada da Komünist Parti renkli ve ince propagandaları, uygulamaları, işleri rayına oturtmuştur.³⁵⁷

Türk Solu veya Bizim Marksistler

Şiiri vatanından çok sevmediğini söyleyen Yavuz Bülent Bâkiler, marksizmi uyguladıkları ülkelerdeki tezahürleri ve terörük yanıyla anlatmaktan başka bu ideolojinin bizdeki yansımalarını ele alır, "yenli devrimcilerimizi", "yerli komünistlerimizi" anlatır. Bâkiler, Türk solu veya "bizim Marksistler" dediği şahısları "hürriyetimizin Ebu Lehebleri"³⁵⁸ gördüğü için³⁵⁹ sık sık söz konusu eder. Çünkü böyleleri "başka çeşmelere doldurmuş"tur tasını, yüreklerinde bizden nakış yok, acı yoktur.³⁶⁰ Kısacası bize, Türk milletine ait değildir. Ve Marksizmin kanunlarla yasaklandığı Türkiye'de binlerce gencimiz, coşkun bir "Rus hayranlığı"yla karşımıza dikilir.³⁶¹ Hal böyle olunca Yavuz Bülent gibi "vatanının sevdalısı" olan insanın tepkisi de normal olur. Anormal olansa böylelerine kayıtsız kalmaktır. Kanaatime göre Yavuz Bülent Bâkiler'in hazmedemediği de budur, Niçin kayıksız şartsız Rus taraftarı? Rusya sevdalısı?

Cemil Meriç: "Bizde marksizm ilmi bir disiplin veya bir araştırma metodu olmaktan çok bir çeşit nezle. Aydınların bir karkavizite ihtiyacı var: Müslüman değil, belli bir mesleği yok, herhangi bir bilgi dalında da uzmanlaşmamış... bırakın da marksist olsun." diyor Kırk Ambar'da.³⁶² Yavuz Bülent Bâkiler de Üsküp'ten Kosova'ya adlı eserinde: "Türk Marksistlerinin Türkiye'de düşman oldukları iki büyük unsur var: Türklük ve İslâmiyet" diyor.³⁶⁴ Bizi biz yapan unsurları reddeden gürûhun -güya- Tür-

(356) Ü.K. s. 167-168

(357) Ü.K. s. 169-176

(358) Peygamberimizin amcalarından biri olan Ebu Leheb, müslümanların azıllı bir düşmanıdır. Kur'an-ı Kerim'in 111. sûresi, Tebbet sûresinde de ondan bahsedilir.

(359) T.T. s. 129

(360) D-14

(361) T.T. s. 165

(362) Cemil Meriç, Kırk Ambar, Ötüken Yayınları, İstanbul 1980 s. 450-454

(363) Ü.K. s. 147

kiye lehine çalıştıklarına inanmak da biraz safdillik olur.

Rus bağımsızlığını, Rus dilini, Rus kültürünü, Rus medeniyetini kendi mukaddeslerinden önde tutan³⁶⁴ marksistlerimiz:

"Sövdüler, saydılar göğü yumruklayarak

Ne kıl kadar insanlık, ne din ne iman...

Ebu Leheb idiler, Vahşi idiler sanki

Her biri bir Allahsız, Peygambersiz gardiyan" (S-57)

Bizde, Marksist ideolojiyi benimsemekle "Rus'u sevmek, benimsemek" eşdeğerde tutulmuş. Sadece Türkiye'de değil, Türkistan'daki soydaşlarımız arasında da Rus'a meftun olanlar vardır. Bir marksist önce kayıtsız şartsız Rus taraftarı kesilir, sonra kendi tarihini, kültürünün bütün değerlerini reddederek, Rus kültürünün karşısında "anlatılmaz bir cezbe" ile kendisinden geçer.³⁶⁵ Fakat Sovyetler'deki Türk komünist ile bizdeki Türk komünist arasında bir fark vardır: Onlar Sovyetler'deki olumsuzlukları dışarıya aksettirmek istemez,³⁶⁶ bizdekilerse vatanlarındaki olumsuzlukları dışarıda lâhse etmekten büyük zevk alırlar.³⁶⁷ Yavuz Bülent Bâkiler, o komünistlerin hassasiyetini bizim yerli devrimcilerimizde görmediği için hayıflansa da³⁶⁸ onlar 'Stalin'i, Stalin'in kızı Svetlena'dan daha çok severek kadar "çılgın", kapalı salon toplantılarında Rusya için "Aaa Rusya" diye tempo tutacak, büyük şehirlerimizdeki mitinglerde "Yaşasın Sovyet-Rusya!" diye bağırarak kadar Rus sevdalısındırlar.³⁶⁹

Yugoslavya'daki Marksist Türkleri de Türkiye'dekilerden daha haysiyetli ve ciddi bulan Bâkiler şunları söylemekten kendini alamaz: "... Türkiye'deki Marksistler genellikle kendilerinden başka her şeydirler... Türkiye'de bir Türk Marksist

(364) "Tanıdığım bütün Marksistlerde bu özelliği dehşetle gördüm: Rus Bağımsızlığını, Rus Dilini, Rus Kültürünü, Rus Medeniyetini, kendi mukaddeslerinden önde tutmayan marksistlerimiz henüz olgunlaşmamış sayılırlar..." T.T. s. 165

(365) a.y.

(366) T.T. s. 276

(367) Ü.K. s. 77

(368) T.T. s. 276

(369) Ü.K. s. 83

Hem Kürkçüdür, hem Ermenici!"

"Türkiye'de otuz çingene bir araya gelerek TUM ÇÖDER (Tüm Çingeneleşme Özgürlük Derneği) kursalar, Türk Marksistleri çingenecidir de.

... aynı zamanda Etici-Sümerci Akademi bayrağı altında, Türk'e sövebilme yarışında birbirlerini tepelerler."

"Ruşçu," "Arnavutçu" olurlar.³⁷⁰

Bizim yerli komünistlerimiz, Rusları bile şaşırtacak derecede "Büyük Rusya taraftarı" olan "yirmi dört ayar Marksistlerimiz"³⁷¹ Rusya'nın aleyhinde yazıp çizenleri de katiyen affedemezler. Dolayısıyla Rus'u kızdıranlar hem Rusya'da hem de Türkiye'de zararlı çıkarlar! Vatansever ve haysiyetli kalemler hemen "ırçılık, Turancılık ve Faşistlik"le suçlanırlar.³⁷² "Ah bu bizim Marksizm adına, Rus'a kayıtsız-şartsız kul-köle olma hastalığı!"³⁷³

Yugoslavya'daki bir Türk -şair ve yazar- Necati Zekeriya'nın öfkeli yumruğunu avucunun içine vurarak Yavuz Bülent Bâkiler'e söylediği şu sözler meselenin vehametini ortaya koymaktadır:

"- Geçen yıl, Komünist Partiler enternasyonaline, ben de katıldım. Delegeler, her ülkenin, komünizmi kendi millî çıkarları ve kültürleri doğrultusunda benimsemelerini savundular. Bu fikre iki ülke delegesi itiraz etti. Bulgar Başbakanı ve Türkiye gizli Komünist Partisi Genel Başkanı... Bu zavallı adamlar, Sovyet Rusya'nın vesayeti dışında, hiçbir marksist harekete evet diyemeyeceklerini rahatlıkla söyleyebiliyorlardı. Varsa yoksa Sovyet Rusya! Bir Türk olarak utandım. Yüzüm yerlere geçti. Gittim, Türkiye Komünist Partisi Genel Başkanı'na çıktım: Sokaktan geçen bir hamallı bile tutup getirsem, burada senden daha ciddi konuşurdu dedim! Niçin Sovyet Rusya'nın vesayetini istiyorsun? diye söylendim."³⁷⁴

(370) Ü.K. s. 146-147, 83

(371) T.T. s. 165

(372) Yavuz Bülent Bâkiler'le Sohbet, Sur Dergisi, S.149, s.38

(373) T.T. s. 163

(374) Ü.K. s. 84

Katıksız Rus taraftarı olup, Ruslar hesabına çalışan Marksist sanatçılarımız da vardır. Türkiye'yi Sovyet emperyalizminin kucağına çekmek isteyen Nazım Hikmet gibi³⁷⁵ dışarıda festivaller vasıtasıyla, yurtlarını geri bırakan haksızlıkları, düzensizlikleri ilân edip, ideolojik şiirler söyleyen ve bu hizmetleri karşılığında mükâfatlandırılan Fazıl Hüsnü Dağlarca, Süreyya Berfe, Ülkü Tamer gibi³⁷⁶ sanatçılar, dışarıda boş boş taltif edilen sinemacılarımız vardır. Ve Türkiye "Cahilinden çektiği yetmemiş gibi, okumuş yazmışından çekiyor." hale gelmiştir.³⁷⁷

"Şiire, romana, hikâyeye, tiyatroya girmeye başlayan Nazım Hikmet kafası, oradan idarî ve siyasî kesime atlıyabilirse Türkiye büyük bir tehlikenin ucunda demektir..." diyen Bâkiler'e karşılık Nazım Hikmet ismini caddelere, sokaklara koyacak rejim geldikten sonra güneşin doğuşunun bile değişeceğine inanan³⁷⁸ marksistlerimiz "Türkiye'de sansür denildi mi, soluğu Danıştay'da alanlar, Sovyetler'de bütün sanatçıların kayıtsız şartsız iktidar politikasına ayak uydurmak mecburiyetinde kalamalarına hedense tek nokta olsun koyamıyorlar."³⁷⁹

"Türküler tutturmuşsun sömürülmek üstüne
Villalarda yaşıyorsun, yalılarda, yurtlarda...
Bütün işin gücün bulduğun fırsatlarda
Talan talan talan! "

(S-59)

(375) Ü.K. s. 82

(376) Ü.K. s. 77

Festivali seyreden milyonlarca Yugoslavyalıya ve oradaki Türkiye'den bir ses, bir haber, bir selambekleyen yüzbinlerce mahzun Rumeli Türk'üne şiiriyle dehşet verici bir manzara çizen F.H.Dağlarca'nın şiiri:

Gözünü Satan Adam

Yaşları iki ile yoksulluklar arası onikidir

Evde altı çocuk var.

Gün düşer de deli dağlardan birdenbire

Evde altı çocuk var

Hepsi birden der:

-Al gözüm ışığı! / Ver ekmek!

Yazdım karşılık bile vermedi sayın Başbakan

Açlığı bilmez ki efendilerimiz.

Meclis Başkanlığı, baş vur dedi Bakanlıklara

Açlığı bilmez ki efendilerimiz Ü.K. s. 29-30

(377) D-40.....

(378) Ü.K. s. 79, 83

(379) T.T. s.141

"Seninle"de yer alan "şikâyet" isimli şiirinde böyle sesleniyor Yavuz Bülent Bâkiler, sömürüden dem vurup da sömürgelerinin sırtından geçinen Sovyet Rusya taraftarlarına.

"Rus sevdalılarının" akıl hocalarının da Rusya'da olduğu kanaatini taşıyan Bâkiler, Türk Marksistlerinin bugünkü Türkiye'de, çünkü Sevr Anlaşmasının o ağır, o öldürücü, hükümlerini uygulamaya çalışan "gözü kanlı, eli silâhlı, zindan bekçileri" olarak niteler. "Bu elbette müthiş bir şey! İlim fikir ve siyaset dünyamızın kılınık vak'ası..."³⁸⁰ Yine, "şikâyet" şiirinde diyor ki:

"Gizli sevdalar gibi Sevr'i içinde tutan
Senin ne işin var Anıt Kabir'de?
Yelyepelek koşup gelmişsin bir de
Utan utan utan!

"Sen mi ilerici Atatürkçüsün?
Ey kocaman sütunlara bağdaş kurup oturan
Kaleminden her gün köpürüp duran:
Kan kan kan! "

(S-58)

Demek oluyor ki, bizdeki Marksistlerin özellikleri arasında "ilerici", "Atatürkçü" görünmek de yer alıyor. Öyle görünüyorlar sadece, uygulamıyorlar. Çünkü, Atatürk "kuş diliyle yazmadı"ğı, konuşmadığı halde bu işi onun adına kullanarak uygulama sahasına sokmaktadırlar. Yani gerçek Atatürkçü değillerdir:

"Öyle dövünüp durma 10 Kasımlar'da
Tunçta değil Atatürk, mermerde değil...
Yattığın yerde değil
Uyan uyan uyan! "

(S-59)

"Ve bizim bir kısım gerçekten akıl almaz marksistlerimizin savundukları 'herkese eşit ücret yaygaraları'ndan vazgeçen Yugoslavya 'Eşit işe eşit ücret' ödemeye evet" demiş.³⁸¹ Erol Güngör, "İslâmın Bugünkü Meseleleri" isimli eserinde, "ay-

(380) Ü.K. s. 147

(381) Ü.K. s. 167-168

dın" bilinen kimselerin sosyalizmi benimsemelerini şöyle açıklıyor: "..... uzun yılların ezilmişliği içinde bağımsızlık kazanan ülkelerde birlikte eski büyük medeniyetlerin bugün aşagılık duygusu içinde boğulan aydınları" sosyalizmin eşitlik prensibinin teorik de olsa bütün farklılıkları kaldırdığı için kolayca benimsemektedirler. Halbuki "Sosyalizm, yapıcı bir güç değil, eskinin bütün beğenilmeyen şeylerine karşı bir çeşit kavga taşıdır...." 382

Bizim Marksistler, savundukları, çığırkanlıklarını yaptıkları ideolojiyi de pek bilmezler. Üsküp Türk Tiyatrosu aktörlerinden Lütfü Seyfullah bu gerçeği şöyle ifade ediyor:

"-...Sizin özel tiyatrolarınızda ne çok yoldaş var. Ama hiçbirisinin dünyadan haberi yok. Akılları kık karış yukarıda. Türkiye'ye sosyalizm gelirse herkes eşit olacak, Herkese eşit ücret ödenecek. İnsanlar mutlu yaşayacaklar; v.s. diye yumruk sallıyorlar. Onlara Yugoslavya'dan ve diğer sosyalist ülkelerden örnekler verdim. Olmaz böyle şey; dedim. Bu sevdadan vazgeçin dedim...." 383

Bir Yugoslavya Türk'ü de:

"- Olamaz! Mümkün değil! Bir Türk'ün Sovyet emperyalizmine evet demesi için çıldırması lâzım...

.... bir Türk Stalin'i sevemez. Yaşasın Sovyet Rusya diye bağırılmaz." 384

dd) Türk-İslâm İdeolojisi

Yavuz Bülent Bâkiler, "Türk-İslâm" ideolojisi hakkında fikir beyan etmektense Türk ve Müslümana yakışır hayat tarzını eserlerine sindirmekle yetinmiştir. Veya kendisinin de benimsemiş olduğu bir dünya görüşü, hayat tarzı, yaşama gayesi haline geldiği için eşyaya, insana, çevreye bakış tarzında hep bu görüş hâkimdir. Türklük ve İslâmiyet O'nun eserlerinde felsefe-

(382) Erol Güngör, "İslâmın Bugünkü Meseleleri" Ötüken Yayınları İstanbul 1983, s. 136-137

(383) Ü.K. s. 168

(384) Ü.K. s. 83

si yapılan bir mevzu değildir. Ancak, Türklük şuuru ve İslâmiyet'i satır satır, mısra mısra hissederiz, Şair gönlünce yaşarız. Ve daha evvelki ideolojiler bahsinde ele alınan sislemelere bir anti-tez oluşur zihinlerimizde.

"Her gün yeni baştan iri ve güzel
Bir beyaz gül gibi açar gönlümde şafak
Ne güzel Yârabim; Rabbim ne güzel
TÜRK-İSLÂM yaratılmak " (Y-53)

Müslüman ve Türk doğmuş olmanın şükürü, huzuru ve bahtiyarlığı içerisinde konuşan, yazan, gören Yavuz Bülent, hadiseler de bu dünya görüşünün ardından bakar. O'nda Türklük ve İslâmiyet'in hemen hiçbir vakit birbirinden ayrılmadığını tespit etmek hiç de zor olmaz.

"Bir kınalı türküdür dilim Türk'ü söyleyen
Bu Sivas türküsü, bu Kars, bu Eğin...
Ölürsem bana bir Yâsin okuyun
Sonra baş ucumda Türkü söyleyin." (S-21)

Doğarken Türk ve İslâm dininden doğmakla gururlanan Şair, ölürkende yine bu iki mübarek unsurun uğurlamasıyla ebediyete gitmek ister.

O, türkülerimize "mübarek" sıfatını verirken³⁸⁵, kızına türkü gibi güzel "Aybala" ismini verirken³⁸⁶, Kafkas Dağları ardındaki bayraksız memleketlerimizi tanımlarken³⁸⁷, acılarını, hasretlerini, sevdalarını dile getirirken kullandığı benzetmelerde de bu ruhu bizlere hissettirir, yaşatır:

"Azerbaycan yüreğimde bir şahdamardır
Ben Yâkup gibiyim uzun yıllardır,
Onda Yusuf'umun kokusu vardır.
Ve hasreti gönlümde büyük Türkistan kadardır
Ayettir kitabımda, bayrağımda rüzgârdır.
Azerbaycan yüreğimde bir şahdamardır."

(385) S-20

(386) S-49

(387) "Ve ey Kafkas Dağları ardında
Bayraksız memleketim
Sapına kadar müslüman, sapına kadar Türk diyar"
Y-61

O'na göre "Bir türbe içinde en güzel mana, ayet ayet İslâm, nakış nakış Türk"tür.³⁸⁸

Nurettin Topçu'nun "Türk-İslâm Harikası"³⁸⁹ şeklinde isimlendirdiği "mesud izdivaç" Yavuz Bülent Bâkiler'in eserlerinde Türklük ve Müslümanlık sık sık birarada anılarak, Türklük şuuru, İslâm iman ve ahlâkı etle tırnak gibi birbirine kaynaşmış vaziyette, bizlere bu nizâmın hususiyetlerini sunar. Bâkiler, şöyle olmalı, böyle olmamalı, şu şudur, bu da budur demez pek. Fakat bize bir semti mi anlatacak ,

"Türkülerle yağmur yağmur Üsküdar

Dualarla sımsıcak Eyüp Sultan" (Y-19)

der; Peygamber Efendimizin "Namaz dinin direğidir" hadisine³⁹⁰ binaen bir şeyler mi vermek istiyor,

"Bayezid Cami'inde bir namaz kıldım

Safların ardında garipsi, mahzun

Sen bin yaşa sımsıcak dualarda

Ey destan şehri Yurdumuzun " (Y-19)

veya "Seninle"de yer alan "Anamın Namazları"³⁹¹ gibi bir şiir yazar yahut "Azerbaycan nakışlı kilimleri, sedef çekmeceleri, ceviz işlemeleri" söyler söylemez "kehribar tespihler, seccadeler"le bir huzur dünyasının kapılarını açar.³⁹² İnsanlarla, çocuklarla dolu dünyasında yaşanan hayat ve aile, İslâm ahlâkına ve bir Türk'e yakışır: "Anneler nur yüzlü", "gelinler yaşmaklı"dır ve yüzlerinde "müslüman bir merhamet" vardır."Her sözde sütun gibi doğruluk, incelik", "Her yüzde pırıl pırıl aydınlık bir kâinat" vardır.

"Çifte Minare'den Gök Medrese'den

Bir ruh ki etrafta, yabana inat" (S-31)

Bu ruh, Türk ve İslâmiyet'in beraberliğinden kaynaklanan ve yabancı kıskandıracak niteliktedir. "İslâm dini, Anadolu köylüsünün ruhunda başka bir üslûp kazandı." diyen Nurettin Topçu: "Millî tarihimizin ortaya koyduğu en büyük ve evrensel in-

(388) Y-57

(389) Nurettin Topçu, Milliyetçiliğimizin Esasları, Dergâh Yayınları, İstanbul 1978, s. 24

(390) Suyudî, Cami'ü's-Sağır, Mısır 1954, 2/51

(391) S, 18-19

(392) S-31

kılâptır. İslâm dininin Türk'ün ruh ve ahlâkında yaptığı inkılâptır. İslâmiyet, Türk'ü aradaki basamakları bir hamlede aşmak suretiyle, insanlık seviyesinin en yukarı kademelerine yükseltti." şeklinde açıklıyor bu ruhu.³⁹³

Millet ve milliyetçilik bahsinde de belirttiğimiz üzere Yavuz Bülent Bâkiler'in milliyetçilik anlayışı dine ve Türk töresine bağlıdır. Hadiseleri bu açıdan değerlendirir:

"Düşman yüzü görmedi bu köyler balam

Ama çiğnenmiş vahyin güzel gülleri bir bin

Bizi kendimize böyle kanlı-bıçaklı eden

Ya birkaç Yezid gölgesi, Ya Pir Sultan Abdal'ın

Kin yüklü, isyan yüklü nefesleridir." (S-35)

İslâm dini vahye dayanır. Kur'an-ı Kerim'de bildirilmiş bir hayat tarzı vardır. Hem inanç ve ibadetler toplamı, hem de bir cemiyet ve dünya görüşünü bünyesinde toplayan bu so dinin ölçülerinden sapmanın neticesinde "kendimize kanlı-bıçaklı" olmuştuzdur.

"Her sözde, her nefeste, her bakışta gam

Bütün çizgiler kaba ve bütün duygular ham

Çarmıha gerilmiş güzelim İslâmiyet

Ama konuşmak yasak"

(D-36)

Bâkiler, "gecekondu" meselesine de dinî cepheden bakar:

Bir odada sırt sırta yedi kişinin uyuması O'na "Nerde İslâmî ahlâk?"³⁹⁴ dedirtir. İslâmî ahlâktan, islâmî yaşayıştan uzaklaşmamızın sancısını çeken Bâkiler:

"Sakal-ı şerif gibi kırk böhçada kaybolmuş

Güzelim İslâmiyet"

(D-40)

diyerek Mehmet Akif gibi İslâmiyet'in özünün anlaşılmasından şikayetçidir. Akif, İslâmiyet için, "beşerin yükselecek pâyesi" dir."Onun sıfesinde bütün insanlık mündemiçtir"³⁹⁵ diyordu, Yavuz Bülent Bâkiler de:

"Selâm sana insanı aziz ve mübarek bilen

Billurdan medeniyet."

(D-39)

(393) Nurettin Topçu, Milliyetçiliğimizin Esasları, Dergâh Yay. İstanbul 1978, s. 46-50

(394) D-36

(395) Mehmet Akif Ersoy, Safahat, İnkılâp Yayınevi, İstanbul 1983 s. 185

"Bizim millî kültürümüzde, dinî inancımızda insan, yaratılan mahlukların en şerefli sidir. İnsan aziz ve mübarek kabul edildiği için kazançların en güzeli bir gönüle girmektir. Bu bakımdan , gönül kırmak, Kâbe'yi yıkmak kadar çirkin kaba ve günah yüklü bir harekettir. Yani din dışı, insanlık dışı, medeniyet dışı bir davranıştır."³⁹⁶

"Din bizim kültürümüzün ana kaynaklarından dır. Aydınlatan, yücelten, güzelleştiren, medenileştiren bir kaynak."Kala-balıkları millet şuuruna yükselten manevi unsurlardan biri dır. ³⁹⁷ile milli şuurumuz böylece birleşmiş, "Türk-İslâm Medeniyeti" ve onun insan anlayışı doğmuştur."İnsanı aziz ve mübarek bilen billurdan medeniyet" için Cemil Meriç "Mazlum Medeniyet" diyor ve bu medeniyetin esaslarını şöyle açıklıyor:"Türk İslâm Medeniyeti, ahlâka, feragâte dayanan bir medeniyet. Gerçekleştirdiği değerler, edebiyattan da felsefeden de, ilimden de muazzez."³⁹⁸

Yavuz Bülent Bâkiler, Türk-İslâm Medeniyetini, sanatıyla³⁹⁹ mimarisiyle,⁴⁰⁰ yetiştirdiği âlimleri, sanatçılarıyla bir bir tanıtır, anlatır. İnsanı hayranlıktan ağızsız dilsiz bırakan bir medeniyetin mirasçısı olan bizler, ebedî hayat kaynağından bugün uzaklaşmışız:

"Unutulmuş Türklüğün ceylan yürekli töresi
Çiğnenmiş İslâm'ın koyduğu kesin yasaklar
Bir avuç buğday, bir tutam ot, bir karış toprak için
Konuşur mavzerler, bıçaklar... " (D-16)

(396) Ü.K. s. 128

(397) Bâkiler, Yahya Kemal Aydınlığımız, Türk Edebiyatı Dergisi S. 134, s. 40

(398) Cemil Meriç, Mağaradakiler, Ötüken Neşriyat, İstanbul 1980 s. 325

(399) "Taş işleciliği, ağaç oymacılığı, duvar ve tavan süsleri, yüzde yüz Türk İslâm Sanatı özellikleriyle gülümseyen....."
T.T. s. 131

(400) "Bizi zaman zaman olduğumuz yere çivileyen bazı büyük binaların mimareleri, Türk İslâm Medeniyetinin nakışlarıyla süslüydü...."
T.T. s. 49

"Türk kavmi İslâm imanını benimserken sanki ezel gününde ölçüsüne biçilmiş bir kaftan giyer gibi bu yapıcı ruhu, bu aratıcı inancı inancı sırtına geçirir geçirmez, medeniyetler kurdu; cihangir oldu. Şimdi ise, bir başka alemde dokunmuş boyu boyuna uymayan, ölçüsü ölçüsünü tutmayan bir libasın sıkıntısı içinde arpa boyu yol alamıyor."⁴⁰¹ Bu sıkıntının deffi için Bâkiler'in sunduğu çareleri şöyle sıralayabiliriz :

- Bizi birbirimize düşüren yabancı ideolojilerden ve beraberlerinde getirdikleri yabancı kültürlerden kurtulmalıyız.

- Varlığımızın gayesi olan "bilmek ve bildirmek" vazifelerini yerine getirip cehaletten kurtulmalıyız.⁴⁰² Gönülleri İslâm'ın inceliğiyle, güzelliğiyle aydınlığıyla kazanmalıyız. Bunun önemini Yunus Emre kadar yürekten duymadıkça, yarım yamalak kalmaktan kurtulamayız.⁴⁰³

"Yeniden cemre gibi düşmek toprağa

Yeniden haram etmek gece gündüz uykuyu

Yunus Emre gibi atsız-pusatsız

Yeniden fethetmek Anadolu'yu " (S-26)

- Kur'an-ı Kerim'in hükümlerini, Türk-İslâm Kültür ve Medeniyetinin en büyük modeli olan H.z. Muhammed'i "şahdamar" bilmeli ve buna bir de Türklük şuurunu eklemeliyiz.

"Yeniden inanmak Yaradan'a huzurla

En son elçisini şahdamar bilmek

Bir Hun Türküsüyle, Selçuklu yüreğiyle

Yeniden Türklüğe eğilmek. " (S-27)

Yeniden aydınlık ve huzura kavuşmak istiyorsak İslâmiyet'-hurafelerden temizlemeli, mezhep kavgalarına bir son vermeliyiz.⁴⁰⁴

- "Destanlar kadar sıcak", "bayraklar kadar aziz", "anamızın sütü gibi helal ve temiz" Türkçemize sahip çıkmalıyız.⁴⁰⁵

- Türkiye dışındaki soydaşlarımızı daima hatırlamalı, sevmeli, onları yetim duygular içinde bırakmamalıyız.⁴⁰⁶ Sapına kadar Türk, sapına kadar müslüman diyarları, Çarınha gerilen öz

(401) Samiha Ayverdi, Boğaziçinde Tarih, İstanbul Fetih Cemiyeti, 2.bsk. İstanbul 1968, s. 32

(402) Ü.K. s. 129

(403) Ü.K. s. 128

(404) S-27

(405) S-26

(406) Ü.K. s. 129

yurdumuzu unutmamalı, acımızı yüreğimizde taşımalı, ve bu duyguları bizimle paylaşan dost gönüller kazanmalıyız.⁴⁰⁷ "Türkistan bizim hem sevabımız hem günahımızdır. Türkistan bizim boy aynamızdır. Türkistan'a gönül gözümüzle bakmadan kendimizi iyi göremeyiz."⁴⁰⁸ Yüreğimiz dünyanın neresinde olursa olsun, Türk olan, Türkçe konuşan, Türk gibi yaşayan ve Türk gibi düşünen topluluklar için çarpmalıdır.⁴⁰⁹

Kısacası, Türk'ün yeniden doğmak, yeniden doğmak, yeniden doğrulmak için "Mübarek Türk-İslâm Cemresi"nin⁴¹⁰ gönüllere düşmesi ve filiz vermesi şarttır.⁴¹¹

Atatürkçülük

Yavuz Bülent Bâkiler'in Atatürkçülük tanımlaması, Türk-İslâm ideolojinin bir başka yönüdür aslında. Çünkü O diyor ki: Atatürkçülük "Türkiye'nin fikirde, sanatta yükselmesi" demektir, "Vatanın güzelleşmesi" demektir.⁴¹² Sonra, Atatürk'ün, "Türkiye Cumhuriyetinin temeli Kültürdür." sözü de Bâkiler'in kendi ideolojisine uygundur.

Bâkiler'in Atatürkçülük anlayışı, bugün piyasada bol⁴¹³ miktarda görülen "ilerici" (!) insanlarınkinden farklıdır. . Böylelerinin, Atatürk'ün fikirlerini saptırdığı inancındadır O. Ve şikayetçidir. "Şikayet" isimli şiirinde de bunu anlatır:

"Sen mi ilerici Atatürkçüsün!

Ey kocaman sütunlara bağdaş kurup oturan

Kaleminden her gün köpürüp duran:

Kan kan kan ! "

(S 59)

(407) S- 52, 53

(408) T.T. s. 296

(409) U.K. s. 191

(410) U.K. s. 149

(411) Yavuz Bülent Bâkiler, "Mübarek Türk-İslâm Cemresi"ne dördüncü cemre diyor.

Şubat ayı sonları ile mart ayı başlarında, önce suya, sonra havaya, sonra da toprağa düştüğüne inanılan ısıtıcı şeye, cemreye Bâkiler bir dördüncüsünü de eklemiştir: "Mübarek Türk İslâm Cemresi"

(412) Bâkiler, İki Paşamız Bir Bakanımız Bir Zihniyetimiz, Türk Edebiyatı Dergisi, S. 161, s. 38

(413) "Atatürk, hakkında en çok konuşulan ve yazı yazılan bir komutan ve devlet adamı olmasına rağmen çok az anlaşılan ve fikirleri uygulanan liderdir. Kanaatimizce herkes sözünü ediyor. Onu yaşanır hali getirmiyor. Onun fikirleri doğrultusunda bir eğitim sistemi geliştirilmediğinden Türk çocu-

f) Ev, Aile Hayatı

aa) Türk Evi

İnsanların barınma, korunma ihtiyacıyla yaptıkları evler, o evlerde oturanlara has özelliklerle bezendiği gibi, milletlere göre de farklı dış ve iç yapı özelliklerine bürünmüşlerdir. Aileye has mahremiyet ile millî mimarinin kazandırdığı farklılıklarla evler değişik tezahürler gösterirler. Yavuz Bülent Bâkiler, Türk evini geçmişi ve bugünüyle bir teraziye koymuş ve eski Türk evleri ağır basmıştır. O, eski Türk evlerinin bahsederken;

"Beni bir eski Sivas evine bir gün eğer
Götürseniz, çocuklaşır, şaşarım.
Eşiklenini bile öperim birer birer

Sanki bin yıl yaşarım."

(S-31)

biraz hüzünlü, biraz buruk, biraz özlem doludur. "Şirin, sıcak yalnız ve hüzün yüklü" eski Türk evleri⁴¹⁴ artık eskimiş, yıkılmış, yoksullaşmıştır. Öyle ki, bu hallerine evlerin kendileri bile cana gelmiş "hüzünlü türküler tutturmuş"tur,⁴¹⁵ hepsi de son nefeslerini güçlkle almaktadır.⁴¹⁶ Şairi üzen de budur.

Türk evi coğrafi konum olarak, ister Türkiye'de, ister Azerbaycan'da, ister Rumeli'de bulunsun ortak özelliklere sahiptir: İki katlıdır;⁴¹⁷ yüksek duvarlarla çevrilidir; üç metreye yaklaşan süslü saçakları vardır.⁴¹⁸ Türk evi bahçe içinde olmalı, aydınlık, geniş ve serin avlulara, bahçesinde söğüt ağaçlarına, bir kuyuya sahip olmalıdır.⁴¹⁹ Geniş kanatlı kapıları,⁴²⁰ bir sofa üzerinde yer alan büyük odalar⁴²¹ ve iç güzeliği...

(414) "Yorgun sokaklarda, zaman zaman karşımıza çıkan eski Türk evleri, Rumeli türkülerine benziyordu: şirin, sıcak, yalnız ve hüzün yüklü." Ü.K. s. 56

(415) Ü.K. s. 91

(416) Ü.K. s. 89

(417) a.y.

(418) Ü.K. s. 56

(419) S-30

(420) S-31

(421) S-30

...
ğü göğsünü gere gere 'Ne Mutlu Türküm Diyene'sözünü söyleyemiyor, ondaki inceliği anlayamıyor. Başka milletlerin liderlerinin peşlerine takılıyor." Doç. Dr. Celâl Tarakçı, "Atatürk ve Millî Şuur" Kardelen, S.4, s. 6

"Geniş odalar, serin sofalar bir müze kadar çarpıcı güzel ve temiz"dir; "elle işlenen perdeler, duvar halıları, sedirler, köşe yastıkları, yer minderleri, eli belinde nakışlarla süslü kilimler, büyük taban halıları, karyolaların sakız gibi tertemiz oyali, dantelli işlemeli örtüleri" vardır ve "sanki binlerce yıllık medeniyetimizin destanını" okurlar,⁴²² "...ve her biri bir ayrı masal dünyasından çıkıp gelmiş gibi sevimli Türk evleri"nde⁴²³ Türk sanatı ve İslâmiyet'in iç huzuruyla doludur:

"Sedef çekmecelerde, ceviz işlemlerde
Azerbaycan nakışlı kilimlerde göz nurum.
Kehribar tespihlerde, seccadelerde
Çiçek açmış huzurum." (S-31)

Bu huzur ve sıcaklık evi süsleyen eşyalara da sinmiştir: Odalar "Gitmeyin! Durun! "diye çağırır; bir bahar güzelliği içindeki halılar, sedirler "Buyurun!" diye seslenirler.⁴²⁴ Türk evi, insanı içine çeken, kendine bağlayan bir hassaya sahiptir.

Türk evi, cemaatle namaz kılmaya da elverişlidir, sandalyesiz, koltuksuz, uzun minderli, yün yastıklıdır. İşlemeli çeyiz sandıkları üzerine yorgan yüklü, perdeler kaneviçe işlemeli, yerler kilimli, tavanlar süslüdür.⁴²⁵

"Baksam tavanlarda oymalı güller
Ve gümüş telkâriker raflarda dizi dizi
Duvarlarda sülüsten, küffidin güzellikler
Gülümsüyor, Rabbimizi, Efendimizi " (S-31)

Zamanla, Türk-İslâm kültür ve medeniyetinin bir ufak numunesi olan eski Türk evleri, yerlerini kat kat apartmanlara terketmiş, evlerdeki Türk üslubu yıkılmıştır. İnsanı içeri buyur eden eski Türk evleri gitmiş, tavanları basık, odaları yarım, insanı sıkan, bunaltan evler gelmiştir.

"Bu apartman katlarından alın kurtarın beni
Tavanlar basık basık, odalar yarım yarım
Ey çocukluk günlerimi süsleyen sofalarım
Avlularım nerdesiniz ? " (D-57)

(422) Ü.K. s. 56,57

(423) T.T. s. 247

(424) S-31

(425) T.T. s. 77-78

Kat kat evlerden kaçmak isteyen Şaire Canbullu Cuma da Türkiye'de en çok şaşırdığı şey olarak bizim "mertebeli evlerde" (Apartman) oturmamız olduğunu söyler. O'na göre "Türk'ün evi düz ayah olmalı" ve "mutlaka bir bahçe içinde bulunmalıdır." Bahçesiz evin çıplak kadından farkı yoktur."⁴²⁵

Sadece apartmanlar değildir, eski Türk evlerinin yerine konan; bir de yolsuz, ışıksız, susuz, kerpiçten, çatıları tene-keden "gecekondu"lar⁴²⁶ vardır:

"Kirli kirli patiskalar pencerelerde
Hasırlar, kilimler vardır yerlerde
Ocaklara konan tencerelerde

Ya patates pişer, yahut madımak." (D-36)

Artık, Türklerin oturduğu evler ya bir zevksizlik örneği veya yoksulluğun, sefaletin tecessüm etmiş halidir.

"Zelzele görmedi bu söyler balam

Ama 'Gittim-gidiyorum' diyor her yeri

Çatlamış kerpiç duvarlar, bel vermiş damlar

Eve benzemiyor yorgun evleri" (S-34)

bb) Türk Aile Hayatı

Müslüman-Türk ailesinin yuvası nasıl olmalıdır, geçmişte nasıldı, bugün nasıldır, sorularına da cevap bulmaktayız Yavuz Bülent Bâkiler'in eserlerinde.

Sosyolojide "toplumun en küçük birimi" olarak tanımlanan aile, tarihin de eski ve köklü müessesesidir. Türk-İslâm kültür ve medeniyetinde de aile "kutsiyet" kazanmış, yüceltilmiş ve millet hayatının temelini oluşturmuştur. Ve çocuklar, müslümân Türk ailesinin biricik ziyneti olmuştur:

"Çocuklar, bir yağmur gibi mübarek

Hadislerdeki güzellik, ayetlerdeki huzur

Öldüğüm gün beni binlercesi gülerek

Eylenerek, oynayarak götürseler ne olur?" (S-25)

Diyen Bâkiler, evi çocuksuz düşünemiyer, "Çocuksuz ev mezara benzen." inancıyla yazar. Onun istediği aile tipinde "nur yüz-

(425) T.T. s. 37

(426) D-37

lü anneler", "yaşmaklı gelinler" "yüzlerinde "müslüman bir merhamet" ile yerini almış; çocuklar "kanatlı kapılardan koşup " gelmektedir.⁴²⁷ Ev bunlarsız asla olmaz.

Aile Anayasamızda da "Türk toplumunun temeli" kabul edilmiştir ve devlet tarafından korunması istenmiştir.⁴²⁸ Çünkü , aile yeni neslin yetişeceği ocaktır. Aile kaliteli insanlar, şahsiyetli insanlar yetiştirmekle vazifelidir. Bunun için de ailedeki manevî havanın, huzurun mükemmeliyeti gerekir:

"Ve alnım açıksa, başım dikse
Dirliğimiz varsa mutluyşam
Yüzüme gülüyorsa, böyle bu şehir
Bir beyaz zambak gibi pırıl pırıl yavrum
Ve yavrunsa her şeyi bana sevdiren bir bir
Bu mutluluk, bu düzen, bu bitmeyen aydınlık
Anasının yüzü suyu hürmetindedir." (D-8)

Yukarıdaki mısralarda ifâdesini bulan "düzen", "dirlik", "mutluluk", "bitmeyen aydınlık", ruh sağlığı normal insanların yetişmesi için şattır. Ve bu dirliğin, mutluluğun büyük payı ailede "ana"nın şahsında toplanmıştır. Ana:

"Yurdumuzun, yuvamızın orta direği

Dünyadaki varlıkların en mübareği"dir, "yürekleri temiz", "alınları aktır", " Duyguları bile haramdan uzak"tır.⁴²⁹ Ana, vatanına hayırlı evlat yetiştirdiği, İslâmiyet'in "Çoğalınız!"⁴³⁰ emrini yerine getirdiği için mübarektir.

Müslüman-Türk ailesinde "ramazanlar"da bir başka güzelliktedir.⁴³¹ Çocuklar evlerinde, ailelerinde müslümanca bir hayat görerek büyürler:

"Bakardım her sabah kadınlar kızlar

Bütün konu komşu bizde,

Ve beyaz tülbetli ince bir kadın

Kur'an okuyor evimizde. "

(Y-54)

(427) S-31

(428) Anayasanın 35. Mad.: "Aile Türk toplumunun temelidir. Devlet ve diğer kamu tüzel kişileri, ailenin ananın ve çocuğun korunması için gerekli tedbirleri alır ve teşkilatı kurar."

(429) D-19

(430) "Evleniniz çoğalınız, Kıyamette çokluğunuzla övünürüm."
Suyudf, Cami'i's-Sağir, Mısır 1954, 1/130

(431) Ü.K. s. 124

"Beyaz papatyalar gibi beyaz tülbetli gelinler" "ilâhîler" okurlar. "günde beş vakit namaza duran ana"nın huzuru bütün eve yayılır:

"Anam namaza durur günde beş vakit
Bir serinlik duyarız Ondaki büyük huzurdan
Aydınlanır içimiz, odalarımız
Yüzündeki ince, mübarek nurdan." (S-18)

Anadaki sabır, şükür, huzur, merhamet, sıcaklık aileyi himaye ve şefkat yuvası haline getirir.⁴³² Ailede yaşanan dinî ve millî değerler böylece otomatikman çocuklara aktarılır. Kültürümüzün yücelttiği ana ve Türk ailesi bu çizgide devam etse millet hayatı için tehdit ve tehlike söz konusu olmayacaktır. Fakat;

"Şimdi ne o kadınlar, ne uzun saçlı kızlar
Ne o beyaz tülbetli gelinlerden eser var.
Duymuyorum yüzümde sıcak nefeslerini
Abıp götürdü artık serin bir rüzgar
Buhurdanlarla beraber, o ezan seslerini." (Y-55)

Eski Türk evlerinin akıbeti, aileleri de sarmıştır. Pier Loti'nin "Sihr ü Efsûnunu Kaybeden Kızlar" ismini verdiği romanından hareketle Yahya Kemal'in İslâm haremının sihr ü efsûnunu kaybeden Türk kızları, Avrupa kuklası olmuş Türk kızları⁴³³ dediği kadın-kız tipini Yavuz Bülent Bâkiler de arar:

"Önceleri yurdumun ak tenli kızlarının
Türküler gibi içten, sıcak halleri vardı
Kızlar ki ince, uzun ve mahzun kuğulardı
Kuğularım nerdesiniz ? " (D-58)

g) Anadolu'nun -Anadolu insanının- Meseleleri

Milletinin dertleriyle dertlenen Yavuz Bülent Bâkiler'in eserlerinde Anadolu'yu tanımakla kalmıyor, Anadolu insanının meselelerini, onun başındaki sıkıntılarını, çare içinde çaresizlik-

(432) "Allah evlerinizi sizin için bir huzur ve sükûn yaptı."
Kur'an-ı Kerim, En-Nahl Sûresi, 80. Ayet

(433) Yahya Kemal Beyatlı, Mektuplar Makaleler, İstanbul Fetih Cemiyeti Yayınları, İstanbul 1977, s. 133

lerini de yaşar gibi oluyoruz.

"Sebepsiz değil Aybala'm bu ince uzun ağıtlar
Taşımız toprağımız bin yıldan beri gurbet...
Kırk bin köyümüzde kırk bin ayrı dert
Acımız çok bir değil. "

(S-28)

Çünkü Şair, yazarken yaşamıştır. Çıplak toprağın, çıplak insa-
nın yasını duymuştur. Mehmet Kaplan, Yavuz Bülent Bâkiler'in
"Anadolu Gerçeği" şiiriyle ilgili olarak şöyle diyor:

"Yavuz Bülent Bâkiler'in şiiri zengin muhtevası olan
bir 'yaşantı' şiiridir. Onda dile gelen bize has, acı, sâde, sa-
mimi gerçeklerdir." ('üzülüyoruz, hissediyoruz.) "Şair bizde
böyle bir duygu uyandırmakla yetiniyor, Bu üzüntüden kurtarmak
için yol göstermiyor. Şiir sade var olanı tasvir ediyor, onu
aşmıyor." Prof. Dr. Mehmet Kaplan'ın "bir nevi protesto mahiye-
ti" taşıdığını 434 söylediği şiir:

"Yalınayaklarınla koştun mu tarla tarla
Duydun mu çıplak toprağın, çıplak insanın yasını
Ağlayan kadınlarla, ihtiyarlarla
Yaşadın mı bir yağmur duasını ?

Bozbulanık ırmaklarda çimdin mi
Kulak verdin mi yürekten kavala, saza
Bir ipek seccade üstünde gibi huzurla
Durdun mu toprakta namaza ?

.....

Kış günleri trenlerle geçtin mi uzak köylerden
Gördün mü dehşetini tipinin, karın...
Çektin mi hiç acısını istasyonlarda
Tandır ekmeği satan, yumurta satan
Yarı çıplak çocukların...

..... "

(D-13,14)

"Fakat yazarın asıl maksadı, protesto ve sorguya çekmekten zi-
yade; Anadolu gerçeğini ortaya koymaktır. Şekil vasıttan ibaret-
tir."

"Şaire göre Anadolu gerçeğini insan, ancak onun içinde yaşamakla tanır. Böylece şiir bir nevi bilgi teorisini de içine alır. "435

"Kılığın kıyafetin sarmadı beni
Söylediğin türküler bizim türkümüz değil
Başka çeşmelerden doldurmuşsun tasını
Yüreğinde nakış yok, acı yok bizden
Bulutlar rahmetini kesmeden yavaş yavaş
İnsanlar selâmını esirgemedi
Savaş git içimizden."

(D-14)

Yavuz Bülent Bâkiler'de Anadolu sevgisinin hemen yanın-
da yer alan üzüntü, dertlenme nerdeyse birbirinden hiç ayrılmaz.
Anadolu'nun "Bir yanında güzellik, incelik ve nur", diğer yanda
ise "Bin yıldan beri süregelen toz-toprak, tezek , çamur"; Yü-
reklerinde "imbikten geçmiş"cesine "misilsiz bir merhamet" taşı-
yan Anadolu insanının, bir kısmında da "hayın, cahil, asabî",
"Taş devrini yaşayan bir kaba kuvvet" gibi haller görülür.⁴³⁶

Anadolu maddesiyle mânâsıyla bir parçalanmanın eşiğindedir. Çünkü Anadolu'da "Türklüğün ceylan yürekli töresi" unutulmuş; "İslâm'ın koyduğu kesin yasaklar" çiğnenmiştir. Anadolu'yu böyle gören şair ister istemez şunları diyecektir:

"Anadolu, Anadolu, ah Anadolu
Böyle görmeseydim seni, böyle tanımasaydım
Yüreğim olmasaydı binbir yerinde...
Yaşasaydım yine seni acı duymadan
Anamın Azerî türkülerinde."

(D-37)

aa) Yoksulluk, Fakirlik, Açlık

Anadolu'yla bütünleşen şair:

"Ben Anadolu'yum !..
Yıllar yılı susuz kaldım, yıllar yılı aç
Şükrederek kalktığım sofralarımda
Ya soğan ekmek olur, yahut bulamaç."

(D-37)

(435) Mehmet Kaplan, Anadolu Gerçeği, Hisar, S. 271, s. 6

(436) D-15

diyor. Bu yokluk içindeki insanları kimsenin kaale elmediğinden şikayetçi oluyor:—"Kimse farkında değil çıplak ayaklarımın"⁴³⁷ - Artık, köyleri köy, şehirleri şehir olmaktan çıkmıştır, bu "yoksıl, kavruk", beş on haneli köylere, bozkarlara insan eli değmemiştir.⁴³⁸ Yoksulluk, eşyaya, insana bir karabasan gibi çökmüştür! Zelzele görmediği halde bu köylerin her yeri "Gittim-gidiyorum" der. Evleri eve benzemez.⁴³⁹ Kışın "ölü damı", yazın "alaçukh" (bostan gözetleme yeri) a benzeyen evler⁴⁴⁰ in odaları yağmur başlayınca damlar.⁴⁴¹

İnsanları, "garip, perişan, derbeder"dir.⁴⁴²

"Onların şimdi uzak, yaban dağ köylerinde

Ne bir karış toprağı, ne tutulacak bir dalı

Mintanları, kasketleri yarıktık, yamalı

Ayakları çıplaktır. "

(D-41)

Hepsi de dertle yunmuştur, sabah akşam sofralarında bir sıcak çorba bile bulunmaz, sade, kuru ekmek. Adeta "rıziıkları mühürlenmiş"tir.⁴⁴³ Günlerce aç kaldıkları olur, soğukta ayazda ısınamadıkları olur.⁴⁴⁴

"Çömelir kapılara mahzun hamile kadınlar

Ki hepsinin yüzünde bir gariplik var.

Haykırır sefaleti yıkılmış kerpiç duvarlar:

Dayanabilirsen gel bak...."

(D-35)

Bütün kulların çilesini kendinde yaşayan Bâkiler, soğan ekmeğe hasret yaşayan yoksulların⁴⁴⁵ kederiyle doludur:

"Cebeci Câmisi'nde ezan okunur

Kapısı önünde fakir fukara...

Al git bu sevdayı başamdan rüzgâr

Al git uzaklara. "

(Y-52)

bb) Susuzluk, Işıksızlık ve Sel

Atalarımızın konlarıyla bedeli ödenen, bize miras kalan Anadolu'ya hizmet götürmemiş, bir mirasyedi kisvesine bürünmüşüz.

(437) S-47

(438) S-29

(439) S-34

(440) S-33

(441) S-63

(442) Y-31

(442) S-32

(444) S-33

(445) S-47

Yavuz Bülent Bâkiler, bu kıymetli hazineyi çarçur etmemizden söyle yakınıyor:

"Bağışlasın şimdi bizi vatan uğruna
Şehid düşen yüzbinlerce adsız kahraman
Çünkü seller bir yandan götürür toprağımı
Rüzgârlar bir yandan. " (D-16)

Bire iki, üç veren topraklarımız susuzdur.⁴⁴⁶

"Yangın görmedi hiç bu köyler balam
Ama susuzluktan toprak, yarılmış kulaç kulaç
Ne bir karış yeşillik, ne bir kanat serinlik
Ne birkaç taze ağaç" (Ş-35)

Toprak çıplak, insan çıplaktır Anadolu'da.⁴⁴⁷

"Evim gibi bildiğim kerpiçten evlerinin
Ne içinde ışığı, ne önünde suyu var
Varları yokları: kara gözlü çocukları
Birkaç davar, birkaç kilim, birkaç yataktır."(D-42)

cc) Doktorsuzluk, Yolsuz ve Okulsuz Köyler

Işık, su gibi hizmetlerin ulaşamadığı yerlere doktor da gitmemiştir. Doktorun bulunmadığı köylerde basit bir tedaviyle geçirilecek hastalıklar ölümlü sonuçlanmış, bebeler a n a larından süt emmeden, ya anaları ya da bebelerin kendileri göçüp gitmiştir.

"Veba verem görmedi bu köyler balam
Ama ölümlü bitmiş yaşayan hurafeler
Gözü açık gitmiş gelinlerimiz
Ve daha süt emmeden toprağa düşmüş bebeler"(S-35)

Ölüm yatak arındaki hastalar, ne doktor yüzü görmüştür ne ilaç.⁴⁴⁸

Köylerimiz, kasabalarımız yolsuzdur, okulsuzdur, alın-
terine muhtaçtır.⁴⁴⁹ "Anadolu toprağında, karasaban ve kağrı,
başka söze ne hacet"⁴⁵⁰ Devlet denince akıllarına hep vergi ge-
lir, jandarma denince karbaç.⁴⁵¹ Çünkü:

(446) S-47

(447) D-13

(448) D-37

(449) D-38

(450) D-39

(451) D-37

"Asker demiş, vergi demiş istemiş asırlarca
Ama karşılığında birşey vermemiş Devlet "

(D-39)

dd) İşsizlik, Dilencilik ve Kimsesiz, Yoksul Çocuklar

Fakirlik, yoksulluk, açlık, çıplaklık ve temelindeki işsizlik, Anadolu insanının bir kaderi olmuş adetâ. Yavuz Bülent Bâkiler "açlardan, çıplaklardan, işsizlerden binlerce, onbinlerce hayalet"⁴⁵² diyor. Elinden iş gelse de gelmese de "iş" yoktur. İş istemeye kime gitseler "ağızsız, dilsiz duvar" olur karşısındaki.⁴⁵³ Bulunduğu mekanda iş bulamayınca soluğu, bir iş umuduyla, gurbette alır bu insanlar.

"Seferlik görmedi bu köyler balam

Ama bütün gençlerini çekip götürmüş gurbet
Anaların, gelinlerin gözü yollarda kalmış
Ağlar çocuklar elbet."

(S-34)

Kimi gurbette, çoluğundan çocuğundan uzak, çalışır, ekmek parası için; kimileri de sokaklarda aç çıplak dilenir.

"Kimse duymaz çilesini tütmeyen ocakların
Tanrım ne olursun yüzümüze bak
Dolaşır dilenciler sokaklarda aç-çıplak
Yorulan ben olurum ."

(D-11)

Yavuz Bülent Bâkiler'in içindeki bir yara da çok sevdiği, "hadislerdeki güzellik, ayetlerdeki huzur" dediği çocukların oluşturduğu "yetimler mahşeri"dir.⁴⁵⁴ Kimsesiz çocukların "gökteki yıldızlar kadar sayısız" olması O'na "mahşer" kelimesini düşündürmüştür.

"Gökteki yıldızlar kadar sayısız

Ah yurdumun kimsesiz ve yoksul çocukları
Anladım farkınız yok koparılmış başaktan
Alın bu gözleri benden, alın bu yüreği artık
Utanıyorum yaşamaktan."

(D-10)

(452) D-39

(453) S-33

(454) S-47

Kış gününün dehşetli tipisinde, karında, istasyonlarda tandır ekmeği veya yumurta satan yarı çıplak çocukları⁴⁵⁵ "koparılmış başaklar" olarak düşünmesi boşuna değildir.

"Ve günahkâr çocuklar, suçlu çocuklar
Mahkeme salonlarında bakarım dizi dizi
Bu suç bizim suçumuz, bu günah bizim
Affedin bizi. "

(D-10)

ee) Gecekondu Kanseri

Fakir, yoksul, işsiz insanların sığındığı "gecekondu" kerpiçten dir. Yerden beş on karış ancak yükselmiş, çatıları eskimiş tenekedendir.⁴⁵⁶ Bu özellikleri ile sıhhiğini baştan kaybetmiş gecekondu iç yapısı itibariyle de sefildir:

"Kirli kirli patiskalar pencerelerde
Hasırlar, kilimler vardır yerlerde
Ocaklara konan tencerelerde
Ya patates pişer, yah t madımak."

(D-36)

"Bir oda, yarım sofa, bir mutfak" içine sıkışmış insanlar "ışık"-tan, "su"dan mahrum oldukları yetmiyormuş gibi bir de "yıkım" korkusu çekerler. Başalarını soktukları bu daracık yenden de olmak ihtimaliyle uykuları bölünür. "Ah insanca yaşamak..."⁴⁵⁷ İnsanca yaşamak, müslümanca yaşamak. Gecekondu hayatına dinf a-çıdan da bakan Yavuz Bülent Bâkiler, "İslâmî ahlâk"ın hiçe sayıldığını söyler:

"Boşuna değil elbet kalbimin ezilişi
Gecekondu kanserinin mikrobu dışı
Bir odada sırt sırta uyuyan yedi kişi
Nerde İslâmî ahlâk ?

(D-36)

ff) Kan Davası veya Kanlı Gaflet, Cinayet

Yavuz Bülent Bâkiler'in Anadolu insanında görüp de hazmedemediği, Türklüğe ve İslâmiye'e yakıştıramadığı bir şey de

(455) D-14
(456) D-35
(457) a.y.

"kanlı gaflet" dediği,⁴⁵⁸ "kan davası"dır. Nesilden nesile geçen, zincirleme halinde, insanların birbirlerinin kanını dökmesinin sebepleri de yoktan şeylerdir:

"Unutulmuş Türklüğün ceylan yürekli töresi
Çiğnenmiş İslâmın koyduğu kesin yasaklar
Bir avuç buğday, bir tutam ot, bir karış toprak için
Konuşur mavzerler, bıçaklar."

"Ve dul kalır kadınlar bir hiç yüzünden
Vurulur gelinler telli-duvaklı
Bir ağıt başlar sonra yetim kalan evlerde
İnce, uzun, ağlamaklı."

(D-16)

Avukatlık mesleği dolayısıyla "milletinin bir karış toprak, bir tutam ot, bir köpek için birbirini kırdığını"⁴⁵⁹ yakından incelemek durumunda kalan Yavuz Bülent Bâkiler'in "Seninle" isimli şiir kitabında da iki uzun bölümden oluşan "Kan Davası" başlığını taşıyan şiirleri vardır.⁴⁶⁰ Bu konu üzerine, müstakil şiirler yazan Bâkiler'in konuya vakıf olduğu kadar, üzüldüğünü, kızdığını da anlıyoruz.

"Ah Çopur'un Recep, Kara Süleyman
Süt gibi kesilen, çürüyen canlar!
Sarı İbrahimlerle dolup taşan çoğalan
Ruhsuz, Allahsız zindanlar."

(S-39)

"Akıtılan kanlar" "Bir kuş vurulur gibi vurulan insanlar"ın dehşeti içinde böyle zamanları "karanlık" olarak niteler.⁴⁶¹

gg) Anarşi, Zihniyet Anarşisi

Kurulu düzeni bozmak, karışıklık, bölücülük çıkarmak isteyenlere Yavuz Bülent Bâkiler "Göğü Yumruklayanlar"⁴⁶² şiiriyle şöye seslenir:

"Yürüdüler göğü yumruklayarak
Çirkin yüzleri sanki kara bir duman
'Kaynar sudan bir ziyafet' istiyorlardı
Ağızları kocaman..."

(S-56)

(458) S-39

(459) Özel sohbetimiz esnasında söylendi.

(460) S/ 36-37, 38-39

(461) S-46

(462) S/56-57

"Göğü Yumruklayanlar"ı birer "yamyam" olarak düşünüyor Bâkiler. Bunların "kin"le dolu olduğunu, sözlerinin"ateşten korkunç bir yalan" olduğunu belirtmekle kalmayarak, onların yalanlarından kuşların, ağaçların, meydanın dahi utandığını söyler.⁴⁶³ Dudaklarında dikenli bir marş⁴⁶⁴ ile , Türkiye'de büyük meydanlarda göğü yumruklayarak çirpınanlar:

"Yaşasın eşitlik! Yaşasın özgürlük! Yaşasın adalet!"

"Kahrolsun cehalet! Kahrolsun faşizm! "

"Ve de yaşasın tam bağımsız ve gerçekten demokratik

Türkiye! "

"Kahrolsun her türlü emperyalizm ! "

"Ve de kahrolsun, yabancıların yerli işbirlikçileri!"

Bu şekilde yaygarayı basanları Bâkiler, "Derya içinde oldukları halde deryada olduklarını bilmeyen balıklar"a benzetir.⁴⁶⁵

İnsanlıktan nisibini almamış bu eli kanlıların yüzünden "bir uçtan bir uca yaralı vatan", "ağır ağır batan bir büyük gemi"ye dönüşür. Eşitlik, özgürlük, adalet diye nara atanlar, bir başkasının hayatına kastetmiş , onun hürriyetini elinden almaştan çekinmemiştir.

"İçimizden biriydi şehit düşen Mehmetçik

Kurşunlanan kumandan."

(S-57)

Dillerine doladıkları sadece "eşitlik, özgürlük, adalet" değildir. Bir de Atatürk vardır. Atatürkçü olmaktır maskeleri:

"İzindeyiz diyen yeledi aslan

Senin de kaç kere nârına yandık

Bağırıp çağırma artık usandık

Sokak sokak, meydan meydan ! "

(S-59)

"ilerici"lerdir ayrıca, "Atatürkçü"lerdir ! Ama kalemlerinden kan köpürür...⁴⁶⁶

"Sövdüler saydılar göğü yumruklayanlar

Ne kıl kadar insanlık, ne din, ne iman...

Ebu Leheb idiler, Vahşi idiler sanki

Her biri bir Allahsız, Peygambersiz gardiyan?"

(S-57)

(463) S-57

(464) S-56

(465) Ü.K. s. 119-120

(466) S-58

Hürriyetlerimizin zalim Ebu Lehebleri⁴⁶⁷, Anadolu'ya karargâh kurmuş⁴⁶⁸ gûya milletin yoksulluğunu, açlığını, çaresizliğini sa-
yıp dökerler. Fakat, kendileri ne bu açlığı, yoksulluğu ne de
çaresizliği yaşamışlardır. "Altın kafes kuşları"⁴⁶⁹ sömürülmek
üstüne türküler söyler, fırsat bulduğu zaman talan eder. Villa-
larda, yalılarda, yatlarda yaşar⁴⁷⁰ ve ülkesindeki "halklar"dan
söz eder.⁴⁷¹ Böylelerinin "Bugün, sokaklarımızı, okullarımızı,
evlerimizi kana boyayan " anarşisi "Anadolu'yu Balkanlar'a bez-
zetme çırpınışı"ndan başka bir şey değildir.⁴⁷² Hürriyet diye
bağıra bağıra bizi hürriyetimizden edecek olanların "zembereği"
ni de başkaları kurmuştur.⁴⁷³

"Unuttuk sizi Koçero, Hakimo, Tilki Selim...

Artık fakültelerde işleniyor cinayet." (D-40)

Yavuz Bülent Bâkiler, anarşinin önce zihinlerde teşek-
kül ettiğini, ettirildiğini sonradan da fiiliyata kanlı olarak
döküldüğünü ifade eder:

"Tarihine sövdürülen bir nesil, büyük devlet adamların-
dan, faziletli kumandanlarından, kültür değerlerinden koparılan
bır nesil, başka milletlerin liderlerini kendisine örnek alırsa
mazur görülmez mi?

Türk milleti ve Türk gençliği zor ve karanlık günlerin-
de, kendisine sahip çıkacak kahramanlar bulunacağına inananrak
yaşamalıdır. İnkârın sonu hüsrandır."⁴⁷⁴

Böylelikle ülkemizdeki anarşinin temelinde yatan şeyin
"kültür buhranı", "kültür davası" "millî eğitim meselesi" oldu-
ğunu ortaya koyar. Geçmişle, kültürüyle iplerini koparan in-
sanların, iplerinden boşanmışçasına oraya buraya saldırmalarının
ve neticede bizi bekleyen âkibetin ne olduğu bu kadar açık orta-
da iken bir çözüm yolu bulmak da zor olmasa gerektir.

"Bir gün bir ses duyulur, gülümser Hilâl

Vatan ocağımızın ışığı kararmadan.

Silinir meydanlardan göğü yumruklayanlar

Böyle sürmez bu devran."

(S-57)

(467) T.T. s. 129

(468) D-40

(469) Ü.K. s. 30

(470) S-52

(471) S-61

(472) Ü.K. s. 190

(473) S-57

(474) Bâkiler, İki Paşamız Bir Bakanımız Bir Zihniyetimiz,

Türk Edebiyatı Dergisi, S.161, s. 39

Diğer meselelerin hallinde de ümitlidir Yavuz Bülent Bâkiler:

"Türkiyem, Anayurdum, sürüp gitmez bu çile
Az daha sabret. "

(D-40)

4- S i y a s i M e s e l e l e r

Sanatçı politikacı değildir, sanat eseri de politika, propaganda vasıtası değildir. Fakat, sanatçı belirli bir politikanın uygulandığı bir topluluğa mensuptur. Uygulanan politikadan O da toplumun diğer üyeleri gibi memnundur veya değildir.¹ Yaşadığı ülke ve insanların geçmişi, hâli ve geleceği -belki- sanatçıyı alelâde bir insandan daha çok alâkadar eder, düşündürür. Dolayısıyla de eserine ister istemez tesir eder. Ama bu tesir okuyucuya bir sanat hassasiyeti içinde sunulur veya sunulmalıdır.²

Sanatçının iç veya dış politika konusunda söyledikleri, onun sosyal mevkii ve ideolojisiyle, inanç sistemiyle yakından alâkalıdır. Yavuz Bülent Bâkiler'in eserlerindeki ideolojik görüşleri ortaya koyarken O'nun kendisinin de dahil olduğu ideolojiyi de açıklamış olduk. Ayrıca, millet, kültür ve vatan ile ilgili fikirleri de bize iç ve dış politikada O'na göre yapılması gerekenleri, takip edilmesi gereken yolu ve ipuçlarını vermektedir. Onun için bu bölümde anlatılacak, işaret

(1) "Sanatla siyaset arasındaki münasebetin esasını, insan ile çevresi arasındaki münasebette aramalıdır.... Cemiyet insanlara tıpkı tabiat, atmosfer şartları, aydınlık, karanlık, yağmur ve rüzgâr gibi tesir eder. Biz nasıl bir 'hava atmosferi' içinde nefes alıyorsak, hayatımız nasıl her an ona bağlı ise, tıpkı onun gibi, çok defa farkında olmadığımız bir 'fikir atmosferi' içinde yaşarız. Sanatçının bundan müteessir olmadığını söylemek, onu mücerred bir boşlukta yaşıyor zannetmekle birdir."

Mehmet Kaplan, Nesillerin Ruhü, Dergâh Yayınları, İstanbul 1978, s. 225

(2) "His fikir olmaya, fikir de his olmaya doğru kıvrımlaşmaya başlayıncadır ki, kıvrımlar arasındaki halkaların içinde sanat karargâhını kurar." (kütük ve nakış....)
"Bunun içindir ki şiir, fikir, içtimaf, siyasî, tarihî, hisî, bedîî, iktisadî, beledî bütün davaları, dertleri, hasretleri, hamleleri, ihtinakları, ihtirasları ve ıstıraplarıyla cemiyet ruhunun, tek ferteüzlerinde bil-vasıta en derin kaynaşma ve girdaplaşma zemini gösterilebilir."
Necip Fazıl Kısakürek, Çile, Büyük Doğu Yayınları, İstanbul 1983, s. 476, 485

edilecek konular diğerleriyle birarada düşünülünce daha "tamam" daha "bütün" olacaktır.

a) İç Siyaset :

"Anadolu'yu sevmek, Anadolu'yu düşünmek, Anadolu'yu bütün ayırık otlarından temizle: erek yüceltmek elbette karasevdamız"dır.³ Fakat, Anadolu'da hür ve müstakil yaşamak da, "ruh kökümüzü" "gönül mayamızı", "ufkumuzu süsleyen fikir, sanat ve tarih mahyamızı" bilip bilmememize bağlıdır.⁴ Yavuz Bülent Bâkiler, bu ve benzeri birçok cümleleri sık sık tekrar eder: "Türkistan olmasaydı, Azerbaycan olmasaydı, Anadolu Türk soyuyla şereflenemezdi, Anadolu olmazdı."⁵ "Anadolu'da hür ve müstakil yaşamak için Rumeli'yi unutamayız.", "Rumeli'yi unutmak kendimizi inkâra çalışmaktır."⁶ Inkârın sonu hüsrana uğramamak için Türkiye Türkleri'nin, Türk olan, Türkçe konuşan, Türk gibi düşünen ve yaşayan soydaşlarını sevmeleri, bilmeleri gerekir. Bu, devletimizin içteki kültür politikası olmalıdır.

Türkiye, bugünkü Türkistan'a benzememek için Onu da çok iyi bilmek, yakından tanımak zorundadır.⁷

"Bugünkü Türkiye'nin davası, şu veya bu devlete savaş açmak, eski Türk yurtlarını kurtarmak, bütün dünya Türklüğünü bir bayrak altında toplamak değildir; cehaletten, fakirlikten kurtulmak, kültürü millet hayatımızda bir şahdamar gibi bilmek, ilmi çalışmalarını hızlandırmak, ordumuzu kuvvetlendirmek davasıdır."⁸ Çünkü, "ilimden ve teknikten uzak kalan cehaletin karanlıklarına yuvarlanan, kendi kültür değerlerinden kopan milletler, güçlü ordular kuramamış, bağımsızlıklarını koruyamamışlardır."⁹ Meselâ: Türkistan, cehaletin koynuna gömülünce, Rus'un

(3) Ü.K. s. 191

(4) T.T. s. 25

(5) T.T. s. 296

(6) Ü.K. s. 190

(7) "Türk'ün Türk'ten başka dostu yoktur! sözü boşuna söylenmiş, Türk Türk'ü iyi bilmelidir. İyi gözetmelidir! Yürekten sevmelidir. Ben bunu bilirim, bunu söylerim, bunu yazarım."

T.T. s. 284

(8) T.T. s. 294

(9) T.T. s. 292

kucağına düşüvermiştir. "Türkistan ordusunun bozulması, Türkistan faciasının başlangıcı olmuş. Büyük Timur İmparatorluğu'nun o disiplinli, o cesur, o vatanperver ordusu zamanla dağılmıyordu, Ruslar Türkistan'a adım atabilir miydi?"¹⁰

Devlet birleştirici olmak zorundadır, "Baba Devlet" inancına yakışan budur. Ordusu ve milleti küçülen bir devletin ayakta kalması zor olduğundan¹¹ çok kuvvetli bir orduya sahip olmalıyız. Anadolu'yu ancak böyle elimizde tutabiliriz.¹² Demek ki iç politikamızda "savunma sistemi ve ordu"ya çok çok önem vermeliyiz."Türk milleti ve Türk gençliği, zor ve karanlık günlerinde, kendisine sahip çıkacak kahramanlarbulunacağına inanarak yaşamalıdır."¹³

Güçlü bir ordu bizi, düşmanın maddî silâhlarından korurken, manevî silâhlardan korunmak için de "millî kültür"ümüze sahip çıkacağız. Bu da tek başına yetmez; "millî gelir"i artırıp yoksulluktan kurtulmaya bakacağız.¹⁴ Fakat millî geliri artırmak, maddî gelişmeyi sağlayabilmek için öncelikle sükûneti sağlayabilmek gerekir. Yoksa, insanları ikide bir ayaklanan memlekette başlayan gelişme hep yarıda kesilir, duraklar. Bu bilhassa dış kaynaklı kışkırtmalarla, ayrılık tohumlarının aramıza atılmasıyla gerçekleşir. "Bazı büyük devletler, Türkiye'nin güçlenmesinden endişe duyar" Türkiye'yi kendilerine muhtaç etmek ister"ler"¹⁵ Meselâ; "Ruslar içeride ve dışarıda kültür bağı kurdukları kişilere ve kurumlara akıllarını kullanarak incitmeden, ürkütmeden- bir Marksizm aşısı yapmaya çalışmaktadırlar. Bu öyle mükemmel bir aşıdır ki o aşıyla kanlarını sulandıranlar artık kayıssız- şartsız bir Rus hayranı olarak ayağa kalkmaktadır."¹⁶ Bu zihniyetteki insanların yakın geçmişte yaptıklarını da "Göğü Yumruklayanlar" şiiriyle¹⁷ hakırlatan Yavuz Bülent Bâkiler, "Üsküp'ten Kosova'ya"da şöyle diyor:

"Bir gün Sovyet tankları, Macaristan'a veya Çekoslavakya'ya girdiği gibi Türkiye'ye de girerse biz, Nazım Hikmet'in şiirlerini okuyarak onların karşısına dikilemeyiz.", "Şiire,

(10) T.T. s. 291

(11) Bâkiler, İki Paşamız Bir Bakanımız Bir Zihniyetimiz, Türk Edebiyatı Dergisi, S. 161, s. 38-39

(12) T.T. s. 294

(13) Bâkiler a.d. s. 39

(14) T.T. s. 296

(15) T.T. s. 128

(16) T.T. s. 177

(17) S- 56-57

romana, hikâyeye, tiyatroya girmeye başlayan Nazım Hikmet kafası, oradan idarî ve siyasî kesime atılabilirse Türkiye büyük bir tehlikenin ucunda demektir...."¹⁸

"Millî birliği, tarımı, sanayii kuvvetli bir Türkiye'nin bölünmesi yıkılması mümkün değildir.¹⁹ Bunların, kuvvetli olabilmesi de ülke politikacılarının, devlet adamlarının uygulayacakları politikayla yakından ilgilidir. Öybeysel politikacılar, devlet adamları da kültürlü, bilgili, milliyetçi olmalıdır."²⁰

Bâkiler'in Türkiye'de uygulanmasını istediği siyasî hayatın, Türkiye için faydalı olabilecek hedeflerin tespitini bu şekilde yaptıktan sonra, O'nun hem siyasî hem de tarihî hadiselerle bakışı istikametinde, bazı konulara açıklık getirmeye çalışırsak, şu ana başlıklara riayet etmemiz gerekecek: 1940'lı yıllardan 1944 hadiseleri; 1946 seçimleri; 27 Mayıs hareketi; Doğu ve Güneydoğu Meselerimizden olarak, Ermeni ve Kürt meseleleri.

aa) 1940'lı Yıllar, 1944 Hadiseleri, 1946 Seçimleri:

1940'lı yıllarda, "devrin iktidarına ve o iktidarın Millî Şef'ine muhalefet etmenin 'vatan hainliği' sayıldığı, 'Allah diyenlerin, yallah diye hapishanelere atıldığı' yıllardır. Bu yıllarda, İsmet İnönü Cumhurbaşkanı ve Halk Partisi'nin başkanıdır.

O yıllarda "... devrin Neşriyat Genel Müdürü, bütün gazetelere, bütün dergilere gönderdiği karanlık bir tamimle, her türlü dinî yazıyı, dinî tefrikayı, dinî fotoğrafı yasaklamıştı. Bu iptidâî görüşle, dinî eşriyat yapan matbaaların makinalarına bile zincir vuruluyor, insanlar yanında alet-edavat bile bile cezalandırılıyordu..... devrin savcılarının ve devlet adamlarının lâiklik anlayışı bugünkü seviyenin dibinde bile değil di,"²¹

(18) Ü.K. s. 83

(19) T.T. s. 128

(20) "Bizde söyledikleri tek cümle ile sivrilen, meclise giren, bakanlık koltuğuna oturan siyasîler vardır. Yine bizde, kendilerine isnad edilen bir cümle yüzünden kırk ayrı hücum uğrayan, siyasî hayatları bitirilen devlet adamları dahatirdadır." Ü.K. s.126

(21) Bâkiler, Serdengeçti Osman Yüksel, Türk Edebiyatı Dergisi, S. 133, s. 13

Millî Şef döneminin bir başka ayıbı da 1944 hadiseleridir. Dine koyulan yasaklara karşılık komünist telkinler alıp başını gitmektedir bu dönemde. 3 Mayıs 1944'te komünistlere karşı sokağa fırlayan gençleri ve onlara yapılan zulümleri şöyle anlatıyor Bâkiler:

".... Kızıl yaygara ayyuka çıkmıştı. Üniversite gençliğinin hazırladığı taşsız, sopasız, silâhsız kansız, kavgasız bir nümayiş... Devrin bir kısım idarecileri, devrin iktidarına bu hareketi 'Bir hükümet darbesi hazırlığı' gibi göstermişlerdi. Masum insanların kanları bahasına göze girme, yaranma, makam kapma ihtirası bir canavar olmuş, tertemiz memleket çocuklarını 'Tabutluklar'a doldurmuştu."²²

Osman Yüksel Serdengeçti, Nihal Atsız, Fethi Tevetoğlu, Zeki Velidi Togan, Reha Oğuz Türkkan, ve daha birçoğları.. Aylarca sorgulamalar, tabutlukların çilesi ve beraat...

Yavuz Bülent Bâkiler, 1940'lı yılların demokrasi anlayışını ve o yılların Cumhuriyet idaresinide tenkit eder:

"Gerçi biz okullarımızda çocuklarınıza:

'Saltanattan Sultandan
Kurtuldu güzel vatan
Yaşa 23 Nisan '

diye marşlar söyletiyor, yeni bir Cumhuriyet idaresi kurduğumuzu öğünerek öğretiyorduk. Demokrasiye aşk derecesinde bağlı kalacağımızı dünyaya ilân etmiştik. Ama Cumhuriyet deyince, demokrasi deyince, sadece Halk Fırkası'nı düşünüyorduk. 'Fazilet rejimi' diye anlatıp duruyorduk. Onu ebediyen iktidarda tutmak için, seçimlere 'açık oy-gizli tasnif' esasını getirmiştik. Bu bakımdan bir muhalefet partisi kurmakla vatan hainliği arasında hiçbir fark görmüyorduk." Aksini iddia ederlerse Cumhuriyet'e karşı çıkmakla suçlanın bu dönemde. Kâzım Karabekir Paşaya yapıldığı gibi.²³

21 Temmuz 1946 Pazar günü yapılan milletvekili seçimlerine acaip bir hüküm konmuş: "Oy açık, tasnif gizli" ve sa-

(22) Bâkiler, Serdengeçti Osman Yüksel, Türk Edebiyatı Dergisi S. 133, s. 13

(23) Bâkiler, İki Paşamız, Bir Bakanımız, Bir Zihniyetimiz Türk Edebiyatı Dergisi, S. 161, s. 36

yımdan hemen sonra oy pusula aları yakılmış. Cumhuriyet Halk Partisi lehine, Cumhurbaşkanı ve Halk Partisinin değişmez lideri İsmet İnönü'nün keyfine göre yapılan bu seçimler, Demokrat Parti aleyhine bariz bir yolsuzluk özelliği taşır.²⁴

bb) 27 Mayıs Hareketi :

Yavuz Bülent Bâkiler'in, yakın siyasî tarihimize dair temas ettiği bir başka vak'a da 27 Mayıs 1960 hükümet darbesi ile alaşağı edilen Demokrat Parti iktidarındır. Bâkiler, 27 Mayıs hareketinin gûya "hürriyet nizamı sağlamak için; demokrasiyi yaşatmak için, yapıldığını" fakat yapılanların demokrasi ile ilgisi olmadığını belirtir. Bu dönemde yapılanlar, Yavuz Bülent Bâkiler'in babası Cezmi Bâkiler'e göre "buzağının altında öküz aramak"²⁵ tır.

cc) Doğu ve Güneydoğu Meselemiz:

"Biz içeride ve dışarıda üzerimize oynanan oyunları çok iyi bilmek mecburiyetindeyiz. Öğrenmek, araştırmak, anlatmak önce insan olarak, sonra Türk olarak boynumuzun borcu. Çünkü Anadolu'da hür yaşamamız her kıssadan bir hisse çıkarmamıza bağlı."²⁶

"Petrolüme, haşhaşıma göz dikmiş yaban

Ha bir damla petrol, ha bir damla kan

Ha yasak haşhaş, ha yasak vatan

Yabanın düşündüğü kenevir değil."

(S-29)

Doğu'daki ve Güneydoğu'daki karışıklıkların sebepleri üzerinde duran Yavuz Bülent Bâkiler "Tuzak çünkü tuzak oyun çünkü oyun"dur der. Oyunun başrolünü oynayanlar da Türkiye içinde görünmekle beraber, gerçekte ipler "yaban"ın elindedir.

(24) Mustafa Muftuoğlu, Yalan Söyleyen Tarih Utansın, Çile Yayınları, İstanbul 1979 C.6, s. 234-246

(25) (Y.B.Bâkiler) "- İyi ama dedim, bu 27 Mayıs hareketi, bize hürriyet nizamı sağlamak için yapılmadı mı? Demokrat Parti iktidarını yıkanlar, bu işi demokrasiyi yaşatmak için yaptıklarını söylemiyorlar mı? Bu nasıl demokrasi?..."

(Babası:)"- Sus! Sus. dedi. Hukuk okudum diye başına belâ açma. Dün bu memlekette öküzün altında buzağı arayanlar vardı. Bugün ise buzağının altında öküz arıyorlar....

(26) Bâkiler, İki Paşamız Bir Bakanımız Bir Zihniyetimiz, Türk Edeb. Dergisi, S.161, s. 36 -

Mesele dış politika ile uzaktan, iç politika ile yakından ilgilidir. Kışkırtmayı yapanlar dışardan olsa da onları açıktan itham etmenin güçlüğü ortadadır. Bunun için meseleyi içerdeki -Dışarının- temsilcilerine hükmederek halletme yoluna gitmeliyiz. Tabii ki gerçek sebepleri bilmenin şuuru içinde. Niçin Doğu ve Güneydoğu karıştırılıyor, bizden koparılmak isteniyor da İç Anadolu değil?

Çünkü "Türkiye'nin bütün enerji kaynakları Doğu Anadolu'dadır. Büyük ırmaklarımız Doğu'dadır. Büyük barajlarımız Doğu'dadır. Yeni Karakaya ve Atatürk Barajları da Doğu'dadır. Hayvancılığımız Doğu'dadır. Zengin maden yataklarımız Doğu'dadır. Aşağı Fırat Projesiyle Harran Ovası'nı suladığımız takdirde Türkiye bütün Ortadoğu'yu besleyecek güce sahip olacaktır. Velhasıl Doğu Anadolu, Türkiye'nin şah damarıdır." ²⁷ İşte bunun için:

"Bir kızıl yılan gibi çöreklenmiş açıkça

Doğu'ya başka niyet, Güney'e başka niyet" (D-40)

"İşte, asırlardan beri bizim kanımıza ekmek doğrayan işgalci devletler, şimdi bu şahdamarımızı kesmek istemektedir. Maksat, Musul-Kerkük petrolü gibi Doğu Anadolu'nun enerji kaynaklarını sömürmektir." ²⁸ Yavuz Bülent Bâkiler, yabancı devletlerin Türkiye'yi bölme isteklerine, gençleri birbirine kırdarmalarına, Ermeni ve Kürtleri kışkırtmalarına bir başka sebep olarak da Batı'nın, Türkiye'nin sanayileşmeye başlamasından ürkmesidir, diyor. Neticede ulaşılmak istenen aynı "Hep Doğu'yu koparmak." ²⁹ Bugün, Batı'nın ve Sovyet Rusya'nın bu meseleyi devletimiz açısından "çiban" haline getirme çalışmaları, hem vesikalarla sabittir, hem de açıkça devam etmektedir. ³⁰

"Dün devletimize baş kaldıranların elinde pırıl pırıl İngiliz silâhları vardı. Bugün Türkiye'yi karıştırmak isteyen kuş beyin-

(27) T.T. s. 128

(28) a,y.

(29) Ü.K. s. 132

(30) "Batılılar da Sovyetler de bir Kürt milliyeti yaratmak için ilmi enstitüler kurmuş, yorulmaz bir çalışma içine girmiş durumdadırlar... önceleri en büyük faaliyeti gösterenler İngilizlerdi. Şimdi onların yerini Sovyetler almıştır. Sovyet Rusya, Türkiye'yi yutabilmek için her çareye başvuruyor....
..... Rusya'nın Eriwan Üniversitesinde bir Kürt Enstitüsü kurduğu, Revandiz'de bir Kürt koleji açtığı bilinmektedir." Prof. Dr. Mehmet Eröz, Doğu Anadolu'nun Türklüğü, İrfan Yay. İstanbul 1982 s. 247-258

liler Kaleşinkoflarla kan döküyorlar."³¹

Meselenin acı tarafı da "Türk'e ve İslâm'a düşman olanların" temsilcilerinin içimizden, bizden (!) olmalarıdır. Marksist Leninist ideolojiye kapılıp Türkiye'yi bölmek, parçalamak gibi sadistçe bir zevke sevdalanmışlardır. Bunlar için Yavuz Bülent Bâkiler şöyle diyor:

".... Türkiye'de sokaklara dökülüp, 'Kahrolsun emperyalizm. Doğu'ya hürriyet!' diye bağırانlar, kan dökenler bir zâlim emperyalizmin kayıtsız-şartsız yeni uşaklarıdır. Hürriyetlerimizizin, zâlim Ebû Lehebleridir. "³²Bunlar Türkiye'yi ve de devletimizi dışarıda küçük düşürmekten sadistçe zevk duyarlar. Kürtleri davasında haklı bulup, desteklerler. "...Böylesine kuyruklu kulaklı bir yalan söyleyebilmek için, insanın özel bir eğitimden geçmesi gerekirdi." "Bir ruh tümörü"³³ bu zümreye karşı Türk Devleti nasıl bir iç politika takip edecektir?

Yavuz Bülent Bâkiler, bu meseleyi ortaya koyuyor, ama, şunlar şunlar yapılmalıdır, demiyor. Fakat O'nun "millî kültür", "millî eğitim" politikasıyla alakalı olarak söylediği şeyler çıkış yolunu zaten gösteriyor. Millî birliği, vatanın bütünlüğünü muhafaza etmek için insanımızı bu gibi meselelerde şunlandırmalıyız.

"Düşman yüzü görmedi bu köyler balam

Ama çiğnenmiş vahyin güzel gülleri bir bir

Bizi, kendimize böyle kanlı-bıçaklı eden

Ya birkaç Yezid gölgesi, ya Pir Sultan Abdal'ların

Kin yüklü, isyan yüklü nefesleridir." (S-35)

Öyleyse "kin yüklü nefes"lerin yazılmasına mani olmalı ve "kin yüklü nefes"lerin nefesini kesmek gerektir.

Doğu'yu koparmak için kullanılan bir başka unsur da Ermenilerdir. Yavuz Bülent Bâkiler'in esrelerinde bu konunun da enine boyuna tartışıldığını görmekteyiz:

"Ermeni Komitacılarının yurt dışında yalana dayalı çeşitli yayınlarla aleyhimize giriştikleri propagandalar ve elçi-

(31) T.T. s. 127

(32) T.T. s. 128-129

(33) Ü.K. s. 133-134

çilerimize kurdukları kahli tuzaklar"la dünyası alt üst olan değerli ilim adamımız Prof. Dr. Süreyya Yusuf, -Yugoslavya'da yaşayan Türklere- Yavuz Bülent Bâkiler'e "âdeta bir at ş gemberi" içerisinde şunları söyler:

"-..... Aldatılmış Ermeni Taşnakları'nın aleyhimize giriştikleri neşriyata nasıl kayıtsız kalınır? Bizi bütün dünyaya zâlim olarak, hâin olarak, kâtil olarak gösteriyorlar. Esasında zâlim olan, hâin olan, kâtil olan kendileri. Çünkü Ermeni'ye ihaneti biz yapmadık; bâzı büyük devletler yaptılar. Ermeni cemaatinin huzurunu Anadolu'da Ermeni Komitacıları çarmıha gerdiler.

İmparatorluk devrimizde, Ermeniler askere alınmadıkları için cephe çarpışan, şehid düşen, hep Anadolu çocukları oldular. Ermeniler ise memleketin en iyi yerlerinde ticaretle uğraşıp para kazandılar. Biz, imparatorluk devrinde, her milletle olduğu gibi Ermenilerle de gâyet iyi geçiniyorduk. Aramızda bir düşmanlık yoktu. Meşrutiyet ilân edilince açılan Meclis'te en az yirmi Ermeni milletvekili vardı. Hatta Devletin Dışişleri Bakanlığı görevini bir süre Ermeni Gabriyel Naradunçgiyan Efendi yürütmüştü.

Dışişleri Bakanlığı Müsteşarı Dadyan Artin Paşa, bir Ermeni vatandaşımızdı.

Anadolu'da Ermenilerle yanyana ve huzur içerisindeydik. Ama ne zaman bir savaş çıktıysa, düşman ne zaman toprağımıza girdiyse, bize karşı, önce bir kısım gafil Ermenileri silâhlandırdı. Balkan Savaşı'nda da bu böyle oldu. Birinci Dünya Savaşı'nda da: "Yabancı devletlerin silâhlarıyla bizi hep arkadan vuran Ermenilerin katliamlarını ürpererek hatırlayan Prof. Dr. Süreyya Yusuf, Padişah İkinci Abdülhamid'e yapılan bombalı suikasti de Ermenilerin plânladıklarını belirtir.³⁴

Ermeni konusunu, Ermeni cemaatinin ana meselesi olarak görmeyen Prof. Dr. Bayram Kodaman, Ermenilerin "İngiltere ve Rusya tarafından kendi ana siyasî hedeflerine varabilmek için zorla yaratılmış emperyalizmin vasıta-sebebi, bahane-sebebi ve

ara meselesi olarak", "vasita-toplum" olarak kullanıldıklarını belirtir. "Osmanlı İmparatorluğu'nda 1890 tarihinden itibaren Ermeniler'in meydana getirdikleri hadiseler Ermeni cemaati için macera"; "Osmanlı Devleti açısından Ermeni olayları isyan, hiyanettir"... Ermenilerce işlenen cinayet ve suikastların hemen hepsi siyasî maksatlı"dır, bunlardan en önemlisi 1905 yılında II. Abdülhamid'e yapılan suikasttır. ³⁵

Yavuz Bülent Bâkiler, "tarihi gerçekleri çiğneyen ve millî varlığımızı gölgeleyen" Ermeni bahsiyle ilgili olarak, -1965 yılında, Ankara Radyosu'ndan görevli olarak gittiği Erzurum'da- Abo Dadaş isimli bir Erzurumlunun sicim gibi gözyaşı dökerek anlattığı olayı naklediyor. ³⁶ Bir başka katliam da Kars'ın Kalo Köyü'nde altı yüz altmış Türk'ün Ermeniler tarafından vahşice öldürülmesidir. ³⁷

Türklerin Ermenileri öldürmesi meselesine gelince, o daha sonra Ermenilerin ihanetlerini cezalandırmak şeklinde olmuştur. "Mukabele-i bil-misil, Devletler Hukuku'nda bile meşrû bir hak"tır. ³⁸ "İnsanı donduran, öldüren kanlı bir ihanet manzarası" çizen Ermeniler ya Rus'un yerine geçmiş bize darbeler indirmiş ya İngiliz'in oyununa gelerek yakıp yıkmıştır. ³⁹

Bütün bu olup bitenlere rağmen biz geçmişte olduğu gibi ⁴⁰ Ermenilere önemli görevler vermekte tereddüt etmemişiz. Meselâ,

(35) Prof. Dr. Bayram Kodaman, Bir Amerikalı Gazeteci Gözüyle Ermeni Macerası, Bellekten, C.XLIX, S. 195, s. 569-571

(36) Bu olay özetle; Ruslar Erzurum'a girdiklerinde ilk iş olarak Ermenileri silâhlandırmış ve hep birlikte vurmuş, yakmış, yıkmışlar. Yüzden fazla Türk'ü mahalle câmisine doldurmuş ve câmiyle birlikte yakmışlar.

"Abo Dadaş'ın anlattığı Doğu'daki katliamların sadece bir sahnesi.... Diğerlerini başka Abo Dadaşlardan dinlemek gerek." Ü.K. s. 142-143

(37) Halk şairi Kahraman ve Aşık Sefil'in Doğu'daki 1918 Ermeni zulmünü bütün dehşetiyle anlatan ağıtları'dan. Ü.K. 137-138

(38) Prof.Dr. Süreyya Yusuf: "Büyük devletler Anadolu'dan çekilince veya cepheerde mağlup olunca, biz de Ermenilere karşı misilleme hareketlerine giriştik. Ben bunu tabii karşılıyorum. Yani Ruslar, Kars'a ve Erzurum'a saldırdıklarında onların silâhlarıyla, onların kıskırtmalarıyla bizi içimizden vuran Ermenilere, biz bir deste çiçekle mi gidecektik? 'Aman ne iyi ettiniz de bizi arkadan vurdunuz.' diye onlara alkış mı tutacaktık? Anadolu'da yaşayan Ermeniler, zor günlerimizde hiçbir şey yapmadılar,..... da sonunda bizden birihanet mi gördüler? Biz sadece onların ihanetlerini cezalandırdık." Ü.K. s. 136

(39) Ü.K. s. 138

(40) "Ermeniler'in Türk hâkimiyetine girdikleri andan itibaren

Türk Ansiklopedisi'ndeki "Ermeni" bahsi, Türk Dil Kurumu üyelerinden Öz Türkçeci AGOP DİLAÇAR'a yazdırılmış. "Agop Dilaçar, Doğu Anadolu'yu toprağıyla, tarihiyle, kültürüyle, medeniyetiyle katıksız bir Ermeni vatani olarak göstermiş" "Yıkılan yıkılmayan bütün Ermeni eserlerini Ansiklopediye yerleştirmiş, Ermeni Taşnakları'nın ayranını kabartacak ne varsa hepsini bir bir sıralamış. Türk Ansiklopedisi'nd Ermeni şövenizminin bayrağını dalgalandırmış"tır. Neyse ki, Ansiklopedi'de yer alan bu madde Fahrettin Kırzioğlu ve zamanın Erzurum Milletvekili Av. Cevat Önder'in gayretiyle ve devrin Millî Eğitim Bakanı'nın emriyle yeniden yazdırılmıştır.⁴¹

Türk Dil Kurumu'nda dilimizi arılaştırılanların arasında gecesini gündüzüne katan Agop Dilaçar'dan başka Yavuz Bülent Bâkiler'in söz konusu ettiği bir başka Ermeni de "Bizim Meşrutiyet Devri'nin Erzurum Milletvekili Karakin Pastırmacıyan Efendi'dir. "Osmanlı Bankası kadar Türk" olan Karakin Pastırmacıyan Rus Sefaretiyle çok sıkı işbirliği içindedir. Birinci Dünya Savaşı patlayınca Rusya'ya kaçmış, orada eğitim görmüş ve daha sonra Rus emperyalistlerinin başında "Arman Garo" takma adıyla ve muzaffer bir kumandan edasıyla Erzurum'a girmiş, kendisini milletvekili seçenlere, saygı ve sevgi gösterenlere yapmadığı kötülük bırakmamış.⁴²

Demek ki, Ermeni ve Kürt meselelerinin temelinde yabancı devletlerin kışkıрма ve desteklemeleri var. Şu halde menenin hem iç politikada, hem de dış politikada ele alınacak, çözüm aranacak yönleri vardır.

(41) "Elli sene sonra, yüz sene sonra Agop Dilaçar'ın kemikleri bile tozuolup gidecekti. Türk milletinin başına yeni bir Ermeni külâhı geçirmek isteyenler, şu veya bu olaydan sonra, uluslararası kuruluşların müzakere masalarına bizim Türk Ansiklopedimizi de açacaklar ve 'işte siz kendi ansiklepedinizde bile Doğu Anadolu'yu topyekûn bir Ermeni yurdu olarak gösteriyorsunuz! Şimdi Ermenilere kendi yurtlarını niye vermiyorsunuz?' diye hesap sorabileceklerdi." Ü.K. 141

(42) Ü.K. s. 141-142

.....
dinf ve içtimaf bir huzur içinde yaşamağa başladıklarında, bütün kaynaklar ittifak halindedir. Bu durum asırlarca devam etmiş; Ermeniler bu süre zarfında Devlet içinde ayrı bir devlet gibi hareket etmiş, kendi mahkemelerini, hapis-hanelerini kurmuş, mensuplarına Cismani cezalar verecek, sürgün cezalarına çaptıracak kadar teşkilatlarını ilerletmişlerdi...."Dr. Abdurrahman Küçük, Ermeni Meselesi Üzerine Bir Araştırma, Millî Eğitim ve Kültür Dergisi, S.17, s.57-58

b) Dış Siyasete

Yavuz Bülent Bâkiler'in dış siyasetimiz hakkında söylediği şeylerin hemen hepsini tek bir noktada , tek bir başlık altında toplamak mümkündür. O, bugün Türkiye'nin sınırlarını aşan ama, Türkiye'yi çok yakından ilgilendirmesi gereken bir dertten muzdarip olarak yazar, konuşur. **Dış Türkler**. Fakat bunun bir devlet politikası olarak ele alınıp alınmamasında tam , net bir ifâde -yazılı olarak- vermemiştir.⁴³ Bunun yanında, dış politikada, bilhassa bu mevzuda takip edilecek yol hakkında bazı ipuçlarını bulabiliyoruz, O'nun eserlerinde.

Yavuz Bülent Bâkiler, her ne kadar "Yakın veya uzak bir gelecekte onlarla aynı bayrak altında birleşebilir miyiz? Bu mümkün olabilir mi? sorularının cevabını bilemem." dese de, Türkiye dışındaki soydaşlarımıza ve eski Türk yurtlarına, millî kültürümüz açısından bakması, onlara seven bir yürekle eğilmesi,⁴⁴ ve devletin de bu meseleye kültür politikasının gereği olarak resmî kültür anlaşmalarına dayanarak çalışmalar yapmasını istemesiyle bir çıkış yolu -şimdilik- göstermiş olur.⁴⁵ İç politikamıza bakışında maddî ve manevî tamamlanmanın önemini gösteren Yavuz Bülent Bâkiler, bunun yanında dış politikamızda, başta Sovyet Rusya olmak üzere yakın ve uzak devletlerle dostluk kurmada

(43) "... bugünkü Türkiye'de, Dış Türkler'in siyasî istiklâllerini devlet politikası haline getirmek şöyle dursun, bu fikri bir gazete sütûnunda yazmanın bile, birtakım "etkili ve yetkili çevreleri'rahatsız edeceğini, suçlamalara, baskılara, zulümlere... yol açacağını biliyorum. İnanıyorum ki, böyle bir konu, dünyanın herhangi bir yerinde rahatlıkla ortaya konulabilir. İleri sürülen fikirler, medenî ölçüler içerisinde tartışılabilir. Ama Türkiye, bu seviyedeki bir incelemeye, bugün maalesef tahammül edemez. Bugünkü Türk aydını, hemen hemen hiç bilmediği veya çok korktuğu bu konuda ne söyleyebilir? Nasıl bir noktaya varabilir?" T.T. s. 18

(44) T.T. s. 16-17

(45) "Resmen imzaladığımız kültür anlaşmalarına rağmen sanıyoruz ki, Türkiye dışındaki kültür kaynaklarımızı araştırmak, bilmek, sevmek, yakın ve uzak komşularımızla bizi bir savaşa sürükleyecektir. Veya sannediyoruz ki, dışarıda yaşayan soydaşlarımızın kültür dünyalarına aydınlık pencereler açmak 'ırkçılık ve Turancılık' kayıllacaktır. Böyle düşünmek denizi dağa benzetmeye çalışmaktır." T.T. s. 18

sayısız faydanın, menfeatin bulunduğu kanaatindedir.⁴⁶ Bu dostlukla birlikte "Türkiye dışında yaşayan soydaşlarımızla kültür köprüleri kurmanın, onların kültür zenginliklerinden haberdar olmanın bize daima yeni ufuklar açacağını, güç kazandıracağını da belirtir.⁴⁷

Bâkiler'de dünya çapında önem ve özellik taşıyan bu büyük davanın dışında, Türkiye'yi "Ortadoğu'nun lideri" olarak görür.⁴⁸ Hatta dış Türkler konusunda da ülkemizde yapılan çalışmalara bakarak, ümitli bir tablo da çizer.⁴⁹

Dış Türklerin Türkiye'ye Bakışı ve Bizim Davranışımız:

Yavuz Bülent Bâkiler, Türkiye dışında milyonlarca soydaşımızın yaşadığını, bunlardan büyük çoğunluğunun yok edilme tehlikesiyle karşı karşıya bulunduğunu⁵⁰ ve bunların "tohumun, toprağa, toprağın suya, havaya, güneşe duyduğu ihtiyaç gibi Adolu Türk'ünün ve Devletinin ilgisine ve sevgisine muhtaç"⁵¹ olduğu gerçeğini yine onlardan, bizzat dinlediği cümlelerle izâh eder. Bunlardan biri, Türk Ocağı salenunda öfkeyle konuşan bir Azerî Türk'ü şöyle diyor:

"İran'da, Acemler bize 'Türkî hâr!' yani 'eşek Türk' diye hakaret ediyorlardı. Çıktık, Anavatana geldik. Anadolu Türkleri de burada bize 'Acem' diyerek hakaret ediyorlar 'Siz aranızda nece konuşursunuz? Diliniz nasıldır? Hele bir konuş da dinleyelim, bakalım!' diyorlar. Türkçe konuştuğumuzu, Türk olduğumuzu bilmiyorlar... Ne söyleyeceğimizi, nereye gideceğimizi şaşırtdık kaldık. Bu nasıl çiledir ay gadasını aldıklarım!"⁵²

"Ne güzel millet olarak korkusuz, hür yaşamak

Hele yirminci yüzyılda şu feleğin işine bak,

Kendi bayrağından, istiklâlinden uzak

-KIRIM, AZERBAYCAN, TÜRKİSTAN gibi-

ESİR MACARİSTAN KALDI. "

(D-50)

(46) T.T. s. 294

(47) T.T. s. 23

(48) T.T. s. 128

(49) T.T. s. 296

(50) Ü.K. s. 107

(51) Ü.K. s. 191

(52) Ü.K. s. 126-127

20. yüzyılda hâlâ esir insanların bulunmasına canı sıkılan Yavuz Bülent Bâkiler, hürriyet ve istiklâli sadece kendi milleti için değil, bütün insanlık için düşünüyor. Fakat, Türkiye'de "Türkler" dışında, diğer bütün milletlerin yasının tutulması, herhalde dünyanın başka bir yerinde görülmemiştir. Bizde "Bief-ra'da, Kongo'da, Vietmanam'da ölen insanlar için ağıt yazmak'ilericilik!' "Bilimsellik!" sayılır da "Türkiye dışında yaşayan Türkleri bilmek, sevmek ve onlarla bir kültür ve gönül birliği içinde bulunmayı istemek ise: 'Macera' ve "Faşizm'" kabul edilir.⁵³ Irkçılık, Turancılık yapılmakla suçlanılır. Bu, bizim aydınlarımızın(!) müzmin hastalığıdır.⁵⁴

"Kimse farkında değil, çıplak ayaklarımın

Boynu bükük, hüznü, esir bayraklarımın." (S-47)

Bulgarsitan'da açıkça taarruzlana maruz kalan Türk, Irak'ta, Kerkük ve Musul Türklerine reva görülen zulüm; Kırım'da yok edilen, milyonlarca Türk,⁵⁵ Özbekistan'da kendi özünün beği olmayan, en pis işlere koşturulan Türk;⁵⁶ Minarelerindeki ezan susturulan, topraklarına kanlı çizmelerle basılan, prangaya vurulmuş bir mahkûm gibi çaresiz Azerbaycan;⁵⁷ "Yugoslavya'da, Türkiye'den bir haber, bir ses, bir selâm bekleyen yüzbinlerce, mahzun Rumeli Türkü;⁵⁸ Ezansız Türkistan.⁵⁹ Kısacası bigünkü sınırlarıyla milyonlarca Türk'ü hapseden, "Türk kelimesini yasaklayan" Sovyet Rusya⁶⁰ var iken biz hür olan Bayrağını dalgalandırabilen Türkiye Türkleri, alan bitene, olup biteceklere karşı

(53) Ü.K. 130

(54) "Türkoloji üzernide, Dünya çapında eser er veren Rus Türkologlarını 'ırkçı-turancı' diye suçlamak Kremlin idarecilerinin aklından bile geçmiyor. Ama bizim Türkologlarımıza durmadan 'ırkçı-Turancı' kaftanı biçmek, bizim aydınlarımızın (!) müzmin hastalığı olarak en az kırk yıldanberi devam ediyor." T.T. s. 18

(55) Ü.K. s. 108

(56) T.T. s. 161

(57) "Basmış kanlı çizmeler toprağına bir defa
Çiğnenmiş kara kalpaklar, temiz duvak
Susmuş minarelerinde mübarek ezan
Prangaya vurulmuş bir mahkûm gibi çaresiz
Boynu bükük türkülerde güzeliim Azerbaycan" D-48

(58) Ü.K. s. 29

(59) "Ezansız Türkistan kocaman bir güldür. Ama kökünden koparılmış, kalın bir kitabın sayfaları arasına konulup kütutulmuş bir gül." T.T. 108

(60) T.T. s. 55

kayıtsız, ilgisiz ve sevgisiziz.

"- Peki bizim buralarda yaşadığımızdan haberiniz var mı? Bizi biliyor musunuz? diye soran 'Ferman', 'Saltuk', 'Teymur' Bahadır', 'Dursun',⁶¹ "Sizleri gördüm; cennete girmiş gibi oldum. Siz Türkiye'den gelen karındaşlarımızızsınız."⁶² diyen Özbek; Türkiye toprağına basan, Türk bayrağı gören gözleri öpecek kadar sevgi ve hasret yüklü Azeri,⁶³ "Türkiye bizim ikinci vatanımızdır. Türkiye tanımadığı, bizimle ilgilinmediği halde biz Türkiyesiz yaşayamayız." diyen Lütfi Seyfullah;⁶⁴ "... Bizi Türkiye'ye bıraksalar, vallah billah toprakları öpe öpe..."⁶⁵ "... Keşke Türkiye'den kaçmasaydık. Ölümümü kurtlar kuşlar ye eydi. E-timiz kemiğimiz Türkiye toprağına karışsaydı." "... Babam bir Mecnun'dur beğim. Türkiye'de babamın Leyla'sıdır. Eğer iki ayağı birden kırık olmasaydı, gelir ayaklarınızı öperdi sizin ellerinizi değil."⁶⁶ "... Bütün ağırlarımı unuttum. Allah'a şükrolsun. Türkiye'den babalarımız gelmiş..."⁶⁷ diyenleri; "Ömrünüz uzun olsun!... Bizi unutmayınız! Bizi unutmayınız!" diyenleri nasıl unutabiliriz? Onları unutmak, kendimizi inkâr etmektir.⁶⁸

"- Sen benim karındaşımsın!... Senden para almak olmaz. Bizim birbirimize sadece can borcumuz vardır. Türkiye'ye selâmetle git! Oradaki karındaşlarımıza bin selâm götür!" diyen, yaşlı ayakkabı tamircisi Hüsnüye Han'ları⁶⁹ "... mademki siz Türkiye'den geliyorsunuz; benim gözümün ışığısınız. Size yasak yoktur. Siz bizim karındaşlarımızızsınız!" diyen gözümüzün ışıklarını⁷⁰ "... Bayrağı can gurban Yağuz Ağa. Türkçe'ye can gurban! Bizim bayrağıımız gibi, bizim dilimiz gibi güzel var mı? İkişi de türkü gibi. İkisine de canım gurban!.. " diyen Canbullu Cuma'yı⁷¹ "Sen benim karındaşımsın! Can kardaşımsın. Sen benim en aziz misafirimsin!"⁷² "Türkiye! Türkiye! Türkiye! Türkiye'de bizim ka-

(61) T.T. s. 61

(62) T.T. s. 197

(63) T.T. s. 127

(64) Ü.K. s. 69

(65) T.T. s. 122

(66) T.T. s. 120-121

(67) T.T. s. 118

(68) T.T. s. 208

(69) T.T. s. 272

(70) T.T. s. 194

(71) T.T. s. 31

(72) T.T. s. 273

rındaşlarımız baar. Türkiye! Türkiye! Türkiye! Mübarek diyar!" diyenleri⁷³ "Türkiye'de ve Türkiye dışında hayal kırıklığına uğratmaya, gönüllerini kırmaya hakkımız var mı?"⁷⁴

Taşkent'e bir Türk sineması geldiğinde, buldukları yerden kalkıp kilometrelerce uzağa, "hasret öldürmeye", "Türk bayrağı" görüp sevinen, "Türk kinosunda Türkçe" dinleyip sevilen, göğüsleri kabaranları,⁷⁵ Bir padişapta yedi evliya kudreti bulunduğu inanan Sultan Murad Han'ın yetimlerini,⁷⁶ Türklük sevgisinin Türkiye hasretinin bir şahdamar gibi vurduğu Üsküp'ü⁷⁷ "Türkiye dünyanın en güzel toprağıdır.", "Türkiye'nin taşına toprağına can kurban" diyenleri⁷⁸ nasıl unutabiliriz? "Rumeli Türklerinin mezar taşlarında bile Bayrağımızın ay-yıldızı, papatya papatya açılırken, gözlerimizi onlardan nasıl kaçırabiliriz? "O güzelim Rumeli türkülerinin söyleye söyleye Rumeli'yi nasıl unutabiliriz?"⁷⁹

Sorular sorular sorular... Ve sloganlar sloganlar:

"Rumeli'yi unutalım... Kırım'ı unutalım, Kıbrıs'ı unutalım, Kerkük'ü unutalım, Azerbaycan'ı unutalım! Türkistan'ı unutalım!" "En az elli yıldan beri bize dinletilen bir büyük plakta, gramofen iğnesi, hep aynı cızırtılı noktaya takılarak beynimizi törpüleyen mesajını tekrarlıyor."⁸⁰

Türkiye dışındaki soydaşlarımızın zengin kültür dünyalarına karşı "anlatılmaz, anlaşılmaz bir taassupla" kapalı oluşumuzun sebebi üzerine düşünen Yavuz Bülent Bâkiler,⁸¹ cevabı da açıklar: "Türkiye dışındaki soydaşlarımızın dilleri, tarihleri, inançları, yaşayışları, mimarileri, müzikleri, el sanatları, ef-saneleri, halk oyunları, yani kültür dünyaları, bizim milyonlarımıza, aydınlarımıza, siyaset ve devlet adamlarımıza, bugün, Neptün Gezegeni kadar uzak ve yabancı. Bu korkunç ilgisizlik, bu büyük kültür kopukluğunu emziren, palazlatıp büyüten, bizim kor-

(73) T.T. s. 190

(74) Ü.K. s. 129

(75) T.T. s. 31

(76) Ü.K. s. 115

(77) Ü.K. s. 71

(78) T.T. s. 121

(79) Ü.K. s. 190

(80) Ü.K. s. 189-190

(81) T.T. s. 17

ku ve bilgisizlik ucubemizdir."⁸² Aynı bilgisizlik ve vurdumduymazlık, Türkiye'de bazılarına "Türkiye dışındaki Türkler, Türk-lüklerini unutmuşlar." "Oradaki Türkler Ruslaşmadı mı?"⁸³ şek-
linde ucuz mazeretler buldurur. Bazıları ise onların varlıklarından bile haberdar değildir.⁸⁴ Bu gibi örnekleri bir kitap hacminde çoğaltmak mümkündür diyor Bâkiler. Bugünkü Türk aydını (!) Dış Türkler konusunu ya hiç bilmeyordur veya bu meseleden çok korkmaktadır. Soydaşlarımızı tanımayan bu "karanlık ve miskin kalabalık" o topraklarda yüzyıllarca hüküm süren, büyük medeniyetler meydana getiren, devletler, imparatorluklar kuran Türk'e, tarihine "fezada dolaşan fakat henüz keşfedilmeyen bir takım kuyruklu yıldızlar" kadar uzaktır, yabancıdır.⁸⁵

Kerküklü bir Türk gencine bir Profösörüm, Kerkük'ün nerede olduğunu, onun nerede Türkçe öğrendiğini sorması;⁸⁶ Yugoslavya'da yaşayan Süreyya Haşmet'in İstanbul'a gelip sevgi ve hasretini dindirmek için gezerken, postaneyi sorduğu bir adam tarafından azarlanması;⁸⁷ Her yıl tatilini ailesiyle Türkiye'de geçiren Lütfü Seyfullah'ın sadece arabalarının plâkası yabancı olduğu için kendileriyle ilgilenildiğini ve arkasından Kerküklü gencin maruz kaldığı soruların benzerlerinin geldiğini söylemesi;⁸⁸ Türkiye ile çok daha sıkı bir dostluk içinde bulunmayı, bulunduğu yerlere daha sık gitmemizi, Türkiye'yi daha yakından tanımayı isteyen Türkiye dışındaki Türklerin yüreği anlara uzak

(82) T.T. s. 18

(83) Ü.K. s. 96

(84) Ü.K. s. 127

(85) T.T. s. 18-19

(86) Y.B.Bâkiler'e: "- Abi, men Türkiye'yi billem! Türkiye'yi özümden çok severem! Ama özü (Profösör) nişi (niçin) meni bilmırı? Nişi Kerkük hardadır (nerdedir) diyırı?"

Ü.K. s. 126

(87) Ü.K. s. 125

(88) "Ve Üsküp'ten geldik deyince sanırız ki İstanbul'daki Türk kardeşlerimiz bizi tanıyacıklar ve bize: 'Ya? Öyle mi? diyecekler. 'Demek siz, bizim Yugoslavya'da kalan Türk kardeşlerimizsiniz! Siz orada, Evlâd-ı Fatihan torunları-sınız! Hoş geldiniz!...'

Ama hayır böyle söylemezler ve bize mutlaka şu ikinci soruyu sorarlar:

- Üsküp nerede?

-

- 'Peki ama, Türkçeyi nerede ve ne zaman öğrendiniz?'

Ü.K. s. 69-70

durmamızdan dolayı eziktir.⁸⁹ "Nur yüzlü kadınların seccadelerine düşen göz yaşlarından, Padişah türbelerinde Allah'a açılan avuçlardan, Evlâd-ı Fatihan neslinin haklı sitemlerinden rahatımız bozulmasın diye mi Edirne'den ötesine kalın bir perde çekeceğiz."⁹⁰ "Sapına kadar Müslüman, sapına kadar Türk diyar"ları dedemizin gençliğinde at oynattığı toprakları, "bayraksız memleket"lerimizi unutacak mıyız? Kızıl cellâtlar elinde kalan esir ırkdaşlarımızın kanlı akan gözyaşları mendiller içinde donup kalacak mı?⁹¹

Anadolu Türkünün onlara karşı ilgisizliğini ve bilgisizliğini bir türlü anlayamayan bir Yugoslavya Türk'ü şöyle diyor:⁹²

"Şimdi, sizin Avrupa'ya giden yüzbinlerce işçiniz var. Hepsi de Anadolu'yu kendi istekleriyle terk ediyorlar. Kimse onları zor kullanarak Türkiye dışına çıkarmıyor. Ama benim ecdâdımı, Osmanlı Devleti, Anadolu'dan zorla kopararak Üsküp'e getirip yerleştirmiş. Sonra kader aramıza bir sınır çizgisi çekmiş. Siz o geçede kalmışsınız. Biz bu topraklarda doğup büyümüşüz. Ama kökümüz bir, dilimiz bir, dinimiz bir, kanımız bir, kültürümüz bir..."

Yugoslavya Türkleri olarak, biz sizden hiçbir maddî yardım da istemedik. Yalnız bizi bilmenizi, bizi sevmenizi arzu ettik. Sevgi sınır tanır mı? Sevgi yasak tanır mı? Sevgi insanda bir noksanlık doğurur mu? Bilmek, öğrenmek, öğretmek kime zarar verir?

Siz Anadolu Türkleri olarak, sevgiye yasak koymuşsunuz. Bizi tanımaktan, tarihimizi öğrenmekten adeta korkar olmuşsunuz. Ne olursunuz anlatın bana, Anadolu Türkü neden böyle? Sizin yüreğinizi ve kafanızı, bize karşı hangi kuvvet, hangi devlet böyle sıkı sıkıya kapadı? Ne olur anlatın bana!"⁹³

(89) T.T. s. 270

(90) Ü.K. s. 190

(91) Y-61

(92) Lütfü Seyfullah: "Anadolu Türkünün bize karşı bu ilgisizliğini, bu bilgisizliğini anlamamız mümkün değil. Şimdi diyebilirsiniz ki onlar birtakım cahil kızanlardır. Vallahi kardeşçâğızım sizin birçok aydınınız da böyle..." Ü.K. s. 70

(93) Ü.K. s. 70-71

Aynı utanç verici ilgisizliğimiz ve bilgisizliğimizden yakınan Yugoslavya Türklerinden Prof.Süreyya Musuf da Türk aydınının, Türk Devletinin ilgisizliğinin kendilerine acı çektirdiğini belirterek şöyle diyor:

".... Biz, Cumhuriyet Hükümetinin buraları fethetmesini istemiyoruz ki: Bizim için savaş kararı alsın demiyoruz ki!..

Biz Anavatan'la aramızda bir kültür köprüsü kurulsun istiyoruz. Anadolu bizim buradaki varlığımızdan haberdar olsun! Buraya, Devlet Tiyatronuz, ilim ve sanat adamlarınız gelsin. Buradan Anadolu'ya bizim sanatçılarımız gitsinler. Ortak değerlere sahip bir milletiz."⁹⁴

Yugoslavya'da bulunan Türkler bu "kültür köprüsü"nü kurulması için çaba da harcamış ama, Türkiye Cumhuriyeti Hükümetinden cevap alamamışlar. Meselâ; yıllarca orada yapılan şiir festivallerine hükümetimizin de bir şair göndermesini resmî karnallarla istemişler, fakat, ses seda çıkmamış.⁹⁵

Yugoslavya Türklerinden sevilen sayılan bir eski Bakan -Fahri Kaya-nın Yavuz Bülent Bâkiler'in "yüzüne bir şamar gibi vuran", "üzerine kayalar gibi düşen", O'na ömrünün en büyük utançını duyuran sözleri⁹⁶ ne kadar gerçek, ne kadar olması mümkünken olmamış işlerin ifâdesidir... Fahri Kaya'nın on yıl boyunca bizim Yugoslavya'daki sefirimizle konuştuıkları, Türkiye'den oraya "kitap" getirme sözlerinin gerçekleşmemesi üzerine söylediği şu sözler:"... Burada Türk kültürünü canladırarak, ayakta tutacak kitaplara ekmek gibi, su gibi muhtacız. Biz aynı kültürün çocuklarıyız...."⁹⁷

"... Türk Hükümetlerinin, her yıl Yugoslavya Türklerine 3-5 bin kitap göndermesi, Türk Devletinin bütçesinde çok büyük bir açık mı meydana getirir? Türkiye'nin ödemeler ve yatırımlar dengesi mi bozulur? Ne olur?"⁹⁸

(94) Ü.K. s. 131-132

(95) Ü.K. s. 20

(96) Ü.K. s. 36, 38

(97) Ü.K. s. 37

(98) "Hemen belirteyim ki bizler, Yugoslavya'da iktisadî sıkıntılar içerisinde de değiliz. İçimizde, 3-5 bin kitabın karşılığı olan 10-15 bin lirayı ödemeye hazır binlerce arkada-

Yukarıda da farklı farklı ağızlarından ifâde edilen kayıtsızlığımız, ilgisizliğimiz bir yabancıyı bile düşündürür, utanırır. Makedonya Tanıtma Bakanlığı Müsteşarı Peter Boskovski, Orada bulunan Türkler adına utandığını belirterek Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti Millî Eğitim Bakanlığının orada yaşayan Türklerle, özbeöz soydaşlarına, bugüne kadar, tek sayfalık bir metin dahi göndermediğini, bunun sebebini de anlayamadığını belirtir.⁹⁹ Yavuz Bülent Bâkiler, bir yabancıya karşı, devletini ve hükümetini koruma ihtiyacıyla mazeretler sıralasa da¹⁰⁰ bilir ki, yapılması mümkün olduğu halde yapılmayan işler, halledilmeyen meseleler vardır. En azından, (en az elli yıldan beri) orada, Türk Devletini temsilen bulunan elçiler üzerlerine düşen vazifeleri yaparak devletimizin menfaatlerini, haysiyetini ve ciddiyetini muhafaza edebilirlerdi.¹⁰¹

Veya devletimiz dış Türklerle kültür köprüsü kurmak için oralara kültür anlaşmalarına dayanarak, resmî kanallarla sanatçılar yollayabilir;¹⁰² dış Türklerin sanat faaliyetlerini, eserlerini Türkiye'de tanıtmak için, çeviriler yaptırıp, yayınlatabilir.¹⁰³ "Türkiye dışında yaşayan soydaşlarımızı, millet olarak bilmedikten ve onları en soylu duygularla sevmekten sonra, hep aslını yitiren haramzâdeler gibi biraz köksüz, biraz yarım kalacağız. Tarihimizi, kültürümü bilmek ve sevmek! İşte bütün mesele burada düşümlü."¹⁰⁴

(99) Ü.K. s. 104-106

(100) "Kabul edersiniz ki, Türkiye sınırları dışında kalan, ezilen, sürülen, öldürülen, isimleri bile devlet zoruyla değiştirilen Türk topluluklarıyla, benim devletimin ilişkiler kurması, onların eğitimleriyle meşgul olması, onları Türk ruhuna, Türk kültürüne uygun bir tahsilden geçirmesi mümkün değildir. Veya çok zordur." Ü.K. s. 109

(101) a.y.

(102) "İçlerinde, Üsküp Orhan Veli Derneğiyle olan ilgilerini gururla anlatanlar da vardı. Gençler Nazım Hikmet'i, Orhan Veli'yi Cahit Sıtkı'yı, Fazıl Hüsnü'yü tanıyorlardı. Başka Türk şairleri hakkında pek bilgileri yoktu." Ü.K. s. 81

(103) "... Türkiye'de acaba kaç kişi çünkü veya bugünkü Azerî Türk edebiyatından, Kırgız, Kazak, Türkmen, Özbek, Uygur.. Türk edebiyatından bize sadece 5-10 cümleyle olsun bahsedebilir"

(104) T.T. s. 19

T.T. s. 17

şımız var. İşte biz bu duygularla dolu olduğumuz için, istiyoruz ki Türkiye Cumhuriyeti Hükümetleri bize kendiliğinden ilgi gösterebilirler. Kendiliğinden kitap gönderebilirler. Türkiye'de yaşadığınız için, bu ilginin ne demek olduğunu size anlatmak gerçekten çok zor!" Ü.K. s. 38

5- T a r i h

a) Millî Tarih Şuuru

"Tarih, insanlar tarafından geçmişte aksiyon olarak ortaya konan faaliyetler bütünüdür." Bu faaliyetler siyasî, iktisadî, hukukî, dinî v.b. kaynaklı olabilir. Tarih, kültürü meydana getiren unsurlardan olduğu için öncelikle "millî" olma özelliğine sahiptir. "Millî tarih şuuru, millî kültür şuuru ile başlar. Millî tarih hadiseleri, bir kalıp kabul edilirse, millî tarih şuuru, bu kalıbın, millî kültür bünyesinde muhteva kazanan özüdür. İnançta, ahlâk anlayışında ve davranışlarda, aksiyonlarda asıl itici güç bu özden gelir. Şuurun kudretli ölçüsünde özün etkisinin artacağı tabiidir."¹

Yavuz Bülent Bâkiler, bin yıllık yüreğiyle göğüs gerekerek, etrafına bakmış ve ruhunun baktığı her yere sindiğini görmüş;² milletinin tarihine meftun bir sanatçıdır. Bunun için der ki:

"Ve ey Kafkas Dağları ardında

Bayraksız memleketim.

Sapına kadar müslüman, sapına kadar Türk diyar!

Dedemin gençliğinde at oynattığı topraklar...

Size yazılan şiirler erkekçe yazılmalı

Sizi candan sevmeyeni, istemeyeni

Kurşunlamalı... "

(Y-61)

Bu mısraları Bâkiler'e söyleten şüphesiz ki, millî tarih şuuru ve sevgisidir. O, milletinin tarihini bildiği ve bugünle mukayese edebildiği için neler kaybettiklerimizin farkındadır. Bu bakımdan, farkında oluşun verdiği ıztırapla doludur.

"Şimdi uzaklarda kalan bir şehir vardır

Ki sızlatır yüreğimi yıllardan beri.

Vatan olmasına vatan Anadolucasına

Ama vatan haritamda yok yeri."

(D-45)

(1) Prof. Dr. İbrahim Kafesoğlu, Millî Tarih Şuuru, Kültür ve Sanat, Boğaziçi Yayınları, İstanbul 1980, s. 10, 12

(2) "Gördüm güzelliğimi Üsküp'te ürpererek
Sokaklarda, meydanlarda, evlerde gördüm.
Bin yıllık yüreğimle göğüs gererek
Ruhumu baktığım her yerde gördüm."

(S-55)

Millî kültürün hazzını duyan Yavuz Bülent Bâkiler'in, millî tarih şuuru ile ele aldığı, bazı tarihî hadiseler yanında, bu tarihî hadiselerin ruhunda uyandırdığı coşkuyla, gururla ve hüznle âdeta geçmiş asırları yaşar."Her şey öylesine sessiz, muhteşem, güzel"dir geçmiş asırlarda.³

"Devirler yaşamışım gemilerimin

Haladı ibrişimden, yelkenleri atlastanmış...

Atımda üzengi gümüşten, içtiğim altın tastaanmış

Ne çare Aybala'm devir o devir değil"⁴ (S-29)

Fakat devir değişmiş, feleğin çarkı tersine işlemeye başlamıştır. Gök-Hunlar'dan bugüne kadar bütün zaferlerin müjdecileri, Serhat boylarında bin yıldan beri yerleri gökleri tutan bayrak⁵ da değişmiştir. Artık, bizim kültürümüzün, bizim medeniyetimizin, bizim inceliğimizin sindiği topraklar, maddeten bizim değildir. Yavuz Bülent Bâkiler millî tarih şuuruyla bunun hüznünü de yaşayarak:⁶

"Bir yanım İstanbul, bir yanım Bursa

Çeşmeler, kubbeler, kervansaraylar...

İnsan bir de vatanının sevdalısı olursa

Ağlar Üsküp'te çaresiz, sabaha kadar." (S-55)

der. Yavuz Bülent Bâkiler, tarihimizin başlangıcını, Kafkas Dağları'nın ötesinden başlatır:

"Ben Hazar Denizi'nin doğusunda doğmuşum

Hazar Denizi'nin doğusunda öleceğim.

Hazar köylerinden Kafkas Dağları'na

Duyulmamış ağıtlar söyleyeceğim." (Y-60)

(3) Y-56

(4) Sokollu, İnebahtı Savaşının yenilgisinden sonra, bu yenilginin acısını çıkartmak için, Kılıç Ali Paşa'ya bir kış içinde, yeni bir donanma hazırlamasını emreder. Kılıç Ali Paşa bunun zor olduğunu söyleyince, Sokollu Ona:
"Paşa, Paşa, sen henüz bu devleti anlayamamışsın. Bu devlet öyle bir devlettir ki, isterse tüm donanmasının direklerini gümüşten, halatlarını ibrişimden, yelkenlerini atlastan yapar. Bütün gemileri yetiştiremezsen benden iste!" demiştir. Emin Oktay, Osmanlı Tarihi, (Lise 3. sınıf ders kitabı)s.106

(5) "Onlar, Gök-Hunlar'dan bugüne kadar

Bütün zaferlerin müjdecileri...

Serhat boylarında bin yıldan beri

Yerleri gökleri tutan bayraktır." D₇41

(6) "Harabati Baba Tekkesi'nde tarihimizi hüznüyle yaşadım. Tekkenin her noktasında, bizim, kültürümüz, bizim medeniyetimiz, bizim inceliğimiz vardı." Ü.K. s. 46

"Dedemin gençliğinde at oynattığı topraklar"⁷ derken de Türk mil-
tinin tarih sahnesine ilk olarak çıktığı toprakları, "Kafkas
Dağları'nın ardı"nı kasteder.

"Gönlümüzü sımsıcak alan topraklar

Tiyan-Şan, Kadir-Gan Dağları'na dek uzar." (D-47)

Gök-Hunlar'dan, Tiyan Şan, Kadirgan ufuklarından başlayarak, Ya-
vuz Bülent Bâkiler, bir dünya, bir medeniyet, bir millet görü-
şünü tarihî seyri içinde şiirleştirir. Bunun yanında bazı tari-
hî hadiseler de atıf yaparak veya onları doğrudan doğruya nak-
lederek nazariyata da döker. Türk Dünyasının başına gelen felâ-
ketleri, yer yer izâh ederek ibret alınacak yönlerini gösterir.

"Ben bir yeşil çınarım Bursa topraklarında

İçinde boy verdim en güzel rüzgârların

Oturup oynamasın gölgesinde duvarların

Benim serinliğimde büyüsün küçük şehzadem

Alın götürün dallarımı, yapraklarımı

Alın götürün yapraklarımı."

(D-59)

"Bursa" ve "yeşil çınar" anahtar kelimeleriyle Osmanlı İmpara-
torluğu'nun kuruluş yıllarını hatırlatırken, bir aşiretten ko-
ca bir imparatorluğun doğuşunun rüyasını gören Osman Bey'e de
"yeşil çınar" ile telmih yapar.

Bâkiler'in eserlerinde, Osmanlı İmparatorluğu'ndan baş-
ka ve daha önce tarih sahnesine çıkmış, büyük medeniyetler mey-
dana getirmiş diğer Türk devletlerinin de isimlerine raslarız:
"Hun İmparatorluğu, Göktürk İmparatorluğu, Büyük Uygur Kağanlı-
ğı, Karluk Devletleri, Avar İmparatorluğu, Hazar İmparatorluğu,
Peçenekler, Kumanlar, Kıpçaklar, Karahanlılar devleti,⁸ Irak
Selçukluları, İlhanlı Devleti, Azerbaycan Atabeyleri, Safevler
Devleti, Çağatay Hanlığı, Timur İmparatorluğu, Babur İmparator-
luğu, Buhara, Hıve Hokant hanlıkları,⁹ Azerbaycan Cumhuriyeti,¹⁰
Başşehir Diyarbakır olan Türk Akkoyunlu Devleti¹¹.

"Bir Selçuklu nakışında seni bulmak ne güzel

Ne güzel seni duymak bir ney sesinde

Şems-î Sivasî'nin mübarek türbesinde

Kandil kandil yanan şehir."

(D-43)

(7) Y-61

(8) "Buhara'yı Samanoğullarından alan Karahanlılar..." T.T. s.274

(9) T.T. s. 266

(10) T.T. s. 19

(11) T.T. s. 120

"Türkiye dışında yaşayan soydaşlarımızı, millet olarak bilmedikten ve o ları en soylu duygularla sevmekten, kültür kaynaklarını araştırıp incelemekten sonra, hep aslını yitiren haramzâdeler gibi biraz köksüz, biraz yarım kalacağız. Tarihimizi, kültürümüzü bilmek ve sevmek! İşte bütün mesele bu noktada düğümlü. Çünkü varlığımızı, ancak kendi kültür değerlerimizle koruyabiliriz. Anadolu'da hür ve müstakil kalabilmemiz bu zengin kültür kaynaklarımızı tesbit etmemize, yaşamamıza yaşatmamıza bağlı."¹²

b) Türk Tarihi

Rumeli Fütûhatı veya Türklerin Rumeli'ye Yerleşmesi:

Kuzeyden Hazar'lar, Uz'lar, Peçenek'ler, Kuman'lar, Tatar'lar, Nogay'lar bismillâhlarla Rumeli topraklarına yürümüşler; Güneyden: Oğuz Türkleri Rumeli'yi kendilerine yeni vatan seçmişler. Böylece çeşitli Türk boyları Rumeli'de yüzyıllarca yaşayarak yeni bir medeniyet meydana getirmişler. Türk-İslâm Medeniyeti.

"Rumeli topraklarında Fetih davulları çalınmaya başlayınca, dördüncü cemre gönüllere düştü. Mübarek Türk-İslâm cemresi! Rumeli şenlenmeye başladı... "¹³

Rumeli topraklarında, Türkler, Sırplar, Arnavutlar, v.s. ile beş yüz elli yıl birlikte, dostça, kardeşçe, insanca yaşamış. Hitler'in beş yıl bile hüküm süremediği bu topraklarda Türklerin 550 yıl kalmaları, onların zulüm yapmadıklarını, insanca bir düzen kurduklarını, aldıklarından çok verdiklerini göstermesi bakımından önemlidir. "Hiç bir devlet, hiçbir idare zulüme dayanarak 550 yıl ayakta duramaz."¹⁴ Fakat bunlara rağmen, imparatorluk devrinde Sırplar ve Arnavutlar'ın devletimize karşı ayaklandıkları da görülmüştür. Ama her defasında, devlet isyancıları bastırmış, huzuru, birliği,

(12) T.T. s. 19

(13) Ü.K. s. 149

(14) Ü.K. s. 41

beraberliği ayakta tutmayı başarmıştır.¹⁵

"Balkanlarda büyük,öksüz kubbeler
Minareler, şadırvanlar, kervansaraylar
Bizi söyler, anlatır Mimar Sinan'dan beri.
Üsküp'te Estergon'da, bir atar damar gibi
Davullar, zurnalar ve serhat türküleri..." (D-48)

Yavuz Bülent Bâkiler, Rumeli'yi unutmamızın mümkün olmayacağına inanarak şöyle der:

"Rumeli'yi nasıl unutabiliriz?

Tarihimizin beş yüzyıllık aydınlık bir dönemini hangi el silebilir? Kanımıza,iliğimize işleyen Rumeli Türkülerini hangi dil susturabilir? Anadolu'dan alarak yerleştirdiğimiz, sonra bütün gönül kapılarını yüzlerine kapadığımız milyonlarca Balkan Türkü'nün öksüzlüğüne, hangi idrak, hangi insaf kayıtsız kalabilir?" "Rumeli'yi unutmak, kendimizi inkâra çalışmaktır."¹⁶ Kendimizi inkâr etmemek için, tarihimizi bilmemiz şarttır. Hatalarıyla, günahlarıyla, sevaplarıyla bizim tarihimiz... İş bu mecraya dökülünce tarihi bilmek, ibret almak için aynı hataları tekrarlamamak için elzem oluyor. Yavuz Bülent Bâkiler'in de düşündüğü ve istediği de budur.:

"Balkanlarda neden yenildik? Rumeli'den nasıl çekildik? Koskoca bir imparatorluğu nasıl dağıttık?" "Bu soruların cevabını bilmeden , öğrenmeden Anadolu'da yaşayamayız. Anadolu'da kalamayız."¹⁷

I. Kosova Savaşı:

"... Sultan Murad Han, otuzbin kişilik ordusuyla gelip burada cephe kurdu. Sağ cenahını, oğlu Yıldırım Bayezid tutuyordu. Sol cenahında ise diğer oğlu Şehzâde Yâkub vardı. Tabii Cennetmekân Murad Han, kuvvetleriyle tam ortada bulunuyordu.

Te şu karşı tepelerde de ordusuyla birlikte Sırbistan kıralı Lazar vardı. Bu mübarek Kosova'da bütün kâfirler, bizim

(15) Ü.K. s. 68

(16) Ü.K. s. 190

(17) Ü.K. s. 190, 191

le vuruşmak için toplanmışlardı. Ben Sırpları, Bulgarları, Arnavutları, Hırvatları, Macarları, Makedonları sayayım. Sen Lehleri, Ulahları, Çekleri, Karadağlıları, Bosnalıları, Slovakları say. Ben kâfir ordusunu kırkbin, ellibin diyeyim. Sen çekinmeden altmışbin de!

Otuzbine karşı, altmışbin ! "

Kosova Meydanındaki vuruşma tam sekiz saat sürmüş, kan gövdeyi götürmüş. Şehzâde Yâkub'ü düşürmek isteyen kâfir, Yıldırım Bayezîd tarafından bertaraf edilmiş. Daha sonra Şehzâde Yâkub kaçanları kovalarken Sultan Murad Han'la Yıldırım Bâyezîd da kalanları halletmiştir. Fakat bu zafere karşılık, muzafferiyetin tadı tam yaşanamaz. Çünkü Sultan Murad Han, el öpme bahanesiyle huzura gelen, esir kiralın damadı Miloş tarafından bıçaklanarak şehit edilmiştir. Fakat Sultan Murad şehid edilmeden evvel padişahlığı büyük oğlu Bâyezîd'e bıraktığını da söylemiştir. Ve babasının ruhunu teslim ettiğini bilmeyen Şehzâde Yakub ise "nizâm-ı âlem için, dirlik düzenlik için" çadırda boğularak, babasının yanına uzatılmıştır.¹⁸ Bu düşüncelerle Kosova'da Sultan Murad'ın türbesini ziyaret eden Yavuz Bülent Bâkiler, "ÜSKÜP" isimli şiirinde şöyle der:

"Hep kendime susadım tuğralı çeşmelerde

Kosova meydanını doñaştım adım adım

Murad Hüdavendigâr'ın yattığı yerde

Öptüm toprağı doymadım."

(S-55)

I. Kosova Savaşı'ndan sonra Yavuz Bülent Bâkiler'in aşk derecesinde sevdiği Sultan Yıldırım Bâyezîd Han, Üsküp'ü İmparatorluğumuza bağlı bîr sancak haline getirmiştir.¹⁹

Üsküp'ten Skopi'ye

Üsküp canlı bir tarihtir. Bu tarih M.Ö. IV. yüzyıldan zamanımıza kadar uzanır. Üsküp M.Ö. IV. yüzyılda, Makedonya kırıllarının merkezi olmuş, sonra, Romalıların, Bizanslıların

(18) Ü.K. s. 111-112

(19) Ü.K. s. 67

Avarların, Bulgarların eline geçmiştir. Bu tarihin 523 yılında bizim mührümüz, bizim tuğralarımız, tuğlalarımız, sancaklarımız okunur, yükselir, dalgalanır olmuş.

Birinci Kosova Savaşı'ndan sonra 1389'da Sultan Yıldırım Bâyezid Han, Üsküp'ü İmparatorluğumuza bağlı bir sancak haline getirmiştir. ²⁰Yıldırım Bâyezid, Menemen Ovası'ndan getirdiği Türkmenlerle beraber bir miktar Kırım Türkü'nü Üsküp'e yerleştirmiştir. 1697'de yapılan bir yoklamada 16.582 Evlâd-ı Fatihan'ın yaşadığı anlaşılan Üsküp²¹"çehresiyle ve ruhuyla bizimdi" Fakat -maalesef- "1908 Meşrutiyeti üzerinden daha üç yıl bile geçmeden 1912 yılında, bütün Balkanlarla beraber Üsküp de İttihad ve Terakki politikasının kurbanı olmuştu."²²

Tam 523 yıl, Türk'ün eliyle ve diliyle süslenmiş Üsküp'te²³ 17. yüzyılda 120 câmi ve mescid var iken şimdi 20 câmi bile yoktur.²⁴ Artık "imparatorluk devri Türkiyesi'nin Üsküp şehri" götmüş yerine "Makedonya Cumhuriyetinin başkenti olan SKOPI" gelmiştir.²⁵

"Bir yanım İstanbul, bir yanım Bursa
Çeşmeler, kubbeler, kervansaraylar...
İnsan bir de vatanının sevdalısı olursa
Ağlar Üsküp'te çaresiz, sabaha kadar." (S-55)

Niğbolu Zaferi, Ankara Savaşı Felâketi:

Niğbolu Ovası'nda Avrupa'yı dize getiren Yıldırım Bâyezid²⁶ Ankara Savaşı'nda hezimete uğrayacaktır. İki Türk Hükümda-

(20) Ü.K. s. 67

(21) "Osmanlı İmparatorluğu 17. yüzyılda Rumeli'deki yörüklerden ve Tatarlardan bir MÖRÜM TEŞKİLÂTI kurmuştu. Sonraları bu teşkilâta EVLÂD-I FATİHAN ismi verilmişti..."

Tanzimatla birlikte, Batılılaşma sızmasına tutulunca, Evlâd-ı Fatihan teşkilâti de, Batı ölçülerine uymadığı için kaldırılmıştı..." Ü.K. s. 68

(22) Ü.K. s. 68

"Türkler Balkanlardan çekilirken Balkan nüfusunun %65'ini Türkler teşkil ediyordu. Yugoslavya'daki Türk oranı %70, Arnavutluk'ta %60, Bulgaristan'da %70, Yunanistan'da %65, Romanya'da %60 idi." Semâhaddin Yıldız, Dış Türkler Açık Oturumundan, Türk Edebiyatı Dergisi, S.161, s. 70

(23) Ü.K. s. 60

(24) Ü.K. s. 68

(25) Ü.K. s. 64-65

rı: Yıldırım Bâyezid ve Timur arasında olan Ankara Savaşında yenilen taraf Sultan Yıldırım Bâyezid Han tarafı olmuştur. ²⁶ İmparatorluğumuz için hazin bir akibet olan Ankara Savaşı'nın sebebini Yavuz Bülent Bâkiler şöyle anlatıyor:

"Oğuz Boyu'nun vakûr evlâdı Yıldırım Bâyezid; Timur'un üçyüzbin kişilik orduları üzerine tek başına at sürecek kadar cesur padişah, kendisine sığınan bir sarhoş emirle bir dağ eşkiyasını, 'zamanın ve mekânın en büyük hükümdarı' olarak bilinen Timur'a lânetler yağdıran mektuplarıyla da savaşın sebebini hazırlamıştır. " ²⁷

Yavuz Bülent Bâkiler, Ankara Savaşı felâketinin değerlendirmesini de şöyle yapar:

"Eğer Timur'un Kur'andan alarak devlet mührüne kazıtıldığı 'Allah adaleti emreder' âyetinin ışığı altında hüküm vereceksek, Ankara Savaşı felâketinde, Timur kadar Yıldırım'ı da suçlu bulacağız." ²⁸

Sivas Kalesinin Düşmesi:

Sivas Kalesi, Yıldırım Bâyezid Han zamanında düşmüş ve aynı savaşa Bâyezid'in sevgili oğlu Ertuğrul şehit edilmiştir. ²⁹

İstanbul'un Fethi:

"Ben bir ülkeyim şimdi kıt'alara yayılmış
Serhat boylarımda her gün davullar zurnalar çalınır
Bir gün gelir Bizans'ın surları da alınır
Uyusun gölgesinde yumuk gözlü şehzadem
Alın götürün kalelerden sancaklarımı
Alın götürün sancaklarımı..." (D-60)

"Şehzade Mehmed'in Doğumuna Şiir"inden aldığımız bu mısralarla Osmanlı İmparatorluğunun, imparatorluk hikâyesinin bir yönünü buluyoruz. Serhat boylarında her gün çalınan davullar zurnalar

(26) T.T. s. 233

(27) "Niğbolu Ovası'nda Avrupa'yı dise getiren Yıldırım, yaralanmış bir arslan gibiydi. Timur'a yazdığı mektuplarda söze 'Kuduz köpek! Kuduz köpek! Kuduz köpek! Seni cezalandırmadan, topraklarımdan sürüp çıkarmadan haremime girmeyeceğim!' ve adını Timur'un adı üzerine altın yaldızlı harflerle yazdırıyordu. Timur'a 71 yıllık tantanalı ömrü boyunca hiçbir hükümdar, Yıldırım cür4etiyle hakaretler yağdıramamıştır." T.T. s. 234

(28) T.T. s. 233-234

ile genişleyen, büyüyen Osmanlı'nın Bizans'ın fethi hadisesine bakışı, inancı verilir.

Türkistan'ın İşgali

Günümüz Türkistan Halk müziğinin bestecisi ve okuyucusu olan Türkistanlı Sabir Korger'in bestelediği "Anayurt" isimli şarkısında:

"Özbek, Türkmen, Uygur, Tatar, Azer bir boydur
Kara kalpak, Kırgız, Kazak... Hepsi bir soydur.
Özbekistan, Türkmenistan... diye kurmuşlar
Anayurdum Türkistan'ı bölüp koymuşlar."

anlatılan gerçeği ve ızdırabı Yavuz Bülent Bâkiler'in de satırlarında, mısralarında buluyoruz: Türkistan sevdalısı şairimiz "Türkistan Türkistan" isimli eserinde şöyle diyor

"Üçbin yıldan beri atalarımızın yurdu olarak bilinen topraklara tamamen siyasî sebeplerle yeni isimler yakıştıranların yanında nasıl olabiliriz? Orta Asya toprakları üzerinde yetmiş ayrı 'halk cumhuriyeti' kurulsa bile oraya yetmiş ayrı isim uydurulsa bile TÜRKİSTAN kelimesinin aydınlığını ve güzelliğini hiçbir sıfat gölgeleyemez."²⁹

Yavuz Bülent Bâkiler, tarihî bir hadiseden hareketle, Türkistan'ın geleceğini tahmin etmeye çalışır. Öz yurdunu kırk yerinden çarمیha germişlerdir. Bu unutulmayacak acı³⁰ yüzünden birbaşına, yorgun-argın, atsız pusatsız Türkistan'a dost gönüller kazanmaya çalışır.³¹ Ve inanır ki, Türkistan ile er geç vuslat gerçekleşecektir.³² Çünkü üç bin yıldan beri Türk yurdu

(29) T.T. s. 25-26

(30) "Öz yurdu çarمیha germişler kırk yerinden
Bin yıl geçse unutmam, acımın üzerinden
Vurulan bir çeylana yanar gibi derinden
Ulu Türkistan'a yandım." S-52

(31) "Görmeden göstermeden Taşkent'i Buhara'yı
Urumçi'ye varmadan atsız-pusatsız
Birbaşına, yorgun-argın, kolsuz-kanatsız
Türkistan'a dost gönüller kazandım." S-53

(32) "Tanrım, bir gün acaba diyebilecek miyim
Vusyatın yüzüme nakışladığı nurla
Bir komşu bahçesine uzanır gibi huzurla
Türkistan'ın toprağına uzandım." S-53

olan Orta Asya veya Türkistan, bugün buraların ismi değiştirilse de hâlâ Türklerin yaşadığı Türk yurdudur.³³

Uluğ Türkistan, önce Doğu Türkistan ve Batı Türkistan olmak üzere ikiye parçalanmış. Çinliler, Doğu Türkistan'a SİN-KIAG adını yamamış; Ruslar da Batı Türkistan'ı çeşitli cumhuriyetlere bölmüş.³⁴

"Uzar gider bir sessizlik içinde

Bir uçtan bir uca Türkistan toprakları

Beyaz altın dediğimiz pamuk tarlalarına

Çöreklenir yedi başlı bir kızıl yılan³⁵

Baş kaldırsa esarete yeni bir Osman Batur Han

Bebekler bile vurulur beşiklerinde

Kana boyanır Türkistan."

(D-47)

Toprak genişliği bakımından Türk Dünyasının en büyük, ahali bakımından ise Türkiye'den sonra büyük ülkesi olan Türkistan'da, Türkistanlı milliyetçiler 13 Aralık 1917'de "Türkistan Muhtar Cumhuriyeti"ni ilân etmişler; 20 Şubat 1918'de Kızıl Ordu Kokand şehrini işgal etmiş, 100.000 den fazla Türk öldürülmüş, 1918 Şubat'ında Sovyet Rusya aleyhine Millî Mücadele başlamış,,1917 Aralık ayında kurulan Alaş-Orda Millî Hükûmeti, 22 Ekim 1918'de hem beyaz hem kızıl Ruslarla mücadele etmek zorunda kalmışsa da 19 Aralık 1919'da Sovyet Kızıl Ordusuna teslim olmuşlar. Fakat Millî Mücadele Türkistan'ın çeşitli yerlerinde devam etmiş.(1918-1934) Türkistan komünizme karşı kendisini ko-

(33) Bâkiler'in"16. asırda Buhara'ya gelen Türkler ne oldular acaba?" sorusuna Rus mihmandanının "Çekilip gittiler herhalde!" demesine karşılık, Yavuz Bülent şunları söyler: "- Ben size söyleyeyim: Hiç bir yere çekilip gitmediler. Yine bu topraklarda yaşıyorlar. Orta Asya veya Türkistan en az üçbin yıldan beri Türk yurdudur. Nitekim, dün bu toprakların ismi TÜRKİSTAN'dı. Türkistan, 'Türk vatanı', 'Türklerin yaşadığı yer' demektir. Bugün Türkistan, Özbekistan, Türkmenistan, Kırgızistan, Kazakistan oldu. Türkler ise 'Tuurk!'" T.T. s. 265

(34) T.T. s. 25

(35) "Çarlık Rusyasının 1850lerden itibaren aktif olarak başlattığı Türkistan'ı istilâ hareketi, 1920'li yıllarda kızıl ordunun Buhara ve Hive emirlikleri ortadan kaldırmasıyla fizikî anlamda tamamlanmış böylece 4 milyon km²'ye ulaşan Türkistan toprakları Rus hakimiyetine girmiştir....(Daha sonra) Türk ve Türkistan kelimelerinin yarattığı tehlike göz önüne alınarak ve etnik parçalama siyasetine uygun olarak Özbekistan(1925), Türkmenistan(1925), Kazakistan(1936), Tacikistan(1929), Kırgızistan(1936) adlarıyla sözde beş cumhuriyete dönüştürülmüştür."Ahad Andiçen.Romünizmin 70. Yılında Türkistan, Türk Edebiyatı, S. 168 s. 48

rumak için üç milyondan fazla evlâdını şehit vermiştir.³⁶

"Biz, bu topraklardan giderek Anadolu'da yeni ve büyük bir devlet kurduk. Dün Anadolu'da Selçuklu ve Osmanlı İmparatorluğunu kurânlar, bu topraklarda doğanların çocuklarıydı... Yani Anadolu'yu Türkiye yapanlar bu topraklardan yola çıktılar." Türkistan "kök"ünün Anadolu'da "filiz" verdiğini ifâde eden Bâkiler³⁷ "Türkistan bizim boy aynamızdır.", "Türkistan bizim hem sevabımız, hem günahımızdır.", "Türkistan bizim hafızamızdır. Onu unutamayız."³⁸ diyerek Türkistan'a "kıvıllı yılan"ın nasıl çöreklenmiş olduğunu sebepleri ve neticeleri vererek izâh eder.:

"Okuyup öğrendiklerime göre, Ruslar, bu büyük bu mübarek topraklara, âdeta, ellerini kollarını sallayarak girmişler. Bir komşu bahçesinin meyvelerini bir gece yarısında toplarcasına Türkistan'ı kendilerine rahatça katmışlar. Semerkant düşerken³⁹, Buhara teslim olurken, Taşkent çökerken, Ruslardan üç bin asker olsun"devirememişler. Yavuz Bülent Bâkiler bu hali Timur'un torunlarına yakıştıramaz ve onlara sorar:"En mukaddes varlığımız olan bu toprakları savunmak için, elinizde sapan olsun yok mu? Vatanınıza saldıranlara sapan taşı bile atılsa bir kişinin gözü kör edilebilirdi." Bu dehşet verici çöküşün ve kayıtsızlığın sebeplerini Türkistanlı aydınlara sorar. Bu sebepleri kısaca nakledersek;

- Ordunun yokluğu
- Timur İmparatorluğunun sen-ben kavgalarıyla çeşitli hanlıklara bölünmüş olması,
- Halkın ilimden irfandan kopuşu, taassup ve cehalet,
- Birlik ve beraberliğin bozulması, herkesin menfaat peşinde koşması,
- Türkistan'ın devlet olmaktan çıkıp aşiret hayatına dönüşmesi,

Ve bu gafletin cezasını en az yüzyıldan beri canlarıyla kanlarıyla, vatanlarıyla ödeyen Türkistan Türkleri her gün yeniden ölmektedirler.⁴⁰

(36) Dr. Baymirza Hayit, Türk Dünyasında Rus Emperyaliziminin İzleri, Sabah Gaz. Kültür Yayınları, İstanbul 1978

(37) T.T. s. 96

(38) T.T. s. 294

(39) "Ruslar 5 Mayıs 1868'de Timur'un başkenti Semerkant'a girdiler." T.T. s. 290

(40) T.T. s. 288-289

"Türkistan, ilimden, irfandan koptuğu, cehaletin pençesine düştüğü için de, hazin akibetine kanlı bir gömlek biçmiştir. Bir zamanlar ilmân merkezi olan ve ilim dünyasına büyük âlimler yetiştiren Semerkant, zamanla hurafenin beşiği olmuş. Bir zamanlar dinin merkezi kabul edilen mübarek Buhara, işgalden önce, koyu bir taassubun ve cehaletin koynuna soyunmuş."⁴¹

"Mehmet Akif'in ifâdesiyle, Türkistan'da ilimsiz hocalar, İslâmın güzel, aydınlık ve medenî ruhundan koptukları için, çöküşü hızlandırdılar. On para etmez, dünyada ve âhirette hiçbir işe yaramaz müthiş bir miskinliğe büründüler... Buhara ilim dünyasına yeni isimler kazandıramadı. Böylece, taassup ve cehalet, Timur İmparatorluğunu bir kezzap gibi yakıp yok etmeye başladı. Bu katı taassuptan, bu korkunç cehaletten en çok Ruslar istifade ettiler."⁴²

"Koca Türkistan, cehaletin ve taassubun ateşinde kavru-la kavru-la kuruyup Rus'un kucağına" düşmüş; Koca Türkistan "inetlerin ve gafletlerin gözü bağlı kurbanlığı haline getirilerek Rus'un ayak dibine usulca uzatılıp, boğazlanmış."⁵³

Buhara Hanlığı'nın ve Buhara Cumhuriyeti'nin Yıkılışı:

"Buhara 1868 yılına kadar bağımsız yaşamış. 1868-1918 yılları arasında Rus Çarlarına bağlı bir hanlık olarak ayakta kalmış. Ruslar, 1885-1910 devresinde, demiryolu geçirdikleri yerlerin etrafına yeni Rus kasabaları kurmuşlar; sonra yavaş yavaş Buhara'ya yerleşmeye başlamışlar..."

Şehir, yarı bağımlılık devresinden önce Şibanoğullarının, sonra Canoğulları'nın daha sonra da Mangıtlı Hanedanı'nın eliyle idare edilmiş.

1917 Rus İhtilâli olduğunda, bu hanedandan Mir Âlim Han, emir olarak Buhara tahtanda oturuyormuş. Mir Âlim Han'ın, Lenin'in bağımsızlık sözlerine kanması, gafleti neticesi Buhara'nın akibeti işgal olmuş. Lenin 1917'de söylediklerini unutmuş, 1918'de

(51) T.T. s. 292

(52) T.T. s. 293

(53) T.T. s. 294, 291

Buhara Hanlığı'na savaş açmış. 1920 yılında da Buhara Hanlığı kayıtsız şartsız işgal edilmiştir.

Son emir Âlim Han, Afganistan'a sığınmış, milleti ve haysiyeti çığnenmiş bir zavallı olarak ölmüş.⁵⁴ Âlim Han'dan sonra kurulan Buhara Cumhuriyeti, ordusu, kuvvetli bir maliyesi müttefikleri olmadığından, halk cahil, yalgın, çaresiz olduğundan uzun ömürlü olmamış.⁵⁵ Buhara Cumhurbaşkanı Osman Hocaoğlu, Buhara Cumhuriyeti Ruslar tarafından yıkıldıktan sonra Türkiye'ye sığınmıştır.⁵⁶

Yavuz Bülent Bâkiler, Rus asıllı mihmandarın Orta Asya'nın en eski şehirlerinden biri olan Buhara hakkında verdiği bilgileri de "Türkistan Türkistan" isimli eserinde anlatmaktadır. Özetle: "Buhara tarihi, savaşlar ve medeniyetler tarihidir. 8. asıra kadar Budizm, Hıristiyanlık ve Zoroastirizm dinlerinin yaşadığı Buhara 8. asırdan sonra Müslüman olmuş.

M.Ö. 6. asırda Buhara'yı Dâra fethetmiş; M.Ö. 4. asırda İskender; 8. asırda Araplar, 9. asırda Tacikler, 10. asırda Samanoğulları, 11. asırda Karahanlı Türkleri, 12. asırda Cengiz Han, 14. asırda Timur... 17. asırda Rus Çarlarının eline geçmiş.⁵⁷

Buhara Hokant-Hive Hanlıkları'nın Çarpışması, Uzun Ağaç Savaşı ve Yese'nin Düşmesi:

Türkistan, 1840-1881 yılları arasında Rus emperyalizmine karşı tam kırk bir yıl direnmiş, fakat o direnme yıllarında birtakım Türkistan ileri gelenleri Rus hayranlığıyla davranarak milleti ikiye bölmüş. Ordu da derme çatma ve arkadan vurulmaktadır...⁵⁸ Bu felâketler zincirinden bir örnek de Buhara-Hokant-Hive Hanlıklarının çok basit sebeplerle birbirleriyle çarpışmalarıdır. Bundan faydalanan Ruslar da Türkistan'a saldırmışlardır.

(54) T.T. s. 280-281

(55) T.T. s. 282

(56) T.T. s. 283-284

(57) T.T. s. 263-264, 267, 290, 274

(58) Yavuz Bülent Bâkiler, Türkistan faciasının okullarımızda bütün safhalarıyla okutulmasının, gençlerimizin o dehşetli gafletten ders almasının faydalı olacağını belirtir.
T.T. s. 289

"Türk'ün, kardeş kanına ekmek doğradığı bir devrede, Rus'un se-yirci kalacağına inanmak için çok cahil olmak lâzım." diyor Ya-vuz Bülent Bâkiler. ⁵⁹

Hive Şeyhi Nur Mehmed, Ruslarla dost olmak istiyor ve Dua ederek halkını savaştan kurtaracağını sanıyormuş. Fakat Şey-hin nefesi, Rusların Hive saldırısını durduracak kadar kuvvet-li değildir. Böylece 1873' de Hive Hanlığı tarihe karışır. ⁶⁰ General Çernayef Taşkent'i kuşatır. Hokant ordusu kumandanı A-limkul Kıpçak, Şortepe denilen yerde şehit olur. Ardından asker-de panik başlar, halk zaten birlik içinde değildir. ⁶¹

Türkistan Rus saldırısına uğradığı zaman silâha uzanan kahramanlardan biri olan Sıddık Töre, Türkistan'ın istiklâlini korumak için 1860 yılında UZUN AĞAÇsavaşına girmiş. İlk ihaneti iki kardeşinden görmüş: Ahmet ve Taycık, Rus tarafına geçmişler. Sıddık Töre Yese şehrini beş gün Ruslara karşı müdafaa etmiş. Altıncı gün ikinci bir ihanete şahit olmuş. Şehrin ileri gelen-lerinden Ötepoğlu Cantı isimli bir hain, Yese şehrinin kapıla-rını Ruslara açmış.

Yese düştükten sonra, Sıddık Töre, Cemkent'e çekilmiş, şehre saldıran iki yüz süvariden ancak on dördü kurtulabilmiş. ⁶²

Taşkent'in Düşmesi:

"Taşkent tarihi en az iki bin yıllık bir geçmişi kucak-lıyor. Şehrin bilinen ilk ismi Caşkent imiş. Sonra Şadkent ol-muş. Sonra Binkent değişikliğine uğramış. Sekizyüz yıldan beri de Taşkent ismiyle yaşıyor.

Timur İmparatorluğu zamanında ve 19. yüzyıl başlarında Orta Asya'nın en büyük ve en önemli merkezlerinden biri olan Taşkent, çeşitli Türk boylarının elinde kalmış, 1503 yılında Özbek Hanlarının hakimiyetine geçmiş. Ve Özbekler, tam 362 yıl Taşkent'te bir başlarına yaşamışlar. 1865 yılında Çar orduları

(59) T.T. s. 289

(60) T.T. s. 290

(61) a.y.

(62) T.T. s. 289-290

Taşkent toprağına ayak basmışlar. Şehrin yeni efendileri artık Ruslar'dır. 1917 İhtilâli'ne kadar Taşkent, Çarlık Rusya'sının sömünge toprakları arasında çirpınıp durmuş.⁶³ Ruslar Türkistan'a girdikten sonra, Özbeklere "Sart", "Kurama", "Tacik" gibi isimler vermişler ama hiçbiri tutmamıştır.⁶⁴

Önce General Çernayef Taşkent'i kuşatmış, Hokant ordusu kumandanı şehit edilmiştir. Halkın birlik içinde olmaması, şehrin tüccar sınıfının Ruslara teslim bayrağı açmasıyla "sevgili Taşkent" esaretin koynuna gömülmeye başlamış ve ruhunu, hür yaşama azmini çoktan kaybetmiş olan Taşkent halkı evlerine kaçıp saklanmakla kurtulacaklarını sanmış, neticede TAŞKENT DÜŞMÜŞ.⁶⁵

Dün Türkistan'da Özbekler kendi kendilerinin beği iken, bugün, Özbekistan'da Özbekler, kendilerinin beği olmaktan çoktan çıkmışlar, kendi öz yurtlarında, başka beğlere hizmet eden, baş eğen insan durumuna düşmüşler.⁶⁶ Dün Özbekistan'da sadece, Özbekler yaşarken, bugün yüzden fazla milletin insanları yaşamaktadır. Ve bunlar bilhassa Özbekistan'a yerleştirilmiştir. Belki elli yıl sonra "Özbekistan" ismi bile değiştirilecektir.⁶⁷

Elli yıl önce Çarlık Rusyası'nın bir sömürgesi olan Özbekistan, şimdi, Komünist Rusya'yı giyindiren, doyuran, zenginleştiren mükemmel bir sömürge toprağı olmaya devam etmektedir. Hatta "Çarlık Rusyası'nın yeteri kadar değerlendiremediği Türkistan Topraklarını Lenin, zengin hazineler dünyası haline getirip kucağına çekmeyi başarmış."⁶⁸ Artık Özbekistan, Özbeklerin yurdu değildir, iç ve dış işlerinde hür davranmamaktadır.⁶⁹ Bugünkü Özbekistan Halk Cumhuriyeti "Moskova'nın izni olmadan, değil dışarıya program vermek, bir kartvizit bile" gönderemeyecek kadar çaresizdir.⁷⁰

(63) T.T. s. 51

(64) T.T. s. 159

(65) T.T. s. 290

(66) T.T. s. 160

(67) T.T. s. 54-55

(68) T.T. s. 55

(69) T.T. s. 55-58

(70) T.T. s. 158

Azerbaycan Tarihinden...

"Efsaneler devrinden beri bir Türk yurdu" olan, "Turan Nedyası, Ateşler Ülkesi, Odlu Yurt" olarak anılan Azerbaycan⁷¹ ile ilgili iki müstakil şiir yazan Yavuz Bülent Bâkiler,⁷² Azerbaycan'ı Osmanlı İmparatorluğu'ndan kopmuş veya koparılmış bir Türk yurdu olarak işler:

"Simli bindallılarda, yün papaklarda
Bir çınardan koparak savrulan yapraklarda
Ve sonra boynu bükük üç renkli bayraklarda
Bakarım Azerbaycan." (S-49)

Azerbaycan Türk liderlerinin 28 Mayıs 1918'de ilân ettikleri "Kafkasya Azerbaycan Cumhuriyeti"nin başşehri "Gence" dir. Yavuz Bülent Bâkiler'in "boynu bükük üç renkli bayrak" ile kastettiği de Kafkasya Azerbaycan Türk Cumhuriyeti'nin "kırmızı, yeşil, mavi" çizgili zemin üzerinde ay yıldızlı bayrağıdır.⁷³ Boynu büküktür, çünkü Azerbaycan Türk Cumhuriyeti, Rus silâhı ve komünizm ideolojisinin baskısı altındadır. Ve bugün, odlular yurdu Azerbaycan, Kuzey ve Güney Azerbaycan olarak ikiye bölünmüş, bir yarısı Rus, diğer yarısı İran hakimiyeti altında yaşamaktadır.

"Şimdi Azerbaycan'da mevsim bahardır.
Türküleri yine, baştanbaşa efkârdır.
Düşlerime yağan kardır
Boynu bükük bir diyardır
Yardır
Ağzı köpüren atlar üstüne yeminin vardır
Azerbaycan yüreğimde bir şahdamardır." (S-51)

Yine bugün, Ermeniler ve Azerî Türkleri arasında kaçlı

(71) Türk Dünyası Ansiklopedisi, Töre-Devlet Yayınevi, s. 8,2

(72) "Azerbaycan", "Azerbaycan Yüreğimde Bir Şahdamardır" Seninle, s. 48-49, 50-51

(73) "27 Nisan 1920 tarihinde komünist Rus orduları tarafından işgal edilen yakılıp yıkılan, talan edilen Azerbaycan Türk Cumhuriyeti'nin timsali olan bayrak, şanlı bayrağı, büyük Türkçü Prof. Hüseyinzâde Ali Bey'in ortaya attığı, büyük mütefekkir Ziya Gökalp'in sistemleştirdiği Türkleşmek-İslâmlaşmak-Muasırlaşmak semtezinin renkdeşmesinden doğdu. Mavi Türklüğün, al muasırlığı, yeşil di İslâmın sembolü olarak bu üç renk Azerbaycan Millî Bayrağında Ay-Yıldız'la

çarpışmalara sebep ve sahne olan "Kasabağ" da Yavuz Bülent Bâkiler'e "Karabağ Hasreti" isimli şiirini yazdırmıştır.⁷⁴

"Şimdi uzaklarda kalan bir şehir vardır
Câmileri yıkılmış, minareleri yarım...
Bu şehrin çilesini ben çekerim yıllardır
Hasretini ben duyarım.

Şimdi uzaklarda kalan bir şehir vardır
Ki sızlatır yüreğimi yıllardan beri.
Vatan olmasına vatan Anadolucasına
Ama vatan haritamda yok yeri."

(D-45)

Azerbaycan konusunda, yakında çıkacağını haber verdiği "Can Azerbaycan" isimli eseri yayınlanmış olsaydı, muhtemelen -bu konuda- yazacak daha çok şey bulunacaktı.

Sevr Anlaşması:

10 Ağustos 1920 tarihinde Paris yakınlarında bulunan, Sevres denilen yerde, Osmanlı Devleti ile İngiltere, Fransa, İtalya, Japonya, Ermenistan, Belçika, Yunanistan, Hicaz, Polanya, Romanya, Sırp-Hırvat Sloven Devleti (Yugoslavya) ve Çekoslovakya arasında imzalanan Sevr anlaşması, Türkler aleyhine tam bir faciadır. Oldukça küçülmüş sınırların çizildiği Misak-ı Milli sınırlarını dahi kabul etmeyen bu anlaşmaya, Yavuz Bülent Bâkiler sadece bir atıf yapar. O, hâlâ bu emelleri besleyenlerin bulunduğu kanaatindedir, yurt içinde ve yurt dışında.

"Gizli sevdalar gibi Sevr'i içinde tutan
Senin ne işin var Anıt Kabir'de? " (S-58)

Millî Mücadele Yılları:

Yavuz Bülent Bâkiler, Türk milletinin bir ölüm kalım mücadelesi verdiği yıllarla ilgili olarak birkaç hadiseye dikkat

(74) Duvak, 45-46

.....
kucaklaştı." Ahmet Karaca, 27 Nisan'ın Karanlığında AZERBAIJAN. Azerbaycan Türk Kültürü Dergisi, S.244, s. 13

çekerek bazı konulara açıklık getirmekle yetinir. Zaten, amacı bir tarih kitabı yazmak da değildir. Yeri geldikçe temas ettikleri:

Millî Mücadelenin ve İstiklâl Savaşı'nın büyük önderi Mustafa Kemal Paşa'dır. ⁷⁵ Fakat, vatanın kurtarılması işini tek bir Paşa'ya bağlamak da yanlış olacaktır, ⁷⁶ kanaatini taşıyan Yavuz Bülent Bâkiler Kâzım Karabekir Paşa'nın "İstiklâl Harbimiz" ⁷⁷ isimli eserinde anlatılanları da hatırlatarak Millî Mücadelenin tek bir şahsa bağlanarak değil, kolektif hareket edilerek kazanıldığını belirtir. ⁷⁸

Millî Mücadele yıllarıyla ilgili olarak bir Çanakkale Savaşı'ndan bir de o yıllarda Rusya'dan aldığımız nakdî yardımdan, bu yardımın iç yüzünden bahseder:

Ekim 1915'den Fransız ve İngilizlerin İstanbul ve boğazlara hakim olmak amacıyla başlattığı Ocak 1916 tarihine kadar 8 ay, 14 gün süren bu kanlı muharebelerin Türk milleti için acısı kadar şerefi de büyüktür. Yavuz Bülent Bâkiler, Türk'ün bu müstesna dayanma gücünden şöyle bahseder:

"- İngilizler ve Fransızlar, İstanbul'u almak için 'Çanakkale Boğazı'nı geçmek istediler. Bırakmadık. Tam ikiyüze üç bin şehid verdik. Gâvurun da bir o kadar askerini kırdık.

(75) "Millî Mücadele'nin ve İstiklâl Savaşı'mızın büyük önderi elbette Mustafa Kemal Paşa'dır. Ama ben, hep kendi kendime düşünmüşümdür; Acaba demişimdir. Kâzım Karabekir Paşa, zamanın Harbiye Nâzırı Ferid Paşa'nın emrine uyararak, Mustafa Kemal'i Erzurum'da tevkif etseydi durum ne olurdu? Mustafa Kemal Paşa, başarıya ulaşabilir miydi? Bâkiler, İki Paşamız Bir Bakanımız Bir Zihniyetimiz, Türk Edebiyatı D. S.161 s.37

(76) "Bir ordu düşününüz ki, vatanın kurtarılması gerektiğinde ortaya tek bir Paşa atılıyor; Mustafa Kemal! Diğer bütün komutanlar sanki esarete razı! Miskin; Korkak; gafil ve hainler çetesi... Böyle bir facia kime ne kazandırır?

Böyle bir edebiyatın Mustafa Kemal Paşa'ya dafaydası olmaz. Onu etrafındaki silâh arkadaşlarıyla birlikte ele almak, anlatmak vakken Millî Mücadele'ye hizmeti geçen her kişiyi şükranla anmak gerekirken bu vefasızlık neden?" a.y.

(77) Kâzım Karabekir, İstiklâl Harbimiz, Türkiye Yayınevi, İstanbul 1969

(78) İstiklâl Harbimiz isimli eserin 391 ve takip eden sahifelerinde ise Fevzi Çakmak Paşa'nın Sivas'a Mustafa Kemal'i tevkif etmek için nasıl geldiğini, Karabekir Paşa'nın Fevzi Paşa'yı nasıl ikna ettiğini, Onu, Millî Mücadele saflarına nasıl kazandığını okumaktayız." Bâkiler, İki Paşamız Bir Bakanımız Bir zihniyetimiz, Türk Edebiyatı D. S. 161 s. s. 37

Sonunda çekilip gitmek mecburiyetinde kaldılar."⁷⁹

Yavuz Bülent Bâkiler, Millî Mücadele yıllarında, Rusya'dan aldığımız nakdî yardımdan başka silâh yardımından da bahserek, bu yardımın nasıl ve hangi maksatlarla yapıldığını Ali Fuat Cebesoy Paşa'nın "Moskova Hatıraları" kitabında anlatıldığına işaret eder.⁸⁰ Ayrıca gelen yardımda soydaşlarımızın katkısının da büyük olduğunu belirtir:

"Ruslar, İngilizler Kafkasya'ya dayanmasınlar diye bize nakdî yardım hazırlığına başladılar. İşte o çalışmalarda Buhara Türkleri'nin ve Azerbaycanlı kardeşlerimizin unutulmaz gayretleri oldu. Buhara Cumhurbaşkanı Osman Hocaoğlu, Buhara halkından topladığı binlerce altını bize gönderilmesi için Moskova'ya teslim etti. Azerbaycanlı kardeşlerimiz ise yayınladıkları, KARDAŞ KÖMEĞİ dergisiyle şehitlerimizin binlerce duluna ve yetimine kucak açtılar. Nakdî ve aynî yardımlarda bulundular."⁸¹

Şeyh Sait Ayaklanması, Musul ve Kerkük'ün Elimizden Çıkması:

Atatürk inkılâplarına bir tepki görünüşü al tında, Şeyh Sait, memleketi Diyarbakır'ın Ergani ilçesine bağlı Piran köyünde, 13 Şubat 1925'te başlattı. Kısa sürede yayılan isyanı İngilizlerin, Musul ve Kerkük petrolleri için kıskırttığını belir-

(79) T.T. s. 288

(80) "Cebesoy Paşa'nın yazdığına göre, Moskova'da toplanan Komünist Partisi Genel Kongresinde söz alan Stalin ve Genel Kurmay Başkanı Zinayef kanaatlerini şöyle açıklamıştır:

'Türkiye'deki Kemalist hareket, komünist bir felsefeye sahip değildir. Bunu çok iyi biliyoruz. Fakat Türkler, bizim düşmanlarımızla çarpışıyor. İngilizler Çanakkale'yi geçerek Kafkasya'ya dayandıkları takdirde, biz komünizmi değil dünyada Rusya'da bile yaşatamayız; ayakta tutamayız! Bu bakımdan her ne pahasına olursa olsun, Türkiye'ye yardım etmekle mükellefiz. Bugün Rusya'da yirmi milyon insan, bir açlık tehlikesiyle karşı karşıyadır. Buna rağmen biz, Türklerin Millî Mücadelemuzaffer çıkmasına yardımcı olmak mecburiyetindeyiz. Ölen her Türk neferi, bizim kuvvetimizi de zafaya uğratacaktır!" T.T. s. 282-283

(81) "Millî Mücadelemizin kazanılmasında Mübarek Buhara'nın ve Can Azerbaycan'ın yardımlarını unutmamak, bu mükemmel millî dayanışmayı dağa-taşa, kurda-kuşa anlatmak benim de bönümün borcudur. Sizin de, onun da ötekinin de." T.T. s. 283

ten Yavuz Bülent Bâkiler, bu "beyinsiz ayaklanma"nın bize pahalıya mal olduğunu şu satırlarla anlatır:

"..... Biz bu beyinsiz ayaklanmayı bastırmak için çırpınıp dururken İngilizlerin, Musulda ve Kerkük'te halk oylamasına gittiklerini, dünya kadar para sarfederek, akıl almaz baskılara, hilelere başvurarak o bölgeden 'Biz Irak'a bağlanmak istiyoruz!' diye karar aldıklarını, sonra da bu karara dayanarak Musul ve Kerkük'ü Milletler Cemiyeti'nde bizden kopardıkları..."⁸²

İzmir Suikasti:

Cumhuriyet devrinin ilk yıllarında, mühim olaylardan olan İzmir Suikasti veya suikast teşebbüsü, 16 Haziran 1926 yılı salı günü akşamı bir ihbar üzerine ortaya çıkarılmış ve devrin İsmet Paşa -İnönü- hükümetince hemen o gece Ankara İstiklâl Mahkemesi'ne verilen bu davadan⁸³ Yavuz Bülent Bâkiler, bir makalesinde bahseder:

"Kâzım Karabekir, Rauf Orbay, Ali Fuat Cebesoy gibi milletimizin ve ordumuzun yüz akı paşaları İzmir Suikasti Davası'ndan beraat ederek çıktılar."⁸⁴

Kazak Türklerinin Kanlı Göçü

Yavuz Bülent Bâkiler, "Doğu Türkistan'dan başlayıp Anadolu'da biten kanlı, korkunç, müthiş bir hicretin, insan aklını dolduracak kadar dehşetli olaylar zinciri"nin romanının daha yazılmadığına hayflanarak Kazak'ların çilesini gerçeğe en uygun şekilde ele alan Gorfrey Lias isimli bir yabancının GÖÇ isimli kitabını zikreder. Ondan bazı bölümleri naklettikten sonra, Anadolu'ya göç eden Kazakların başlarından geçen kanlı göç olaylarını insanlığın yüz karası olarak niteler.⁸⁵

Kırım Faciası:

9 Aralık 1917'de Millî Kurultaylarını toplayarak Kırım'ın istiklâlini ilân eden Kırım Türkleri, Ruslar'ın ağır baskı-

(82) T.T. s. 127

(83) Mustafa Müftüoğlu, Yalan Söyleyen Tarih Utansın, Çile Yay. İstanbul 1979, C.6, s. 188

(84) Türk Edebiyatı Dergisi, S. 161, s. 37

(85) T.T. s. 83-85

ları ve türlü oyunları ile kırılmış, yerlerinden yurtlarında edilmişlerdir.⁸⁶ Yavuz Bülent Bâkiler, Kırım faciasını hiç kimsenin Engiz Dağcı kadar iyi anlatamadığı kanaatinde dir.⁸⁷ Bâkiler, bu facianın ızdırabını duymakla beraber, eserlerinde bu konuyla ilgili fazla bilgi vermemiştir.⁸⁸

Kerkük'te Türk Katliamı:

"Önce onlar anlattılar: Bir gece
Kerkük'te yüzlerce Türk, en vahşi bir
Şekilde öldürüldü ve Türk yapısıdır diye
Taş köprü yerle yeksan edildi." (Y-62)

"Bugün Irak'ın kuzeyinde 2 milyon Türk bulunmaktadır. Bu Türkler buraya Selçuklular tarafından yerleştirilmişlerdir." Tahsillidirler, el sanatları, ticaret ve hayvancılıkla uğraşırlar.

"14 Temmuz 1959 insanlık adına korkunç bir lekedir. Bu tarihte en büyük Türk katliamı olmuş, binlerce Türk şehit edilerek taş taş üstüne bırakılmamıştır. 1963 yılı Irak için yeni bir dönem olmakla beraber, Türkler yine insanlık dışı muamelelere maruz kalmaktaydı. Bu dönemde çok akıllıca bir siyaset güdüler ek Türkiye Devleti ile Kerkük Türkleri arasındaki bölge beşaltılarak buraya Araplar yerleştirilecekti. Bu tampon bölge ile Kerkük Türklerinin Türkiye ile münasebeti tamamen kesilecekti. Ayrıca Kerkük içine Araplar yerleştirilmekteydi. Böylece Türkleri DAGI tarak parçalamaya ve millî şuurlarını unutturmaya çalışıyorlardı. Türk memurlarının, Türklerin çoğunlukta buldukları yerlere tayin edilmesi yasıktı. 27 Ocak 1970 tarihinde soydaşlarımızın zaten olmayan kültürel hakları hükümetin çıkardığı bir kanunla tamamen yok edildi."⁸⁹

Türkiye'de Kerkük Türkleriyle ilgili ilk şiiri yazan Yavuz Bülent Bâkiler, "Kerkük Ağıtı"yla Irak'ta "zehir zıkkım bir rüzgâr"ın estiğini, ölümün sokaklarda kol gezdiğini, Türk'ün ce-

(86) Bkz. Dr. Baymirza Hayit, Türk Dünyasında Rus Emperyaliziminin İzleri, Sabah Gaz. Yay. İstanbul 1978, s. 34-43

(87) T.T. s. 203, 107-108

(88) Daha fazla bilgi için, Emel Dergisi, S. 136, s. 12-39

(89) Dr. Nef-i Demirci, Dış Türkler Açık Öturumundan, Türk Edebiyatı Dergisi, S. 161, s. 69

sedinin "kanlı bir bayrak" gibi demir direklerde sallandığını anlatır:⁹⁰

"Artık yaşamak zordu
Ölüm sokaklarda kol geziyordu
Evim barkım yanıyordu
Peygamber kabrinde ağlıyordu." (Y-63)

Yavuz Bülent Bâkiler, bu tarihten utanc verici hadiseyi de şöyle değerlendirir:

"Sonra biz konuştuk:
O yar gözün
Kim gördü o yar gözün
Aslan gücünden düşse
Karıncaya oyar gözün" (Y-64)

Diğer Tarihten Hadiseler:

XVI. yüzyıl başında Osmanlı İmparatorluğu'na bağlı olan Yemen 1839'da İngilizler tarafından işgal edilmiş, 1914'te de İngiltere'ye bağlanmıştır. Türkülerimize giren Yemen Savaşı Bâkiler'in şiirlerinde de yer almıştır.⁹¹ bunun dışında 31 Mart Ayaklanması,⁹² Enver Paşa'nın, Türkistan'da-1922 yılında- bağımsız bir Türk Devleti kurma teşebbüsü,⁹³ 12 Eylül Müdahalesi⁹⁴ yer almaktadır.

c) Tarihten Şahsiyetlerimiz:

"Köprülerle çeşmelerle, minarelerle
Kubbelerle yurdumu süsleyip duran
Ey mermeri nakış nakış işleyip konuşturan
Ulularım nerdesiniz?" (D-58)

Yavuz Bülent Bâkiler'in eserlerinde geçen Türk uluları, sanatçılar, devlet adamları, âlimler ve vatani milleti uğruna ölmüş öldürmüş kahramanlar olmak üzere tarihe mal olmuş birçok

(90) Yalnızlık, 62-65. sayfalar

(91) "Gel deyince geldiler, 'ver' deyince verdiler
'Öl' deyince öldüler Yemen'de bile" D-42

(92) Türk Edebiyatı Dergisi, S. 161, s. 37

(93) T.T. s. 293

(94) Türk Edebiyatı Dergisi, S.161, s. 39

şahsiyet. Kimisi sadece isim olarak zikredilmiş, kimisi hakkında teferruatlı bilgi verilmiştir.

Atatürk:

Millî Mücadelemizin ve İstiklâl Harbimizin büyük önderi Mustafa Kemal Atatürk'tür. Fakat "Millî Mücadelenin bütün şerefini sadece Atatürk'ün omuzlarına yüklemek, Ona, ordumuza, milletimize ne kazandırır veya ne kaybettirir" sorusunun cevabını çok iyi bilmek mecburiyetindeyiz." Yavuz Bülent Bâkiler, Atatürk'ü etrafıyla, silâh arkadaşlarıyla birlikte düşünmek, anlatmak taraftarıdır. O'na göre "Atatürk'ün etrafını unutturmaya çalışanlar en büyük kötülüğü Atatürk'e yaptıklarını bilmelidirler."⁹⁵

Yavuz Bülent Bâkiler, "Seninle"de yer alan "Şikâyet" isimli şiirinde de Atatürk adına bugün yapılanlardan bazılarını sayarak yakınır, kızar, sinirlenir. Türk vatanını bölüp, parça parça eden Sevr Anlaşmasını reddeden Atatürk'ün Anıt Kabrine yine aynı zihniyetin insanların geldiğini, "ilerici, Atatürkçü" geçinenlerin, Atatürk'ün izinde olmaktan bahsedenlerin Atatürk iye alâkasız işler yaptığını belirir. Bunlardan biri de Türk dilini "kuş dilini"ne çevirme faaliyetidir.⁹⁶

"Öyle dövünüp durma 10 Kasımlarda

Tunçta değil Atatürk, mermerde değil...

Yattığın yerde değil

Uyan uyan uyan! "

(S-59)

Bâkiler, Atatürk'ün fikirleriyle anlaşılması gereken bir şahsiyet olduğuna inanır. 10 Kasım 1938'de ölen Mustafa Kemal'in ölüm yıl dönümlerinde yapılan "dövünüp durmalar"lardan da vazgeçilmesini ister.

(95) Bâkiler, İki Paşamız Bir Bakanımız, Bir Zihniyetimiz, Türk Edebiyatı Dergisi, S. 161, s. 37, 39

(96) "Gizli sevdalar gibi Sevr'i içinde tutan/Senin ne işi var Anıt Kabir'de?/ Yelyapelek koşup gelmişsin bir de/ Utan utan utan!// Sen mi ilerici Atatürkçüsün?/ Ey kocaman sütunlara bağdaş kurup oturan/ Kaleminden her gün köpünüp duran:/ Kan kan kan !// 'İzindeyiz' diyen yelesiyanlar/ Senin de kaç kere nârına yandık./ Bağırıp çağırma artık usandık/ Sokak sokak, meydan meydan!// Kuş diliyle yazmadı, konuşmadı Atatürk/ Bir şeyler söylüyorsun yamyamlar gibi/ Çırlıçıplak dilinin bütün nasibi/ Yalan yalan yalan!// S, 58-59

Alimkul Kıpçak:

Türkistan kahramanlarından Ferganalı, Alimkul Kıpçak, Hokant ordusu kumandanıdır. General Çernayef, Taşkent'i kuşattığında Şortepe mevkiinde şehit düşmüştür.⁹⁷

Birûni :

Yirmi sekiz yaşında, deha çapında bir âlim olmuş Birûni yüz on üç ilmi esere de sahiptir. Matematik, felsefe, tıp, fizik astronomi, kronoloji, meteoroloji dallarında verdiği ciddi eserleriyle Asya'da ve Avrupa'da tanınmıştır. Birûni, Orta Asya'nın en eski sakinlerinin Türkler olduğunu da tamamen ilmi ölçülerle ortaya koymuştur.⁹⁸

Babür Şah:

Timur'un torunlarından olan Babür Şah Hindistan'da büyük Babür İmparatorluğunun kurucusudur.⁹⁹

Buharî

Buhara'da doğmuştur. 1974'te doğumunun 1200. yılını kutladığımız İmam Buharî, Buhara'nın yetiştirdiği dünya çapında hadis âlimlerinden biridir.¹⁰⁰

Can Hoca:

Türkistan kahramanlarından, şehitlerinden biri de "Muhammed Oğlu Can Hoca"dır. O da Alimkul gibi, Sıddık Töre gibi Ruslarla mücadelesinde yalnız bırakılmış. Üstelik ölümü de Rus taraftarı Er Mehmet Sultan'ın elinden olmuştur.¹⁰¹

Emir Âlim Han

Buhara'nın son emiri Alim Han, Petersburg'da tahsil görmüştür. Lenin'e, Onun bağımsızlık sözlerine inanma saflığı gös-

(97) T.T. s. 291, 290

(98) T.T. s. 206

(99) T.T. s. 232, 233

(100) T.T. s. 114, 268, 270

(101) T.T. s. 291

teren Alim Han, bir gece sarayını bırakarak Afganistan'a sığınmak zorunda kalmış;"vatanı, imanı, milleti ve haysiyeti çiğnenmiş bir zavallı olarak" ölüp gitmiş. ¹⁰²

Kâzım Karabekir Paşa

"Bütün ömrü devlete, millete, orduya hizmetle geçen faziletli bir komutan! Resmi ve özel hayatında hiçbir gölge bulunmayan dürüst devlet adamı!

31 Mart ayaklanması üzerine yürüyen Hareket Ordusunun genç Erkanı Harbi. 1910 Arnavutluk isyanının bastırılmasında bulunmuş bir asker. Balkan Harbine katılmış, Birinci Cihan Harbine albay rütbesiyle girmiş, Bağdat ve Çanakkale cephelelerinde çalışmış bir gâzi! Van-Bitlis-Muş ve Elaziz cehesinde 2. Orduyu kumanda etmiş, 1. Kafkas Ordusu Kumandanlığına getirilmiş bir Paşa! Erzurum ve Erşincan'ı Rus ve Ermeni ordularından kurtarmış bir kahraman! İran Azerbaycan'ına girmiş bir Başbuğ!"

"Millî Mücadele için bütün genç komutanların Anadolu'ya geçmelerini plânlayan bir vatanperver!

1919 Nisan'ında, bütün Şark ordularının başına geçmiş dirayetli bir Paşa.

15. Kolordu Kumandanı iken, Ermeni Ordusu'nu Sarıkamış'ta ve Kars'ta mağlup eden, Kars'ın, Ardahan'ın Artvin'in vatan topraklarından koparılmasını önleyen 'Şark Fatihi!'"¹⁰³

Kâzım Karabekir Paşa devlete, millete yaptığı büyük hizmetlere rağmen oldukça fazla haksızlığa uğramıştır. ¹⁰⁴ Millî Mücadelenin şerefini Mustafa Kemal ve diğer silâh arkadaşlarıyla birlikte taşıyan Kâzım Karabekir Paşa, İzmir Suikastıyla ilgili olarak İstiklâl Mahkemesine çıkarılmış ve beraat etmiş.¹⁰⁵

(102) T.T. s. 280-291

(103) Y.B.Bâkiler, İki Paşamız Bir Bakanımız Bir Zihaiyetimiz, Türk Edebiyatı Dergisi, S.161, s. 37

(104)"Kâzım Karabekir Paşa'yı devletimize ve milletimize yaptığı büyük hizmetler dolayısıyla sevdim. Ona yapılan haksızlıklar, içimde bir bıçak yarası gibi zonkladı. Sivas'ta avukatlık yaptığım yıllarda, yazıhanemin bir köşesini onun güzel ve aydınlık resimlerinden biri tam yedi yıl süsledi durdu." a. s. 38

(105) a.y. s. 36

Henüz yıl 1927 iken ve Karabekir Paşa 45 yaşında olmasına rağmen emekliye sevk edilmiş. 1938 yılının sonuna kadar evinde büyük sessizlik içinde yaşamış, sivil polisler tarafından göz hapsinde tutulmuş. İktidarın besleme kalemleri, sürekli ve boşuna bu vakûr, bu haysiyetli, bu vatansever Paşamıza saldırıp durmuşsa da O, hiçbirine cevap verme tenezülünde bulunmamıştır.

1938'den sonra siyasî hayata dönen Karabekir Paşa, Meclise İstanbul milletvekili olarak girmiştir." 1948 yılının 26 Ocak'ında Hakk'ın rahmetine kavuştuğu zaman Millet Meclisi Reisi idi."¹⁰⁶

Kâzım Karabekir Paşa'nın zamanında Halk Fırkasına muhalif bir partinin başına gelmesi vatan hainliği telâkki edilmiş, "İstiklâl Harbimiz" isimli eserinin 1960 'da toplatılmasından daha önce de "İstiklâl Harbimizin Esasları" isimli eseri kör bir taassup ile toplatılmış, yakılmış.¹⁰⁷ Ve aynı taassup, aynı antidemokratik düşünce ve davranış tarzı devam etmektedir.¹⁰⁸

Ali Kuşçu

Astronomi âlimlerindedir. Uluğ Beyin öldürülmesinden sonra İstanbul'a gelmiş, Fatih Sultan Mehmed'in ilgisini görmüş, İstanbul'a yerleşmiş ve yine İstanbul'da vefat etmiştir.¹⁰⁹

Sultan Murad

27 yıl padişah olarak ata binmiş. Ve 37 meydan savaşında döğüşmüş. Tam 37 meydan savaşını kazanmış. Tarihler, Onun bir defa olsun düşmana sırtını döndüğünü yazmamışlar.

Çok yürekli, çok cesurdur. Tantanalı bir hayat içerisinde yaşayışı çok sade. Devletin ve milletin varlığı söz konusu o-

(106) Y.B.Bâkiler, İki Paşamız Bir Bakanımız Bir Zihniyetimiz, Türk Edebiyatı D. S. 161, s. 38

(107) "Bu nasıl demokrasi? Karabekir Paşa'nın kitabını yasaklayan bir sistemin hürriyet neresinde?

Hiç kimse Kâzım Karabekir Paşa'nın yazdıkları doğru değil idi. diyemedi. Ama ne kadar hazin! Hiç kimse nun kitabına vurulan kelepçeleri çözmek cesaretini de gösteremedi." a.y. s. 36,38

(108) "Devlete-millete-orduya aşak derecesinde bağlı olan Karabekir Paşa'ya yetkili makamlarımız acaba kaç asır sonra sahip çıkacakalar?" a.y. s. 39

(109) T.T. s. 258-259

lunca çok kararlı ve çok aceleci!

Sultan Murad Hüdâvendigâr Kosova Savaşını kazandıktan sonra, esir kiralın damada Miloş tarafından bıçaklanmış, öldüğü zaman 63 yaşında imiş. Barsak ve yüreği Kosovadaki türbesinde, cesedi ise Bursa'dadır.¹¹⁰

"Hep kendime susudım tuğralı çeşmelerde
Kosova meydanını dolaştım adım adım.
Murad Hüdâvendigâr'ın yattığı yerde
Öptüm toprağı doymadım." (S-55)

Rauf Orbay

Atatürk'ün yakın silâh arkadaşlarından, Millî Mücadele tarihimizin önde gelen isimlerindendir. O da Kâzım Karabekir Paşa gibi İzmir suikastine teşebbüsle suçlanmıştır. Fakat o tarihlerde tedavi maksadıyla Avrupa'dadır ve olan biten hadiselerle alâkası da yoktur. Buna rağmen, "muhalif" olduğu ve "muhalefet de tasviye edilmek istendiği" için ithamlara maruz kalmıştır.

Rauf Orbay: "- Biz olmasaydık, Mustafa Kemal Millî Mücadele'yi başarıya ulaştırırdı. Fakat o olmasaydı biz bu zaferi zaferi kazanamazdık" diyecek kadar faziletli; Kâzım Karabekir'e 4 Temmuz 1941'de yazdığı mektupta¹¹¹ Karabekir Paşanın Mustafa Kemal'i tevkif etmeyişi ve Erzurum Kongresi öncesi hali anlatışında dahir büyük gerçeği namuslu bir asker gibi ortaya koymuştur.

Namuslu, faziletli, vatansever, Millî Mücadeleye hizmeti inkâr edilemez bir komutan...¹¹²

Sıddık Töre

Türkistan Rus saldırısına uğradığı zaman, silâha uzanan kahramanlardan biri de Sıddık Töre'dir.

Türkistan'ın istiklâlini korumak için, 1860 yılında "U-

(110) Ü.K. s. 113

(111) Bu mektup, K.Karabekir Paşa'nın İstiklâl Harbimiz isimli eserinin 1.100-1.104. sayflarında yer almaktadır. (Türkiye Yayınevi, 1969 İstanbul)

(112) Y.B.Bâkiler, İki Paşamız Bir Bakanımız Bir Zihniyetimiz, Türk Edebiyatı D., S.161, s. 37-38

zun Ağaç" savaşına girmiş ve ilk ihaneti de iki kardeşinden görmüş. Kardeşleri Ahmet ve Taycik, Rus tarafına geçmişse de Sıddık Töre mücadeleye devam etmiş.¹¹³ Yese düşünce Sıddık Töre Cemkent'e çekilmiş Taşkent'te de türlü ihanetlere şahit olduktan sonra Hi-ve Hanlığı'na geçmiş, fakat Rusların oraya da girmeleri üzerine çaresiz kalmış ve Afganistan'a sığınmıştır.¹¹⁴

Timur

"Bir zamanlar, bütün dünyayı bir hükümdara az görecek kadar küçümseyen muhteşem cihangir"¹¹⁵ şöhrete 27 yaşında iken ulaşmış. 19 Mart 1405 tarihinde, Çinseferine çıkarken -71 yaşında- ölmüştür.¹¹⁶

Azerbaycan'da "Teymur", Türkistan'da ise "Emir" sıfatıyla anılan Timur¹¹⁷ hakimiyetini Türkistan'da yirmi yedi emirlik kabul etmiştir. Yüz elli milyon civarında insan Onun siyasi otoritesi altında toplanmış, İmparatorluğu Rusya'nın ortasından Çin seddine, Tibet'ten İran'a kadar uzayan sınırlar içinde genişlemiştir.¹¹⁸

Azerbaycan ve Türkistan gitmeden evvelki Timur hakkında ki duydukları, bildikleri ile Timur'a kin duyan Bâkiler'in bütün kanatleri oraları gördükten sonra tamamen değişmiştir.¹¹⁹ "Aksak Timur yerine; Leg Demür! Eskilerin okumuş yazmış takımı halkın; 'Topal Timur' diye başlayan öfkeli ifâdesini Leg Demür sıfatıyla gûya biraz saklamaya çalışmış." Ama halk arasında en ağır hakaret "Leg Demür tohumu!"dur. Ayrıca, Timur hakkında "imansız Leg Demür", "Kansız Leg Demür", "Kansız, vicdansız Topal demür", "Zalim Leg Demür", "Hâzâ kâfir; ", "Hâza zalim ve cahil" şeklinde suçlamaları ister istemez kişileri Timur düşmanlığına

(113) T.T. s. 289

(114) T.T. s. 290-291

(115) T.T. s. 220

(116) "...Doktoru Fazlullah kendisine 'ölüm mukadderdir'deyince, bin yıl sonra bile doğruluğunu ve güzelliğini kaybetmeyecek olan vasiyetini yazdırmaya başladı." T.T. s. 232

(117) T.T. s. 221

(118) T.T. s. 231

(119) "Ben, Timur'u Sivas'ta 'Leg Demür' adıyla tanıdım ve itiraf etmeliyim ki, Sivas'ta kırk yıl Timur'a karşı kanlı bir düş-

iter.¹²⁰

İz mir'i Hristiyan şövalyelerden kopararak bize kazandıran Timur, Anadolu'ya girdiğinde eski Yunan Roma ve Bizans kalıntıları eseklerin yıktırılmaslığın de emir vermiştir.¹²¹ Yaşadığı müddetçe gök kubbesini dolduran bir sesle;

"Biz ki, Turan mülkünün ve Türkistan'ın Emiriyiz!..

Biz ki Türk oğlu Türküz!..

Biz ki, milletlerin en eskisi ve en büyüğü olan Türk'ün Başbuğuyuz!" diye haykıran,¹²² Firdevsi'nin mezarı başında da "Kalk ey Firdevsi, devamlı kötölediğin, yenilen Türk'ü gör." diyen Timur¹²³ Semenkant'ta daha kendi sağlığında iken yapkırdığı türbede yatmaktadır.¹²⁴

(120) "Zâlim Leg Demür, üçyüz kişilik ordusuyla Anadolu'ya girdiği zaman, Sivas, yakılıp yıkılan şehirlerimizin başında oldu." "Sivas Kalesi, savaşsız teslim olmasına rağmen, vicdansız Leg Demür, dörtbin kale muhafızını diri diri toprağa gömdürdü..." "Kâfir ve imansız Topal Demür, kendisinden aman dilemek için ellerinde Kur'an-ı Kerim taşıyan Sivas çocuklarının üzerine azgın süvarilerini dört nala süddürdü." "Şehrimizdeki güzelim Selçuklu Eserlerini câhil Leg Demür tahrib etti." "Bursa'daki Osmanlı Arşivini hain Leg Demür yaktı." "İmparatorluğumuz soysuz Leg Demür yüzünden çökme tehlikesi geçirdi." "Gafil Leg Demür, Altınordu Devleti'ni ortadan kaldırdığı için Buslar Türk Âleminin başına belâ kesildi..." "Böylesi suçlamaları dinleye dinleye büyüyen bir kimsenin Timur'a bakış tarzını bilmek, zor değildir." T.T. s. 221-222

(121) T.T. s. 233

(122) T.T. s. 227

(123) T.T. s. 231

(124) "Timur'un bu türbeyi, daha kendi sağlığında H.z. Peygamber soyundan gelen İmam Berke için yaptırdığını biliyordum. İmam Berke'den sonra, kendisinin de bu türbeye defnedilmesi ni vasiyet etmiş ve 'Mahşer günü kalkınca, ben de Peygamber soyundan gelen bu muhterem zâtın eteklerine sarılacağım!" demişti." T.T. s. 225

.....
man gibi yaşadım."

"Şaşırmak bazan ne güzel bir şey. Bildiklerimiz yanlışsa bizi doğruya götürür. Öfkemiz varsa, yüreğimizi yumuşatır. Karsarlığımız varsa, bizi aydınlığa ulaştırır. Timur için Türkistan'da ve Azerbaycan'da gördüklerim, dinlediklerim Türkiye'ye döndükten sonra yeniden araştırıp okuduklarım beni ne kadar çok şaşırttı." T.T. s. 228

Semerkant'ta Ubuğ Beğ Rasathanesi Müzesi'nin Timur'un gerçeğe yakın resmini gören Bâkiler, şöyle anlatıyor: "Yüzü çok sertti. Yüzü deprem görmüş bir toprak parçası gibi çöküntüler ve çıkıntılarla çevriliydi. Yaşadığı bozkırların kavruk rengi derinden bakan gözlerine, ürperten bir öfke yüklemişti."¹²⁵ Yavuz Bülent Bâkiler'in araştırıp okuduğu, Türkistan ve Azerbaycan'da Onun hakkında dinlediklerini okuyunca Timur hakkında daha etraflı bir bilgiye sahip oluruz:

"Teymur tekin adam değildir efendim. Hiç kimse Onu dirisiyle baş edemedi. Ölüsüyle uğraşanlar bile büyük felâketlerle karşı karşıya kaldılar. Bir muharebede bacağundan sakatlanıncasına kendisine Leng Temur denildi. Ruslar 'Onun bacağı gerçekten kısa mıydı' diye merak edip, mezarını açtılar. Gördüler ki söylenenler doğru. Ama ne oldu biliyor musunuz efendim? Mezarın açıldığı gün İkinci Dünya Savaşı çıktı. Milletler birbirlerine girdiler. Milyonlarca insan, bir kan deryası içinde boğuldu gitti. Sanırsınız ki Teymur orduları ortalığa düşmüş. Biz inanıyoruz ki bütün bunlar, Teymur'un gazabı yüzünden meydana geldi."¹²⁶

"-... Ona kâfir diyenler, hem Onu hiç tanımayanlar, hem de İslâm'a göre kâfir durumuna düşenlerdir. Teymur, Arapça ve Farsça biliyordu. Zamanın din âlimleri Ona 'Sahfb-ül Kur'an' ünvanını verdiler. Çünkü Teymur 'Gayem müslümanlığı yeryüzüne yaymaktır. Her yerde İslâmiyeti yüceltmeye çalıştım.' diyordu. Devlet mührünün üzerinde 'Allah adaleti emreder!' âyeti kazılıydı. Teymur diyor ki:

Tecrübem bana gösterdi ki din ve adalet üzerine kurulmayan bir devlet, uzun zaman yaşayamaz. Böyle bir devlet, herkesin karşısında çırılçıplak kalan bir adama benzer. İslâmiyeti, devletimizin süsü kıldım. Hicretten günümüze sekiz asır geçti. Allah her asırda, İslâmı yayan ve koruyan bir kimse gönderdi. Şükürler olsun ki, sekizinci asırda, Allah bu vazifeyi Emir Timur'a verdi!' Bunları yazan Teymur nasıl imansız, nasıl kâfir olabilir? Bin defa tövbe!..."¹²⁷

(125) T.T. s. 229, 259

(126) T.T. s. 228-229

(127) T.T. s. 229-230

Böyâe nice cümleler dinleyen Yavuz Bülent Bâkiler'in bize aktardığı bilgiler ve Timur'un bizzat kendi sözleri ile Onun "İmanlı, adaletli, okuyan, araştıran"¹²⁸ âlimleri koruyan kollayan hangi milletten olursa olsun ilim adamına saygısı olan Timur'un kendisi de bilgindir.¹²⁹

Vasiyetinde: "Zayıfları koruyun. Onları zenginlerin zulmünden uzak tutun. Her işinizde rehberiniz, adalet ve iyilik olsun. Eğer benim gibi uzun süre saltanat sürmek isterseniz, kılıcınızı çekinerek, düşünerek ama ustalıklı kullanın. Aranıza aydırlık tohumlarının saçılmasına fırsat vermeyin. Çok dikkat edin. Çünkü düşmanlarınız bundan faydalanmak için, sizi birbirinize düşman edeceklerdir!" diyen Timur'a "kansız" sıfatını yakıştıranlar Yavuz Bülent Bâkiler, "şuursuz nasipsiz ve büyük bir şereften mahrum" olanlar şeklinde tabir eder.¹³⁰

Timur mevzuunda Bâkiler'in dikkatimizi çektiği bir başka şey de Timur ve Yıldırım Bâyezid Han arasında geçen Ankara Savaşı'dır. Ve bakış açımızı değiştirip Timur'un Kur'an'dan a-

(128) "Demek sizin oralarda Teymur'a zâlim diyorlar. Şu cümleler ona ait: 'Adil ve tarafsız oldum. Ezileni ezeninin elinden kurtardım. Bana kılıç çeken herkes, benden aman dileyince, onlara iyi davrandım. Başkasının aleyhinde konuşanları sarayımdan kovdum.

Zafer neş'esiyle müslüman kanı döktüğümüz de oldu. Bu cinayetlerin günahında yıkanmak için büyük hizmetler gerek. Çin küffar ile doludur. Biz orada, Allah'ın emirlerini yayarak günahlarımızın affına çalışalım. Gidip o putperest Çin ülkesini fehmedelim. Câmiler kurup günahlarımızı orada yıkayalım. Çünkü, mukaddes cihad bütün günahları ve benim zamanıma kadar bütün devlet başkanlarının kanunlarını inceledim. Yıkılışlarının sebeplerini araştırdım. Onların hatalarına düşmek istemedim.

Vergi adaletsizliği, rüşveti ve halka baskıyı kaldırdım. Biliyorum ki, bunlar, milletleri silip süpüren kötülüklerdir." T.T. s. 230

(129) "Demek Timur'a câhil diyen vicdanlar da varmış. Onun ilim adamlarına daima el üstünde tuttuğunu bütün tarihler yazıyor. Büyük astronomi âlimi olan torunu Uluğ Bey, bütün Türklük Dünyasının yüz akıdır... Timur, savaşta girdiği ülkelerde ilim adamlarına, yazarlara ve tarihçilere kat'iyen dokunmadı. Bursa'dan çıkarken birçok ilim adamını beraberine alarak Semerkant'a götürdü...." T.T. s. 230-231

(130) "Leg Demür tohumu olmak' yani O'nun soyundan gelmek, Anadolu'da hâlâ ağır bir hakaret cümlesi olarak sarfediliyor. Ne kadar garip ve ne kadar büyük bir şuursuzluk ifâdesi... .. Timur soyuna lânet edenler, O'nun dünya çapında bir âlim olan torunu Uluğ Beğ'i tanımayanlar, Şahruh'tan, Cihangir'-

larak devlet mührüne kazıttığı "Allah adaleti emere der."âyetinin ışığından yola çıkarsak bu Ankara Savaşı felâketinde Timur kadar Yıldırım'ı da suçlu bulacağımızı söyler. Çünkü "Timur'a 71 yıllık tantanalı ömrü boyunca hiçbir hükümdar, Yıldırım cür'etiyle hakaretler yağdıramamıştır."¹³¹

Bir diğer mevzu da Timur'un ordusunun, Bursa'ya girdiği zaman, büyük bir zafer çılgınlığıyla Osmanlı arşivini yakmasıdır. Ve bu hadise doğrudur. Fakat, "elimizde, böyle bir karanlık bir emfin, O'nun tarafından verildiğine dair bir belge yoktur. Bursa'yı yağmalayan ordunun başında Timur'un torunu Muhammed Mirza vardır. Girdiği her ülkede, ilim adamlarına, sanakârları, yazarları, tarihçileri titizlikle koruyan Timur'un böyle bir vahşete kalkışacağını tahmin etmek zordur."¹³²

Uluğ Beğ

Timur'un en sevgili torunlarından biridir. Babası Sultan Şahrüh Mirza da, Timur gibi büyük bir Türk hükümdarıdır. 1394 yılında doğan Uluğ Beğin annesinin ismi de Gvher Şad Hatun'dur.

Uluğ Bey'in Semerkant hükümdarlığı kırk yıl sürmüştür. 1420 yılında bir rasathane yaptırdığında henüz 26-27 yaşlarındadır. "Müthiş zeki", "çok kuvvetli bir hafızası" vardır. Başta matematik olmak üzere birçok ilimlere vakıftır. Etrafında yüze yakın ilim adamı var ve bunların yetmiş kadarı da matema-

(131) "Oğuz Boyunun vakûr evlâdı Yıldırım Bâyezid, Timur'un üçyüz bin kişilik orduları üzerine tek başına at sürecek kadar cesur padişah, kendisine sığınan bir sarhoş emirle bir dağ eşkiyasını 'zamanın ve mekânın en büyük hükümdarı' olarak bilinen Timur'a vermeyerek, topraklarından kaçan iki küçük Beği bir daha istemeyerek büyük savaşı göze aldı. Niğbolu Ovası'nda Avrupa'yı dize getiren Yıldırım, yaralanmış bir arslan gibiydi. Timur'a yazdığı mektuplarda söze 'Kuduz köpek! Kuduz köpek! Seni cezalandırmadan, topraklarımdan sürüp çıkarmadan haremime girmeyeceğim! 'Ve adını Timur'un adı üzerine altın yıldızlı harflerle yazdırıyordu...." T.T. s. 234

(132) T.T. s. 233

.....
den, Babür Şah'tan haberdar olmayanlar, sadece kendilerini bir büyük şereften mahrum bırakanlardır. Bu asgari ölçüler içinde bir şuur ve bir nasib meselesidir."

T.T. s. 232- 233

tik ile meşguldür. Uluğ Bey'in hocalarından biri de Bursalı Kadızâde-i Rumi HasanÇelebi'dir.¹³³

"Uluğ Bey, Semerkant'ta kurmuş olduğu rasathanesinde, yeryüzünün Güneş etrafındaki tam devrini yani bir yılı: 365 gün 6 saat, 9 dakika, 6 saniye olarak hesaplamış. 20. yüzyılın en modérn cihazları, Uluğ Beyin sadece ellisekiz saniye yanlışlığını ortaya koyuyorlar.¹³⁴

"Bütün Türklük Dünyasının yüz akı", "astronomi âlimi hükümdar Uluğ Bey'in eceli, bir başkası tarafından öldürülmek olmuştur.¹³⁵

Yıldırım Bâyezid Han

29 yaşında iken, -babası Sultan Murad'ın şehâdetinden sonra -padişah olan Muhteşem Yıldırım Bâyezid¹³⁶ I. Kosova Savaşı'ndan sonra Üsküp'ü topraklarımıza katmıştır.¹³⁷ Yıldırım, Memen Ovası'ndan getirdiği Türkmenlerle beraber bir miktar Kırım Türk'ünü de Üsküp'e yerleştirmiştir.¹³⁸

"Oğuz Boyu'nun vâkur evlâdı Yıldırım Bâyezid", "Niğbolu Ovası'nda Avrupa'yı dize getiren Yıldırım", "Timur'un üçyüz bin kişilik orduları üzerine tek başına at sürece kadar cesur bir padişah"tır. Fakat, Ankara Savaşı'nda bir başka Türk hükümdarı Timur'a yenik düşmüştür.¹³⁹ Yıldırım Bâyezid hem vatan hem evlât acısı çekmiştir. Sivas Kalesi düşünce ve sevgili oğlu Ertuğrul şehit edilince.¹⁴⁰

Diğer Tarih Şahsiyetleri:

- (133) T.T. s.258
 (134) T.T. s. 259
 (135) T.T. s. 258
 (136) Ü.K. s. 114
 (137) "Üsküp'te en çok Yıldırım Bâyezid'in erkek sesi kulaklarımızda uğuldadı." Ü.K. s. 67
 (138) Ü.K. s. 68
 (139) T.T. s. 234
 (140) "Benim yüreğimi yıllarca kanatan, Timur düşmanlığının tuzu biberi olan hadiselerden biri de büyük hayranlıklarla sevdiğim Yıldırım Bâyezid Han'ın, Sivas Kalesi nin düşmesinden ve sevgili oğlu Ertuğrul'un şehid edilmesinden sonra, kaval çalan bir çobana rasladığında söylediği sözlerdir: "-Çal çoban çal! Sivas gibi kalen mi düştü? Ertuğrul gibi oğlun mu öldü? Yıldırım Bâyezid'in vatan ve evlât acısıyla yaralı yüreği

Ahmed Yesevî,¹⁴¹ "Moskova Hatıraları kitabı ile bazı komulara açıklık getiren"; "Millî Mücadele Hatıraları"nı yazan Ali Fuat Cebesoy Paşa,¹⁴² 3. Ahmet,¹⁴³ Kerkük Türk Liderlerinden şehit Binbaşı Ata Bey,¹⁴⁴ Uluğ Bey'in hocalarından Bursalı Kadzâde-i Rûmî Hasan Çelebi,¹⁴⁵ Timur'un sevgili eşlerinden Bibi Hanım,¹⁴⁶ Evliya Çelebi,¹⁴⁷ Emir Paşa,¹⁴⁸ Dünya varlığından geçerek bir mağaraya çekilen Belh hükümdarı İbrahim Etem,¹⁴⁹ İstanbul'un fetihine de katılan İshak Paşa, Tuna ve Sava boylarını fetheden İsmâ Bey,¹⁵⁰ Kanunî Sultan Süleyman, Koca Serdar,¹⁵¹ Mahmut Şevket Paşa'nın kardeşi süvari mülâzım Kemal Bey,¹⁵² Mahmut Paşa,¹⁵³ 2. Murad veya Murad-ı sâni,¹⁵⁴ Rusların eline geçmeden evvelki Buhara Cumhurbaşkanı Osman Hocaoğlu,¹⁵⁵ Kendi simini zikretmeden "Millî Şef" namıyla geçen, Halk fırkası başkanı ve Cumhurbaşkanı olan İsmet İnönü,¹⁵⁶ Fatih Sultan Mehmed Han,¹⁵⁷ Türkistan kahramanlarından, Kansu Savaşı'nda esir düşüp, 29 Nisan 1951'de şehit edilen Osman Batur Han,¹⁵⁸ Sultan Reşat, Sinanzâde,¹⁵⁹ Üsküplü Sa-

- (141) "Geldi kuruldu gönlüme Ahmed Yesevî pîrimiz
Osman Batur'a kadar anlattı birer birer." S-53
- (142) T.T. s. 282, Türk Edebiyatı Dergisi S. 161, s. 37
- (143) Ü.K. s. 91
- (144) "Vurdular mı Ata Bey'i arkadan
Yıktılar mı Taş Köprü'yü bir gece" Y-64
- (145) T.T. s. 258, 254
- (146) Ü.K. s. 93
- (147) Ü.K. s. 91
- (148) "Benim neme gerek yıldız, dolunay
Bahatlığa paydos çileye hay hay
Ne kuştüyü yatak, ne ruhsuz saray
Günlerim İbrahim Etem'siz değil" S-45
- (149) Ü.K. s. 98
- (150) Ü.K. s. 90
- (151) Ü.K. s. 91
- (152) Ü.K. s. 90
- (153) Ü.K. s. 91
- (154) a.y.
- (155) T.T. s. 283
- (156) Türk Edebiyatı Dergisi, S.133 s. 13, S. 161, s. 36
- (157) Duvak., "Şehzâde Mehmed'in Doğumuna Şiir" s. 59-60
- (158) "Baş kaldırsa esarete yenibir Osman Batur Han
Bebekler bile vurulur beşiklerinde
Kana boyanır Türköstan" D,47, S-53
- (159) Ü.K. s. 91
-
- benim göğsümde de yıllarca vurdu." T.T. s. 222

lih Asım,¹⁶⁰ XV. yüzyılda Timuroğullarından Şahruh Han,¹⁶¹ Sultan Şahruh Mirza Timur ölünce O'nun yerine hükümdar olmuş, başşehrini de Herat yapmıştır;¹⁶² Şirin Bey, Tuğdu Tekin,¹⁶³ II. Bâyezid'in damadı, Rumeli Beylerbeyi,¹⁶⁴ Murad Hüdâvendigâr'ın oğlu yirmi yedi yaşında iken boğdurulan yiğit Şehzâde Yâkub,¹⁶⁵

ç) Türklük Dünyası Dışına Ait Tarihî Hadiseler

Sovyet Rusya Tarihinden -1917 İhtilâli-:

1917 yılında gerçekleşen Rus İhtilâli ile Çarlık rejimi yıkılmış ve bolşevikler -komünistler- yönetimi ele geçirmişlerdir. Ve Rusya ismi yerine Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği kullanılır olmuştur. İhtilâlin başı Lenin'dir.

"Lenin 1917 İhtilâli'nde 'bağımsızlık var, zulüm ve sömürü yok' demiş ve bir yıl sonra 1918'de Buhara Hanlığı'na savaş açmış."¹⁶⁶ Azerbaycan, Türkistan gibi Türk illerinde büyük bir temizlik hareketine girişmiş ve Çarlık Rusyası'nın "ezen, sömüren baskısı"nı aynen veya daha sistemli ve kasıtlı olarak sürdürerek sınırları içinde kalan bütün Türk illerini kendine bağlamış, cumhuriyetlere bölmüştür.

"1917 İhtilâli'nden sonra Sovyetler Birliği'nde din ve dünya işleri birbirinden ayrılmış, bütün dinî okullar seler kapatılmıştır. Artık devlet hayatında, ne kilise kalmıştır ne câmi...."¹⁶⁷ "1917 İhtilâli'nden önce bütün Sovyet Rusya'da câmi sayısı yirmi binin üstünde imiş. 1917 İhtilâli'yle birlikte câmiler ve kiliseler kapatılmıştır. II. Dünya Savaşı yıllarında yeniden açılan iki yüz câmide şimdi ibadet edilmektedir."¹⁶⁸

-
- (160) Ü.K. s. 93
 (161) T.T. s. 279, 233
 (162) T.T. s. 258
 (163) T.T. s. 254
 (164) Ü.K. s. 90
 (165) Ü.K. s. 114
 (166) T.T. s. 281
 (167) T.T. s. 112
 (168) T.T. s. 115-116

Yugoslavya Tarihinden -Yugoslavya Devrimi- :

Yugoslavya devriminin ilk yıllarında da 1917 Sovyet Rusya İhtilâli'nde olanlar tekrarlanmış, orada da "dinf kitaplar, eski Türkçe el yazmaları, cönkler yok edilmişler. Bir neslin ezberinden, yeni bir neslin ezberine geçen şiirler, destanlar, maniler hece ve kafiye bozukluğuyla boynu bükük kalmışlar."¹⁶⁹

1944 yılında ilân edilen Yugoslavya Halk Cumhuriyeti'nin başına 1945 yılında T i t o gelmiştir. Sistem marksist esaslara dayanmakla birlikte, Sovyet Rusya'da uygulanan bazı farklılıklar göstermektedir.¹⁷⁰

"Yugoslavya'nın daha 1948 yılında Sovyet Rusya'nın Stalencilik politikasından koparak "ÖZ YÖNETİM sistemine geçmesi devlet anlayışından doğmuştur."¹⁷¹ Yugoslavya, Stalinci görüşten Tito'nun cesaretli adımıyla, 1948 yılında yakasını kurtarak, kurduğu ÖZ YÖNETİM modeli, DJILAS, KARDELJ ve KIDRIĆ gibi teorisyenlerin yorumlarına dayanır.

1953 yılından sonra Yugoslavya, Sovyet Rusya çizgisinden uzaklaşmaya başlamış. 1978 Yugoslavya'sıyla da 1953 uygulamasını çok gerilerde bırakarak daha güzel, daha aydınlık, daha güvenilir ufuklara doğru açılmışlar.¹⁷²

Macaristan Tarihinden -Macar İhtilâli- :

II. Dünya Savaşı'nda Almanya'nın yanında yer alan Macaristan, 1944'de Sovyet orduları tarafından işgal edilmiştir. 1946'da Halk Cumhuriyeti haline gelmiş, iktidarın başına da Komünist Partisi geçmiştir. 23 Ekim 1956'da Budapeşte'de Stalin'e ve komünist rejimine karşı ayaklanan Macarlar, Yavuz Bülent Bâkiler'in de bir şiirine konu olmuştur.

"Yürüdüler yaşamak güzelken zulmün üstüne

Yaşlısından, gencinden, ölüsünden, dirisinden...

Gelecek besillere her birisinden

UNUTULMAYACAK BİR DESTAN KALDI."

(D-49)

(169) Ü.K. s. 160

(170) Ü.K. s. 82

(171) Ü.K. s. 165

(172) Ü.K. s. 166-167

"Bir kutsal ihtilâl başladı meydanlarda
Macar hürriyetinden, ihtilâlinden yana
Rus'un sahte dostluğundan Macaristan'a
ZULÜM, ESARET, KAN KALDI..... (D-49)

Bu kutsal ihtilâl, 4 Kasım 1956'da Kızıl Ordu'nun Budapeşte'ye girmesi ile kana boğulmuştur:

"Kızıl emperyalizmin elleri kandıydı hep
Geçti Rus tankları üstlerinden bir anda
Şimdi İnsan Hakları'ndan Macaristan'da
BİR BÜYÜK YALAN KALDI?"

"Öldüler bir Macar gibi korkusuz
PETOFI' den şiirler okuyarak.
Artlarında Tuna'nın suları kadar berrak
TARİHLER DOLUSU ŞAN KALDI" (D-50)

Kanla bastırılan Macarların çösküsünün ardından başbakan İmre Nagy ve arkadaşları idam edilmiş ve Sovyet Rusya Macaristan'a çöreklenirken bütün "Hür Dünya" devletleri seyirci kalmıştır.

"Sustu Peşte Radyosu, sustu silâhlar naçar...
Sustu Hür Dünya'da devletler tek tek
Artık Macar toprağında kafası ezilecek
BİR KIZIL YILAN KALDI!" (D-50)

6- C o ğ r a f y a

a) Vatanın Coğrafyası:

Yavuz Bülent Bâkiler "millî kültürümüzün mayalandığı" yerleri¹ "kültürümüzün hâlâ en güzel ve canlı kaynağı olan" toprakları sevmek, bilmek mecburiyetinde olduğumuza inanır.² İnanıldığını da yaşayan Bâkiler'in hemen her satırında ve mısraında soyumuzun topraklarından muhabbet kokan, hasret tüten ifâdelerle basettiğini görürüz.

(1) T.T. s. 14

(2) "Millet hayatımızda, kültürümüzü, vazgeçilmez bir unsur olarak kabul ediyorsak ve Cumhuriyetimizi, gerçekten 'kanla-irfanla' kurduğumuza inanıyorsak, kültürümüzün hâlâ en güzel ve en canlı kaynağı olan o toprakları da çok iyi tanımak ve sevmek mecburiyetindeyiz." T.T. s. 25

"Bir incecik dalını, bir kuru yaprağını
Gören var mı diyerek soyumun toprağını
Hep içim titreyerek sorduğum

Azerbaycan"

(S-48)

"Vurulan bir ceylan"³, "yavrulu bir ceylan"⁴, "prangaya vurulmuş"⁵
"hüzünlü çiçek"⁶, "dünyanın süsü"⁷, "yediveren gülü"⁸, "destan şeh-
ri"⁹, "sevgili"¹⁰, "boynu bükük diyar"¹¹, "düşlere yağın kar"¹² gi-
bi tabirlerde biriken sevgi ve hüznün, o toprakların vazgeçilmez-
liğini ifâde eden, izâh eden kelimelerle perçinleşir. Ve bu top-
raklar "kara sevda", "ilâhî", "ülkü"¹³, "şahdamar", "âyet"¹⁴, "mü-
barek"¹⁵ olduğu için onları unutmak kendimizi unutmak, kendimizi
inkâr etmek olur.

Coğrafyayı alelâde bir toprak parçası olmaktan çıkarıp v
vatanlaştıran Türk'ün ruhu, cevheri bu topraklara sinmiştir. Ya-
vuz Bülent Bâkiler de "Türk'ün ruh güzelliğini"¹⁶ gördüğü yerleri
anlatır.

"Gönlümüzü sımşık alan topraklar

Tiyan-Şan, Kadir-gan Dağları'na dek uzar

Kim demiş vatanımız Edirne'den Kars'a kadar." (D-47)

Bâkiler'in çizdiği coğrafya Altaylar'dan Tuna'ya¹⁷ şehit dedele-
rimizin seslendiği Kafkaslar'a¹⁸ kadar uzar, genişler. Bizim ta-
rihimizin, bizim dilimizin, bizim geleneklerimizin, bizim sanat
eserlerimizin ve en önemlisi bizim insanımızın yaşadığı topraklar
rın büyük bir bölümü "bayraksız"dır, hür değildir.¹⁹ Yavuz Bülent
Bâkiler'in bu bayraksız memleketlerden gezip gördükleri ve Tür-
kiye, Anadolu coğrafyası için söylediklerini iki bölüm ve alt

-
- (3) S-52
(4) T.T. s. 8
(5) D-48
(6) T.T. s. 9
(7) T.T. s. 114
(8) T.T. s. 211
(9) D-46
(10) Ü.K. s. 24
(11) S-51
(12) a.y.
(13) S-48, T.T.
(14) S-51
(15) T.T. s. 261
(16) T.T. s. 247
(17) D-48
(18) Y-70
(19) Y-61

başlıklar halinde açıklamaya çalıştık.

aa) Türkiye

Yavuz Bülent Bâkiler'in;

"Türkiyem! hasretim! kınalı türküm!

İçiçe güzellik, içiçe kahır" (S-63)

diye bahsettiği "Türkiye elli milyon nüfuslu bir koca ülkedir."²⁰ Türkiye artık sanayileşen bir ülkedir. Dün toplu iğnesini bile dışarıdan alırken, bugün uçağını bile kendisi yapacak duruma gelmiş; Dün Avrupa'nın bir açık pazarı iken, bugün Avrupa malları seviyesinde üretim yapan bir ülkedir.²¹ Sansür çoktan kalkmıştır, basın hürdür; suç unsuru bulunmadıkça herkes istediği kadar kitap bastırıp, satışa çıkarabilir.²²

Yavuz Bülent Bâkiler, Anadolu'dan bahsederken coğrafik özelliklerinden olarak Harran Ovası, Konya Bozkır²³, Sakarya, seyhun, Deli Kür,²⁴ Mısmıl Irmak,²⁵ Uludağ,²⁶ Palandöken Dağları²⁷, Ağrı Dağı,²⁸ Aras Nehri,²⁹ sadece ismen geçer. Zaten Bâkiler de coğrafik özellikleri anlatmak amacıyla değildir. O, toprağı üzerine de yaşayan insanlarla birlikte düşünür, değerlendirir. Türkiye coğrafyası üzerinde bulunan eşya ve insanı gerçekçi bir gözle, olduğu gibi anlatır, olduğu gibi kabullenir.

"Bizimdir Beytüşşebab, Körtüzla, Çemişkezek

Anadolu sadece İstanbul, İzmir değil." (S-28)

(20) T.T. s. 199

(21) T.T. s. 127

(22) Ü.K. s. 25

(23) Ü.K. s. 211

(24) "Şimdi burda Sakarya, orda Seyhun, Deli Kür Bir yanık bozlak gibi yüreğime dökülür..." S-21

(25) "Yüreğim hep Mısmıl Irmak gibi tertemiz." D-44

(26) "Ben bir isimsiz çobanım Uludağ'ın ardında Bütün koyunlarımı yaylalarda bıraktım." D-60

(27) Palandöken Dağları'ndan bir selâm gider Altay Dağları'ndan gelir sesimiz." Y-70

(28) a.y.

(29) "Götür beni Aras! Al beni Hazar! Oğuz'u Oğuz'dan başka kim anlar?" S-51

Yedi coğrafi bölgeye ayrılan Türkiye'nin en çok "Doğu Anadolu" ve "Güney Doğu Anadolu" bölgelerinden bahseder.³⁰ Şehir isimleri arasında da en çok Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinde bulunanlar geçer.³¹

Doğu Anadolu Bölgesi:

Yavuz Bülent Bâkiler, "Doğu Anadolu Türkiye'nin şah damasıdır." diyor ve sebebini de şöyle açıklıyor: "Türkiye'nin bütün enerji kaynakları Doğu Anadolu'dadır. Büyük ırmaklarımız Doğu'dadır. Büyük barajlarımız Doğu'dadır. Yeni Karakaya Ve Atatürk Barajları da Doğu'da yapılmaktadır. Hayvancılığımız Doğu'dadır. Aşağı Fırat Projesiyle Harran Övası'nı suladığımız takdirde Türkiye bütün Ortadoğu'yu besleyecek güce sahip olacaktır...."³² "Doğu Anadolu bizim candamarımızdır. En hayatî bölgemizdir.

Biz Anadolu'ya doğudan girdik, dışarıya doğru çıkacaksak da yine doğudan çıkacağız." Doğu'ya sahip çıkmayı millî kültür davasının bir parçası olarak gördüğü için³³ Yavuz Bülent Bâkiler, şiirde ve nesirde orayı da sevdirmeyi hedeflemiştir.

Doğu Anadolu Bölgesi'nden adı geçen şehirler ve kasabalar: Ağrı,³⁴ Kars,³⁵ ve Ona bağlı içlerden Ardahan,³⁶ Sarıkamış³⁷ Erzurum,³⁸ Horasan,³⁹ Hakkari ve ilçesi Beytüşşebab, Tunceli'nin ilçesi Çemişkezek,⁴⁰ Van,⁴¹ Malatya.⁴²

(30) T.T. S.128, 120

(31) "Biz genç doğulular, bir gün hepimiz
Erzurum, Kars, Maraş, Bayburt, Ardahan
Kılıçların kindan çekildiği an
Bilin ki dostlarım vermeden aman
Al atlar üstünde bir şafak vakti
Sefere çıkacağız doğudan..." Y-70

(32) T.T. s. 128

(33) H. Zal, Bâkiler'le Röportaj, Kardelen, S.9, s. 19

(34) "Bir bayrak dalgalanır Ağrı Dağı'nin başında
Ve duyulur sonra bir Bozkurt sesi." Y-70

(35) "Bir Kars türküsü söylüyordum içten yürekten" Y-26

(36) "Gel seninle Kars'tan ve Ardahan'dan
Türküler söyleyelim." Y-69

(37) "Ve yiğitlerimin en şanlısı!
Sarıkamış yaylasının esmer delikanlısı!" Y-70

(38) "Duruşun, yürüyüşün, başını çevirişin
Salınışın Erzurum'un Kız Barları'nda" S-15, (Y-69)

(39) "Horasan'dan çıkıp geldim, ben bir dervişim." D-60

(40) "Bizimdir Beytüşşebab, Körtuzla, Çemişkezek" S-54

(41) "Sen Vanlısın hemşehrim halinden belli" Y-69

(42) "Bir adam Malatya yı düşünüyordu:" Y-16

Güneydoğu Anadolu Bölgesi:

Türkiye'nin en küçük coğrafi bölgesi olan Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde bulunan şehirlerinden adı geçenlerden biri "bizim Güneydoğu Anadolu'muzun en güzel, en zengin şehirlerinden" "geçmişte Türk Akkoyunlu Devleti'nin çok uzun yıllar başşehri olan" Diyarbakır'dır.⁴³ Bundan başka Antep,⁴⁴ ve Maraş⁴⁵ illerinden bahsedilir.

İç Anadolu Bölgesi:

Sivas doğumlu Yavuz Bülent Bâkiler, Sivas adına altı şiir yazmıştır. Bu şiirlerinde bazan Sivas'ın mimarî eserleri, bazan gecekondu, bazan hasreti, bazan yoksul çocukları, bazan eski Türk evleri söz konusu edilmiştir.⁴⁶ Ve mısralarında geçen "Sivas" kelimesinin sayısı da 17'dir.⁴⁷

Sivas, Mısmıl Irmağıyla, Çifte Minare, Gök Medresesiyle⁴⁸ Bezirci, Yüceyurt, Altıntabak ve Divrâği ile⁴⁹ Körtuzla ile⁵⁰ kilimleri ile⁵¹ bir bahar güzelliğindeki halılarıyla⁵² iplik iplik yağmurlarıyla, ayazıyla,⁵³ serin rüzgârları,⁵⁴ soğuk sularıyla, tozuyla toprağıyla⁵⁵ yılın altı ayı yağan karıyla⁵⁶ anlatılan "Sivas"

((43) T.T. s. 120

(44) "Ben Antepliyim, Şahin'im ağam" Y-66, (Y-16)

(45) "Bilmez miyim senin Maraşlı olduğunu" Y-69, (Y-70)

(46) "Ağgöl'üm Şimdi Sivas'ta", Sivas'a Şiir, s. 28-29

"Sivas'ta Eski Türk Evleri", Seninle, s. 30-31

"Sivas'ta Yoksul Çocuklar", Duvak, s. 9-10

"Sivas'ta Gecekondular", a.Ş. s.35-36

"Sivas Ağladı" Seninle s.32-33

"Sivas Hasreti" Duvak s. 43-44

(47) Yalnızlık, s. 69, 16, 30, 31

Seninle, s. 14, 27, 30, 33, 31

Duvak, s. 16, 9, 35, 21

(48) "Halayların, türkülerin çağırır beni uzaktan

Yüreğim hep Mısmıl Irmak gibi tertemiz...

Nerde Çifte Minaremiz, Gök Medresemiz

Sımsıcak dualarla maziyi anan şehir?"

D-44

(49) D-10, 16

(50) S-28

(51) Y-30

(52) S-27

(53) S-30

(54) S-14, 33

(55) Y-30, D-44

(56) D-44

şehri için "müslüman müslüman uyanan", "Sultan", "can", bazan da "kendinden utanan"⁵⁷ sıfatları kullanılır.

Türkiye'nin başkenti Ankara, kalesiyle, Cebeci istasyonu, ⁵⁸ Pınarcık köyüyle ⁵⁹ birlikte geçer. Konya'yı ise Mevlâna ile birlikte düşünür.⁶⁰

Marmara Bölgesi:

Yavuz Bülent Bâkiler, İstanbul'u "bizim tarihimizin, medeniyetimizin ve dilimizin altın çerçevesi bir boy aynası"⁶¹ olarak ele alır, anlatır. "Yalnızlık"ta yer alan "İstanbul" şiirinde de İstanbul'a "can evinden" baktığını söyler.⁶²

"Bir zamanlar yirmi milyon kilometre kare üzerine yayılan muhteşem Osmanlı İmparatorluğu'nun yüzyıllarca payitahtı olarak kalan İstanbul mübarek câmileriyle, aydınlık medreselerıyla türkülü çeşmeleriyle, nakışlı türbeleriyle, esrarlı evliya mezarlarıyla, merhametli kervansaraylarıyla ve zengin Türk-İslâm Kültürüyle çok uzağımızda kalan soydaşlarımızın gönül kubbelelerinde, yine bir çoban yıldızı gibi parlıyor."⁶³ Yavuz Bülent Bâkiler İstanbul'u içinde yer alan eserle birlikte ele alır çoğu zaman. "Renkli resimler gibi işlenmiş ince, serin çeşmeler", "suştan duruşlu yalılar", "padişah bakışlı sarayları" ile İstanbulumuzun "destan şehri"dir.⁶⁴ Çeşmelerin, kubbelerin, ince kalem minarelerin, kervansarayların süslediği İstanbul surlarının masal güzelliğiyle daha anlamlıdır.⁶⁵

(57) D-43, 44

(58) Y-17, 36, 37, D-21

(59) S-36

(60) "Şimdi ezan seslerinde nur âlem, nur Konya
İşte sabır, işte aşk, işte tevekkül." Y-57, (D-16)

(61) Türk Edebiyatı Dergisi, S.134, s. 40

(62) "Can evimden baktım sana İstanbul
Rüzgârların anamın duası kadar serin.
Beyaz şamdanlar gibi yükseliyordu
İnce kalem kalem minarelerin." Y-18

(63) T.T. s. 60-61

(64) Y-19

(65) "Bir sabah vapurla alıp getirdi beni
Güneşteydi rengi narın.
Şadırvan şadırvan aktı içime
Masal güzelliği surların." Y-18,(S-55)

Canbullu Cuma, Yavuz Bülent Bâkiler'e İstanbul için "şehirlerin evliyası" der. "... İstanbul bir ayla, bir yılla gezi-
lecek şehir değildir. Çâmilere çok yâşidir. (güzeldir) Göğercin-
leri adamın ellerine gonyerler. Din guvveti göğercinleri adam
gibi etmiş" tir, ⁶⁶

Yavuz Bülent Bâkiler'in şiirlerinde İstanbul'la ilgili
mekân, semt isimlerine de yer verir: "Dualarla sınısıcak Eyüp Sul-
tan", "Demli çaylar gibi Emirgan", "Türkülerle yağmur yağmur Üs-
küdar" ve Üsküdar'ın sokakları, "Beyazıt Kulesi", "köprü", "lâle-
li" Aksaray arası" ⁶⁷

Marmara Bölgesi'nin sınırları içinde bulunan Edirne -Sa-
dece bir kere- ⁶⁸ ve Bursa şehirlerinden de bahis vardır. Şehirle-
rin dervişi Bursa ⁶⁹ tarihin seyri içindeki yeri ve önemi bakımın-
dan ⁷⁰ ve meşhur Bursa şalı ile ⁷¹ Bursa hançeri dolayısıyla ele a-
linır. ⁷²

"Bir yanım İstanbul, bir yanım Bursa
Çeşmeler, kubbeler, kervansaraylar." (S-55)

Ege Bölgesi:

Bu bölgeden sadece İzmir şehrinin ismine ve bir defaya
mahsus olmak üzere raslanır. ⁷³

Doğu Karadeniz Bölgesi:

Bu bölgenin illeri içinde sayılan, topraklarının bir kıs-
mının da Doğu Anadolu Bölgesi'nde olan Gümüşhane ilinin kazası
Bayburt'u Yavuz Bülent Bâkiler'in mısralarında iki kere görüyo-
ruz. ⁷⁴ Bir diğer şehir de Karadeniz Bölgesinin batısında bulunan
Kastamonu'nun "Numanlar Köyü" dolayısıyla Kastamonu'dur. ⁷⁵

(66) T.T. s. 36, 35

(67) Y- 19, 20, 21, 23, 28, 12

(68) "Kim demiş vatanımız Edirne'den Kars'a kadar." D-47

(69) T.T. s. 36

(70) "Ben bir yeşil çınarım Bursa topraklarında
İçinde boy verdim en güzel rüzgârların." D-59

(71) "Bir gömlek yaptırısam Bursa şalından." Y-64

(72) "Sedef saplı bir küçük Bursa hançeri
Pırıl pırıl duruyordu bir meşin kında..." Y-26

(73) "Anadolu sadece İstanbul, İzmir değil." S-28

(74) Y-70

(75) S-28

bb) Bayraksız Memleketlerimiz

T ü r k i s t a n :

Orta Asya veya Türkistan toprakları en az üç bin yıldan beri Türk yurdudur. Nitekim, dün bu toprakların ismi TURKİSTAN'dı. Türkistan, "Türk vatanı", "Türklerin yaşadığı yer", bugün, Türkistan, Özbekistan, Türkmenistan, Kırgızistan, Kazakistan, isimleri altında bölünmüştür.⁷⁶ Yavuz Bülent Bâkiler'in "vurulan bir ceyslana yanar gibi derinden" yandığı Ulu Türkistan⁷⁷ pamuk tarlaları bakımından zengindir. Beyaz altın denilen "pamuk"tan nasiplenen ise "kıızıl yılan"lardır.⁷⁸

Uluğ Türkistan" Doğu Türkistan ve Batı Türkistan olmak üzere parçalanmış. Doğu Türkistan, Çin'in siyasî sınırları içinde kalmış ismi de "SİNKİAG" olarak değiştirilmiştir.⁷⁹ Doğu Türkistan ve orada bulunan yer isimlerinden sadece "Urumçi" geçmektedir, Bâkiler'in eserlerinde.⁸⁰

Türkistan'ın uçsuz bucaksız kum çölleri ve bozkırlarından başka⁸¹ coğrafik konumun özelliklerinden olarak; Altay Dağları,⁸² Tıyanşan -TanrıDağları- Kadırgan Dağları,⁸³ Kafkas Dağları,⁸⁴ Hazar Denizi,⁸⁵ Aral Gölü⁸⁶ nün isimlerine raslıyoruz.

A z e r b a y c a n :

"Basmış kanlı çizmeler toprağına bir defa
Çiğnenmiş kara kalpaklar, temiz duvak
Susmuş minarelerinde mübarek ezan
Prangaya vurulmuş bir mahkûm gibi çaresiz
Boynu bükük türkülerde güzelim Azerbaycan" (D-48)

(76) T.T. s. 265

(77) S,52

(78) "Uzar gider bir sessizlik için/ Bir uçtan bir uca Türkistan toprakları/Beyaz altın dediğimiz pamuk tarlalarına/ Çöreklenir yedi başlı bir kızıl yılan/"

(79) T.T. s. 24

(80) "Görmeden göstermeden Taşkent'i, Fâhara'yı Urumçi'ye varmadan atsız-pusata" S-53

(81) T.T. s. 237-238

(82) Y-70, D-48

(83) S-52, Y,69, D-47

(84) Y-60,61; 70

(85) Y-60, S-51, D-46

(86) T.T. s. 26, 296

Soyumuzun toprağı Azerbaycan, bugün Sovyet Rusya'nın sınırları içinde kaldığından "boynu bükük bir diyar"dır.⁸⁷ Başkenti "Bakû, civıl civıldır. Adımınızı sokağa atar atmaz kendinizi kalabalıklar arasında bulursunuz. Bakû, bizim İzmir'imize benziyor. Bakû sıcak, canlı, güzel bir şehir"dir. İzmir büyüklüğündeki Bakû'de yalnız iki veya üç câmi açıktır."⁸⁸

Kuzey Azerbaycan'da bulunan Karabağ ve Ona bağlı Ağdam Köyü⁸⁹ de adı geçen isimlerdendir. Karabağ, "kara gözlü bir Türkmen kızı" gibidir, Hazer Denizi yakınlarındadır.⁹⁰

"Şimdi uzaklarda kalan bir şehir vardır

Câmileri yıkılmış, minareleri yarım...

Bu şehrin çilesini ben çekerim yıllardır

Hasretini ben duyarım."

(D-45)

Yavuz Bülent Bâkiler, Türkistan'ın aydınlık, mübarek ve muhteşem dünyasından, O mübarek topraklardan bahsedebildiği kadar bahsetmiştir. Hakkında en çok bilgi verdiği yerler de, Buhara, Taşkent ve Semerkant'tır.⁹¹

B u h a r a :

"Türkistan'ın en eski ve en büyük yerleşme merkezlerinden biri, Türk'ün kültür ve medeniyet dünyasında ismine hakkıyla lâyık şehirlerin arasında Buhara'nın müstesna bir yeri vardır."⁹²

"- Buhara, Özbekistan Halk Cumhuriyetinin en büyük şehri. Nüfusu, birbuçuk milyon. Halk daha çok köylerde yaşıyor. Şehirde oturanların sayısı ikiyüz bin civarında. Kilometre kareye dokuz kişi düşüyor. Bu tenhâliğin sebebi toprağın ancak %25 nis-

(87) S-48, 51

(88) T.T. s. 49, 116

(89) T.T. s. 10

(90) "Güzelim türküleri türkülerimiz gibidir

Ve kalpaklı, bindelli oyunlarını balam

Bilenlerimiz bilir.

Bir gün bir selâm gitse Anadolundan

Oşşehirden sımsıcak bir selâm gelir" D-46

(91) "...Ve yüzlerce yıl önce Semerkant'tan, Buharadan, Taşkent'ten...Anadolu yolculuğuna hazırlanan Türk Boyları, o yağız kısraklarını kimbilir hangi duygularla eğerlemiştir."

T.T. s. 210

(92) T.T. s. 261

betinde verimli olmasıdır. Kızıl Kum çölleri ve stepler, Buhara toprağının çok büyük bir kısmını pençelemiş durumda...

Yaz aylarında sıcaklık artı 50 dereceye kadar yükseliyor. Kışın ise soğuk eksi 25 dereceye düşüyor. Yağmur az yağdığından, Buhara'da mücevher kıymetinde. Koca bir yılda 5-10 gün bir çiseleyip geçiyor."

Buhara'da seksenden fazla millet yaşıyor. Çoğunluk % 60 nisbetiyle (şimdilik) Özbeklerde. Ruslar: %18, Yahudiler:%9, Tacikler: %6, Tatarlar ise % 2 nisbetinde, Buhara nüfusunu oluşturuyorlar.Özbekler daha çok köylere ve kasabalara çekilmişler. Nüfusun % 5 ini ise Türkmenler, Uygurlar, Kazaklar, Azerfler, Başk kirtlar, Kabartaylar ve diğer milletler meydana getiriyorlar..."⁹³

Rus mihmandarı'nın Buhara için söyledikleri de özetle şudur: Orta "sya'nın en eski şehirlerinden biri (iki bin yıllık) olan, Buhara tarihi, savaşlar ve medeniyetler tarihidir. Birkaç dinden sonra 8.yüzyılda müslüman olmuş; 9.10.11. yüzyıllarda Türkler, 12. yüzyılda Timur; 16. yüzyılda Türkler ve 17. yüzyılda Ruslar..."⁹⁴

"Bugün, şehrin çok önemli altı zenginlik kaynağı var. Buharalılar bu kaynaklara: 'altı altın' diyorlar. Pamuk-Altın-Petrol-İpek böceği-gaz ve Koyun postu... Yeni Buhara'nın altı altın varlığı"⁹⁵ Buhara geçmiş asırlarda da Türkistan'ın canlı ticaret mekezlerindedir. 16. yüzyıldan kalma kapalı çarşılar yanında bugün, dükkanlar, iş yerleri, bankalar da vardır.⁹⁶ On iki fakültesinde yedi bin öğrenci okuyan Buhara, yirmi üç fabrikasıyla bir sanayi şehri olmaya hazırdır.⁹⁷

"Buhara bir zamanlar, üçyüz câmisi ve yüzseksen medrese siyle bütün İslâm dünyasının gözbebebeği", İslâmiyetin kuvvet kaynağı, İmam Buharî'nin mübarek toprağı,⁹⁸ İslâm âleminin en can-

(93) T.T. s. 262

(94) T.T. s. 264

(95) T.T. s. 266

(96) T.T. s. 278

(97) T.T. s. 266

(98) T.T. s. 114

11 ilim merkezlerinden biri olarak yaşamıştır.⁹⁹ İslâm dininin merkezi haline gelmiş mübarek Buhara, şimdi, yıkılan, yakılan, kapatılan veya müze haline getirilen câmiler ve medreseler mahşeridir;¹⁰⁰ "... çok yaşlı müslümanların ürkek bir gölge gibi girip çıktıkları sadece üç câmi açıktır. Tarihi eserlerden sadece ikisini Unesco koruyor. Birkaçına da turistik açıdan Sovyet Hükümeti el uzatmış."¹⁰¹

"Bir zamanlar şehri çepeçevre kucaklayan heybetli surlardan, bugün yalnız oniki km'lik bir kısmı ayakta kalabilmiş.¹⁶ asırda, surların yüksekliği on genişliği ise beş metre imiş. Buhara Surlarının oniki büyük kapısından günümüze iki tanesi ulaşabilmiş."¹⁰²

Mübarek Buhara'yı iki defa gören Bâkiler, eski Buhara'yı bir iki katlı kerpiç evleriyle, toprak damlaıyla çok eski bir Konya'ya benzetir. "Buhara, yeşili az bir şehir. Etrafa boz bir renk hâkim. Belki, toprağın biraz tuzlu olmasından, ağaç pek yetişmiyor. Belki toprağın biraz tuzlu olmasından, ağaç pek yetişmiyor. Belki de yılın 180 gününü rüzgârlar içinde geçirdiği için ciddi bir toprak aşınmasıyla, yeşil silinip gitmiş..."¹⁰³

Buhara'daki kadınların kızlardan "bizim kadınlardan" farkı yoktur.¹⁰⁴

Taşkent:

Özbekistan'ın başkenti Taşkent, "1966 yılında bir zelzele geçirmiş, sonra yeni baştan inşa edilmiş"tir.¹⁰⁵ Yavuz Bülent Bâkiler bir eski Taşkent'ten bir de yeni inşa edilen Taşkent'ten bahsederek, mukayeselerde bulunuyor. O, eski Taşkent'i yenisinden daha çok sevmiştir.¹⁰⁶

"Taşkent Tarihi, en az ikibin yıllık bir geçmişi kucaklıyor. Şehrin bilinen ilk ismi Caşkent imiş. Sonra Şadkent olmuş. Sonra Binkent değişikliğine uğramış, sekiz yüz yıldanberi de Taşk-

(99) T.T. s. 277

(100) T.T. s. 268

(101) T.T. s. 114

(102) T.T. s. 265

(103) T.T. s. 266

(104) T.T. s. 279

(105) T.T. s. 97

(106) T.T. s. 198

kent ismiyle yaşıyor. .

Timur İmparatorluğu zamanında ve 19. yüzyıl başlarında Orta Asya'nın en büyük ve en önemli merkezlerinden biri de Taşkent'ti.

Çeşitli Türk Boyları'nın elinde kalan Taşkent 1503 yılında Özbek Hanları'nın hâkimiyetine geçmiş. Özbekler tam 362 yıl Taşkent'te bir başlarına yaşamışlar. 1865'den 1917'ye kadar Çarlık Rusyası'nın 1917'den sonra da Sovyet Rusya'nın sömürgesi olmuştur.

Taşkent'te ve bütün Türkistan toprakları Sovyet Rusya'yı besleyen zenginleştiren kaynaklar haline gelmiştir. Taşkent yeni Rusya'nın can damarlarından biri olmuştur.¹⁰⁷ Sovyetler Birliği'nin pamuk ambarı Taşkent'in¹⁰⁸ nüfusu da bir milyon sekiz yüz bindir.¹⁰⁹ Özbeklerin % 100 nisbetinde bulunduğu şehirde, şimdiki nisbet % 40'a düşmüştür.¹¹⁰

"Konya Ovası gibi elabildiğine düz bir arazi üzerine kurulan güzelim Taşkent"¹¹¹... pırıl pırıl caddelerle, kocaman havuzlarla güzelleşen meydanlar, heybetli apartmanlar, gölgeli ve çiçekli parklar, gösterişli sinemalar, Özbek nakışlarıyla süslü zengin müzeler, alımlı heykeller, çeşitli üniversiteler ve uğultulu fabrikalar şehri"dir. "Etrafta ne bir kerpiç ev, ne bir kerpiç duvar, ne tozlu-topraklı bir eski yol var. Taşkent, Asya ruhundan sıyrılarak tam bir Avrupa şehri olmaya başlamış"¹¹²tir.

Taşkent'te "Türk" kelimesi ile başlayan isimler kaldırılmış,¹¹³ meydanların en güzel yerlerine politbüro üyelerinin kocaman kocaman resimleri, tebessümsüz portreleri asılmıştır.¹¹⁴

(107) T.T. s. 51

(108) T.T. s. 53

(109) "... Peki ama, bu bir milyon sekizyüzbin nüfuslu şehrin halkı nerelerde acaba? Bu geniş caddeler, bu rahat kaldırımlar bu büyük meydanlar niçin ve kimin için yapılmış?" T.T. s. 49

(110) T.T. s. 158

(111) T.T. s. 65

"Taşkent deyince, benim aklıma nedense hep çocukluk yıllarıma Konya'sı, Sivas'ı, Erzurum'u gelmiştir." T.T. s. 47

(112) T.T. s. 48

(113) "Elli yıl önce Taşkent'te kurulan idarelerin isimleri, Türk Sevnormam ve Türk Komissio idi. Bugün Türk'le başlayan bu isimleri ancak yaşlılar hatırlıyorlar." T.T. s. 55

(114) T.T. s. 50

Taşkent'i "müthiş bir sessizlik", "müthiş bir ıssızlık" içinde gören Bâkiler, burayı "sanki bir hava hücumuna uğramış veya terk edilmiş" veya "sessiz ve sakin bir sayfiye şehri" olarak düşünür.¹¹⁵

"Eski Taşkent, Tiyanşan Dağları'nın neetelerinde, deniz seviyesinden dört yüz seksen metre yükseklikte, dümdüz bir ova üzerinde sereserpe uzanmış" "Eski Taşkent'in etrafını, üzüm bağları pamuk tarlaları, kavun-karpuz bahçeleri ve sebze bostanları geniş ve renkli bir kuşak gibi çevirmiş. Daha uzaklarda ise, bir toz bulutu gibi gözüken uçsuz bucaksız stepler, binlerce yıllık uyku- larından daha uyanmamışlar."¹¹⁶

Eski Taşkent'te "Türk'ün gurur âbideleri olarak yükselen camilerimizi, hanlarımızı, hamamalarımızı, türbelerimizi, saraylarımızı, kervansaraylarımızı, medreselerimizi, çeşmelerimizi, surlarımızı, kalelerimizi" görmeyi uman Bâkiler, etrafta tarihî eser olma özelliği taşıyan bir şey göremez. 1966 yılı depremin- den sonra hiçbir tamir ve bakım görmeyen binalar tamamen yıkıl- mıştır.¹¹⁷ Eski Taşkent'in dar, eğri büğrü ve köstebek yuvasını andıran toprak sokaklarından bir taksinin bile rahatlıkla geç- mesi mümkün değildir. Tek katlı kerpiçten evleri birbirine çok yakındır. Evler hem iç hem de dış yapısıyla "o kadar sıcak, o ka- dar bizim"dir ki... Bahçe duvarları da aynen Anadolu'daki gibi- dir. "Eski Taşkent'te beton evler, çok katlı apartmanlar henüz girmemiş"tir.¹¹⁸ Sonuç olarak, Eski Taşkent'le Yeni Taşkent ara- sında rahatlıkla yüzyıllık bir zaman farkı vardır.¹¹⁹

(115) "T.T. s. 49

(116) "Şehrin kıyılarında yeşeren hayır hayır, bozkır kevenleri gibi kuruyup kalan gecekondular topluluğu, Yeni Taşkent'e karşı ne kadar aşağılardan ve ne kadar asık bir yüzle ça- tılmış kaşlarla bakıyorlar. Eski Taşkent'in gecekondular böl- gesi, insanda, bombardımana uğramış bir köy hissi uyandırır- yor." T.T. s. 188

(117) "Eski Taşkent'e şahsiyet kazandıran eski mimarimiz, eski ruhumuz, çöken bir imparatorluk gibi yağılıp dağılıp kal- mışlar. Bugün Eski Taşkent'te ayakta kalabilen tarihî e- serler parmakla sayılacak kadar az." T.T. s. 189

(118) T.T. s. 76, 189

(119) T.T. s. 187

S e m e r k a n t :

"Muhteşem şehir", "Türk'ün ruh güzelliği", "çini saltanatının şiirleştiği iklim", "taşın, toprağın, tuğlanın, ahşabın dile geldiği diyar", "sular, serin rizgârlar, unutulmaz hatıralar beldesi", ve hasıl "bin türlü güzellik, bin türlü esrar" Semerkant demektir.¹²⁰ Semerkant'ı gönül gözüyle gören Yavuz Bülent Bâkiler, ruhuna huzuru nakışlayan bu şehri "çok uzun ve güzel bir rüyada yaşar gibi, misilsiz bir huzurla" dolaşmıştır.¹²¹ "Dünyanın süsü" Semerkant¹²² mimarisiyle ve yaşayışıyla bir Orta Anadolu şehrine benzer.¹²³ Şairin yüreğinde yidiveren gülü olup açılan, gönül ufkuunu dolduran "Semerkant, akıllara durgunluk veren câmilere, ölümü bile bin defa güzelleştiren türbelerin, çinili medreselerin ve her biri bir ayrı masal dünyasından çıkıp gelmiş gibi sevimli Türk evlerinin boy verdiği muhteşem şehir"dir.¹²⁴

Taşkent Semerkant arasındaki Özbek köyleri büyük, zengin tarlalarını, bereketli bağların bahçelerin yanbaşıda yoksul, dağınık ve bakımsızdır.¹²⁵ Özbek Köylerinin hazin manzarasını şöyle çiziyor Yavuz Bülent: "Bu köyler, bizim yoksul Anadolu köylerine benziyorlar. Tek katlı kerpiç evler... Basgele serpiştirilmiş evler Sanki özellikle dağılmış, dağıtılmış bu köy evlerinin hepsi toprak damlı. Bazılarının damlarında, daha toplanmamış yataklar var. Demek ki Özbek Köylüsü, sıcak havalarda bizde olduğu gibi dam üstünde, gökyüzüyle haşır neşir olarak yatmayı içerde uyumaya tercih ediyor. Bir tek düzgün sokek yok."¹²⁶ Özbek köylerinde Anadolu köy mimarisi hâkimdir.¹²⁷ İnsanları yoksul, sefil görünüşlüdür.¹²⁸

(120) T.T. s. 247

(121) T.T. s. 248

(122) "O'nu kuran, O'nu yücelten, Onu şiirleştiren bin defa öpülesi usta eller sanki Semerkant anlatılmasın da görülsün, yaşansın diye birbirleriyle yarışa girmişler." T.T. s. 248

(123) T.T. s. 114,

(124) T.T. s. 236

(125) T.T. s. 247

(126) "Yol boyunca başka yerde ağaç yok. Ama nedede yoksul bir Özbek köyü varsa önünde ağaçlar yükseliyor. Aynen sahne arkasını gizleyen tiyatro perdesi gibi." T.T. s. 214

(127) T.T. s. 212

(128) T.T. s. 213

(129) T.T. s. 214

Özbekistan Halk Cumhuriyeti¹²⁹ toprakları dışında kalan birkaç şehir ismine daha raslıyoruz: Kırgızistan sınırları içinde kalan "Canbul"¹³⁰, eskiden Türk toprakları içinde kalan "Batul"¹³¹, "Kırım"¹³², Irak sınırları içinde bulunan "Kerkük"¹³³

Ü s k ü p :

"Balkanlarda büyük, öksüz kubbeler
Minareler, şadırvanlar, kervansaraylar
Bizi söyler, anlatır, Mimar Sinan'dan beri
Üsküp'te Estergon'da bir atar damar gibi
Davullar, zurnalar ve serhat türküleri" (D-48)

Üsküp, bugün Yugoslavya'nın sınırları içinde bulunan Türk ruhunun ve güzelliğinin sindiği topraklardandır.¹³⁴ Yaşayan bir Anadolu'dur Üsküp."... firûze kubbeleriyle, hanlarıyla, hammamlarıyla, kervansaraylarıyla, köprüleriyle, tekkeleriyle, çalılımlı saat kuleleriyle ve şerefeleri yıkılmış minareyle bizim çehremiz, bizim ruhumuz gibi"dir.¹³⁵

Makedonya'da Türklerin bulunduğu şehirlerden olan Üsküp¹³⁶ diğer Türk illerinde olduğu gibi yine Bâkiler'in gönül gözüyle

(129) Özbekistan, Başbakan Yardımcılarından Abdulyeva Hanım'ın bildirdiğine göre, Özbekistan: Onbeş milyon nüfusludur. ve okuma yazma oranı % 100'e yaklaşmaktadır. 30 Araştırma Enstitüsüyle bir ilim merkezidir. 3 Üniversitesi, 42 Enstitüsü, 9 tiyatrosu, 2 konser salonu, 1 televizyon merkezi, 3 film stüdyosu, 1 sığki, 200 kütüphanesi, 170 kulübü ve birçok sineması vardır. Ali Şir Nevayi adına kurulmuş müzesi, bale ve opera binaları vardır. 1100 ayrı kolda işleyen sanayisi 200 fabrikası bulunan Özbekistan'ın dış ticareti % 10 devletin elindedir. Bahçe meyveciliği de gelişmiştir. Yaş ortalaması 71 dir. Milli geliri ise 15 milyar 500 milyon rubledir. T.T. s. 52-54

(130) "Canbul, Uras elinde bir şehir" T.T. s. 28

(131) T.T. s. 123

(132) "Kırımlılar, Türkiye'den karşı diye bahsediyorlar. Gerçekten de ülkelerimiz karşı karşıya. Ama yüreklerimiz hep yan yana ve iç içedir." T.T. s. 107

(133) "Bir gece Kekkük'te urdular beni." Y-62

(134) "Gördüm güzelliğimi Üsküp'te ürpererek/Sokaklarda, meydanlarda, evlerde gördüm./Bin yıllık yüreğimle göğüs gererek/Ruhumu baktığım her yerde gördüm." S-55

(135) Ü.K. s. 67

(136) Ü.K. s. 36

tarix şuuruyla seyredip anlattığı bir yer olarak karşımıza çıkar. "Kaybolan Şehir"de Yavuz Bülent Bâkiler "kendini arar"¹³⁷ 523 yıl Türk hâkimiyetinde kalan bu topraklarda¹³⁸ "sıcak bir Anadolu havası"nı yakalar.¹³⁹

Kalkandelen'deam bir Anadolu şehrine benzer.¹⁴⁰ Yeşilli bol, ormanlım bir yerdir.¹⁴¹

Makedonya Cumhuriyetinin başkenti S k o p i'yi imparatorluk Türkiyesi'nin Üsküp'ünü Vardar nehri ikiye böler. Vardar Ovasında sessizce akan Vardar Nehrini Fatih Köpürüsü heybetle kuçaklamaktadır.¹⁴²

Türkülere konu olen Vardar Ovası'ndan başka marşalara konu olan Tuna Nehri de Balkanlarda yer almaktadır. Belgrat yakınlarındaki Tuna, ecdadımızın, sulerinde bismillihlerle abdest aldığı, ağzını çalkaladığı mübarek Tuna¹⁴³ Türk coğrafyasının bir parçası olan Tuna'yı Bâkiler, "Bir büyük imparatorluğun yıkılmış dağılmış bütün kıymet hükümlerini kaybetmiş haline" benzetir.¹⁴⁴ İşte o zaman Tuna "pis, bulanık, boğuk, ve asık bir yüzle âdeta

(137) "Üsküp 'firuze kubbeleriyle' işte karşımdaydı. Fakat ben 'kalbimizde, bir hayali kalıp kaybolan bu şehirde' şimdi çaresiz kalan, kaybolan bir insan mıydım? Yoksa Üsküp'te yeniden kendimi mi bulacaktım? İçimin sorular zincirine verecek cevaplanım yoktu." Ü.K. s. 62

(138) Ü.K. s. 60

(139) Ü.K. s. 86

(140) "Kalkandelen'e bir Anadolu şehrine girer gibi girdik. Câmilileriyle, hamamlarıyla, kervansaraylarıyla çeşmeleriyle tipik kerpiç evleriyle, bakımsız ve düğün mezarlığıyla tam bir Anadolu şehrinde gibiydik." Ü.K. s. 40

(141) Ü.K. s. 39

(142) Ü.K. s. 64-65,

"Vardar Nehri önümden bir alacakaranlığın koynuna doğru akıyor du. İçimde bir eski plak, bir Rumeli türküsüyle dönmeye başladı," Ü.K. s. 119

(143) "Ben de Tuna'nın öksüzlerindendim. Sanıyordum ki, bir gün kendimi Tuna kıyılarında bulsam bin yıllık bir yürekle yolunu gözlediğim bir sevgiliyi, birdenbire görmüş ve kucaklamış gibi olacağım." Ü.K. s. 24

(144) Ü.K. s. 24, 31

öğüre öğüre " akamaya başlar.¹⁴⁵

Bir başka güzellik ve hüznün çiçeği de Kosova'dır. "Yıldırım Bayezid Han ve akancılarının at sürdüğü Kosova. Biraz engeli, yemyeşil Kosova, gökyüzünün sonsuz maviliğiyle kucaklaşmıştır.¹⁴⁶

"Türkülerdeki güzellik, dualardaki huzur, şairlerdeki ürperti" Karadirin Irmağı da Ştruga şehrini ikiye bölmektedir. Akınıyor da yerinden kaynıyor intibalı veren Kara Dirin, yeşilin mavinin, beyazın ve morun çeşitli tonlarıyla yere boylu boyunca inmiş bir ebem kuşağına benzer.¹⁴⁷

b) Diğer Coğrafik Bölgeler:

Bâkiler'in eserlerinde geçen diğer coğrafik yer isimleri şunlardır: Afganistan¹⁴⁸, Arnavutluk,¹⁴⁹ Almanya,¹⁵⁰ Belgrad,¹⁵¹ Bulgaristan,¹⁵² Çin,¹⁵³ Hindistan,¹⁵⁴ Irak ve İran,¹⁵⁵ Afganistan'ın başşehri Kabil, Kuveyt,¹⁵⁶ Londra,¹⁵⁷ Macaristan,¹⁵⁸ Makedonya,¹⁵⁹ Mısır,¹⁶⁰ Moskova,¹⁶¹ Ohri,¹⁶² Priştine,¹⁶³ Rusya veya Sovyetler Birliği,¹⁶⁴ Ştruga,¹⁶⁵ Yugoslavya,¹⁶⁶ Yunanistan¹⁶⁷

-
- (145) Ü.K. s. 23
 (146) Ü.K. s. 68, 110
 (147) Ü.K. s. 23
 (148) Ü.K. s. 62
 (149) Ü.K. s. 22
 (150) T.T. s. 72
 (151) Ü.K. s. 23
 (152) Ü.K. s. 108
 (153) T.T. s. 17, 21
 (154) T.T. s. 15
 (155) Ü.K. s. 108
 (156) Ü.K. s. 62, 39
 (157) Ü.K. s. 10
 (158) Ü.K. s. 41
 (159) Ü.K. s. 22
 (160) T.T. s. 269
 (161) T.T. s. 15
 (162) Ü.K. s. 7
 (163) Ü.K. s. 131
 (164) T.T. s. 269, 264 ...
 (165) Ü.K. s. 22
 (166) Ü.K. s. 5
 (167) Ü.K. s. 108

7- D i n - İ s l â m i y e t - :

a) Genel Olarak İslâmiyet:

"Din, doğru ile yanlış arasında yarım yapan veya hayatın nihâf meselelerine cevap arayan tabiatüstü bir kuvvete olan inançtır... İslâm dinine göre din, 'akıllı insanları kendi istekleriyle doğru yola götüren (Peygamberin vahiy ve ihlamına dayanan) ilâhî bir kanundur. Zaten 'Arapça'da din; gelenek, yol, iteat, alâmet ve ceza anlamlarına gelir." ¹"Sosyoloji ilimine göre, kalabalıkları, millet şuuruna yükselten manevî unsurlardan biri de dindir." Yavuz Bülent Bâkiler, dine bu açıdan bakarak, onu, "bizim kültürümüzün ana kaynaklarından biri", "aydınlatan yücelten, güzelleştiren bir kaynak" düşünür. ² "İslâm, milletimizin pırıl pırıl bir şahsiyet kaynağı"dır. ³ Yavuz Bülent Bâkiler böyle der, böyle düşünür, böyle hisseder:

"Her gün yeni baştan iri ve güzel
Bir beyaz gül gibi açar gönlümde şafak
Ne güzel Yarabbim; Rabbim ne güzel
TÜRK-İSLÂM yaratılmak." (Y-53)

Böyle huzur bulur ve böyle şükreder.

Peygamber efendimiz de bir hadis-i serifinde "Ben güzel ahlâkı tamamlamak için gönderildim." ⁴ derken, din ve güzel ahlâk arasındaki sıkı ilişkiyi; "Akıllı olmayanın dini de yoktur." ⁵ buyururken de İslâmiyet ve akıllılık arasındaki ilişkiye dikkat çekmektedir. Akla dayanan İslâmiyetin temel kaynağı olan Kur'an-ı Kerim vahiy yoluyla iner; her bir âyeti "vahyin güzel gülleri" ⁶ şeklinde Bâkiler'ce tabir edilen yüce kitabımızdır.

"Cebeci Câmisi'nde Kur'an okunur
Ve büyür içimizde bir bilinmez yerimiz
Çiniler, kubbeler, mermer sütunlar
Yamar kandil kandil yüreklerimiz" (Y-52)

(1) Ahmet Kahraman, Dinler Tarihi, İstanbul, 1968, s. 30

(2) Bâkiler, Yahya Kemal Aydınlığımız, Türk Edeb.D. S.134, s. 40

(3) Bâkiler, Serdengeçti, Türk Edeb. D. S. 133, s. 13

(4) Suyudî, Camii's-Sa'âfî, Mısır 1954, I, 103

(5) Aclûmî, Kesfu'l-Hafâ, Beyrut 1351, 2/362(Bâtıl, münkerdir)

(6) S-35

İslâmiyet'in getirdiği temel hükümleri Kur'an-ı Kerim'den sonra Hadis-i Şerif'lerden, sünnetlerden öğreniriz.

"Bütün Hâdis-i Şerifler, âyet-i kerimeler
Yüreğimde kordu.

Ama çıplak ayaklı ve çıplak kafalı adamlar
Beni sokak sokak sürüklüyordu." (Y-62)

"Bizim millî kültürümüzde, dinî inancımızda insan, yaratılan varlıkların en şerefli sidir. İnsan aziz ve mübarek kabul edildiği için kazançların en güzeli bir gönüle girmektir, gönül kazanmaktır."⁷ İslâm dininin insana verdiği kıymeti düşünen Yavuz Bülent Bâkiler, müslüman bir ülke olan Irak'ta Kerkük Türklerine yapılan zulm ve işkenceler karşısında yukarıdaki mısraları söyler. Cenab-ı Hak insanı yeryüzünün "halifesi" olarak yaratmıştır.⁸ Müslümanlığın din olarak parolası da Dünyada ve Ahirette Allah'tan iyilik ve güzellik dilemektir.⁹ "...Bütün güzellikler İslâm'dan kaynaklanmaktadır. Bütün çirkinlikler, kabalıklar, yobazlıklar, çarpıklıklar ise İslâm ahlâkından uzaklaşmaktan ortaya dökülmektedir."¹⁰

Mükemmel bir müslüman olan Yunus Emre, Mükemmel bir insandır da! Işığını İslâm'dan aldığı için diyor ki:

"Bir kez gönül yıktın ise
Bu kıldığın namaz değil
Yetmiş iki millet dahi
Elin yüzün yumaz değil"

Ne kadar güzel, 'Yaradılanı hoş gördük yaradandan ötürü' diyebilmek için mükemmel bir bir müslüman ve Yunus Emre olmak lâzımdır. Bu, öyle her yiğidin söyleyeceği bir mısra değildir. 21. yüzyıl dünyası, hâlâ bu olgunluğa ulaşamadı. Önce insan olmalıyız. Dünyanın yaşanılır olması insanlığımıza bağlı."¹¹ Düşünce tarzı böyle olan bir insan, tabiatıyla Kerkük'te veya başka yer-

(7) Ü.K. s.128

(8) Kur'an-ı Kerim, Bakara Sûresi, 30. âyet

(9) a.e., a.y. 201. âyet

(10) "Sana ne iyilik gelirse Allah'tandır, sana ne kötülük dokunursa kendindedir."

Kur'an-ı Kerim, Nisâ Sûresi, 79. âyet

(11) Bkz. Tezîin ekler bölümü

lerde vurulan, öldürülen insanlar için:

"İslâmî ve Türk'ü vuruyordu kurşunlar
Peygamber kabrinde ağılıyordu." (Y-62)

diyecektir.

İslâmîyet'in özetlendiği kelime-i şehadet'ten de anlaşıldığı üzere inanç, iman dinin özüdür.

"Yeniden inanmak Yaradana huzurla

En son elçisini şahdamar bilmek" (S-27)

"Varlığımızın gayesi: Bilmek, bildirmek, sevmek, sevdirmektir. Kur'an-ı Kerim: 'Hiç bilenlerle bilmeyenler bir olur mu?' diye dikkatimizi çekiyor. H.z. Peygamber: 'Haksızlık karşısında susan dilsiz şeytandır.' diyerek bizi uyarıyor ve en güzel öğüdünü veriyor: 'Zorlaştırmayınız, kolaylaştırınız. Nefret ettirmeyiniz, sevdiniz: "12

İslâm'ın terbiye sistemi "sevdirmek, sevmek" üzerine kurmuştur. Bugün modern pedagoji de bu yolu tavsiye etmektedir. Severek öğrenmek, sevdirerek öğretmek.

Bilgisizliğin bizde nelere mal olduğu üzerinde de çokca duran Yavuz Bülent Bâkiler, bu konuyu da İslâmîyet açısından değerlendirir:

"Kadın erkek herkese ilmi emretmiş Peygamber

Ama tutmuş yakamızdan katran gibi cehalet." (D-40)

H.z. Muhammed (S.A.V.)in "İlim kadın erkek her müslümana fârzdir."13 hadisine telmih yapan Yavuz Bülent Bâkiler, "İslâmın en büyük düşmanı cehalet ve taassuptur."14 "Din bizim zırhımızdır.", "Türkiye'nin çilesi İslâm'ı bilmemektir."15 İslâm, yaşayanlar için bir hayat tarzı, bedî saadet sunarken, insanın say ü gayretini de dikkate alır.16 Herkes, kendi hareketinden mesul tutulur.17 "İslâm'da bilgi mübarektir. Bilgi esastır."18 Yavuz Bülent Bâkiler'in de fikirlerini benimsediği Mehmet Akif:

"Ey derd-i cehâlet, sana düşmekle bu millet

Bir hâle getirdin ki ne din kaldı, ne nâmûs!

(12) Ü.K. s. 130

(13) İbn-i Mâce, Mukaddime- EsSünen, Kahire 1972, 32

(14) T.T. s. 292

(15) Samsun Türk Ocağı adına verdiği konferanstan...

(16) "Gerçekten insan için, kendi sa'yinden başkası yoktur." Kur'an-ı Kerim, En-Necm Sûresi, 39. âyet

(17) a.e. , El-İsra Sûresi, 13. âyet

(18) Y.B.Bâkilerle Sohbet, Sur Dergisi, S. 148, s. 36

Ey sîne-i İslâm'a çöken kapkara kâbûs,
Ey hasm-ı hakîkî, seni öldürmeli evvel:
Sensin bize düşmanları üstün çıkararak el!

.....
Allah'tan utanmak da olur ilm ile... Heyhât!"¹⁹

mısralarıyla ilm, cehalet ve İslâmiyet arasındaki münasebeti dile getiriyor.²⁰ İslâmiyet'te imanın hemen ardından ilim gelir. İlim hem hayat hem de din için lüzumludur.

İslâmiyet'te ruhun ölmediğine inanılır. İslâmiyet toprağın üzeri için indirilmiş bir dindir, nizamdır. Herkes bir gün ölecektir., peygamberlerin bile öldüğü kabul edilir.²¹ Fakat ölen toprak olan bedendir, ruh ölümsüzdür. "Son varış, varışın sonu Rabbinedir."²² İmanın altı şartından biri de 'öldükten sonra yeniden dirileceğimize' inanmaktır."²³

Hemen her konu hakkında kendi nizâmı içinde hükümler veren İslâm dininin "ahlâkî" yaşayışa da önem verdiğini kayıtlar koyduğunu biliyoruz:

"Boşuna değil elbet, kalbimin ezilişi
Gecekondun kanserinin mikrobu dişi
Bir odada sırt sırta uyuyan yedi kişi
Nerde İslâmî ahlâk? " (D-36)

"İnsanı aziz ve mübarek bilen" "billûrdan medeniyet"imiz²⁴ "Türklüğün ceylan yürekli töresi"sinin unutulmasıyla beraber İslâm'ın koyduğu kesin yasakların çiğnenmesiyle,²⁵ "Güzelim İslâmiyet" in "Sakal-ı Şerif gibi kırk boğçada kaybolması"yla,²⁶ kabalaşmış, hamlaşmış, neticede "İslâmiyet çarınha gerilmiş"²⁷ Medeniyetimiz özünden uzaklaşmış....!

(19) M.Akif, Safahat, İnkılâp Yayınevi, İstanbul 1985, s.218

(20) "...Taassup, dinsizlikten fazla dinin aleyhindedir. Zira kendini din gibi gösterir. Taassuptan yüksek bir dine varılabileceğini zannetmek hatadır. Belki dinsizlikten bir dine varmak daha kolaydır.

Anadolu Türklüğü kahramanlıklarıyla din duygusunun terkibidir. Biz dini saf ve halis olarak da işledik."

Mehmet Kaplan, Nesillerin Ruhu, Dergah Yay.İst.1978 s.70

(21) T.T. s. 251

(22) Kur'an-ı Kerim, En-Necm Sûresi, 42. âyet

(23) Tezin Ekler Bölümü...

(24) D-39

(25) D-16

(26) D-40

(27) D-36

aa) Allah (C.C.)

"İslâmiyet, gerçek yaratıcıyı tanıtmış ve O'nun yüceliğini öğretmiştir. Kur'an-ı Kerim'in tanıttığı yüce yaratıcı tektir ve bütün varlıkların Allah'ıdır. Musevilerin de hristiyanların da, budistlerin de, şamanistlerin de, mecusîlerin de daha bilinmeyen pek çok inanç sahiplerinin de Allah'ı O'dur."²⁸

Müslümanların inanıp, teslim olduğu Allah ile ilgili sıfatlara, O'nun güzel isimlerinden bazılarına da Bâkiler'in eserlerinde raslamaktayız.

"Boşuna gönül vermedim bunca yıl mavi göklere

İnancım büyük Allah'a?"

(Y-49)

Cenab-ı Hakk'ın has ismi "Allah" lâfz-ı şerifi çoğunlukta olmakla birlikte, Yavuz Bülent Bâkiler'in O'na hitaben "Tanrım" kelimesinde kullandığı görülür.²⁹ Cenab-ı Hakkın bütün kemal sıfatlarını toplayıp onlara delâlet eden Allah ism-i şerifinin tekbül ettiği başka hiçbir kelime ve kök yoktur. Bir başka hususiyeti de Arap harfleriyle her harfinin Allahu Teâlâ'ya delâlet etmesidir.³⁰

"Nedir bu duyduğum ses/Nerde en güzel heves

Hani 'Hu'diyen nefes/Nedir bu duyduğum ses"(Y-59)

Kur'an-ı Kerim'in ilk sûresi olan Fâtiha'nın birinci âyetinde geçen "Allah âlemlerin Rabbi'dir" ifâdesini de Bâkiler'in kullandığını görürüz.³¹ Allah ism-i şerifinden sonra Kur'an'da en çok zikredilen isimlerinden biri olan "Rab" O'nun sıfat isimlerindedir.³² Yavuz Bülent Bâkiler, Allah'ın Rahman ve Rahim isimlerini zikretmeden yazdığı mısralarla O'nun merhameüne şefkati-

(28) Yılmaz Boyunağa, Türk-İslâm Sentezi, Yağmur Yay. İst.1977,s.71

(29) "Kimse duymaz çilesini tütmeyen ocakların

Tanrım ne olursun yüzümüze bak."

D-11

(30) Dr. Ali Arslan Aydın, Amentü Serhi, Tuğra Neşr.İst. 1982,s.132

(31) "... bütün âlemlerin Rabbine, bütün âlemler için duaya uzanan eller, secdeye kapanan başlar, Tekkenin büyük ve sıcak ruhaniyetini de beraberinde götürmüşlerdi." Ü.K. s. 47-48

(32) "Terbiye etmek, büyütme ve yetiştirmek manalarını ifâde eden (Rab) kelimesinin asıl mânâsı, 'bir şeyi derece derece yükselterek gayesi olan en mükemmele erişinceye kadar kollayan' demektir. O halde Rab, kâinatta bulunan her şeyi terbiye edip yetiştiren ve kemâle erıştiren Hak Teâlâ'nın en başta gelen Rubûbiyet sıfatıdır." Dr. Ali Arslan Aydın, Amentü Serhi, s. 134

ne sığınmak suretiyle bu iki "uluhiyet sıfatı "na da telmihte bulunmuş.

"Beni affeder misin/Huzurunda bir sabah
Dilimde ismin Allah/Ve yarım kalmış bir ah
İle gözyaşı döksem/Saatlerce diz çöksem
Yansam yakınsam dursam/Hadi kulum der misin?
Beni affeder misin? " (Y-59)

Bâkiler, Allah'ın vacip sıfatlarından olan "hayat -diri, hayat sahibi- ve "Bekaa" -ebedî, varlığının sonu bulunmamak- sıfatlarından da bahseder: "Hay: Allah'ın sıfatlarından biriydi ve ebeğ diyen diri Olan' anlamına geliyordu"³³

"Hazreti Süleyman'a bile kalmadı dünya
Baki olan bir tek Allah" (Y-44)

"Yaradan",³⁴ "Mavi göklerdeki varlık",³⁵ "yâr", "Tanrı" kelimeleriyle de Allah'a yönelen Bâkiler, "Tanrı" kelimesinin umumiliği ve "Allah" lâfz-ı şerifinin hususiliğini şöyle belirtir:

"Beni içimdeki yâr/Gezdirdi diyar diyar
Sizin olsun tanrılar/Bana Allah'ı verin" (Y-58)

Eski Türk inancındaki Göktanrı'yı hatırlatırcasına bir iki mısraıyla da Alla'a seslenir Yavuz Bülent Bâkiler:

"Boşuna gönül vermedim bunca yıl mavi göklere
İnancım büyük Allah'a." (Y-49)

derken Allah'ın kudretini, büyüklüğünü, yaratıklarına , eserlerine bakarak idrak eden Bâkiler, bu inancını "bunca yıl" kelimeleriyle daha eski zamanlara, o zamanların Göktanrı inancına doğru götürmektedir diyebiliriz sanırım.³⁶ O, kudretine hayran kaldığı Allah'ın yoluno "yedilerle kırklarla", "hiçkırıklarla" düşmek diler.³⁷

bb) Peygamberler, Veliler :

Allah, "nur"dur, peygamberler de "münir"-ışık tutucu-
Peygamberlere inanmak imanın esaslarındandır.Peygamberler, her

(33) Ü.K. s. 46

(34) "Yeniden inanmak Yaradan'a huzurla" S-27

(35) "Büyüdü her akşam minarelerdeberaber
Mavi göklerdeki varlık." Y-55

(36) "O gökte de Tanrı, yerde de Tanrı olandır."

Kuran-ı Kerim, Zuhuruf Sûresi, 84. âyet

(37) "Yedilerle kırklarla/Bir gün hiçkırıklarla/
Yoluna düşeceğim/ Bir gün hiçkırıklarla" Y-59

bakımdan örnek alınacak insardandır. Son peygamber H.z. Muhammed (S.A.V.)den ve O'nun söz ve davranışlarından hareketle bazı konulara yön veren Bâkiler, diğer peygamberlerden, H.z. Ali³⁸ ve H.z. Süleyman'dan da bir iki yerde bahseder.³⁹

Yavuz Bülent Bâkiler, Türklük şuuruyla ve İslâm imanıyla yeniden dirilişin, yeniden doğuşun gerçekleşmesi için "en son elçi"yi "şahdamar" bilmek gerek der.⁴⁰

"Yeniden inanmak Yaradan'a huzurla

En son elçisini şahdamar bilmek

Bir Hun Türküsüyle Selçuklu yüreğiyle

Yeniden Türklüğe eğilmek."

(S-27)

Türklüğün canlanması, hayat bulması "şahdamar"a Peygamber Efendimize bağlanır.⁴¹ O'nun sünnetlerine hadislerine uymak, O'nun ahlâkıyla ahlâklanmak bize kendimizi bulduracaktır, mükemmeli bulduracaktır.

Yavuz Bülent Bâkiler, bilgi, bilmek, bildirmek hususlarında fikirlerini açıklarken, fikirlerinin feyz kaynaklarını da belirtir.: "İslâm'da bilgi mübarektir. Bilgi esastır. Büyük Peygamber kendisine bildirilenleri anlatmakla vazifelendirilmiştir."⁴² Yahya Kemal'le ilgili bir soruyu cevaplandırırken yine Hz. Muhammed'in (S.A.V.) bir hadisine işaret eder.⁴³ "Hazreti Peygamber bir hadisinde buyuruyor ki: 'Namazın kazası olur; fakat sohbetin kazası olmaz! Bizim cemiyet hayatımızda sohbetin çok büyük bir önemi var'⁴⁴ Bazı dokunaklı hadiseler O'na "Allah'ım! Bana ağlamanı bilen bir çift göz ver!" diye yalvaran Büyük Peygamberi düşündürür.⁴⁵ Bazı sözler yüreğinde"bir Peygamber merhametiyle bir-

(38) "Arslan, Hz. Ali'yi temsil ediyor, Güneş Hz. Muhammed'i" T.T. s. 244

(39) "Hazreti Süleyman'a bile kalmadı dünya" Y-44

(40) "Muhammed adamlarınızdan hiçbirinin babası değildir. Fakat Allah'ın peygamberi ve peygamberlerin sonuncusudur. Allah her şeyi hakkıyla bilendir."

Kur'an-ı Kerim, Ahzâb Sûresi, 40. âyet

(41) "Duvarlarda sülûsten, küfidin güzellikler Gülümsüyor Rabbimizi, Efendimizi..." S-31

(42) "Ey Peygamber! Rabbin tarafından sana indirilene tamamen tebliğ et. Eğer tebliği tam yapmazsan, Allah'ın sana yüklediği elçilik görevini yerine getirmiş olmazsın."

Kur'an-ı Kerim, Mâide Sûresi, 67. âyet

(43) Bu hadisin asıl kaynağını bulamadık. Zayıf hadislerden olarak bile zikredilmemiş

(44) Türk Edebiyatı Dergisi, S. 134 s.

(45) Bu söz de hadis olduğuna dair bir işarete raslanamayanlardan.

likte"güzelleşir.⁴⁶

İslâm'ın güzelliğiyle hal hamur olmuş kemâle ermişler, velilerimiz, uçlar, yediler, kırklar...⁴⁷

"Dinleyin susun susun
Suların hoş sesinden
Veliler nefesinden
Bir rüya kadar güzel
Bir ömür kadar uzun
İlâhiler okunsun
Dinleyin susun susun..." (Y-59)
cc) İslâm'ın Şartları:

İslâmiyet'in esası imandır. Allah'a, Peygamberlere meleklerine, kitaplarına, ahiret gününe, kadere,⁴⁸ hayır ve rin Allah'tan geldiğine inanmak. İman safhasından sonra İslâm'ın şartları gelir. Namaz, Oruç, hac, zekat ve kelime-i şehade beş şarttan söz konusu edilen-Bâkiler'in eserlerinde- oruç mazdır.

Ramazan ayı ve oruç;

"Ah ramazan günlerinde gördüğüm sevgi
Büyük bir huzurla başlayan sabah.
Sonra durup durup tekrarladığım
Çocuksu çocuksu bismillâh!" (Y-54)

Ramazan, müslümanların sükûn ve huzur ayı. Bütün semavî vahiylerine iniş zamanlığı yapan bu kutsî ay süresinde oruç deti yerine getirilir.⁴⁹ Bunun yanında evlerde, câmilerde, lerde Kur'an-ı Kerim hatmedilir.

"Bakardım her sabah kadınlar, kızlar
Bütün konu?komşu bizde.
Ve beyaz tülbentli ince bir kadın
Kur'an okuyor evimizde." (Y-54)

(46) T.T. s. 110, 201

Peygamber "Bütün âlemlere gönderilen rahmettir"
Kur'an-ı Kerim, Enbiya Sûresi, 107. âyet

(47) "Uçleri, yedileri, kırkları mı düşünür?" S-19

(48) "Seni kader çizgisiyle alnıma yazan Hak'tır." D-61,

(49) Kur'an-ı Kerim, Bakara Sûresi, 183. âyet

Maddî, manevî sayısız faydaların bağışlandığı bu mübarek ramazanda;

"Uhrevî bir âlem başlardı nakış nakış
Bütün yüzlerdeki nurdan.
Ve tüter duyurdu dualarla yakılmış
O serin sofalarda buhurdan..." (Y-55)

"Ramazan ayı insanlara bir yol gösterici, ilâhî aydınlıktan tiler, Hakla batılı ayırt edici olan Kur'an'ın indirildiği "Anlatılmaz bir huzur"la Cenab-ı Hakk'a "o büyük teslimiyet vuku bulduğu aydır.⁵¹ Ramazan yılda eda edilen, temel ibadet den olan oruç bedenlenen yapılan bir ibadet⁵² olmakla beraber müslümanlar arasında gönül beraberliği, dert ortaklığı sağlığı için bütün cemiyeti kaynaştırır, birleştirir. Çoluk çocuk, büyük küçük herkesin dahil olduğu bu hava ramazan bayramına kadar bayram sevinci içinde yaşanır.

"Büyürdü her akşam minarelerle beraber
Mavi göklerdeki varlık.
Kulaklarım okunacak ezan sesinde
Ceplerimde çeşit çeşit iftarlık." (Y-55)

Namaz, ezan:

Müslüman kişinin kulluk borçlarından biri de namazdır. Namaz vasıtasıyla günde beş vakit Cenab-ı Hakk'a secde etme zorunda el açmak, nimetlerinden dolayı şükretmek, dua etmek kün olur. Yavuz Bülent Bâkiler, namazın eda edilmesiyle ilgili bilgiler üzerinde durmaz, O, namazın insan ruhunda meydana geldiği huzurlu inkılapta bahseder.

"Ve huzurun günde beş vakit nabzı vurur
Beyaz tülbentinde, seccadesinde." (D-8)

Ezan, tülbent, seccade, tesbih, dua, şükür, huzur ve huzurların bulunduğu namaz. Namazın nimetlerini ve insanda meydana

(50) Kur'an-ı Kerim, Bakara Sûresi, 185. âyet

(51) "... Akşamları, yüreğime çöken gurbet duygusu yerini ramazan günlerinin o anlatılmaz huzuruna, o büyük teslimiyetin raktı, Üsküp ufkunu bütün güzelliğiyle süsleyen hilâlin rengi üzerine İslâmın en mübarek değerlerini gönümce aldım ve seferi olmama rağmen oruca niyetlendim." Ü.K. s. 10

(52) Y-44

tirdiği değişiklikleri "Seninle"de yer alan "Anamın Namazla şiirinde buluyoruz.

"Anam, namaza durur günde beş vakit
Bir serinlik duyarız Ondaki büyük huzurdan
Aydımlanır içimiz, odalarımız
Yüzündeki ince, mübarek nurdan." (S-18)

Yavuz Bülent Bâkiler'in, beyaz tülbetli, nur yüzlü, mübarek sının namazları, duaları, seccadesinde çiçek açan şükürü, kebar tesbihinde boynunu büken sabrı ve gözyaşları...

"Ne şikâyet, ne kin, ne şüphe biraz
Sessizliği yüreğinin niyazındadır
Elinin bereketi, iffeti, merhameti...
Kıldığı sonsuzluk namazındadır." (S-19)

Huşû içinde kılınan namaz, artık herhangi bir vakit namazı maktan çıkmış, "sonsuzluk namazı" olmuştur. Bazan da namaz, ripsi, mahzun olarak kılınır, dualarla bezenir:

Bâyezid Câmîi'inde bir namaz kıldım
Safların ardında garipsi mahzun.
Sen bin yaşa sınısıcak dualarda
Ey destan şehri yurdumuzun?" (Y-19)

Bazan da elden çıkmış bir vatan parçasında gezinebilmemin siciyle "şükür namazı" kılınır.⁵³ Cemaat ile birlikte "cuma namazı" kılınır.⁵⁴

"Bir beyaz taş olsam cuma günleri
Müminlerin gelip geçtiği yerde." (Y-53)

Mısralarının sahibi Yavuz Bülent, müslümanları buluşturan bir role olan ezan sesinde ötenin çok ötesinde bir âlem düşünür. Ezanın kıldığı "sonsuzluk namazı"ndaki öteleri, O, ezan sesinde yakalar. Ezan, namaz vakitlerini müminlere hatırlattıktan b

(53) "... Ali Yürük'le birlikte o mahalle mescidinde, iki rekât şükür namazına durduk..." T.T. s. 190

(54) "Cuma namazlarının vakit namazları gibi tek başına kılınmayacağını, özellikle hatırlatmak istemedim." T.T. s. 11

(55) "Bir âlem düşünürüm ezan sesinde/Bir âlem: Ötenin çok de./ Kimseler görmese gidip diz çöksem / Ağlasam câmin köşesinde." Y-52

o günkü oruçun bitimini,⁵⁶ birinin ecelinin dolduğunu da hatırlar. "Çıkıp gelir ecel kuşu bir bilmediğim yerden

Yanık ezanlar yükselir minarelerden." (Y-19)

Allah'ın yüüklüğünün sırrının yakalandığı, ötelere ötesini sezildiği ezan, hürriyetin, istiklâlin de işaretidir.⁵⁷ İsti lâl Marşı'nda şair Mehmet Akif

"Ruhumun senden ilâhi şudur ancak emeli
Değmesin mâbedimin göğsüne mâmahrem eli,
Bu ezanlar-ki şehadetleri dinin temeli-
Ebedî yurudumun üstünde benim inlemeli"

mısralarında mâbed ezan, ve yurdun istiklâli arasındaki bağ çıklarken, Yavuz Bülent Bâkiler de hürriyetleri gasp edilen, tiklâllerini kaybeden bayraksız memleketlerimizin mübarek ez sesinden de ayrı kalışlarını şöyle dile getirir.:

"Basmış kanlı çizmeler toprağına bir defa
Çiğnenmiş kara kalpaklar, temiz duvaklar
Susmuş minarelerde mübarek ezan.

Prangaya vurulmuş bir mahkûm gibi çaresiz
Boynu bükük türkülerde güzelim Azerbaycan" (D-48)

"Ah bizim genç müezzinlerimizin, ufukları doldururca na okudukları, çeşitli makamlardan kanatlanarak, ruhumuza ür tiler serptikleri o hârikulâde güzel ezanlar.

Ah o bizim gül olup açan, güvercin olup uçan veya an zın mübarek sesi gibi, bizi binbir yerimizden kucaklayan can zanlar. Türklüğe ferman ezanlar!"⁵⁸

b) Müslüman, Mümin Kişinin Özellikleri:

İslâmiyet Allah'a teslim olma, teslimiyet, Müslüman Allah'a inanıp teslim olmandır. İslâmın "Amentüsü"ne iman ede

(56) "Kulaklarım okunacak ezan sesinde
Ceplerimde çeşit çeşit iftarlık." (Y-55)

(57) "Taşkent'te derin bir hasretle hep o ezanları hatırladı ya bütün Orta Asya'yı ezanların en güzelleriyle noksans kistan olarak görmek istedim.

Ezansız Türkistan kocaman bir güldür. Ama, kökünden ko mış, kalın bir kitabın sayfaları arasına konulup kurutu bir gül." T.T. s. 108

(58) a.y.

müslümandır. Daha önceki bölümlerde izâh edilen konulara in eden "mümin"kişide bulunması lâzım gelen veya bulunan özelli ri Yusuf Bülent Bâkiler'in eserlerinde zaman zaman temas et şekilde, inceleyi nce şu özellikleri tesbit ediyoruz:

Müslüman şükrünü bilen insandır. Çünkü, "Bizim inan da şükür esastır. Şükür bildiklerimizi anlatmaktır. İslâm'ı gi mübarektir. Bilgi esastır. " ⁵⁹"Tasavvufta 'şükretmek' lan bilgilerin başkalarına da aktarılması, öğretilmesi ola rumlanmıştır. " ⁶⁰ Şükrün bu türüsünden başka bir de verdi metâh dolayısıyla Allah'a şükretmek vardır. ⁶¹Meselâ; Müslüman yaratılmaktan dolayı şükredilebilir ⁶²veya, dağlar çile üstümüze gelse de çileyi göğüsleyip, yâ sabır çekip, ru canım var çok şükür bir de/ Bir yatak, bir yorgan, bir diyebilmektir, şükür.

• Müslüman, mümin kişi belâlara sabreder, nimetler ş der. Kaybedilen mal veya can da olsa..."Allah verdi, Allah Galaalara şükür." ⁶⁴diyerek Allah'ın takdirine-kazaya- rıza terir.

"Ezanlar yükselir minarelerden,

Bütün câmilerde sabır, el-peñçe divan durur.

Secdeye varır alınlar, Kur'an okunur

Durulan ben olurum."

(D-12

Çileye, belâyaya sabretmek neticesinde kişi durulur, huzuru Çünkü, "Allah sabredenlerle beraberdir." ⁶⁵Hız. Peygamber (S bir hacisinde "Belâ ilk geldiği andaki sabır, sabırdır."bu yor. ⁶⁶ İmanın üstün decelerinden biri de sabırdır. Özellik kıntılı anlarda sabırlı ve cömert olmaktır. Sabır insan i çeşit zenginliktir. İç zenginliği, manevî zenginlik, huzur bir.

Demek oluyor ki, müslüman, emniyet ve selâmet ikli kavuşmuş kişidir. Ruh sağlığı mükemmel, huzur ve düzen içi

(59) Bâkiler'le Sohbet, Sur Derqisi, S. 148, s. 36

(60) Ü.K. s. 139

(61) Ü.K. s. 57

(62) Y-53

(63) D-18

(64) T.T. s. 32

(65) "Ey iman edenler, sabır ile bir de namazla Hak'tan yar yin, şüphesiz ki Allah'ın yardımı sabredenlerle berab Kur'an-ı Kerim, Bakara Sûresi, 153. âyet

(66) Suyudî, Camî's-Sağir, Mısır 1954, 1/82

lunan kişidir. Atalar sözündeki şaşmaz hakikat de budur: "bırla koruk helva olur, dut yaprağı atlas." Müslüman kendi meyvesi tatla sabra sahip kişi olarak ümit doludur. Zerrece nı olan ye'se hiç düşmeyecektir.⁶⁷ Ümit etme sanatını dualar kuracaktır.

"Uhrevi bir âlem başlardı nakış nakış
Bütün yüzlerdeki nurdan
Ve tüter dururdu duklarla yakılmış
O serin sofalarda buhurdan." (Y-55)

Sabır, dua, aşk, tevekkül, şükür ve mümin kişi. "Sabrı bir hemden az çilesi kırk batmandan çok"⁶⁸ da olsa ümidini kesme isteyecek, niyaz edecektir, Allahtan

"Ne şikâyet, ne kin, ne şüphe biraz
Sessizliği yüreğinin niyazındadır." (S-19)

Müslüman kişi, bütün insanlar için iyilik ve güzelli diler. Tütmeyen ocakların çilesini o duyar, yokuşlar bitme de yolculuğa devam eder.⁶⁹

"Çilesi benimdir bütün kulların
Terk edilmiş kızların, günahkâr oğulların
Soğan-ekmeğe hasret yaşayan yoksulların
Ağız tadı yine benim." (S-47)

der. Peygamber Efendimizin bir hadis-i şerifinde buyunduğu "Kim müslümanların derdini kendine mal etmese onlardan değı

"Türkistan Türkistan" isimli eserinde, Cāhullu Cū ağzından da müslümanın bazı özelliklerini öğreniyoruz. "Müsl nın gözü yaşlı olur"⁷⁰

"Hem ağlar iplik iplik sessiz sedasız
Hem namaz kılar anam." (S-19)

Müslümanın çocuğu çok olur, çok olmalıdır.⁷¹ Çünkü i şerifte "Evleniniz, çoğalınız. Kıyamette çokluğunuzla öv rüm"⁷² buyruluyor.

(67) M. Akif, Safahat, İnkilâp Yayınevi, İstanbul 1983, s.2.

(68) "Bütün odalar sesiz dualarda adım yok
Sabrım bir dirhemden az, çilem kırk bakmandan çok" S

(69) S-11, 46

(70) T.T. s. 29

(71) T.T. s. 31

(72) Suyudî, Camüi's-Sağir, Mısır 1954, 1/130

"Müslüman 'iki günü birbirine eşit kılmayan' okuyan raştıran, öğrenen, okuduklarını, gördüklerini, bildiklerini rafına yayan kişidir. H.Z. Ali ne güzel söylemiş: 'Para harcmakla azalır. Bilgi veya ilim, harcanmakla çoğalır.'"⁷³

Velhasıl, müslüman, sabreden, şükreden, huzurlu, ümitli, çalışkan ve faal, bilgili... olur. Yavuz Bülent Bâkiler'in söylediği gibi "Mükemmel müslüman, mükemmel bir insandır." Çünkü şî'îni İslâm'dan alır, İslâm ahlâkıyla yaşar.⁷⁴

"Kandillerde ışık, kubbelerde ses
Renk olsam çinilerde.
Bir beyaz taş olsam cuma günleri
Müminlerin gelip geçtiği yerde." (Y-53)

c) Alevilik-Şîilik:

Her büyük din sisteminde olduğu gibi İslâmiyet'te de belirli bir süreden sonra görüş ayrılıkları ortaya çıkmıştır. Mezheb de kelime manasıyla "gidiş, tarz, yorum, bakış ve metod" gibi anlamlara gelir. Hem İslâm düşünce tarihinde, hem siyasi tarihinde, rol oynamış mezhebler dini esas bakımından çok, dışarıdaki ayrılıklarla dikkat çekerler.

"Elbette ki, İslâmiyet gibi büyük ve evrensel bir dinin görüş ayrılıkları, dinî kavramların farklı açıklamaları sonucu birtakım sektizm (mezhebcilik) hareketleri olacaktır. Fakat önemli olan nokta, İslâmiyet'in yapısında ortaya çıkan bu çeşitli mezheblerin; a- Allah, b- Peygamber, c- Kitap (Kur'an) hususunda anlaşmalarıdır. Bu üç husus İslâmın temel unsurlarıdır."

Yavuz Bülent Bâkiler, mezhebler konusunda çok geniş teferruatlı bilgi vermemekle beraber, hem İslâmiyet'e hem Türk milletine oldukça pahalıya mal olan "şîi-sünnî" münakaşalarıyla bu konuda bir şeyler bir şeyler söyleme ihtiyacı duyan Samsun Türk Ocağı adına verdiği konferansında bu da bu konuyu mas etmeden geçememiştir. Çünkü hâlâ kasıtlı olarak canlı tutulmuş

(73) Bâkiler ile Sohbet, Sur Dergisi, S. 148, s. 36

(74) Tezin ekler bölümüne bakınız.

(75) Prof. Dr. Orhan Türkdoğan, Köy Sosyolojisinin Temel Sorunları, Dede Korkut Yay. İstanbul 1987, s. 269

maya çalışılan Alevî-Sünnî ayrılığı sözkonusudur. Aynı konferansta Bâkiler, Alevîlik ve Sünnîlik arasında %98 beraberlik bulunduğunu, her ikisinin de esas itibarıyla Kur'an-ı Kerim'e sünnet'e ve icma-i ümmet'e bağlı olduğunu, zaten bu meseleleri dinî inançtan kaynaklanan bir mesele olmadığını, tamamen siyasi olduğunu, hilâfet meselesinden çıktığını belirtmiş ve Alevî Türklerin eski dini Şamanizm'den gelen bazı özelliklerin de bulunduğuna dikkat çekmiştir.⁷⁶

Yavuz Bülent Bâkiler, gerçek şiiiliği mezhebler tarihini okuyarak öğrenmiş.⁷⁷ Üsküp'ten Kosova'ya isimli eserinde, Hacı İsmail Baba Tekkesi'ni ziyareti esnasında aklından geçirdikleri Alevîlik, Cafer-i Sadık, Ebû Hanife Hazretleri hakkında bazı şeyler ediniyoruz:

"Türkiye dışında bir kısım Arap ülkelerinde sayıları sürekli azalan GALİYE sınıfı dışındaki büyük âlevî camiasının inancı ve ibadeti dışına kaydıklarına hiçbir zaman inanmadık.....

Cafer-i Sadık, Hz. Ali soyundan 6 imam! İslâmı yaşatan yaşatan bir altın halka! Bizim bağlı bulunduğumuz mezhebin meşhur tek kutbu, Ebu Hanife Hazretleri, Mezhebler Tarihinde, belirtildiğine göre, H.z. Cafer-i Sadık'tan, islâmî konularda iki yıl almıştı. Ve yine aynı eserde belirtildiğine göre Ebu Hanife Hazretleri: 'Bu iki yıl olmasaydı, ben helâk olurdu!' demişti.

İşte bu bakımdan, İmam Cafer-i Sadık'a bağlı bulunan Alevîlerinin, zikirde, ibadette sünnilerle tam bir beraberliğinde bulunmalarından tabii bir şey olamazdı."⁷⁸

"Yeniden aydınlık, yeniden huzur

Ne bir çalıda bez, ne falcı tası...

Ne frank safsatası, bitmez tükenmez

Ne Hazreti Ali'yle Muaviye Kavgası..." (S-27)

(76) Samsun Türk Ucağı adına, 17 Nisan 1988 tarihinde Konak masası'nda verdiği konferanstan...

(77) "Gerçek şiiiliği mezhebler tarihinden okuyarak öğrenmeyi başardım." Ü.K. s. 45

(78) Ü.K. s. 45-46

II HİS DÜNYASI

1- A ş k

a) Aşkın tanımlaması:

Tam olarak tarifi yapılamayan aşk hemen hemen -belki dünyada- bütün şairlerin şiirlerine konu olmuş, onlara yanık yanık, tüten şiirler yazdırmıştır. Sevenle sevilen arasındaki bu hali ifade eden "a ş k" kelimesini sarmaşık mânâsına gelen "aşk" dan alındığı söylenir. Sarmaşık sarıldığı yeri nasıl kaplarsa aşk da girdiği kalbi hatta bütün vücûdu öylece kaplar. Aşk, maddi habbetin sevenikavraması, bütün vücûduna yayılması, âdeti olan sarmaşık dalları gibi kucaklamasıdır.¹

Aşk, tasavvufun en önemli unsurudur. Tasavvufun aşk üzerine dayanması -Vahdet-i vücûd Felsefesü-den gelir. Esasen, insanın yaratılışında da aşk vardır. Tanrı kendi güzelliğini göstermiş, sevmiş, güzelliğini göstermek için de kâinatı yaratmıştır. Hatta, Davûd Beygamberin: Allahım halkı ne diye yarattın? sorusuna Allah'ın şöyle cevap verdiği, H.z. Muhammed'in kudsî hadisi arasında da vardır: 'Ben gizli bir define idim; bilimmeyi sevdim için halkı yarattım.'^{2,3} Fakat, "Aşk kelimesi Kur'an-ı Kerim'de zikredilmemiştir. İbnü'l Arabî'nin beyânına göre ise bu kelimeye yoluyla ifade edilmiştir."⁴

Tasavvufta aşk, mecazî ve hakikî olmak üzere ikiye ayrılmıştır.⁵ Yavuz Bülent Bâkiler'in şiirlerini bu sınıflamanın birinci kısmına oturtmak yerinde olur. Fakat çok az da olsa "ihsanî aşk"ı şiirlerine konu yapmıştır. O'nun "Seni Yazdım Ebemkuşakna" şiiri baştan sona bu duyguyla yazılmıştır.

- (1) Selçuk Eraydın, Tasavvuf ve Tarikatler, İstanbul 1981, s. 112
- (2) Aclûmî, Keşfu'l-Hafâ, Beyrut 1351, 2/132
- (3) Nihat Sami Banarlı, R. Türk Edebiyatı Tarihi, Fas. 2 s. 112
- (4) Selçuk Eraydın, Tasavvuf ve Tarikatler, s. 112
- (5) Fuzûlî bir kıtasında Allah'a ilimle değil aşk ile ulaşılabileceğini şöyle ifade ediyor: "İlim kesbiyle pâye-i rif'at

Arzu-yu muhal imiş ancak
Aşk imiş her ne var âlemde
İlim bir kıyl ü kaal imiş ancak"

A. Gölpınarlı, (Fuzûlî) Türkçe Divan, Ankara 1961, s. 18

"Unuttum gözyaşı döken kadını
Ördüm gerçek aşkın ruh mihrabını
Bir yay gibi gerdim göğşe adını
Gönül kubbem artık alemsiz değil" (S-44)

Maddî sevgiliden vazgeçiş veya mecazî aşkı bir basamak yapıp lâhî aşka yükselişi⁶ ifâde eden mısralarda, yağmurdan veya dan serpiler ve yayılan küçük, saf su zerrecelerinin, güneş ışığının tesiriyle ışıklı, rengârenk ve yarım daire şeklinde olduğu ebemkuşağına-kavs-i kuzah- Allah'ın adını yazmıştır. Avukluğu bulunduğu gönül "kubbe" olarak düşünölmüştür. "Gerçek aşkı bulduğunu söyleyen Bâkiler, "Yalvarış" şiirinde de sevgilinin adını söyler:

"Beni içimdeki yâr / Gezdirirdi diyar diyar
Sizin olsun tanrılar / Bana Allah'ı verin" (Y-58)

içindeki bilmeceyi ancak bu yola girmekle çözeceğine⁷ inanan Bâkiler, içinde şahlanıp duran huysuz ata gerçek aşkla dizgin vuracağını bilir.⁸ Büyük zaferlerin nur taklarına, ebemkuşak na "Allah'ı yazdığı için huzuru bulacaktır. O'nu yazdığı içim lerim çaresiz, kalemsiz değil" der. Bâkiler, Hak aşığı olduğunu belirtirken, "Emel Hak" dediği için ber-dâr edilen Hüseyin Mansur el-Hallâc'a; aşk yolunda çilelere garkolan Kerem'e tı yaparak kendisinin çektiği manevî çileyi⁹ izâh eder:

"Açılın açılın kalbalıklar
İçerim zemheri, dışarım bahar
Bir alev halinde geçtiğim yollar
Haalac-ı Mansursuz, Kerem'siz değil" (S-45)

(6) İbrahim Hakkı Hazretleri, aşkı muhabbetin mertebelerinden biri olarak göstermiştir. Döndüncü mertebe olan aşk'ta sevgiye kavuşma sabrı tükenmiş, ızdırap artmış, ondan başkası kalmamıştır. Aşığı bu halinden, ne kinama, yiplama, hiçbir şey men edemez."Muhabbet aşkın başlangıcı ise onun sonucudur. İlâhî aşk lezzetleri terketmek ve zıllere katlanmaktır." İbrahim Hakkı Hazretleri, Marifetname, C. 1, s. 172, 185

(7) Y-58

(8) S-44

(9) "Aşktan şikâyet etme, gerçi kendisi mecazîdir, fakat mecazî kikatın yapıcısıdır. Nitekim harflerden ibaret olan alfâzı okur öğreniriz, sonra Kur'an dersi almaya güç kazanırız Çünkü mecaz hakikatın ölçüsüdür. Lâkin mecaz köprü süratle geçmek ve mânâ âleminin gerçek denizinden içmek muhabbet şarabıyla kendinden geçmek lâzımdır." İbrahim Hakkı Hazretleri, Marifetname, C.1, s. 193

Bâkiler'in şiirlerinde aşkın tanımlaması;

"Değirmen iki taştan, muhabbet iki baştan" demişler. Bâkiler başlardan biri ve hiç değişmeyi, diğeri ise değişken. Bir şiirde Malatya'dan lisesli bir kız,¹⁰ bir başka şiirde Lâ. Aksaray arasındaki "Dişi Kartal",¹¹ bir diğerinde İstanbul'dan Üsküdarlı bir kız,¹² yine bir başkasında, Üniversite yıllarında yazdığı bir hatıra ve gözleri "Japon türküleri"ne benzeyen bir kız, bir diğeri, minyatürler gibi bir kız,¹⁴ ve nihayet sevgili kızı mı Ayşe Bâkiler ve "A..." şiiri¹⁵

Aşk, karşı cinsten birine gönül vermektir.¹⁶ Aşk mânâsına ait gönülde mekân tutan bir duygudur. Kendi halinde seslenince gelişir ve dışarıdan farkedilmez.¹⁷ Fakat aşıklık alâmetle görünmeye başlayınca meselenin rengi değişecektir. Sevenler aşkıdan bakılınca aşk, hayatın gayesi, anlamı olur:

"Unutmak ne mümkün gözlerinin rengini

Seni çılgınca sevmek yaşamaktır."

(D-16)

Sevgili olmadan yaşamak bir işkence olur, onsuz, aşğın taktığı dermanı kesilir.¹⁸

İnsanoğlunun babası H.z. Ademden beri var olan aşkı dolu insanı "sevda" kelimesiyle ifâde eder. Bunun için Bâkiler

"Sevdam türkülere benzer, anama benzer

Anadoluma benzer, bereketli, katıksız..."(S-21)

derb Sevda en aşırı, vazgeçilmez bir hal aldığı zaman, insan güçten kuvvetten düşürüp hasta ettiği, yataklara düşürdüğü ve mecnuna döndürdüğü zaman, tabir değişir ve sevda "kara" sıfatını alır, "Kara sevda" olur. Anadolu'da Yavuz Bülent'in aşkı da hayaller kuşdurmaya başladığı zaman "kara sevda" olur.¹⁹ Sevd

(10) Y-14, 15, 16

(11) Y-12, 13

(12) Y-20, 21

(13) Y-22, 23

(14) Y-26, 27

(15) D-61

(16) "Gönül verdim içinzden birine" Y-11

(17) "Ceylan bakışlı gönülümüz emrediyordu/Her şey aşkınan e
duk/Yanyana dikilmiş fidanlar gibi sessiz/Aşkınan büyü

(18) "Suçluysam gelbağışla, utandır beni artık
Sensiz yapamıyorum inan ki."

"Konuşamıyorsam, susuyorsam, gidemiyorsam
Seni sevdiğim içindir." D-54

(19) "Geceler kurşun gibi iner üstüme birden/Hayalin çıkıp g
uzaklardan karşıma/Somra yorgun yüreğimi bir kara sevda
tar/Ama sen duymazsın duyduğumu A.. D-61

diği ıztırabın fazlalığına bağlı olarak kar vasfını almıştır. Yavuz Bülent Bâkiler, buna bir de "sıcak, acımsı, buruk" sıfatları ekler. Sıcaklığın, acılığın, burukluğun hissedildiği yer, duygu ve heyecanların kaynağı "yürek"tir.

"Sıcak bir kara sevda yüreğimizin başında

Bağdaş kurup oturmuştu, acımsı, buruk?" (Y-36)

Bunlar da sevgisini anlatmaya az gelince, Yavuz Bülent, karadayı yüzbinle çarparsak, aşkının, bağlılığının derecesini anlatabileceğimizi belirtiyor:

"Çarpsan kara sevdayı en azından yüzbinle

Nasıl bağlandığımı anlarsın kemendinle" (S-7)

Yine aşk, vazgeçilmezliğiyle, çözülmözliğiyle kemende, düğüm benzetidir.²⁰

"Hangi düğüm çözüür, nazla, sitemle, kinle

Ne olur bir gün beni, kapında olsun dinle"(S-7)

Bu benzetiş, seven açısından değerlendirilerek alınmış bir aşk düğümdür, çünkü sevilen varlık sevgiye sevgiyle cevap verirken, nazla, sitemle ve daha ileri giderek kinle karşılık vererek cefada bulunur. Divan şairlerinde aşk sevgilide en az bir özellik olarak ele alınır ve âşık için facia başlar. Yavuz Bülent'te bu hal genellendirilemez, 0'nun şiirlerinde daha çok karşılıklı bir duygudur:

"Bilmiyorum şimdi kaç yıl, kaç mevsim

İçli mektuplar yazdık.

Bazan yanyana yürür, beraber oturur

Ama konuşmazdık."

(Y-15)

Bâkiler'de aşk, sevenle sevilen arasında değil, çoğu zaman seven arasında yaşanan ruh bir hadisedir.²¹

"Bir mermer çeşmeden akan su gibi,

Geçip gidiyordu günlerimiz.

Bizbizeyyaşıyorduk kendi kaderimizi

Bütün yaratıklardan habersiz

Ve yuvada bekleyen sabırsız, küçük

Serçeler gibiydik ikimiz."

(Y-14)

(20) "Ve kimse bilmezdi o zamanlar/Düğüm düğüm içimden geçer"

(21) "İçin içine sığmazdı, konuşamazdın
Çıkıp yanına gelince." Y-8

"Bütün yaratıklardan habersiz" mısralı bir Arab atasözünü hatırlıyor: "Aşık, kendini dört duvar arasında, âlemi de kör sanıyor. Beraberken, mutluluktan kaynaklanan çevreyi dikkate almama huyuyla ayrıyken de söz konusu edilir. Ozaman da ayrılığın ızdırabıyla kederiyle içine kapanıklık ve dış çevreden kopukluk olacaktır. Peygamber Efendimize izafeten söylenen şu söz de aşk ehline halini açıklar. "Aşk ehline bir şey danışmayın. Çünkü onları yürekleri yanık, akılları bulanık olduğundan rey ve tedbirle olmaz."²²

Aşk insanın ihtiyarında değil, tamamen gönül işidir. İrade irade bırakmaz daha açık bir ifâdeyle şuurlu davranışları gider, yerine insanın kendisinin de hükmedemediği bir irade, kın iradesi gelir.

"Kaç defa çıkıp gittim buralardan yeminle

Ama her defasında beni döndüm seninle." (S-6)

Aşk derdinden kurtulmak için ne kadar çabalansa, yeminler edilse de şuurlu kararlar alınsa da vazgeçmek mümkün olmuyor. Bu aşkın "daimilik" özelliği "sonsuzluk" özelliği de ortaya çıkar.

Bâkiler, aşkını şiirle,²³ türkülerle anlatır.²⁴ Türküler kendi aşkını, gamını bulur:

"Bu nasıl yüreğten söylennmiş makam?

Dinlediğim bütün türkülerde gam." (Y-12)

En sonunda çok sevdiği "türkü" kelimesini "aşk" yerine de kullanır:

"Ateş böcekleri gibiydik karanlıklarda

Bilmeyen kalmadı bu türküyü." (Y-32)

Aşk, bütür güzelliklerin kaynağıdır. Güzellik de seveden gelir. Ona ait unsurlar -göz, el, saç,- ona ait tavırları ruşu, yürüyüşü, salınışı, bakışı- onun dilinden anlatılmış şairler, hepsi hepsi güzeldir. Bu güzellikten mahrum kaldığı zâde aşık için "kıyamet" kopmuş demektir.²⁵

Aşk hadisesinin başlaması için önce sevilecek şahsı

(22) Bu hadis olduğu söylenen sözü, hiçbir kaynakta görmek mümkün olmadı.

(23) "Akşamlardan, gecelerden senden uzağım
Şiirlerim rüzgârdır uzak dağlarda esen" S-16, (

(24) "Kolay kolay unutulmaz adına yaktığım türküler" D-4

(25) "Anlatsan duyarım bütün güzellikleri/Erir dağlarımın başındaki kar/Sussan içirimde kıyamet kopar/Sakin konuşma" S-

mek lâzımdır.

"Bir ince sızı aldı önce yüreğimizi

Sonra değişti bakışlarımız." (Y-26)

İlk tesir önemlidir, hayranlık ve hoşlanmanın başlaması için da önce "ince bir sızı"dır, daha sonra bu sızı derinleşecek, da, kara seveda olacak, kara seveda yüzbinle çarpılacak... Tabii bu gelişme, aşkın kemali, kalp veya gönülde oluşacak. Aşk, bilmelikle, bahçelerde yeşeren bir al karanfil olacak,²⁶ yürekte ayağın bin gül olacak.

"Senin için yüreğimde bir gül açardı

Uzak şafaklarımın en güzel gülü." (Y-24)

Güzel başlayan aşk, ümitlerle süslenirken, sevgilinin hayali beslenecektir. Hayaller devreye girdiği zaman bakış açısı süzülüp jektifleşecek ve sevgili kusursuz bir güzel olup çıkacaktır. Gönül tezgâhında, renk renk, nakış nakış sevgilinin güzelliğinden dokunduktan sonra²⁸ gönül baştan başa aşk ve merhametle dolacak gönlü alan "çılgın bir kara sevdan"³⁰ aşktaki kayıtsız şartsızlığı, iteati getirecek.

"Yüreğimin ortasından deli gönlümce

Sırılsıklam, paramparça, permâğ-perişan

Türküler söylüyordum. " (Y-37)

Gönül deli, yürek kristal bir vazo,³¹ bir gün hayallerden geldi dönünce yüceltilen sevgilinin nazıyla, sitemiyle karşılaşır. Gönüle perçin perçin karamsarlık işler, yürek yaylı tamburlara inlemeye başlar.³³

"Ah bilsen, bir bilsen duyduklarımı

Sanki bir dağ ağırlığı kalkacak üzerimden

Ve nehirler boşalacak bir anda içerimden"(S-12)

Ve aşkın ikiz kardeşi ıztırablar başlar. Aşk, hüznün, gam biriminden ayrılmaksızın sevenlerin gönlüne, kalbine yaralar açar işbirliği yaparlar. Sevenin çektiği acılar karşısında "âh"

(26) "Bağlarda bahçelerde yeşeren/Al karanfiller gibiydi aşk

(27) "Ve büyür gözlerimde güvercin güzelliğin" D-3

(28) "Bir Sivas kilimi dokur gibi gönlüme

Renk renk, nakış nakış seni dokudum" S-14

(29) "Gönlüm baştan başa aşk ve merhamet" S-47

(30) "Çılgın bir kara seveda aldı gönlümü/Artık beni bir ruh içinde ara/Kaçsan şehir şehir çok uzaklara/Arkanda muhabbet ben olacağım" D-62

(31) D-12

(32) S-7

(33) D-6, Y-31

ten başka çaresi yoktur.

"Başbaşa kalıyorum sonunda heyhatlarla

Sözde senden kaçıyorum doludizgin atlarla" (S-6)

Hal böyle olunca aşk denilen ruhî hadisenin birbirine zıt yönü de ortaya çıkmış olur: Birincisi tahribkâr oluşu, yıkıpratıcı oluşu; ikincisi de yapıcı olma özelliği. Aşkta naklanan gam, hüznün, hicran yine aşk ile yok edilir. Bu derin geçmesi için vuslatın gerçekleşmesi, derde deva olan, olan sevgilinin gelmesi gerekir. Velhasıl, aşkın çaresi yâştır. Ona maddî çareler, aranamaz. Bunun için derdin kenetlenir:

"Gel ey çiğnerime saplanmış hançer!

Gel ey yüreğime oturmuş kurşun! " (Y-37)

b) Sevgili ve Âşık :

Aşk hadisesinin ortaya çıkardığı iki insan veya insanın arasında olup biten hadise aşk. Bu iki insanın birbirine karşı durumları seven ve sevilen kavramlarını ortaya çıkarıyor bazan. Bazan diyoruz, çünkü yalnızca biri sevecek diye kayıt koyamıyoruz. İkisi de aynı anda niçin sevmesin? Gerçek konulu şiirlerin çoğunda hâkim olan "âşık ve sevgili" ikilidir. İki âşık pek yoktur, divan şiirindeki anlamıyla. Çünkü divan şiirinde seven, âşık hep erkektir; sevilen, sevgili hep dındır. Bir başka âşık söz konusuysa o da şiiri kaleme alan şığa göre rakiptir. Benzetmeler de bunları dikkate alarak yapılır.

Aşk karşılıksızsa ve ayrılık hali yaşanmakta ise "aşk" söz konusu olur; şiiri yazan açısından. Fakat bu duyguları getiren kadın da erkek de olabilir. Kısacası, âşık ve sevgili isimleri tek kişiye verilebilir. (Seven.....aşk.....) sevilen (Sevilen.....aşk.....Seven) Yavuz Bülent Bâkiler'in;

"Ateş böcekleri gibiydik karanlıklarda

Bilmeyen kalmadı bu türküyü" (Y-32)

veya

"Ve yuvada bekleyen, sabırsız, küçük

Serçeler gibiydik ikimiz." (Y-14)

mısralarında yukarıda anlatılmak istenenlere birer misal veriyor. Aşk karşılıklı olduğu için, ayrılık söz konusu olması için, aynı duygular paylaşıyor. Hatta bazan ayrılık anlamında karşılıklı bir üzüntü buluruz. Ayrılacakları zaman ikisi "gerilmiş keman teli gibi"dir.³⁴ Her ikisi de ağlayabilirlerken. Ayrılık halinde ise mektuplar yazılır karşılıklı.³

Bundan sonrasını Bâkiler'in açısından değerlendirebiliriz. "âşık", âşık olduğunu da "sevgili" olarak değerlendireceğiz. âşığın gözünden sevilen varlığa nasıl bakıldığı, onda ne güzelikler arandığı, nelerine önem verildiğini görelim. Yine âşığın kendi gözüyle kendi değerlendirmesini, kendi kendini tanımladığını, O'nun şiirlerinden yola çıkarak inceleyeceğiz.

aa) A ş ı k :

Aşk, sevenin gönlünde, yüreğinde başlayıp biten bir süreçtir. Aşk için âşık ve yürek, âşık ve gönül hemen her zaman birlikte anılır. âşığın gönlü, baştanbaşa aşk ve merhametle doludur.³⁶ O, bir Sivas kilimi dokur gibi, gönlüne, renk renk, nakış sevgiliyi dokumuştur.³⁷ Bir destan yazar gibi gündüz yüreğine sevgiliyi yazmıştır, gizlice.³⁸ Yüreğinin ortasında gönlünde, gönül ufkunda, hep sevgili vardır.³⁹

"Çılgın bir kara sevda aldı gönlümü
Artık beni bir ruh gibi içinde ara
Kaçsan şehir şehir çok uzaklara

Arkanda muhakkak ben olacağım." (D-62)

Sevgilinin adına unutulmaz türküler yakan âşığın yüreğinde panmaz bir yara oluşmuştur.⁴⁰ Yüreği bazan "yaylı tamburlar"

(34) Y-37

(35) "Bir köşe başında ansızın/Karşılaştığımız olur/Gözümün
la bakarım kızın/ Gözleri dolu doludur." Y-34

"Ayrılık deyince oturup/Çocuklar gibi ağlardı" Y-15

"Hani bahar gelince pembe güller açarya
Senin de öyle mektupların."

Y-23

(36) S-47

(37) S-14

(38) D-5

(39) Y-37

(40) D-4

inim inim iniler,⁴¹ bazan bu "yorgun yürek", "kristal bir va-
lur, "ney" olur:

"Bir kırystal vazodur yorgun yüreğim
Dokunulsa bir ney gibi bakarım inler derinden
Her kem söze birdenbire binbir yerinden
Kırılan ben olurum." (D-12)

Gönlüne perçin perçin karamsarlık işler, yüreğine kurşun ot
çiğerine hancer saplanır.⁴² Onun yüreğine ferahlık, serinli
cak sevgilinin dönüşüyle gelir.

"Yüreğim seninle yaylalar kadar serin
Ne bir çizgi hasret, ne bir nokta gam." (S-11)

Âşığın içindeki hasretin dinmesi, ızdırabının bitmesi hep s
linin dönüşüne bağlanır. İşte o zaman sonsuzluk kadar olan
retili, çaresizliği bitecek, yüreğine gökyüzündeki yıldızlar
lecektir.⁴³ Yüzünde bir gölge, dilinde bir sitem olmadan gel
sevgili, dünyalar onun olur; sevgili gülerse, onun içinde gi
açar.⁴⁴ Hep bunun hayalini kurar, kavuşacağı günleri bekler,
kavuşma gerçekleşmeden kavuştuktan sonra tekrar ayrılacağı
korkusuyla telâşlanır, kederlenir:

"Şarkılarla geleceksin, duygulu ince
Yalnız gözlerime bak diyeceksin
Ellerim usulca ellerine değince
Kaybolup gideceksin." (S-17)

Fakat ya bir türlü vuslat gerçekleşmez yahut da bir arada o
sevgili "hazin yolculuğa" çıkar. Onun üstüne kurşun gibi ge
iner ve yine hayal kurmalar başlar.⁴⁵ Veya kendi gelmese de
linin bir haber, bir ses göndermesini diler.

"Şarkıların türkülerin en güzel olduğu yerden
Ne olursun bir ses getir bana yetecek
Seni güzelliğin mi alıp götürdü birden" (Y-23)

Eğer iki satırlık bir haberö gelirse, yüreğisevinçten kanat
yücelir.⁴⁶

(41) Y-31
(42) D-6, Y-31
(43) S-9
(44) Y-14, S-9
(45) Y-22, D-61
(46) S-13

O, bin yıllık bir yürekle sessiz sedasız sever.⁴⁷ Her
"seni çılgın gibi sevmek yaşamaktır" der, hem de "Eksilmeyen
çilemsin" der.⁴⁸ Sevgi ve ıztırap bir arada.

"Ne güzel seni bulmak bütün yüzlerde
Sonra seni kaybetmek hemen her yerde
Ne güzel bineceğim vapurları kaçırmak
Yapayalnız kalmak iskelelerde." (S-17)

Fakat, ıztırap bile olsa, kaynak, sebep bevgili olduğu için
karşılanıyor. Bir yandan da zaman âşığın aleyhine işliyor. :
gili birden çıkıp gelmese "durgun sular" gibi azalacağından
kuyor.⁴⁹

"Bir gün duysan bittiğimi, tükendiğimi
Çıkıp gelsen uzaklardan, korkulu, ürkek." (S-11)

Sevdalar içinde garpan bir yüğe sahip olan âşık⁵⁰
rekten böylenmiş bir makam, tutturmuştur.⁵¹ Sevgiliye meyil v
diğinden beri Mecnûn gibi dillere düşmüştür,⁵² rüzgârlarla, :
maklarla beraber "isimsiz yollar"a düşmüş,⁵³ tıpkı başıboş al
ırmaklar gibi olmuştur.⁵⁴ Bazan da sevgiliyi takip eden, peş
bırakmayan bir "gölge"dir âşık.

"Bir gölge gibi düştüm ardına yıllardan beri
Sordu seni şehir şehir.
Şimdi her gece yarısı rüzgâr değildir
Pencerene vuran benim." (D-3)

Sevgilisini "yurdu gibi" seven; onunla yaşadktan sonra, ve a
dıktan sonra kolsuz kanatsız kalan; sadece ellerinin güzelli
için deli divâne olan⁵⁵ âşık, ondan ayrıldıktan sonra "vurul
şahinler"e dönmüştür.⁵⁶ Onun çıkıp gittiğinden beri, "başibo
lan esir", "zindanda kalan hür" haline gelmiştir. Ona göre
gilinin gözlerini görmemek, prangaya vurulmakla, küreğe mah
olmakla denktir.⁵⁷

"Sensiz yapamıyorum.
Beynimi kezzap gibi yakıp kemi ren yorum
Çekilir kahır değil." (D-6)

(47) S-15

(48) D-61, S-7

(49) S-16

(50) Y-21

(51) Y-12

(52) D-6

(53) Y-25

(54) Y-8

(55) S-15, 44

(56) Y-28

(57) S-13

Kahredici dert sahibi olarak, "mahzun, kaygılı, ürkek" biri sokaklarda gölge gölge dolaşır.⁵⁸ Onu sokak sokak dolaştıran "şö kartal"⁵⁹ın kapısında da korkakça ve ürkekçe de olsa sabah kadar beklediği olur.⁶⁰ Sevgilinin bir gün olsun onu dinlemesini ona kulak vermesini, hatta onu öldürüp kendisiyle diriltmesini ister.⁶¹ Fakat sevgili ona çare olmak şöyle dursun, bulduğu fırsatlarda da âşığının yüreğinin başına noktalarla, hatlarla kenarlarını ismini yazar ve âşığı "heyhat"larla başbaşa bırakır.⁶²

Çaresizliklerin bir "kör düğüm" olduğu âşığının⁶³ çaresizliğine çare sevgilidir.⁶⁴ Sevgilinin kendini bulamayınca ise, yalıyla avunur:

"Seninle avundum yıllar yılı çaresiz

Seninle uyandım uyudum.

Masallarda, türkülerde cönklerde

Seni buldum, seni duydum, seni okudum" (S-15)

Sevgili ne kadar naz etse de âşık sabırlı olmak zordur, sabırlıdır da. Fakat, bu sabır ananda içinin nasıl şenberleştiğini, şerha yarıldığını, neler çektiğini sevgilisinin bilmesini istemez. Onsuz gariptir, perişandır,⁶⁶ eğkârını her gece ardarda içtiği sigaralar da dağıtamaz.⁶⁷ Çünkü, aşk derdinin çaresi sigara değildir, âşığın hasretine son verecek olan, bu yetkiyi eline bulandıran sevgilidir. Bunun için âşık, yalvarır: "Ne olur bir gün beni, kapında olsun dinle"⁶⁸ der. Dinlemekle de kalmamalı kına bir karşılık vermelidir:

"Suçluysam gel bağışla, utandır beni artık

Sensiz yapamıyorum inan ki.

"Konuşamıyorsam, susuyorsam, gidemişörsam

Seni sevdiğim içindir."

(D-54)

Âşık öyle bir derde tutulmuştur ki, kurtulmak mümkün olmaz. yarıdan geçilir, ne sevdasından.

(58) Y-21

(59) Y-13

(60) D-3

(61) S-7

(62) S-6

(63) S-11

(64) S-7

(65) S-11

(66) Y-28

(67) Y-8

(68) S-7

"Kaç defa çıkıp gittim buralardan yeminle

Ama her defasında geri döndüm seninle" (S-6)

Âşık, sevgilisi uğruna her cefayı zevkle çekmeye hazırdır. gilin'in Onu saçlarına tarak olarak kullanmasını bile ister. ya sevgili ona bir nazar etsin, gülümsesin yeter.⁷⁰

"Bir gün baksam ki gelmişsin

Ne yüzünde bir gölge, ne dilinde sitem vard.

Toz papuşlarını gözlerine sürmüşüm

Benim olmuş dünyalar."

(S-9)

Aşkın, aşığı ne hallere soktuğu, ona neler yaptırdığı, nele ad ettirdiğini bu dörtlükte de görmekteyiz. Sevgili geldiği kit, âşık, teşekkürünü, onun tozlu papuşlarına gözlerini sü suretiyle yapacaktır. O zaten sevgilinin geçtiği yollara da reğini koymuştur, sevgili yoldan geçip giderken hep onun yü ne basar olmuştur.⁷¹ Ve "yolunda toprak olmak arzusu", sevgi ona geldiğini bir anlık görüp, ölme arzusu...

"Anla biraz beni, duy biraz beni

İçimde en güzel duygular saklı.

Bir gün çıkıp gelsen telli duvaklı

Ayağına toprak ben olacağım."

(D-62)

Sevginin peşisıra gelen ve seveni kasıp kavuran, bü lâflar ettiren "kıskançlık" hissi de âşığın başlıca özellik dendir. Çünkü âşık, sevgilisini bir başkasıyla paylaşmaya t hammül edemez, bunun düşüncesi bile korkunçtur.

"Kıskançlık bir haçer gibi içimde

Ben artık o uysal çocuk değilim

Yemin ettim çaresi yok güzelim

Ömründe son yaprak ben olacağım."

(D-62)

"Kıskançlık" bir "haçer" alarak düşünülünce, zarar en başt şığın kendisine dokunur. Kıskançlık onun içini kemirdiği gi şa da yansıyabilir. Nitekim, âşığın yemin etmesi, herhangi tavır takınacağını, nasıl tepki göstereceğini açığa vermekt

(69) D-62

(70) Y-14

(71) Y-25

Kıskançlık -sevilen varlığın kiskanılması anlamında bir hadisedir. Fakat kıskançlık sebebiyle olur olmaz yapılıyorsa, kıskançlık aşırı, hasta bir hal almış demektir

"Senin bir suçun yok kabahat bende
Bitsin bu kıskançlık gayri diyerek
Boy verdiğin aynaları istemiyerek
Teker teker kıran benim." (D-4)

Sevgiliyi, bir başkasından kiskanmak, mazur görülebilirse aynadan kiskanmak???: Şair de bu aşırılığın farkına varmış, vermek istemiştir.

bb) S e v g i l i :

Sevgili denince akla hep "güzellik" geliyor, her ne Sevgili hep güzelliğiyle âşık ediyor kendine. Âşığın gözünde yüyen de onun "Güvercin güzelliği" oluyor.⁷³ Âşık ise her z olmasa da "çirkin"dir. Türkülerin unutturamadığı çirkinliği gilinun unutturacağını ümit eder.⁷⁴

"Bir gün baksam ki gelmişsin

Bir güvercin gibi yorgun uzaklardan yâr" (S-8)

Sevgilinin güzelliği ürkek, çekingen halleriyle ilişki kurul güvercine benzetilirken, bir güvercin gibi kanat takıp, uza dan gelemesi hayal edilir. Yine aynı hayalle sevgili "turna larak düşünülür, "turnam" diye hitap edilir:

"Bütün kuşlar döndü yuvalarına

Ya sen neredesin Turnam? " (S-14)

Veya belirli mevsimlerde sıcak iklimlere göç edip zamanı ge tekrar geri dönen "göçmen kuşlar"a benzetilir.⁷⁵

(72) Sevilen varlığın kiskanılması, hatta aşırı olarak kisk ması Faruk Nafiz'e de aşağıdaki şiiri yazdırmıştır:

Kıskanç

"Sakin bir söz söyleme...Yüzüme bakma sakın!/Sesini duy sana göz koyan olur./Düşmanımdır seni kim bulursa cana Anan bile okşarsa benim bağrım kan olur../ Dilerim Tanrı'dan ki, sana açık kucaklar/Bir daha kapa kara toprakla dolsun,/Kan tükürsün adanı candan anan o Sana benim gözümle bakan gözler kör olsun!"
F.N. Çamlıbel, Han Duvarları, Atlas Kitabevi, İstanbul

(73) D-3

(74) Y-39

(75) Y-37

Sevgilinin daha çok dış görünüşü etkilerse de şairi zan; iç dünyası da, fikirleri de duyguları da ül fetheden özelliklere bürünebilir. Yurduunu çok seven Şair, sevgili de yurdu gibi sevmeye başlar.⁷⁶

"Sen Türkiyem kadar güzeldin önceleri
Türkiyem kadar büyük düşüncelerin vardı.
Severdin yurdumun bütün insanlarını
Yüreğin Türkiyem kadardı." (Y-24)

Hatta sevgilinin sevilme sebebi sırf bunlar olur. Kurdelâsı rapları, çantası bile "Türk malı" olan sevgilisinin "ökçesi puçları", kısa ve ojesiz tırnakları, boyasız saçları, makya yüzü hep fikirlerinde yaşattığı kadın tipine uygundur.⁷⁷ Sevgilinin bu tarz değerlendirilişi sadece bir şiire münhasır kalmı. Diğerlerindeki bakışı, "sevgilideki güzellik"le alâkalıdır.

Sevgili Bâkiler⁴in şiirlerinde daima "ince dallar" vardır.⁷⁸ Fizik güzellikte önem verilen incelik çeşitli bezetlere götürür Şairi. Bazen "minyatürler gibi ince",⁷⁹ bazen "kiraz dalı gibi ince ve narin"dir.⁸⁰ Sevgilinin fizik özelliğine, dikkat çeken, âşığı cezbeden unsurlarına da teferruat olarak yer verilirken, onun davranışları ve sair vasıfları hakkında da bilgi ediniriz.

Âşıktaki sabra karşılık, sevgili "naz" sahibidir.⁸¹ cefada ustadır; -halbuki-:

"Hangi düğüm çözülür, nazla, sitemle, kinle
Ne olur bir gün beni, kapında dinle." (S-7)

Sevgili, "eksilmeyen çile"dir.⁸² Acımasızdır, bulduğu her fırsatta âşığın aşk derdini artırmak için çalışır:

"Adını yazıyorsun bulduğun fırsatlarda
Yüreğimin başına noktalarla, hatlarla." (S-6)

Sevgilinin bahsedilen, bütün güzellik unsurlarının, "ürperteci caklığı"nın, "taze güzelliğinin" geçici olduğunu âşık da bilir.

(76) "Yurdum gibi sevdim hep seni Turnam" S-15

(77) Y-24,25

(78) Y-16, S-11

(79) Y-8

(80) Y-18

(81) S-11

(82) S-7

(83) S-43

bilir ama ne çare! Bir defa aşk derdine düşmüştür. Sevgili "bütün kaygulardan uzak, âzâde"dir, "çocuksu halleri" vardır

Sevgili-koku; sevgili-ses; gıbbi değişik tarzda hatıraları da olur Bâkiler'in, .0, "derlenmiş taze, bir deste gülbibi kokar."⁸⁵ Çiçeklerin şahî güldür; insanlar içinde de âşık şahı, sultanı olan⁸⁶ sevgilinin kokusu da gül kokusu olacaktır. Sevgiliyi özlerken hatırladığı bir diğer şey de onun "çok çarşarkı söyleyen sesi"dir.⁸⁷ Âşığın hasretini giderecek olan topuk sesleridir sevgilinin.

"Her şeyi unutturdum yalnız duysaydım,

Sızak topuk seslerini kaldırım taşlarında." (Y-10)
Şairin özlediği sadece onun topuk sesleri değildir, elbette topuk sesleri, bir gelişin, dönüğün habercisidir işte bunun için kavuşmayı işaret ettiği için istenir, beklenir.

Âşık, sevgiliyi bir bütün halinde hayal edip de sevgili halde, onun sadece bir uzvuna ait duygulanmalara da sahiptir.

"Duruşun, yürüyüşün, başını çevirişin,

Salınışın Erzurum'un Kız Barları'nda

İri güzel gözlerini dallarda unutmuşsun

Saçlarını ekin tarlalarında. "

(S-15)

En ufak bir hareketi bile âşık için çok, birçok mânâlar taşır. Sevgilinin "gülüşü" ise dünyalar bağışlar âşığa. Onun gülüşü "taze, serin, bir rüzgâr" eser,⁸⁸ âşığın içinde, rengârenk, güller açılır.⁸⁹

Sevgilinin saçlarının rengi de siyahtır. Sarıyı sevmeyi veya boya olduğu için tasvip etmez Bâkiler.⁹⁰ Saç uzun, dağınık olsun istenir. Çünkü o dağınık saçlara "tarak" olarak ulaşılmazdır, âşık ve bu da bir nevi vuslatter.

"El değmesin saçlarına istemem

Bırak saçlarını dağınık dursun

Veyahut rüzgârlar tel tel savursun

Saçlarına tarak ben olacağım."

(D-62)

(84) Y-32

(85) a.y.

(86) S-7

(87) Y-2y

(88) S-8

(89) Y-14

(90) Y-24, 25

Sevgili ile ilkbahar arasında kurulan ilişkiye Bâkiler'de sağ ilkbahar şeklinde şaşlıyoruz. Tazeliğin, diriliğin, neşenin, vincin habercisi ilkbahar, sevgilinin gelişiy birlikte düşüncü

Sevgiliye ait uzuvlardan "göz"ün de bambaşka bir tesicü vardır. Onun için sevgiliyi hatırlamaya tek başına bile ve olur.

"Unutmak ne mümkün gözlerinin rengini

Seni çılğınca sevmek yaşamaktır." (D-61)

Bitmez, tükenmez güzellik kaynağı gözler,⁹² iri, güzel gözler, "bir bilinmez renkte"⁹⁴ veya "yıldızsız, siyah geceler gibi" s tır.⁹⁵

Bizde gözlerle konuşmak şeklinde tabir edilen bir hal dir. Gözler sevincin, kederin, karganlığın, civil civilliğim belirtisi olur. Gizlemeye çalıştığımız birçok duygularımızı, dimize ait sırları onlarla açığa vururuz. Bunun ilmf açıklan da göz sınırlarının derekt beyne bağlı olması şeklinde yapıllı Göz de cilt de aynı özelliklere sahip olarak içimizde olup k birçok sıkıntıyı veya neşeyi beyinde uyarılmış sınırlar dolay sıyla dışa vurur.

"Gözleri konuşurdu, susunca mahzun

Seni seviyorum derdi.

Sevdadan, gurbetten, hastetten yana

Sıcak türküler söylerdi." (Y-15)

Gözlerle ifade edilen aşk, gözlerle yapılan büyüdür, âşığa.⁹⁶ gilinim gözlerine büyülenen âşık, artık onlardan kaçamaz. Sevinimin bütün tesir gücü gözlerde yoğunlaşır, ona gönül vereni dine bent eder.

"Gönül verdim içinizden birine

Altın lâle gibiydi her yeri

Kaçtım memleket memleket kurtulamadım

Peşime düştü gözleri." (Y-11)

Aşkın başlangıcı da gözlerle olur zaten. Önce bakış birbirleri görüş ve farkediş, ardından değişik tesirler. Gözler gözler

(91) Y-8

(92) S-8

(93) S-15

(94) Y-36

(95) Y-14

(96) Y-32

erir,⁹⁷ gözler, âşığı ağlatır ve onun başka uzak iklimlere git-
sine mani olur.⁹⁸

Sevgilinin "yağmur taneleri gibi duru bakışları"; "ka-
lıklarda, eskisi kadar güzel"dir.⁹⁹ Bazan "bir mutluluk denizi
bazan hüznalü, ıslak ıslaktır sevgilinin gözleri."¹⁰⁰ Âşığın ha-
linde ışıklı unsurlar olarak beliren gözler, parlaklığı, şekli
ile âşığın gönül ufkuna düşen "iki yıldız" gibidir.¹⁰¹ Yavuz F
lent Bâkiler, türkü kelimesini çok sevdiği varlıklara sıfat c
rak vermeyi tercih ediyor, seviyor.¹⁰² Gözberi "türkülü" ve "J
pon türküsü" şeklinde de ifâde ediyor.¹⁰³

"Japon türkülerine benziyordu gözlerin

Sen Japon türkülerini bilmezsin...." (Y-22)

Bir Japonun gözlerine benzeyen çekiklikte olan sevgilinin göz-
rini izân için orjinal bir tekip kurmuş Bâkiler.

"Bütün kördüğümüleri çözecek gözlerindir." (S-13)

Âşığı önce üyüleyem, âşık eden gözler, onda kördüğüm olan ha-
reti çözme kabiliyetine de sahiptir. Büyü ve düğüm arasında k
bağ kurulunca canlanan hayal daha bir mânâ kazanıyor. Sevgili
"büyücü" olarak düşündürüyor.

Bazan da gözler sevgili dolayısıyla bir mekânı hatırl
tır. Sevgilinin saçları ve dudaklarıyla birlikte gözlerinden
İstanbul eser.¹⁰⁴

"Martılar konuyor omuzlarıma

Gözlerin İstanbul oluyor birden." (S-16)

Sevgilinin gözlerinin İstanbul'u hatırlatması belki de İstanb
da Üsküdürlü kızla ilgilidir.¹⁰⁵

En az sevgilinin gözleri kadar önemli olan bir diğer
vu da "elleri"dir. Ellerin maddî güzelliği yanında manevî güze
ği üzerinde de düşünmüştür Bâkiler. Hayaline nakşolan eller,
cecik ve beyaz"dir, rahatlatıcı bir serinliği vardır.¹⁰⁶

(97) Y-36

(98) Y-23

(99) Y-25, 28

(100) S-10, Y-13

(101) Y-37

(102) Bâkiler en çok sevdiği varlıkları hep türkü kelimesiyle
landırır. Meselâ, bayrak "tarifsiz bir türkü"; sevdası
lere benzer; dili türkü söyleyen bir türküdür, sevgilin
leri türkü, sevgilinin kendisi efkârli bir türküdür.

(103) Y-13

(104) Y-18

(105) Y-20, 21

(106) Y-32

"Senin ince, uzun, beyaz ellerin

Yüreğimi alan serinlik sanki

Al bir kadife üstünde ellerin dursa biraz

Tabloların en güzeli olur inan ki." (D-51)

-Monaliza tablosundaki ellerin güzelliği, zerafeti me
hurdur- Bâkiler, sevgilisinin ellerinin tabloların en güzeli
labileceği iddiasındadır. Eller, öyle güzel, öyle güzeldir ki
dokunduğu zaman kapılarda bile çiçek açar.¹⁰⁷ Sevgilinin elleri
hayaliyle yüreğine serinlik, ferahlık geldiğini söyleyen Bâki
ellerin tabii sıcaklığı yanında kendi üzerindeki yakıcı tesiri
-tutunca yandığını- da söz konusu eder.¹⁰⁸

Peygamber Efendimizin de elleri güzelliğiyle bilinir
Peygamberimizin remzi "gül"dür. Bâkiler, sevgilisinin ellerini
güle benzetiyor, gül yaprağına şeklen¹⁰⁹ de benzetilebilecek olan
eller, incelik, narinlik bakımından da gül yaprağı gibidir. Ü
ki, o marifet ellere bir şey olacak korkusuyla dokunmaya, tutma
korkar:

"Tutmaya kıyamadım gül gibi ellerini

Bir türlü içimden çıkarıp atamadım

Ve bir kapı önünde deli divâne gibi

Korkarak öptüğüm avuçlarının

İnce güzelliğini unutamadım."

(S-15)

Ruhun bir penceresi vazifesi gören gözler, aşkı başlatmış, â
peşinden sürüklemiş ve büyülemişti. Eller de gözler gibi bir
sire sahiptir.¹¹⁰ Bunun için Şair geceler boyu sevgilinin tü
ler kadar, uykular kadar güzel, karanfil kokulu ellerini düşün
yor; eller, içinde, akıp duran bir su oluyor.¹¹¹ Eller, O'nu

(107) S-8

(108) Y-42

(109) Y-20

(110) Nihat Sami Banarlı, "Ellerin Dili" başlıklı yazısında:
"Evet konuşan eller vardır. Duruşlarıyla, hareketleriyle
parmakların düz ve eğri oluşlarıyla, her halleriyle b
dillerden hatta Farişde gönül mânâsına gelen dillerde
ha derin konuşurlar. Gururla dudaklara uzanırları bir
dil, uzaktan asabî kıvranırları bir başka dil, iki yan
resiz dökülüşleri bir başka lisândır.

Birçokları göz sözden daha kuvvetle meram anlatır der
Bilmezler ki ellerin anlattığı meram, çok kere bunları
hepsinden kuvvetlidir." Nihat Sami Banarlı, Şiir ve Ed
yat Sohbetleri, Kubbealtı Neşriyat, İstanbul 1982, s.1

(111) D-51

çok düşündürmüştür ki sonunda Bâkiler, Duvakta yer alan "Eller" isimli şiiri kaleme alma mecburiyetini hissetmiştir.¹¹²

"Mısra mısra, beyit beyit ördüğüm

Ellerindir düşlerimde ayan beya gördüğüm

Uzat ellerini avuçlarıma

Uzaktan bakmak mı yüz görümlüğü" (D-52)

Sevgiliye ait, aklındakalan en güzel yorum ellere aittir. hastasının sayıklama, ateş halindeyken arzu ettiği şey de sevgilinin elleridir. Ellerin alınına değmesi için sevgilinin yanından bulunması gerektiği için, vuslat gerçekleşecektir.

"Ateşim var hastayım, sayıklıyorum

Ellerin aklımda en güzel yorum

Koysan ellerini alınma biraz

Bütün ateşimi alır diyorum." (D-52)

Bu dörtlükte de hastaları eliyle meshederek iyileştiren H.Z. ya telmih yaparak sevgilinin ellerinin gücü pekiştirilir. E. manevî güçlerinden biri de huzur verici olmasıdır. Huzur onların bir başka güzelliğidir. Bunun için her sabah sofraya ekmeği sevgili olan varlığın bölmesi istenir, ki her dem huzur olsun ¹¹³ âşık.

Kadın elinin Bâkiler'e hatırlattığı bir başka şey de "zen ve güzelliğidir" Onun elinin değdiği yerde dağınıklık ka- Biraz da bunun için istenir o eller.¹¹ Ve sevgilinin elleri kurduğu bir başka hayal:

"Kapı, pencere, masa, duvar...

Odanın her yerinde ellerinden gölge var

Bir gün gelsen evime şaşıracaksın

Açılacak birer birer kendiliğinden kapılar..." (D-5)

Yavuz Bülent Bâkiler'in sevgiliyle ilgili hayalleri gulanmaları ve benzetmeleri bazan halk ve divan edebiyatımlerle benzerlik gösterirse de O, kendine has, orjinal duyusfarlı benzetmelere de gitmiştir.

Sevgili "sultan"dır, âşığa. Âşığıkendine bant eyley "kemendi"vardır.

(102) D-51, 52

(113) S-10

(114) Y-38

"Çarpsan karasevdayı en azından yüzbinle

Nasıl bağlandığımı anlarsın kemendinle" (S-7)

Âşığın çaresizliğinin "çare"si de sevgilidir. Çaresizliğinin bebi de sevgilidir. O, acımasızlığıyla, cefasıyla âşığın ciğ saplanmış "hançer", yüreğine oturmuş "kurşundur"¹¹⁵.

"Sözde senden kaçıyorum dolu dizgin atlarla

Bazan sessiz sedasız ipekten kanatlarla

Ama sen hep bin yıllık bilenmiş inatlarla

Karşıma çıkıyorsun en serin imbatlarla" (S-6)

Hem âşığı rahat bırakmamakta "inatçı"dır hem de yazın denizi karaya esen "serin rüzgâr"larla onun peşini bırakmamakta. Hem bir "serin rüzgâr" hem de âşığın yüreğini yakan bir avuç dur o.

"Bir serin rüzgârsın yüzüme vuran

Yüreğimi yakan bir avuç korsun

Gökler biliyor sevdanı, taş duvarlar biliyor

Sen bilmiyorsun."

(D-61)

Sevgilinin bu tezatlı, bu kayıtsız tavrı âşığın hayal âlemi "bulutsuz rüzgârlar"a dönüşür, sabahları ve bir masal âlemi çıkıp gelir sevgili. Veya bulutlar gibi gelir, incecik bir yağ gibi yağar.¹¹⁶ Ve sevgili olağanüstü özellikleriyle masallara çıkıp gelemiş bir "tatlı masal" olur.¹¹⁷

Âşığın gönlünde renk renk, nakış nakış dokunmuş bir vas kilimi,¹¹⁸ gözlerine her akşam dolan bir "yayla dumanı" güzelliğın doanmış şekliyle bir "mermer heykel",¹²⁰ âşığın bir binmez yerinde "ince ağrılar" gibidir, geçelerinde ise bir kârlı türküdür sevgili.¹²¹

Sevgilide bulunan "naz" özelliği dolayısıyla âşığın rum kaldığı sevgili, buna ek olarak da "umursamaz", "aldırma" tavırlar takındığı için, "kâfir"e benzetilir. Sevgili zulme kâfir olunca âşığın da müslüman oluşu hatıra geliyor tabii.

(115) Y-37

(116) Y-20

(117) Y-12

(118) S-14

(119) S-11

(120) Y-37

(121) D-6

rica kâfir, küfre düşmüş, karanlıkta olan anlamlarıyla âşığı
bulduğu yeri "zindan" eder. Zindan ve kâfir kelimeleri aras
tenasüp âşığın içinde bulunduğu hali tahlilde yardımcı olur

"Bir gün naza çeker kendini demedim mi?

Görmesem zindana döner bu şehir.

Görsen umursamaz, aldırma kâfir

Demedim mi gözlerim bakma! "

(S-42)

Fakat, sevgili birbaşka yerde de kâfire zıt olarak, âşığa "nuru", "kol kanat" olarak anılır.¹²²

Aşkın ve sevgilinin, âşığı çepeçevre kaplaması, da bütün duygu ve düşünceleriyle ona bağlandığını göstermek, her yerde sevgiliyi gördüğünü anlatmak bakımından şöyle ifâ dilir.

"Orada ufuk çizgim, burada yanım-yöresin

Beni ruh gibi saran sonsuzluk dairemsin"(S-7)

Sevgili hem yakınında, yanında yöresinde, hem de ulaşılmaz, ulaşılmaması ümit edilen ufuk çizgisi olur. Âşığı içine alan kâfire de sonsuzluk ile vasıflandırılarak "varılmazlığı" anlatılır.

Sevgili, yırtıcı ve güçlü olan "dişi kartal" olarak her akşam vakti sokak sokak dolaştırır;¹²³ "dişi kartal" ha zıt olarak bir başka yerde de ayrı kalmaktan dolayı üzülen, nik düşen "vurulmuş kumru"lara benzetilir.¹²⁴ Ceylan gibi, siz ürkek halleri olan sevgili,¹²⁵ ile Yavuz Bülent Bâkiler" yeti evlenmektir. Aşklarında da ciddi olan Bâkiler, eninde da sevgilisini teâli duvaklı almayı kurmaktadır zihninde.

"Bir ceylan gibi durma artık gecenin ortasında

Ceylan gibi bakma aya

Seni bir beyaz duvağa , altın halkaya

Duyuran benim."

(D-4)

Bizde âdetten olan "yüzgörümlüğü" evlilikle birlikte düşünülürse de Bâkiler, Anadolu'da da belki tamamen kalkmış olan âdeti değişik yorumluyor. O, ayrı kaldığı, bir türlü görme

(122) S-44

(123) Y-43

(124) Y-28

(125) Y-37, 15'

sevgilisini uykuda, rüyâda görmeyi hayal ederken kullanıyor tabiri.

"Gündüzden vazgeçtin, düşüme biraz

Bir yüzgörümlüğü sen olsan yeter." (S-11)

Bâkiler'in kendine has duyularını şiirleşkirdiği malar ile sevgili arasında da yakınlıklar, benzerlikler kurar. Onun sevdiği, esmer, minyatürler gibi ince sevgilisi "şiirler" bidir. Yani nesir gibi okunduğu zaman anlaşılma, kesin ve net olarak hüküm çıkarmama mümkün olmadığı şiire benzetiyor,¹²⁶ öyküne kendine göre yorumluyor. Şiirler gibi sevdiği sevgilisi "iki ra" gibi Onun gönlünü almıştır.¹²⁷

Ne kadar yorumlansa da -şiirler gibi- sevgilisini, bilü tam anlamıyla çözememiştir, bir "sır" cevap bulunamayan "çetin sual" dir.

"Sen misin yanyana gezemediğim

İnce sitemini sezemediğim

Sırrını bir türlü çözemediğim

İçimdeki çetin sual sen misin?" (Y-12)

Sevgilinin "sır" olarak düşünülmesinin bir başka yönü de, aşkı aşkını ifşa edememesiyle ilgili olarak verilir. Yürekte büyü bir sır...

"Konuşsam bir türlü, sussam bir türlü

Yollar yılı yüreğimde büyüyen sırsın."(D-61)

Bâkiler'in sevgiliyle ilgili hatırlamaları ve hayalleri birkaç yerde de İstanbul'la bir arada düşünülür. İstanbul'un kudar semtinde, bir tramvay durağında oturan sevgilisinin yabancı şehir olduğu için İstanbul daha çok önem kazanır.¹²⁸ İstanbul güzeldir, sevgili ise İstanbul'dan güzeldir. Yahya Kemalvari duyuşla sevgili ve İstanbul arasında bir benzerlik kuran Bâkiler şöyle diyor:"Ne derse aldırma şimdi artık el.

Gel bir akşam yine türkülerle gel!..

İstanbul seninle çok daha güzel.

İstanbul'dan güzel hayal sen misin?"(Y-13)

(126) Y-8

(127) Y-20

(128) a.y.

(129) "Rüya gibi bir akşamı seyretmeğe geldin/Çok benzediğin her tepeşinde./Baktım:Konuşurken daha bir kez geldin,/İstanbul'u duyduğum daha bir kere sesinde" Yahya Kemal Beyatlı, Kendi Gök Kubbemiz, Y.Kemal Ens. Yay. İstanbul, 1974, s, 20

c) Ana Sevgisi

aa) Kadın tipleri;

Yavuz Bülent Bâkiler'in şiirlerinde rasladığımız kadın tipleri oldukça bol ve çeşitlidir. Bunların içinde anaya ayrı yer özeldir. Diğer kadın tiplerini şiirlerinin içinde mısra dördlükler halinde verirken anne için ayrı ayrı şiirler yazmıştır.¹³⁰ En sevdiği varlıkların isimlerini anasına sıfat olarak Bâkiler, her m arası sevgi ve hasret kokan, ana kadar gü şiirler yazmıştır. Bunun yanında çizdiği tiplerle kadına ha şartlarda, niçin değer verdiğini veya vermediğini bazen alay bazan sevdalı, bazan şefkatli, bazan merhametli bir lisan il latmıştır.

Duvak'ta yer alan küçük hanımlı şiirlerinde¹³¹ tasvirlediği kadın tipini çizerken, meydana getirdiği tabloda "güzaze ama seççeler gi uçar, etrafında sevdalıları dolaşır, a beğenmez kimseleri, ufacık burnu Kaf Dağı'nda. Sıcaktan soğ ellerini sokmayan bu kızda işenin ve nazın binbir türlü r tur. Gözleri yorulmasın diye gazete bile okumaz. Kendini mo gilerinde bulur, en pahalı kumaşları düşünür. Ona göre yaşa yinmektir. Mutluluk ise yaprakları pırlantalı bir güldür. Ne nadolu'dan haberi vardır, ne de oyunumuzu, türkümüzü sever. yoksa İstanbul ve altın kumlar..." Hayalleri zenginlik ve lü zerine kurulmuştur: "Boğazda iki kat bir ev, güvercinler gi yaz bir yalı, denizinde motor, kapısında araba, antika mobie kuş tüyünden yastıklar, yataklar, ipek, acem halıları, altın bıçaklar, aşçılar, hizmetçiler, Avrupalı dadılar..."

(130)	"Farkında mısın?"	D-31
	"Seni Arıyorum Deli-Divâne"	S-5
	"Anamın Namazları"	S-18,19
	"Anamın Türküleri"	S-20,21
	"Analar II"	S-19
	"Analar I"	S-7,8
	"Orda Bir Çocuk Burda Ben"	S-7,8
(131)	"Küçük Hanım"	D-25,26
	"Küçük Hanımın Hayalleri"	D-27,28
	"Küçük Hanımın Kaderi "	D-29,30

"Ve sonra çocukları: biri oğlan, biri kız
Şirin mi şirin, can mı can.

Kocası? Dünyalar kadar zengin

Tunç heykeller gibi yakışıklı her zaman."(D-28)

Yavuz Bülent Bâkiler, maddiyatın dünyasına ait olanı isteme yurdunun ak tenli kızlarının, türküler gibi içten ve sıcak rini, ince, uzun, mahzun kuğularını ister ve arar.

"Önceleri yurdumun ak tenli kızlarının

Türküler gibi içten, sıcak halleri vardı.

Kızlar ki ince,uzun mahzun kuğuları

Kuğularım neredesiniz? "

(D-58)

O, beyaz papatyalar gibi beyaz tülbentli, gözleri sürmeli, ıslak; dilleri ilâhi ve Kur'an okuyan gelinleri, kadınları Ama artık ne o kadınlar, ne ne uzun saçlı kızlar, ne o beya bentli gelinlerden eser vardır...¹³²

Kendini başkalarından mesul hissetme duygusuyla har eden Bâkiler; Terkedilmiş bütün kızların çilesini çeker,¹³³ yollarda kalmış anaların, gelinlerin kederiyle kederlenir,¹³⁴ ferberlik yıllarından beri dul kalan gelinlerle hem-hal olu

"Benim şimdi harmanlarda savrulan

Kara topraklarda buğu, yetim ocaklarda duman

Seferberlik yıllarından beri dul kalan

Gelinim, gelinim, gelinim."

(D-17)

Gecekonduarda sefalet içinde, pislik içinde yaşayan mahzun mile kadınları düşünür, üzülür.¹³⁵

bb) Ana sevgisi:

Çevreye bakış tarzında, kaşşılaştığı hadiseleri deç diriş tarzında, kendi dünya görüşünden şaşmayan Bâkiler, ka bakışında da aynı sisteme bağlı kalmıştır. Kendi dünya görüşü Türklük ve İslâmiyet'in ölçülerinde, benimsediği kadın da b

(132) Y- 54, 55

(133) S-47

(134) S-34

(135) S-35

çümler çerçevesinde. Annesi hem Türklüğe yakışır bir ana olmak hem de İslâmî yaşayan bir ana. Gerçi ana sevgisi beşeri, in bir histir ve bütün dünya insanları için geçerlidir.¹³⁶ Bel nesi bu ölçülere uymasa da sevilecekti, çünkü o bir annedir bu yeterlidir sevilme için çocukları tarafından. Sevgi, pe hürmeti de getirir tabiatıyla. Ve ana sevgili bir varlık ol

Bizim dinî inancımızda da ana babaya iyi davranılma redilir.¹³⁷ Kur'an-ı Kerim'in birkaç yerinde de ana babaya Allah'a şirk koşmama emrinin peşinde zikredilmiştir. Bu da babaya iyiliğin önemini -dinimizce- anlatmaya kâfidir.¹³⁸ Bill anneye iyi davranmanın lüzumu da Kur'an-ı Kerim'de şöyle be lir: "Biz insana ana babasına -iyi davranmasını- tavsiye et Anası onu zayıflık üstüne zayıflık çekerek doğurmuştur. Onu meden- ayrılması da iki yıldır. Bana ve anababama şükret. Dö banadır."¹³⁹

"Yurdumuzun, yuvamızın orta direği

Dünyadaki varlıkların en mübareği"

D-19

Yavuz Bülent Bâkiler'in anneye "mübarek" sıfatını vermesinin bebi de dinî inancıdır. Aynı duyguyu başka şairler de işlem sevgi esastır, Fakat, verilen sıfatlar, yapılan benzetmeler şairin kendi dünya görüşüne bağlıdır. Herkes anasını sever herkes anaya mübarek sıfatını vermez. Ayrıca yukarıdaki mıs "Yuvayı dişi kuş yapar"¹⁴⁰ atasözümüze de uygun olarak, bir ayakta kalmasının anneye bağlı olduğu "orta direk" tabiriyle rülmüştür. Anne, evinin iç yönetimi, geçimi, ailenin mutlulu huzur içinde yaşamasını sağlar veya sağlanmasında katkısı tür. Yine, anne olarak kadının ailedeki rolü üzerine Bâkile

(136) Bâkiler, 1976 Ağustosunda gittiği Yugoslavya'nın Stru rinde yapılan şiir festivalinde okudu şiir için şöyle "Ana sevgisi, bütün insanlığın ortak duygusu olduğu i şiirlerinin arasında ANALAR'ı seçtim." Ü.K. s. 53

(137) "Bana ve anne-babama teşekkür et."

Kur'an-ı Kerim, Lokman Sûresi, 14. âyet

(138) Kur'an-ı Kerim, Bakara Sûresi, 83. âyet; Nisa Sûresi yek; En'am Sûresi, 151. âyet; İsrâ Sûresi, 20. âyet

(139) Kur'an-ı Kerim, Lokman Sûresi, 14. âyet; Ahkaf Sûresi

(140) Ömer Asım Aksoy, Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü, 1. T. Yayınları, Ankara 1978, s. 387

şu mısraları daha açıklayıcıdır:

"Ve alnım açıksa, başım dikse
Dirliğimiz varsa, mutluysam
Yüzüme gülüyorsa böyle bu şehir
Bir beyaz zambak gibi pırıl pırılrsa yavrum
Ve yavrumsa her şeyi bana sevdiren bir bir
Bu mutluluk, bu düzen, bu bitmeyen aydınlık
Anasının yüzü suyu hürmetinedir." (D-8)

Çizilen sağlıklı bir aile tablosudur. Bu tabloda dikkati çekecek unsurlar hep annenin faziletlerine bağlı: Erkeğin alnının dikliği, başının dikliği kadındaki namıs ile ilgili, evde dirlik ve mutluluğun olması, kadındaki denge sağlayıcılığı, uyumluluğu ve sevgisi; kadının "anne" olması çocuklar yetiştirmesi...

"Ne güzel hayatı analarla yaşamak
Yürekleri temiz, alınları ak
Duyguları bile haramdı uzak
Sıcak analar bilirim." (D-19)

Hayat anlamını analarla kazanıyor Yavuz Bülent Bâkiler'e göre. Nasıl bir anlam, yine kendisi açıklıyor. Gerçekte hayatın anlamı için de ana şarttır. Analar olmasa idi hayat belli bir zaman sonra duracak, nesil tükenecekti. Ama kadının analık vasfı ve buna ek olarak faziletli olması, duygularında bile haramdan helâl fikrini hesaplaması, şefkati, iç temizliği ve namuslu iffeti ile analık vasfına gerçek anlamını vermesi hayatın anlamlandırılmasını sağlar. Ailede başlayan bu güzellikler iyiliklerdir bütün vatan için geçerli olur. Sağlıklı ailelerden meydana gelen bir millet de asla yıkılmaz. Yavuz Bülent Bâkiler, bu anlamı için eyle birlikte yurdu da ele alıp anneyi her ikisi için "direk" olarak düşünüyor. Öyle bir direk ki o çöktü mü aile dağılır olur. Ailelerinin parçalandığı bir yurdun da parçalanması kaçınılmazdır. Çünkü bir sevgi, bir şefkat, bir huzur zemini uzakta yetişen çocuklar ne iyi bir insan ne de iyi bir vatandaş olamaz, desek mübalağa etmiş olmayız sanırım.

"Açılrsa üstüm biraz, duyar da gece yarısı
Kalkar yatağından gelir.
Bir mübarek el uzanır yorganıma usulca
Bilirim anamın elidir." (D-8)

Niçin babanıneli değil de ananın eli demiş Bâkiler. Şüphesi babalar da eskaza gece uyanırsa veya hâlâ uyanıksa yavrusun üstünü örtmeyi düşünebilir, örter de. Ama kadındaki hadise başka. O uykusunda hissediyor, güzel uykusunu bölüyor ve çonun üstünü örtmeye geliyor.¹⁴¹ Psikoloji kitapları bunu kadın tabiatında bulunan analık dürtüsüne bağlıyor, analık dürtüs de fizyolojik olduğunu söylüyor. Anne çocuğunu kendi bedeni taşıdığı için, çocuk annesiyle daha doğmadan beraber olduğu birbirlerine daha yakındırlar. Meselâ yeni doğmuş bir bebek ninkakinin annesi mi bir başkası mı olduğunu hissedip ona çığılıklara başlar, yanına geldiğini farkediyor. Her insan v dunun yaydığı bir koku varmış kendine has ve kolay farkedir. Halk arasında da bu biyolojik gerçek "annesinin kokusunu al şeklinde tabir edilir. Analık hissini sadece fizyolojik olu larla açıklamak da yanlış olur. Çünkü bu his henüz anne olm kadınlarımızda da mevcuttur,, doğmamış çocuklarımızı bile riz, yanımızda yatan çocuk kendimizin olmasa da diken üstün tar, sürekli uyanır uyanır bakarız. Velhasılı analık, kadın mız için Allah tarafından verilmiş bir güzel duygu, ancak, başka anayla paylaşılabilir bir zevktir. Bunun için annenin ğuna hitabı bile farklıdır:

"Bir merhamet, bir sıcaklık, bir gurur

Yavrum diyen sesinde."

(D-8)

Anne ve merhamet birbirinden ayrı düşünülemezcek iki kavra

"Elimize diken batsa yüreği

Yanacak anneler bilirim."

(D-19)

Anne evlâdı için bu kadar hassas olduğundan her canı yanan anam! Of!" diye sızlanır. Çünkü çocuğunun ızdırabını seve çekmeye razıdır, paylaşmaya razıdır analar. Fakat Bâkiler-i ladiğı merhamet biraz daha genişliyor:

(141) "Ağlasam sesimi yattığı yerden bile
Duyacak analar bilirim." D-19

(142) "Birdenbire uyanır bir ana uykusundan
Sapsarı bir korkuyla bakakalır nefessiz
Orda sabaha karşı bir çocuk ölür sessiz
Burda ben." S-23

"Nur yüzlü annelerde, yaşmaklı gelinlerde
Müslüman bir merhamet." (S-31)

Merhametin müslümanı ! Anne müslümansa gerçek anlamıyla, sadık kendi çocukları için değildir merhameti. Öksüzü yetimiyle bütün çocuklar sevgiyle büyür. Müslüman bir annenin duaları da çocukları içindir. Yüreği bütün kimsesiz çocuklar için çarpar. Bâkiler, annesinin dualarının nelere kadir olduğunu, biraz mübalağalı olarak şöyle ifâde ediyor:

"Anamın duaları üzerimde olmasa
Yıkılır sırtımı verdiğim duvar
Kopar, elime gelir uzandığım dal
Kapımı çalmaz bahar. "

(S-19)

Kastedilen mevsim olan baharsa mübalağalı düşünülebilir. Fakat bahardan kasıt, mutlu ve güzel günlerse olabilirlik ihtimali kuvvetlidir. Çünkü, birçoğumuz şahit olmuşuzdur; annelerimi istemediği rıza göstermediği bir halde işlerimiz rast gitmemiştir. Bunun şuurunda olan Bâkiler, sıkıntılı anında annesinin sefkatine, korumasına sığınır.

"Bilmiyorum şimdi kim duyar beni
Bırçıkmaaz yoldayım gel uyar beni
En yakın dostlarım kırdılar beni
Bas bağına sar beni."

(S-5)

"Ağlarsa anam ağlar, gerisi. yalan ağlar"¹⁴³ sözündeki gerçekte budur. İnsanın derdini yürekten paylaşan tek varlık anası hatta belki anneler çocuklarının çektiği ızdırabı , birkaç kuzenle fazlasıyla yaşarlar.

"Mahkûmun anası susar konuşmaz
Suçu kendisinde sanır.
Kaçar insanlardan, aydınlıklardan
Duvarlara bile baksa utanır."

(D-8)

Garibin anasının yüzünden efkâr eksik olmaz.¹⁴⁴ Fakirin anası çaresizlik içinde çocuğunun aç çıplak durduğuna ağlar.¹⁴⁵

(143) Ömer Asım Aksoy, Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü, 1, T.1
Yayınları, Ankara 1978, s. 120

(14) D-7

(14) a.y.

"Karımın anası anama benzer
Öylesine yakın, duygulu, ince
Özüsözü bir yayla gözesi kadar berrak
Oturtacak yer bulamaz çıkıp yanına gidince
Yüreği destanlar gibi sımsıcak." (D-8)

Annede bulunan hasletleri sayarken anasını, karısını, karı anasını ve dolayısıyla bütün anaları anlatıyor. Fakat, ken nası O'nun için bambaşka.

"Bütün anneleri düşündüm tek tek
Sensin benim için en güzel örnek
Seni dinleyerek, seni görerek
Nasıl yüceldiğimin farkında mısın" (D-31)

Annesini en mübarek, en aziz duygularla seven Şair¹⁴⁶ Onun bından duyduğu üzüntüyü şiirleştirmiş:

"Seni göremedim diye bu bahar
İçimde bin türlü duygunun isyanı var.
Turnaların gök yüzünü sevdiği kadar
Seni sevdiğimin farkında mısın?" (D-31)

Turnalar için uçmak, gökyüzü neyse Bâkiler için de annesi Onun yokluğuyla deli divâne olur, kolsuz kanatsız, sahiptir: ¹⁴⁷

"Gün değil, ay değil böyle her sene
Tenha sokaklara savruluşum ne?
Seni arıyorum deli-divâne
- Anne ! Anne ! Anne ! " (S-5)

Hayatın zevki kalmamıştır onun gitmesiyle. Artık, onun için yır duada bulunan da yoktur. Çünkü analar hayatta kaldığı ç e bütün dualarda çocukları için hayırlar ister, güzelli iyilikler diler.

"Çıkıp gitsem diyorum şimdi bir gece
Hiç kimse bilmese yerimi
Ne olur yaşasam şöyle gönlümce
Yeni baştan çocukluk günlerimi" (Y-55)

(146) "Anneciğim bilmem farkında mısın?/Söylenmemiş en mübarek aziz/Duygularla çepeçevre çaresiz/Sana yöneldiğimin farkında mısın?" (D-31)

(147) "Bütün odalar sessiz, dualarda adım yok/Sabrım bir den az, çilem kırk batmandan çok/Senden sonra tadım Kolum yok, kanadım yok." (S-5)

Bâkiler, hayatta geçirdiği dönemler içinden "çocukluk günleri seçip ayırıyor, o günlere ayrı bir değer veriyor. Herkesten bersiz çıkıp gitmek, yeni baştan yaşamak istediği çocukluklarına duyulan açıkça ifade edilen hasrette annesinin de büyük olsa gerektir. Annesinin masal yerine türkü söylediği büyük olsaydı Azerî türkülerini anasından dinlerken ağladığı çocuk günleri; anasının "Balam!" diyerek o'nu okşadığı, dizinin ne oturttuğu günleri; annesinin yüzündeki ince mübarek nurdan büyük huzurdan içinin serinlediği aydınlandığı günleri,¹⁴⁸ unuzmaz.

"Anne" diyen dilleri kıskanacak kadar annesini seven özleyen¹⁴⁹ Yavuz Bülent, sevdasını bile anasına benzetir: Sevdası türkülere benzer, anasına benzer.¹⁵⁰ Ana dilimiz Türkçe'yi dilâllik ve temizlik yönünden ana sütüne benzetir.¹⁵¹

"Şehirlerimizde köylerimizde

Destanlar kadar sıcak, Bayraklar kadar aziz...

Anamızın sütü gibi helâl ve temiz

Yeniden güzel Türkçemiz."

(S-26)

Yavuz Bülent Bâkiler de edebiyatımızda çokça görülen anne ve vatan arasındaki ilişkidir, benzerlikten faydalanmıştır kendine has ifade ve buluşlarla. O "burcu burcu vatan kokulu bir ana"nın oğludur.¹⁵² Niçin ve nasıl vatan kokuyor? Yavuz Bülent anasından vatan kokusu şeklinde çıkan "türkülerimiz"dir. Bu türküler adaha ufacıkken Bâkiler'in gönlüne vatan sevgisini öğretir.

"Anam türkü söylerdi bana masal yerine

Hüzünlü boynu bükük hep Azerî türküler

Yüzüme bakamazdı, acısını anlardım.

Rüzgârlarla savrulur, yağmurlarla yağardım...

Ya yer yatağında, ya senin sofalarda

Anamı dinlerken ağlardım.."

(S-20)

(148) S-20, D-46, S-18

(149) "Demeden yakın Irak/Bulutlarla savrulup ormanlarla ak Sana-'Anne' diyen dilleri kıskanarak/Kapına geldiğimi kında mısın?" D-31

(150) S-21

(152) Meselâ, Bedri Rahmi de kendi Bakış açısı dahilinde, "şiirinde dili anne sütüne benzetmiş, ama, maddi açıdan "Ana sütü gibi tatlı/Ana sütü gibi bedava" Bedri Rahmi oğlu, Karadut, Bilgi Yay. Ankara 1969, s.179

(152) Y-68

Küçük yaşlarda anneden alınan tesirler bir türlü unutulamaz. nasından miras gibi kalır, Azerbaycan hasreti. O da anası gibi Azerbaycan sevdalısı olur:

"Anamın gözyaşında, kuşların kanadında
Bir iftar sofrasında, içtiğim suyun tadında
Kızımın türkü gibi güzel "ybala adında
Bakarım Azerbaycan "

(S-49)

O henüz anasının dizlerinde iken vatan parçalarını öğrenmeye lar.¹⁵³ Anadolu'yu acı duymadan anasının Azeri türkülerinde şar.¹⁵⁴ Artık, Anadolu dağından taşına kadar anasının diliyle küler söylemeye başlar.¹⁵⁵

Annesi, türküleri ve vatan sevgisiyle Türk kadınının yönünü, beyaz başörtüsü, kehribar tespihi, namazı, şükürü, sa ve niyazi ile bir başka yönünü verir.¹⁵⁶ İnançlı bir kadın Bâkiler'in annesi İslâmı yaşayan, sabırlı, şükürünü bilir, iç zuru tam bir annedir:

"Anam namaza durur günde beş vakit
Bir serinlik duyarız Ondaki büyük huzurdan
Aydınlanır içimiz, odalarımız
Yüzündeki ince, mübarek nurdan."

(S-18)

Çocuğun ilk dinî bilgileri teorik olarak değil de pratik olarak görmesi, onun gelecek hayatındaki dinî yönünün belirlenmesi mindan çok çok önemlidir. Çocuk yaşlarda ibadetten, kaynakla huzuru hisseden için, bu güzellikten ayrılmak çok zor gelir. İmanlı, namazında, niyazında bir insan olarak annesi, Yavuz lent Bâkiler'e bu yönüyle de tesir etmiş, onun çocukluk yıllarında kendini bulmaya başlayan kişiliğinde sağlam temeller atır.

(153) "Balam! Balam! diyerek okşardı beni anam
Anamın dizlerinde ben Hazer'i yaşadım." D-46

(154) "Anamın 'ay balamlı'lı türkülerinde
Bin yakarış gibiydi baştan başa memleket" S-20, (D-16)

(155) "Anadolu: dağından-taşına kadar
Anamın diliyle türküler söylüyorlar." S-21

(156) "Beyaz başörtüsüyle, savrulur gider sanki
Yakalar büyük sırrı her yeni ezan sesinde
Kehribar tespihinde sabır boynunu bükür
Şükür çiçek açar seccadezinde." S-18

(157) "Ve huzurun günde beş vakit nabzı vurur
Beyaz tülbentinde seccadesinde." D-8

"Ne şikâyet, ne kin, ne şüphe biraz
Sessizliği, yüreğinin niyazındandır
Elinin bereketi, iffeti, merhameti...

Kıldığı sonsuzluk namazındandır." (S-19)

Anneminin türkü söylerken ağlaması, Allah'a yakarırken ağ-
Onun, duygularında ne kadar samimimi olduğunu göstermesi
dan ve çocuğunu daha derin tesirler altında bırakması, dü-
lere sevketmesi açısından da önemli ve terbiye edicidir.

"Üçleri, yedileri, kırkları mı düşünür?

Bir gariplik çöker üzerine her akşam.

Hem ağlar iplik iplik, sessiz sedasız

Hem namaz kılar anam."

(S-19)

d) Vatan ve Millet Sevgisi :

aa) Millet ve Eski Türk Yurtları Sevgisi

Bâkiler, Türk'ün Türk'ten başka dostu olmadığına in-
dan Türk'ün Türk'ü iyi bilmesini, iyi gözetmesini, yürekte
mesini ister, söyler ve yazar.¹⁵⁸ Türk olana duyduğu sevgi-
lerin eskiden ve şimdi yaşadığı bütün diyarlar arasında da-
laştırılmıştır hiç ayrılmamacasına. O, eski Türk Yurtları
Dış Türkler konusuna seven bir yürekle eğilir.¹⁵⁹ Seven ve
çeken bir yürekle... Bütün Orta Asya'yı ezanların en güze-
le noksansız bir Türkistan olarak görmek isteyen bir yüre-
ven, vuslatın hayaliyle çarpan bir yürektir Bâkiler:

"Tanrım bir gün acaba diyebilicek miyim

Vuslatın yüzüme nakışladığı nurla

Bir komşu bahçesine uzanır gibi huzurla

Türkistan'ın toprağına uzandım."

(S-53)

Yüreğinde vatan ve millet sevgisi ve hasretinden başka bi-
taşıyamaz.¹⁶¹ O, bir zamanlar yirmi milyon kilometre kare

(158) T.T. s. 284

(159) T.T. s. 17

(160) T.T. s. 108

(161) T.T. s. 63

yayılan muhteşem tarihini ve bugününü yani zengin Türk-İs: kültürüne rağmen çok uzağımızda kalan soydaşlarımızı düşün- düşündükçe yüreği yayıl tamburlar gibi inler.¹⁶² Vatanının lısı olan Şair gittiği gezdiği, öptüğü Türkistan veya Üski rağı olsun hepsi için çaresizlik içinde oturup sabahlara 1 ağlayacak hassasiyete sahiptir.¹⁶³

"Ben çilesi çekilmemiş bir Türkmen

Ben her sabah ciğerine kurşun yiyen bir yetim
Çaresizlikler içinde sizi düşünüyorum.

Ey esir insanlar diyarında, benim esir milletim" (

"Dilimizin, tarihimizin ve aydınlık medeniyetimizi lizlendiği, boy verdiği ve muhteşem mucizeler meydana geti e mübarek topraklar" Yavuz Bülent Bâkilër'in çocukluk yılli bile hep "uzaklarda kalan sevgili güzelliği ve hasretiyle" ğini doldurmuş ve eski Türk yurtlarıyla ilgili şiirleri bi hüzünlü, biraz boynu bükük doğmuştur.¹⁶⁴ Ve Türkistan O'nun lerinde sanki "Bin yıllık bir hasretin hüzünlü çiçeği" olm Azerbaijan da aynı hasret duygularıyla şiirlerinde yerini tir. Türkistan ve Azerbaijan kendini bildi bileli O'nun "k dası" olmuştur.¹⁶⁶ "Sapına kadar müslüman, sapına kadar Tür lar¹⁶⁷ için hasretin buram buram tüttüğü şiirler, nesirler konferanslar vermiş. Anlatmış, ağlamış, ağlatmıştır. Görme gösteremediği e aziz, e mübarek topraklara, Türkistan'a de nüller kazanmıştır.¹⁶⁸

Kırk yerinden çarınha gerilen özyurdunun üzerinden yıl geçse de unutulmayacak acı¹⁶⁹ ile yıllar yılı hasret du topraklara Mecnun gibi Ferhat gibi gönül vermiştir.¹⁷⁰

"Bir incecik dalını, bir kuru yaprağını
Gören var mı diyerek soyumun toprağını
Hep içim titreyerek sorduğum
Azerbaijan."

(S-48)

Önce anasının yanık, türkülü masal dünyası içinde tanıyıp

(162) T.T. s. 61

(163) İnsan bir de vatatininisevdalısı olursa
Ağlar Üsküp'te çaresiz sabaha kadar." S-55

(164) T.T. s. 5

(165) T.T. s. 9

(166) T.T. s. 8

(167) T-61

(168) S-53

(169) S-52

(170) S-46

ği Azerbaycan'ı¹⁷¹ gece gündüz türküler söyleyerek, bir "ça at" gibi kurmuştur.

"En verimli topraklara ümitlerimi
Çınar tohumları gibi durmadan savurduğum
Sevdiğini gönüllere bismillahlarla vurduğum
Dağa taşta, kurda kuşa kendimi bildim bileli
Duyduğum :
Azerbaycan" (S-49)

Boynu bükük bir diyar, yâr Azerbaycan'ın sevgisi, hasreti
deki Büyük Türkistan sevgi ve hasretiyle birleşmiş, kitabı
yet", bayrağında "rüzgâr", yüreğinde "şahdamar" olmuş.¹⁷²
el pençe divan durulan bu "karasevda", "ilâhî" olmuş, "ülk
muş; artık gözleri nereye baksa, hangi yollara dalsa gitse
aynı hayal.¹⁷³

"Şimdi uzaklarda kalan bir şehir vardır
Câmilere yıkılmış, minareleri yarım...
Bu şehrin çilesini ben çekerim yıllardır
Hasretini ben duyarım." (D-45)

Kara gözlü bir Türkmen kızı gibi, Hazer'in karşısına bağda
muş oturmuş olan, dedesi Hacı Murat'ın destan şehri Karaba
meden ölürse bile, üzerine okunmuş birkaç avuç mübarek Kar
toprağından serpilmesini isteyen¹⁷⁴ Bâkiler'in "Türkistan
lince, Azerbaycan denilince aklına hep uzaklarda, çok uzak
kalan "yavrulu ceylan" gelir. "İri siyah gözlerinden yaşlar
len yaralı ve yavrulu bir ceylan".¹⁷⁵ "aydınlık, güzel; m
rek ve muhteşem Türkistan'ı"¹⁷⁶ "aziz toprakları ilk defa g
gü zaman bile tanımıştır. Gökyüzünü tanımış, rüzgârı tanım
yabancılık çekmemiştir. Nasıl çeksin ki, O yıllar yılı ald
nefeste, taşıdığı yürekte, hep Kafkas Dağları ardındaki ba
raksız memleketlerini düşünmüş, Kafkas Türklerinin bitmez
mez acılarıyla kavrulmuştur.

-
- (171) T.T. s. 8
(172) S-51
(173) S-48,49
(174) D-46
(175) T.T. s. 8
(176) T.T. s. 26
(177) T.T. s. 46

"Şimdi sizi düşünüyorum Kafkas Türkleri
Aldığım nefeste siz varsınız.
Perişan ve garip duygular içindeyim
Halimi anlarsınız." (Y-60)

Kafkas Dağları adında yaşayan esir ırkdaşlarının acıların
laşmış, yıllar yılı gülmemiş,¹⁷⁸ yüreği bin yıllak destanla
tutuşmuş, büyümüş Azerbaycan kadar, başı selâmsız sabahsız
efkârın mekânı olmuş.¹⁷⁹

Büyük aşkların, âşıkların sembolü haline gelen Mec
dan, Ferhat'tan sonra kendi aşkını bağlılığını, ızdırabını
retini H.Z. Yusuf'a duyduğu sevgi ve hasrete benzetmiştir.

"Azerbaycan yüreğimde bir şahdamardır
Ben Yâkub gibiyim uzun yıllardır.
Onda Yusuf'unun kokusu vardır." (S-51)

Aynı sevdâ ile kızına türkü gibi güzel "Aybala" adını vermiş
Anasının gözyaşında, kuşların kanadında, bir ıktar seğrasi
tiği suyun tadında, gözlerinin dalıp dalıp kaldığı yerde h
nı hayal: A z e r b a y c a n¹⁸⁰

Bakû'de yüreği bizim için misilsiz bir sevgiyle ça
Azerî Türklerini,¹⁸¹ kendi özlerinin begi olamayan güzelim
leri, yiğit Türkmenleri,¹⁸² ayakkabılarının üzerinde Türki
tozu toprağı olur diye o tozlara gözlerini sürmeyi dileyen
ü¹⁸³, "Dünyanın güzelliği Türk'tür! Artık Dünya güzel değı
mazlum ve mahkûm olursa dünyanın tadı kalır mı?"¹⁸⁴ diyen d
uzak topraklarda bir"atar damar" gibi yaşayan Rumeli Türk
"Biz burada Sultan Murad'ın yetimliyiz" diye ağzını açan
lavya'da yaşayan soydaşlarımızı¹⁸⁶ gören; onların: "Ömrünüz
elsun!" "Bizi unutmayınız! Bizi unutmayınız!"¹⁸⁷ sözlerini
binlerce defa dinleyen Bâkiler'in sevdasının nasıl büyüğ
celdiğini tahmin etmek, sevgisine ölçü koymaya kalkmak çok
Delup taşan, coşan duygularla söylenmiş şu sözler O'nun yü

(178) Y-60, 61

(179) S-50

(180) S-49

(181) T.T. s. 116

(182) T.T. s. 171

(183) T.T. s. 129-130

(184) Ü.K. s. 191

(185) T.T. s. 195

(186) Ü.K. s. 115

(187) T,T, s, 208

nin çarpınışlarını ne güzel dile getirmektedir.

"....dilleri güzel, yürekleri sıcak, bize benziyo
Bunlar bizi ne kadar çok seviyorlar. Ya Rabbim? Bunlar bi
kadar çok benziyorlar!"¹⁸⁸

"Ve o güzelim Özbekler, o yiğit Türkmenler, acaba
man yeni baştan özlerinin beği olacaklar-!?"

Doğan güneşe karşı huzurla gerinerek

Vatan topraklarına güvenle basarak

İnsan gibi yaşayarak

Ne zaman yine kendi özlerinin begi olacaklar Allal

Bunlar, vatanını milletini her şeyden çok seven, 'n
nin konuşulduğu, Türk kültürünü yaşadığı her yeri aziz v
dan bir parça kabul eden"¹⁹⁰, "...Kafası, kanı, ve gönlüyle
adıyla da Türk olmasının gururunu"yaşayan ve yaşayanların
caklayıp öpen"¹⁹¹ bir vatan sevdalısının yakarışlarından sac
ikisidir.

Yavuz Bülent Bâkiler, bütün Türkleri, kendi kardeş
akrabaları statüsünde değerlendirir"¹⁹² ve onların bizi "bah
ataları gibi sevmeleri"ne karşılık, O da "Bugün Türkiye di
yüz milyondan çok fazla kardeşimiz yaşıyor, şunu unutmayın
seydaşlarımız Kaf Dağı'nın arkasında bile yaşasalar onları
riz, unutamayız! Ve hepsini de çok severiz."¹⁹³ şeklinde ce
verir. O, vgezdiği gördüğü eski Türk yurtlarının toprakları
duygularla öpmüş, eskiden yapıлып da yeni sahiplerinin his
uğramadan kalan câmilerde bu duygularla şükür namazları kı
tır.

"Hep kendime susadım tuğralı çeşmelerde

Kosova Meydanını gezdim adım adım

Murad Hüdavendigârı yattığı yerde

Öptüm toprağı döymedim."

(S-55)

(188) T.T. s. 273

(189) T.T. s. 171

(190) Ü.K. s. 83, T.T. s. 44

(191) T.T. s. 60

(192) "... Benim akrabalarım sizlerisiniz, hepimizsiniz
işte aynı dili konuşuyoruz! Aynı milletin çocuklarıy
bakımdan, ben sizleri kardeşlerim gibi seviyorum.
-Allah Türkiye'yi esirgesin! Türkiye nin taşına top
selâm!" Ü.K. s. 59

(193) T.T. s. 61

Yüreğini sızlatan vatan parçaları,¹⁹⁴ bayraksız memleketleri ve oralarda "çelik kiskaç" içinde yaşamaya çalışan soydaşların¹⁹⁶ dertleriyle hem-Mert olan Bâkiler, onların oralarda ve hür şekilde yaşıyorlarsa memnun oluyor,¹⁹⁷ fakat, bu memnuniyet, Bulgaristan'da, Yunanistan'da, Irak'ta, Kerkük ve Musul Türklere reva görülen zulüm, yontma taş devrini hatırlatan ranışlar yanında nedir ki? İran'da yaşayan on yedi milyon Türk de rahat çok görülmektedir.¹⁹⁸

"Kerkük'te kurşunlar ansızın bizi vurur
Sürüklenir sokaklarda başsız cesetlerimiz
Zulüm bir hançer gibi içimize oturur
Bir mağara devrinden arta kalan insanlar
Kerkük'te kan kusturur." (D-47)

Yavuz Bülent Bâkiler, dış Türklere acılarıyla öyle hem-halindedir ki, "onlar" diye bahsetmemiş "biz", "ben" zamirlerini kullanmış ve bu şekilde ölümlerini hakaretiler. Ölümün sokaklarda kol gezdiği yerlerde ölümün evi barkı yanar, Onun kafası kanar kaldırım taşlarında, Onun kanı sedidir bir kanlı bayrak gibi demir direklerde sallanan, çalınan ayaklı, çıplak kafalı adamlar tarafından sokak sokak sürüklenmektedir. Bâkiler'dir.¹⁹⁹

"Bir kanlı ağıt söylenir şimdi Kırım'da
Biz duyuyoruz Kırım'ın öldüren feryadını
Bir büyük destanla birlikte yeniden yazacağız
Kırım topraklarına Kırım Türkü'nün adını?" (D-48)

Esir ırkdaşlarını düşünerek "yaram derin, merhemim yok, vaktim dar..." diyen²⁰⁰ Bâkiler, sevgisinden kaynaklanan ızdıraba yatacağına düşmez.

"Geçen zaman üstüne, dökülen kan üstüne
Kılıç-kalkan üstüne
Ve ağzı köpüren yeşilli atlar üstüne
Benim bir yeminim var:
Azerbaycan yüreğimde bir şahdamardır." (D-49)

(194) D-45

(195) Y-61

(196) Ü.K. s. 108-109

(197) Ü.K. s. 108

(198) a.y.

(199) Y-62,63

(200) Y-61

diyerek, dağa taşa, bütün yolların ağzına konmuş olan kız
latlar yüzünden esir ırkdaşlarının kanlı akan gözyaşlarının
hesabını sormak için hazırlanır.

"Bir gömlek yaptırısam Bursa şalından
Semerkant'tan nakış koysam üstüne
Bir şeyler getirsem dünden bugüne
Çeksek kılıcımızı, gümüş klanından " (Y-64)

Yavuz Bülent Bâkiler'in savaşı, destansı bir hava taşıyan
larındaki "millî kin" gücünü tabiatıyla kendi milletine
sevgiden almaktadır. O, "unuttuğumuz insanlar"la ilgili y
rıyla küllenmeye başlayam millet sevgisi yanında eski kah
lık ruhumuzu da hatırlatır bize; kendi tabiriyle "erkekçe
ler" yazar.

"Size yazılan şiirler erkekçe yazılmala
Sizi candan sevmeyeni, istemeyeni
Kurşunlamalı"

Çünkü:

"Size yan gözle bakanların
Mezarı kazılmadı
Kızıl cellatlar elinde kaldınız nâçâr
Destanınız yazılmadı." (Y-61)

Yavuz Bülent Bâkiler'in milletine olan sevgisini,
ranlığını, samimi ve yürekten söylenmiş mısraları satırla
ortaya koyar:

"Kendi kendime: Ya Rabbim dedim. Ya Rabbim bu 'Tu
ne güzel adamlar! Bunların dilleri ne güzel, yürekleri ne
Bunlar bizi ne kadar çok seviyorlar, Ya Rabbim? Bunlar bi
kadar ne kadar çok benziyorlar? Ve ben bu 'Tuurklara' ne
hayranım Ya Rabbim?"²⁰² Ve şükreder Türk ve İslâm olarak y
dığı için:

"Her gün yeni başkan iri ve güzel
Bir beyaz gül gibi açar gönlümde şafak
Ne güzel yâ rabbim; rabbim ne güzel
TÜRK-İSLÂM yaratılmak." (Y-53)

(201) Y-61

(202) T.T. s. 273

bb) Türkiye, Anadolu Sevgisi:

Anadolu'da bayrağımızın dalgalanmasının sebebi olan Anadolu'ya Türkistan ve Azerbaycan topraklarından koparak çıktığımızı belirten²⁰³ Bâkiler, Anadolu'ya ve Türkiye'yi de en Türk yurtlarına bağlandığı yüce duygularla sevmektedir. O, dünyanın hayalini bile "delicesine" sevmektedir.²⁰⁴ Türkiye'yi yurdunu varlığının hem sebebi, hem çaresi olarak görür. Taş toprağına vurgundur Türkiye'nin.²⁰⁵

"Türkiyem! hasretim! kınalı türküm!..

İçiçe güzellik, ucuca kahr

Yüreğimi bin parçaya bölseler

Her parçası yine seni çağırır." (S-63)

O, yurdunu güzeliyle çirkiniyle; karanfiliyle, tezeğiyle, en ra geri kalmış bölgeleriyle, en gelişmiş şehirleriyle sevmektedir. Mahzun kağnılarıyla, nazlı yaylılarıyla, tozlu yollar kurbağa sesleriyle, cırcır böcekleriyle; tezek topladığı kıyıl yaylılarıyla, başına oturup ekme yediği tandırıyla... sevmektedir.²⁰⁶

"Bu yurt bizim yurdumuzdur güzeli çirkiniyle

Bir yanda karanfıl, bir yanda tezek.

Bizimdir Beytüşşebab, Körtuzla, Çemişkezek

Anadolu sadece İstanbul, İzmir değil."(S-28)

Türkiye'de, Anadolu'da yaşanan yoksulluk bile sevimli gelmektedir O'na. Biraz tandır ekmeği, biraz çökelikten ibaret olan ralarını "bin peygamber sofrası" olarak değerlendirir. Yoksa güyle bağlanıp kaldığı Türkiye, Bâkiler'in Leylâ'sıdır, Kenan de Mecnun.²⁰⁷

Kırk bohça içinde cevheri saklı Anadolu'yu "bin yıl bir divan sazı"na benzetir. Bu divan sazının, köylerimizin türküsü vardır telli duvaklı.²⁰⁸ Anadolu'yu annesinin türkülerine tanıtmaya başlayan Yavuz Bülent Bâkiler'in Anadolu'yu sevmesi

(203) T.T. s. 25

(204) Y-26

(205) S-62

(206) S-62, 83

(207) S-63

(208) S-35

bir sebebi de budur.

"Selçuklu çinisinden yüzüme esen rüzgâr
Bir ince mermer sütûn, bir kerpiç duvar
Anadolu: dağından-taşına kadar
Anamın diliyle türküler söylüyorlar" (S-21)

Fakat, Anadolu'nun "acılı, mahzun" ve "dertli" yanını görün-
kiler derin bir hüznə boğulur.²⁰⁹

"Anadolu, Anadolu, ah Anadolu
Böyle görmeseydim seni, böyle tanımasaydım
Yüreğim olmasaydı binbir yerinde
Yaşasaydım yine seni acı duymadan
Anamın Azerî türkülerinde." (D-16)

Anadolu, bir yanında güzellik, incelik ve nur, bir yanda da
yıllardan beri süre gelen toz toprak, tezek ve çamur ile insanlar
bahtiyar hem bedbaht eder.²¹⁰ Geri kalmış, problemlerle dolu
dünyanın dertleri ile kederlenen Şair, bu halin sebepleri üzer-
de sık sık durur.²¹¹

"Acımı yüklesem savrulur dağlar
Dondurur denizi bu kanlı gaflet
Alilerin bileğine kelepçe vurulmadan
Yeni dar ağaçları bir yere kurulmadan
Biraz aşık istiyorum, biraz merhamet" (S-39)

O, Türkiye'nin, Anadolu'nun cahilinden ayrı okumuş
yazmışından ayrı kahır çeken çileli bir memleket oluşu üzer-
de sık sık durur çokça.²¹²

"Zaman zaman nankör çıktı, büyütüp okuttuğum
Gölge vermedi çok kere diktiğim ağaç
En gümrah ırmaklarım boşuna akıp gitti
Üç beş adım ötesinde toprağım vardı kıraç"(D-38)

Anadolu'yla bütünleşen, onunbütün sıkıntılarını ruhunda his-
sen Bâkiler, vatanın düştüğü bu haller karşısında, bize bu
saklıları bırakmak için şehit düşen binlerce isimsiz kahraman
düşünürce utanır, bağışlamalarını diler, onların.²¹³ Anadolu'

(209) D-38

(210) D-15

(211) Bakınız, -tezin- "Anadolu İnsanının Meseleleri" Bölüm

(212) Ü.K. s. 30

(213) D-16

niden aydınlık, yeniden huzur için, hurafelerden, fallardan, kavgalardan arınmanın şart olduğuna inanır.

"Yeniden aydınlık, yeniden huzur
Ne bir çalıda bez, ne fâlcı tası
Ne frank safsatası bitmez tükenmez
Ne Hazreti Ali'yle Muaviye kavgası" (S-27)

Ağır ağır batan bir büyük geniye benzettiği vatanın baş tanbaşa yaralı halinin bir diğer sebebi de anarşik faaliyetlerdir, Göğü yumruklayanlardır. Birçok problemine rağmen, bu çok sevdiği vatanının ışığının kararacağına da hiçbir vakit inanmaz.

"Bir gün bir ses duyulur, gülümser hilâl
Vatan ocağımızın ışığı kararmadan
Silinir meydanlardan göğü yumruklayanlar
Böyle sürmez bu devran" (S-57)

e) Çocuk ve Çocuk Sevgisi :

"Çocuklar bir yağmur gibi mübarek
Hadislerdeki güzellik, âyetlerdeki huzur
Öldüğüm gün beni binlercesi gülerek
Eylenerek, oynayarak götürseler ne olur" (S-25)

Bu dörtlük, hem Mavuz Bülent Bâkiler'in çocuklara karşı duyduğu sevginin derecesini göstermek, hem de O'nun çocuklara bakış açısını göstermek bakımından önemli olduğu gibi, çocuklar için söylediği bütün şeylerin oldukça yoğunlaşmış bir özetidir de. O, çocukları öyle çok seviyor ki, öldüğü zaman da cenazesini onların gülerek, oynayarak götürmesini istiyor.

Sevgisi gücünü inancından alıyor Bâkiler'in. ve o çocukları dinin getirdiği çerçeveler içerisinde değerlendiriyor.

Her insanın doğumundan bulûğ (olgunluk) çağına kadar geçirdiği devreye "çocukluk devres" diyoruz. Bu yaşlar çocğun kendi kendini idare etme güç ve bilgisinden mahrum, anne ve babanın ilgi ve sevgisine, besleyip büyütmesine muhtaç olduğu yaşlardır. İslâm dini, çok çocuk sahibi olmayı övdüğü gibi, çocukların eği-

timi, öğretimi ve terbiyesi üzerinde de durmuştur. Biz, İsa yetle ilgili hükümleri yüce kitabımız Kur'an-ı Kerim ile birlikte Peygamber Efendimizin hadis ve sünnetlerinde öğreniyoruz. Çocuklarla ilgili olanları da yine bu kaynaklardan bulacağız.

"Bir ana gülümserken yorgun ve güzel
Çarpınır yüreği bir sesle birden
Orda bir çocuk doğar dünyamıza yeniden
Burda ben." (S-22)

Kadının hayırlısının dünyaya çok çocuk getireni olan evlât sahibinin rızkının genişleyeceği inancı ve "Evlendiniğalınız. Kıyamette çokluğunuzla övünürüm."²¹⁴ hadis-i şerif. tikametinde düşünülünce bir çocuğun doğumu ile Yavuz Bülentkâler'in sevincinin sebebi anlaşılıyor. Çünkü, bütün bahçemiz onlarla serin, baharda dallarımız onlarla bereketli olmaktadır.²¹⁵ "Çocuksuz ev mezara benzer." atasözümüz de aynı inanç bir başka ifâdesidir.

Bâkiler'de ev ve aileyle ilgili hayallerin neşeli "kanatlı kapılardan koşup gelen çocuklar"dır. Ve çocuk, seveşfkatle dolu bir çevrede yetişir. Nur yüzlü anneler, yaşma gelinler "müslüman bir merhamet"le bakar çocuklarına²¹⁶ Çocukolojisinde sevginin yeri çok önemli. Sevildiğini hisseden çabuk büyür, gelişir. Bu psikolojik ve biyolojik gerçeği Bide de buluyoruz:

"Sevgiyle büyüyor bütün çocuklar
Ben çocuklarla büyürüm." (S-24)

Bir çocuğun kalbinin kırılmasına, ağlamasına, hıçkırmasına, hamma edemeyen Şair böyle çevrelerden alıp başını gitmek veya oturur çocuklarla beraber ağlar. Koşuşu, atlaması, du uzanması, toz toprak içinde yuvarlanması çocuğun; hepsi O' dikkatini çeker. "Gözbebeğim" dediği, kıymet biçtiği çocuk ağlaması da bu sebeple ilgili olarak belirtilir.²¹⁷

(214) Suyudî, Camiü's-Sağir, Mısır 1954, 1/30

(215) S-25

(216) S-31

(217) "Koştugu, atladiğı, durduğı uzandığı
Düşüp kalktığı yerlerde gözbebeğim var.
Orda, toz-toprak içinde bir çocuk ağlar
Burda ben." S-23

Hep gülmeli, oynamalı çocuklar.²¹⁸

"Ah çocuk sesleri, çocuk gülücükleri...

Deniz köpüğünden, ceylandan ürkek

Sizin olsun Dünyanın en güzel çiçekleri

Bir çocuğun elleri elimde olsun tek." (S-25)

Çocukla ilgili benzetmelerle bile, çak narin, çok nazik varlıkları kullanıyor Bâkiler; deniz köpüğü gibi hemen kayboluveren açiveren gülücükler, ürkek gülücükler, dünyanın bütün çiçeklerinden daha çiçek çocuklar. Çiçek gibi o da sevgiyle büyüyen da bakılmayınca, ilgilenilmeyince soluyor.

"Dal nasıl, yaprak nasıl, ekin nasıl büyürse

Toprak nasıl uyanırsa bir incecik yağmurdan

Orda bir çocuk büyür, yumak yumak bir nurdan

Burda ben." (S-22)

İnce yüzleri bile "bir avuç su"ya benzer, gözleri "masal" gibidir.²¹⁹ Masal, bütün çocukların sevdiği, bütün anne ve babaların anlattığı bilinmezler, anlatılmaz güzellikler ülkesi. En doğru yanı ise çocukların onu dinlerken uyumasıdır.

"Çocuklar uyanıksa gece yarılarında

Boynu bükük kalır masallarımızın." (S-25)

İnsanda yaş ilerledikçe azalan uyku ihtiyacı çocukluk döneminde had safhadadır. Anne sütü ne kadar çocuk için besleyici taşıyorsa uyku da öyledir. Çocuğun çabuk büyümesinde, gelişmesinde diyebiliriz ki : anne sütü-artı- sevgi -artı- uyku. Kur'an-ı Kerim'in Bakara Sûresi'nin 233. âyetinde de bu gerçek ifade edilmiş, çocuğun ilk iki yıl anne sütüyle beslenmesi konusunda rinde durulmuştur.

"Bir beyaz sandal nasıl güzelse bir denizde

Çocuklar da öylesine güzeldir uykularda

Sayrıklayınca sanki güller açılır sularda

Anneler babalar uyanın." (D-20)

Uyku ve güzellik. Uyku sınırları yatıştırması, hücrelerin yenilenmesi, zihnin faaliyetlerine hafif bir mola verilmesi gibi şeylerden önemli, cildi tazelemesi, yüze sakin bir ifade kazandırması açısından güzelleştiricidir. Yetişkinlerin de dahil e-

(218) Y-45

(219) D-20

bileceği bu hadise, çocukların sevimliliği ile birleşince çıkan tablo daha da güzelleşir.

Bâkiler'in şiirlerinde, yurdunun bütün çocuklarına olan genel bir sevgiyle birlikte kendi çocuklarına olan özgeçisi de yer alır. Öyle ki, şiir kitaplarından birini de kızı bala Tuğba Bakiler'e ithaf etmiştir.²²⁰ Yine katlı bir dille çocuğa hitap, yine narin benzetmeler...

"Otursan dizlerime, yaramaz bakışlarla
Konuşsan yine öyle yarım yamalak

Gül damlası gibisin yavrum, çocuğum
Dünyalar bir yana, sen bir yana." (D-22)

Bir zamanlar bir aileye sahip olmak, masal gözlü çocuklara sahip olmak arzusuyla şiirler yazan Bâkiler²²¹ iki "gül damlası" çocuğa kavuştuktan sonra da onlardan kısa süreli de olsa alışlıklara dayanamaz.

"Haber yok evimden kaç günden beri
Yorgunum, yalnızım, başımdan gidin.
Beni avutmuyor bu ateş böcekleri
Bana çocuklarımın gözlerinden bahsedin." (S-25)

Onlardan ayrı kaldığı zamanlar bir deli rüzgâr eser başında yürken ve uyanıkken zihni hep onlarla meşguldür. Ve çocuğu "Babacığım gel" diyen sesi, çağrısı üzerine ferman tanımaz

Bir küçük çocuğun ölü de olsa- "anneciğim" diyerek layacağını hayal edip üzülen Bâkiler,²²³ ancak annenin sahip olduğu hassasiyetle kaleme aldığı şiirlerinde çocuk sevgisi noktalara ulaşmıştır. Bir çocuğun doğumuyla, doğar, büyür lür kendisi de:

(220) İthaf edilen şiir kitabı "Duvak" tır.

(221) Bekârım

Beklemez yolumu penceresinde karım
Ne bir türkü duyarım bekâr odamda ince
Ne dağınık eşyama değer bir kadın eli
Ne olurdu her akşam eve gelince
Masal gözlü bir çocuk 'baba' deseydi,
Rüyalar unutturamaz bekârlığımı." Y-38

(222) D-24

(223) "Hani bir küçücük ölü 'Ah anneciğim' dese
Kalkıp hüngür hüngür ağlayacağız." Y-47

"Birdenbire uyanır bir ana uykusundan
Sapsarı bir korkuyla bakar nefessiz
Orda sabaha karşı bir çocuk ölür sessiz
Burda ben." (S-23)

Çocuk doğurmak İslâm dinince övülmüştür. Fakat çocukların sokak ortasında bırakılması hiçbir vakit hoş görünür. Anne ve babaların yetiştireceği "salih evlât" hem kendileri için öldükten sonra da sevap defterinin açlık tutulmasını sağlayacak, hem de ait oldukları millet için hayırlı olacaktır. Ana ve babaların emaneti çocuklara sahip çıkmak konusu üzerinde çokça duvar Bâkiler:

"Gökteki yıldızlar kadar sayısız
Ah yurumun kimsesiz ve yoksul çocukları
Anladım farkınız yok koparılmış başaktan
Alın bu gözleri benden, alın bu yüreği artık
Utaniyorum yaşamaktan. " (D-10)

Şairi yaşamaktan, bir yüreğe sahip olmaktan bile utandıran bir dünya sadece çocuk sevgisi değildir. O, milletinin geleceği de olduğu için, Allah'ın emri olduğu için, Peygamber Efendimiz'in hadislerinde tavsiye edildiği için, çocukları muhtaç ve acıkarlıklar olarak bildiği için anların başına gelen ve gelecek bütün kötü hallerin sebebinin kendi şahsında değerlendirildiği için bütün büyüklerde bulur. "Sivas'ta Yoksul Çocuklar"²²⁴ ni de bu şuurla ve bu hislerle yazmıştır:

"Sivas'ta Ulu Câmî avlusunda çocuklar
Yalvaran gözlerle etrafa baka baka
Açıyorlar küçücük esmer avuçlarını

-Emmilerim sadaka! Emmilerim sadaka!" (D-9)

Bâkiler'in çocuklar üzerindeki gözlemleri, dikkatleri, duydukları ile, bilgileri ile birleşmiş ve günlerce zihninde doğmayı bekleyen bu şiirin çilesiyle, evinde "Boya cilâ yimbeş" gezinmiş, ağlamış ve şiir böylece doğmuş.²²⁵

Yurdunun kimsesiz ve yoksul çocuklarının dertlerinin içinde buldukları halleri anlatırken onların yaşadıklarının şar gibidir, Bâkiler. Ana kucağından koparılmış, en iyi me-

(224) D- 9,10

(225) Özel sohbetimiz esnasında söylendi.

olan aile acağından ayrılmış hayatın katılığı içine düşmüş pe çocuklar"ın yorgunluktan kızaran yüzleri alıcal olduğu ha "öldüren çığlıklar"la:

"- Boş hamal, boş hamal, boş hamal! "diyerek kendii harap edercesine ekmeek parası peşinde koşmaları veya yalvar gözlerle dilenmeleri,

"- Emmilerim sadak! Emmilerim sadaka! " deyişleri.. Daha gelişimini tamamlamamış, "bir deri bir kemik" kaamış, daha fırça tutamazken boyacılık yağmaya çıkmış, nane veya s miş kimi. Hiçbiri de çocuklarının zevkini, sefasını süremen şarkı s ylemişlerdir güneşe, aya, ne masal dinlemeye doymuş dir ne de oyun oynamaya. Hayata hiçbir hazırlığı olmadan at bu "koparılmış başakları bekleyen bir sürü tuzak vardır.

"Ve günahkâr çocuklar, suçlu çocuklar

Mahkeme salonlarında bakarım dizi dizi

Bu suç bizim suçumuz, bu günah bizim

Affedin bizi. "

(D-10)

Yavuz Bülent Bâkiler, mesleğinin avukatlık olması dolayısıyla karşılaştığı bu acıklı, bu içler acısı manzara karşısında d lanışlarını böyle dile getiriyor. Peygamberimizin bir hadis de belirtildiği gibi "Her doğan çocuk, İslâm fitratı üzerinde ğar."²²⁶ fakat, maalesef uygun çevreleri olmayınca İslâma gö tiştirilemezler. Hiç kimsenin doğuştan kötü olmadığı fikrin insan ve yetiştiği çevre arasında ilişki kurularak açıklanm bugünün psikoloji ilminde de kabul edilmiştir. Çocuklarına baba gibi sevenlerinin vesayetine muhtaç olduğu çağlarda ya insanlar tarafından veya yaşadıkları açlık, yersiz yurtsuz hallerinin tahrikiyle suçlu ve günahkâr oluşlarında, kimses sahip çıkmayan, umursamayan diğer insanların da payı vardır kü kimsesizleri, muhtaçları himaye etmek dinimizce de emred teşvik edilmiştir. "Ben ve yetime arka çıkan, cennette şu i mağım gibi yanyana olacağız."²²⁷ buyuruyor H.z. Muhammed (S. Dinin gereklerini bilen, avukat Yavuz Bülent Bâkiler, konuy dinf , hem hukukî, açıdan yaklaşıyor. Bu konu suç ve günah

(226) Suyudî, Camiü's-Sağir, Mısır 1954, 2/94

(227) a.e. 1/108

melerinde özetlenen halden başka insanf açıdan da dikkate a

"Çektin mi hiç acısını istasyonlarda

Tandır ekmeği satan, yumurta satan

Yarı çıplak çocukların..."

(D-14)

Ve çocukların yarıçıplak olduğunu düşününce lüks olan ne va reddeder Bâkiler. Çünkü birinci derecede yer alan zaruri ih yaşların karşılanmadığı yerde ikinci ve üçüncü derecede yer lüks maddelerin kullanılması hem insanlık hem de insan hakl önem veren dinimizce haramdır.

"Yarıçıplaksa eğer çocuklar sokaklarda

Olmaz olsun ipekler, oyuncaklar diyorum"(S-24)

"Ben size iki zayıfın hakkını haram kılıyorum: Birisi yetim geri kadın."²²⁸ Hadis-i şerefinde buyrulan; "Yetimlerin mallı haksız yolla yiyenler, karınlarına ancak ateş yemiş olurlar lar çılgın bir ateşe gireceklerdir."²²⁹ âyetinde belirtilen ların haklarını gözetme, onlara arka çıkma anlayışıyla kale line aldığı, etrafına bu gözle baktığı için;

"İçimde bir yara: derin mi derin

Her taraftan yıkılmış yetimler mahşerinin

Feryadı yine benim."

(S-47)

"Bendedir öksüzlerin çektiği çile

Gözyaşımı oya yaptım mendile"

(D-19)

dertlenmiş, kederlenmiş ve yazmıştır. Çocuk yaşta öksüz kalı yetim kalmak başlı başına bir çile olduğu için, Peygamberim hadislerindeki çocuk konusu "yetim"ler üzerinde yoğunlaşmış "Kim bir yetimi, yemesine içmesine ortak ederse Allah onu m ka cennete sokar."²³⁰ Yenilen şeylerin en berbatı yetim mallı olduğundan ve Cenab-ı Hak içinde yetim yedirilen, içirilen e ri mükâfatlandıracaktır. Annesini kaybeden çocuğun hayattak emin, en en sağlam limandan mahrum olduğu tecrübelerce de s olduğundan bu konu âtasözlerimizde de yerini almıştır."Öksü ler mi meğer yanıla" sözündeki gerçek ile hüznüleniç Bâkile

(228) Suyudf, Camii's-Sağır, Mısır 1954, 1/105 (zaif)

(229) Kur'an-ı Kerim, Nisa Sûresi, 10. âyet

(230) Tirmizi, es-Sünen, Kahire 1958, Birr 1918

Bütün yetimleri, öksüzleri yüreğinde hisseder. Bu da çocuk sinin acıklı tezahüründen başka bir şey değildir.

"Ve bütün yetimlerin yüreği bende sızlar
Ağlar içimde her akşam isimsiz anasızlar
Oyuncaksız, salıncaksız, kucaksız çocuklara
Sarılan ben olurum." (D-12)

Yetim kalan çocuğun psikolojisini de şöyle anlatıyor:

"Ne oyun oynamak ister ne uyku, ne su
Ne elişi resimleri gönlünü alır.
Orda, bir uzak evde bir çocuk yetim kalır
Burda ben." (S-23)

Çocukların her türlü halleriyle ilgilenen Yavuz Bülent Bâki bazan da o nur yüzlü yavruların toz toprak içinde, çamurla nayışlarını,²³¹ aç veya tok oluşlarını, oyunlarını, oyuncakla masallarını, masal kahramanlarını,²³² hasta hallerini anlatı

2- Y a l n ı z l ı k v e H ü z ü n :

Sosyal bir varlık olan insanın, diğer insanlarla ol ortak bir hissi: Hüzün. Bir arada yaşama, topluluk olma iht cı, aşk ve ayrılık... Sevilen şeylerden duyulan haz ve onla mahrum bulunmanın elemi... Kaybedilen bir toprak parçası ve toprağa sereserpe uzamabilmenin, benim diyebilmenin özlemi. Dahil olduğun millete duyduğun muhabbet ve onların maruz ka ğı zulümden duyulan ızdırab.... Geçmişe, çocukluğa duyulan ret, anaya babaya ve evlâda duyulan hasret.. İşte Bâkiler'i nüyle ağladığı şeyler, günlrenin zindan olmasının başlıca s leri.

Bütün insanların birleştiği hüzün, neticeleri itiba farklı tezahürler, keyfiyet itibariyle farklı tezahürler gö rir. Hüzün ve yalnızlık psikolojisi içindeki kimi insan içk kimi insan sigarayasarılıılır kimisi de Bâkiler gibi kaleme.

(231) "Bezirci'de Yüceyurt'ta, Altıntabak'ta/Çocuklar var, yüzleri nurdan/ Ama toz toprak içinde elleri ayakları yuncakları çamurdan." D-10

(232) "Ve sonra çocukları yarı çıplak, yarı aç/ Ya birdirbâr lar, ya sêksek, ya saklambaç/Oyuncakları çamurdan: be D-36 ← kerlek, topaç/ Masal kahramanları: ya cin ya dev ya ho

(233) "Dokunsam bir martı gibi uçup gidecek sanki/Solgun yü avuç kor/Orda, bir geceyarısı bir hasta çocuk sayıkla da ben" S-23

da geçen hallerin ifâde edilmesiyle bir rahatlama, boşalma edilir. Fakat, her eline kalemi alanın da duygularını dile rirken farklı farklı izâh tarzları vardır. Pek tabii ki, rdiseler ferddir; bunların kaydedilmesinde de farklılıklar o tır.

Yalnızlık duygusunu ruhunda bütün şiddetiyle duyan nızlık" şairi Yavuz Bülent Bâkiler, ilk şiir kitabına da bu vermiştir. Onun yalnızlığı, bir gül tomurcuğunun sessiz se usul usul açılışına benzer. Yalnızlık sessizliktir, yavaş y büyüyen bir sessizlik. Fakat ruhunda olup bitenler pek de değildir. Bir duygunun cevelân etmeye başladığı bu ruh halı "çalar saat" şeklinde tabir edilir:

"Bir tomurcuk gibi her sabah usul usul
Gittikçe büyüyor sessizliğimiz
Susuyor susmasına dudaklarımız ama
Çalar saatler gibidir içimiz." (Y-35)

Yalnızlık, insanı bazan yersiz yurtsuz "göçmen kuş" dödürür;1 şehir şehir dolaştırır; yine de yalnızlığa, kimse liğe çâre olamaz. Çünkü yalnızlığın temelindeki sevda hasre vuslat gerçekleşmeden dinemez.

"Şehir şehir dolaştırdım ben bu adamı
Gönlünü edemedim.
Yalnızdı, kimsesizdi, sevdalıydı üstelik
Bırakıp gidemedim." (Y-17)

Yalnız insanın gökyüzündekiki garip, kimsesiz yıld dan hiç farkı yoktur.² Hiç kimse tarafından aranıp sorulmama kişi müstesna. O da yalnızlığı kökünden giderecek sevgilidi sanlardan gerçek mekân olarak da yaşanan uzaklık "dağ başı" nızlığına benzetilir. Tabii ki bu mısraları yazdıran ruh, o şında değildir, sadece insanlar içinde dahi olsa hissedilen nızlığın derecesi, ölçüsü, şiddeti belirtilmek istenmiştir.

"Bir dağbaşı yalnızlığı yaşıyorum yeniden
Dağbaşı yalnızlığı ölümden beter.
Hiç kimse aramasa, sormasa beni
Sen gelsen yeter." (S-10)

§1) Y-27
(2) Y-34, 35

Şiirlerde, şarkılarda mukayese edilen ayrılık ve ölüm, her zaman ayrılığın ölüme galibiyetiyle sonuca bağlanmıştır. A ya ölümün diğer ismidir denmiş veya ayrılığın ölümden beta man bir kelime olduğu söylenmiştir. Ölüm de en nihayetinde nevi ayrılıktır, o da insanı hüznülere gark eder. Fakat bu lığa çare bulunmadığını bilen insanın bekleyeceği bir şey tur. Ama ayrılık, yaşayanlar arasında söz konusu olunca h man bir kavuşma ümidi mevcuttur. Bu üm t açıkça söylenme vardır, hüznün artmasının bebeği de bekleyişin, işkiyakın evvey dindirilmemesidir.

"Bir gün baksam ki gelmişsin
Hasretin içimde sonsuzluk kadar
Şaşırılmış kalmışım birdenbire çaresiz
Dökülmüş yüreğime gökyüzünden yıldızlar" (S-9)

"Meyhane sarhoşları gibi sırlı sıklam" bir yalnızlı sanı izbe sokaklarda, dudağında bir ıslıkla gezdirir; soka adım adım saydırır.⁴

"İzbe sokaklardayım her akşam üstü
Kuru dudaklarımda bir garip ıslık
Ve alıp verdiğim soğuk bir nefes gibi.
İçimde yer etti yalnızlık...." (Y-10)

Bâkiler'in yalnız adamı içinden geçenlere rağmen içki içme yüreğindeki gamın ağırlığı altında ağlar, bir sarhoşa benz Çok da efkârlanırsa üst üste sigara içer. Hasretin dehşet- çerçeve içinde bu yalnız adamın damarlarından kanı çekilmi âdeta.⁷ Dipsiz karanlıklara bağıırır;⁸ Yalnızlığın kahredici la sevgiliye bu hasreti bitirmesi için yalvarır.⁹ Yazmakla a makla, çizmekle bitecek gibi olmayan bu yalnızlık derdinin ci yine özlenen varlıktadır. Nasıl ki, fikirlerin, düşünme nêzmasının bir mekânı vardır, onun gibi duyguların da hiss diği bir yer -yürek- vardır. Yalnızlığın, hüznün, gamın hi diği yürekte olup bitenlerin anlatılması da çok zordur:

-
- (3) Y-37
(4) Y-21
(5) Y-8
(6) D-53
(7) D-24
(8) S-13
(9) Y-23

"Yüreğim çepeçevre, damar damar gam
Ah bu derdi yazmakla, çizmekle anlatamam
Evimin lâmbasını belki bir akşam
YaKarken ölebilirim." (D-34)

Yalnızlık, hasret içinde kanayan bir yara" olur. Bu, ruh c
sındaki mecazî yara, maddî olan bedenî de etkiler. Özleyer
kavuşmaya gidecek yolda bir adım dahi atmaya derman bırakır

"Ve kanıyor içerimde gizli bir yara
Diyorum ki şöyle bir gün bir ara
Düşsem yayan yapıldak sana varan yollara
Ama gel gör dizlerimde derman yok." (D-23)

Artık hasret "menzil menzil büyüyen bir çile" olmu
rekle birlikte, bütün fikirleri istilâ etmiştir. Yorgun ar
ruh, hüznün iplik iplik çözüldüğü yürekle etrafına bakan
nen insan, kendindeki bu garip hali çevresindeki eşyalarda
meye başlar.¹⁰

"Artık ne yapsam nafile
Hasretin menzil menzil büyüyen çile
Seni namazlarda bile
Düşünmediğim an yok." (D-24)

Aynı fikrin, aynı duygunun insanı çift taraflı cenderesi i
almasıyla birlikte hayaller görülmeye başlar:

"Bir sigara yakıyorum ifkârlanarak
Çıkıp karşıma sen geliyorsan
Saçların ıslanmış oluyor
'Gel' diyorum, duymuyorsun bir türlü
Seni böyle hayal-meyâl yaşamak çok zor
Uzanıp tutsam diyorum incecik ellerinden
Ellerim boşlukta kalıyor." (D-55)

Hayatın mânâsını sevgiyle yaşamakta bulan Şair,
yokluğunun gamıyla doludur.¹¹ Aranır, dövünür, şarkılar da s
tur, sesine ses veren bir rüzgâr kalmıştır. Sarmaya alışmış
lar boş, ürperten sıcaklık kaybolmuş, gurur paramparça olm
muş sevgilinin gidişiyle. Yine de onu suçlamaya dili varma
kendi gururuna, ona dokunan ellerine, saran kollarına, ses
şiten kulağına, bakan gözüne, seven yüreğine, inanan aklın
zar. Sevgilinin hasretiyle zindana dönen şehirde, kendi ta

(10) D-23

(11) S-14

de sitem edef.¹²

"Demedim mi bu hasret bitirir seni
Ay dolanır gider yalnız kalırsın
Her gün yeni baştan dağılır, ufalırsın
Demedim mi yüreğim sevme!

İşte ne gözyaşı, ne yemin, ne söz
Geri dönen hangi güvercinin var?
Senin hangi çiçeğini sakladı bahar?
Demedim mi aklım inanma! " (S-42)

Ayrılık hasreti veya terkedilmişliğin hüznüne her
dar mazeret aransa da, suçlular ilân edilse de mesele hal
miş olmaz. Gidenin ardından gözyaşı dökülecek, yine sokaklı
düşülüp, sayıklar vaziyette, melûl mahzun dolaşılacak, dur
da yapayalnız kalınacak. Belki de "ince bir dal gibi" birde
pup kırılacak, sıcaklığı kaldırım taşlarında kalacaktır.¹³
redici azap ile yüklü âşık, sevgilinin "göçmen kuşlar" gib
zaktan ve bir "cennet kokusuyla" gelmesini isteyerek, bekl
tir.¹⁴ O da olmazsa rüyalarına sığınacak, onlardan medet um

"Gündüzden va geçtim düşümde biraz
Bir yüzgörümlüğü sen olsan yeter." (S-11)

Ve sevgilinin dönüşünü bekleyiş ile seneler geçip diecekti

"Nereye gittimse O yok.
Nereye koştumsa yalnızlık,
Uzaklardan el eder.
Hüzzam türküler gibi kahrılı yanık
Geçip gidiyordu seneler." (Y-27)

Yavuz Bülent Bâkiler'deki yalnızlık psikolojisi he
man tek bir sevilen varlığa, belirli bir kadına yönelik d
dir.¹⁵

"Ne olurdu yanımda bir kadın yürüseydi.
Hiçbir şey bilmeseydik, bir şey konuşmasaydık
Durup gözgöze gelseydik uzak köşe başlarında
Her şeyi unuturdum yalnız duysaydım.

Sıcak topuk seslerini kaldırım taşlarında"(Y-10)

(12) S-42,43

(13) D-56, 57

(14) D-22

(15) Y-10

Yalnızlık, bekârlık hayatıyla da bir arada ele alınır. Bir nin olmayışı, ne beklemek ne de beklenilmek....¹⁶

"Yalnızım.

Gündüzler , geceler boyu yalnız.

Ne elimden tutan dost, ne yüzüme gülen kız

Dolaşmış durduğuk sokaklar ıssız

Sokaklar unutturmaz yalnızlığımı." (Y-38)

Yalnızlık ve onun verdiği iç sıkıntısı, bekârlığın karanlık dası ile daha bir kasvetlenen ruh, neşeyi unuttur.¹⁷ Bu ruh ha bir de antipatik görünme korkusu eklenince yalnız kalışın s bi daha değişik bir ruh haline bağlanır. Çirkin olmayanlar bile görülen bu aşağılık duygusu, Bâkiler'e de sanki -Notre un kamburuymuş gibi- çirkinmiş hissini verir, hayatının bi neminde. Yalnızlığın verdiği sıkıntıya bir de bunu ekleyince zünleri kahredici bozda yaşamaya başlar:

"Çirkinim.

Usandım tek başıma türküler çağırılmaktan

Biliyorum güzel değil gözlerim, dudaklarım

İçinizden çıkıp gitsem bir gün diyorum

Öyle bakmayın yüzüme kahroluyorum." (Y-39)

Bekârlık yıllarında, bekâr odasında ince bir türkü manın, eşyalara bir kadın elinin değmesini, pencerede karış yolunu gözlemesini, akşam eve gelince masal gözlü bir çocuğ O'na baba demesinin özlemine, yalnızlığını çeken¹⁸ Bâkiler, aile hayatına kavuştuktan sonra da evinin ve hayal olamayan cuklarının hasretinin tüttüğü mısralar yazar:

"Haber yok evimden kaç gündür beri

Yorgunum, yalnızım başımdan gidin

Beni avutmuyor bu ateş böcekleri

Bana çocuklarımın gözlerinden bahsedin." (S-25)

Uzakta kaldığı süre içinde çocuğuna duyduğu hasretle yine y de gizli bir yara kanamaya başlar. Bütün akli fikri o tek k saplanır. Hasret büyürken yüreğinde O da kâğıtlara çocuğunu mini çizmeye başlar. Ona kavuşacağı günün hayalini kurar.

(16) S-7

(17) Y-9

(18) Y-38

"Bir gün çıkıp gelsen, vursan kapıma
Atılsan boynuma kollarını açarak
Otursan dizlerime, yaramaz bakışlarla
Konuşsan yine öyle yarım yamalak"

(D-2)

Yalnızlığın niteliği bazan da bütün sevdiklerin bir gitmesine bağlanır. Herkestarafından terkedilmişlik, duyul yalnızlık ve hüznün hissini iki katına çıkarır. Yalnızlık, yalnızlık" olur. İnsan böyle anlarda normalin üzerinde bir siyet gösterir: Çabuk kırılır, çabuk küser, çabuk ağlar:

"Bütün sevdiklerin bırakıp gitti
Yapayalnız kaldın artık.
Dokunsalar ağlarsın çocuklar gibi
Büyüdü gözlerinde yalnızlık."

(Y-9)

Bâkiler'de hasret, özleyiş her zaman bir insana yö değildir. O, Sivas'ta geçirdiği, köpek havlamalarını, kağn yatlarını, tandır başlarını ve tandır evi kokusunu, velhas çocukluğunu özler,¹⁹ Sivas'ı düşünür.²⁰ Artık bir daha geçmişini şanmayacağını bilmek bu özlemini dindirmez. Çocukluktan geçiş dönemini yaşadığı Malatya'yı da yalnızlık hissiyle c anlarda düşünür:

"Bir adam Malatya'yı düşünüyordu:
Düşünceler içinde, yalnız."

(Y-1)

Yalnızlığın en derini de ölümle gelendir. "şte o zaman, bu da kalanlarla bütün iritibat kesilmiş olur. Ne ana, ne ba yar. Hiçkimse olamaz yanımızda

"Yalnızlık öylesine işlemiş içimize
Anaden, babadan yârdan uzağız.
Hani bir küçücük ölü: 'Ah anneciğim' dese
Kalkıp hüngür hüngür ağlayacağız..."

(Y-47)

Yavuz Bülent Lâkiler'in yalnızlık hissinden memnun ğu pek vaki değildir. Fakat birreye mahsus olmak üzere yalnızlıktan şikâyet etmez. "Gözlerin İstanbul Oluyor Birden" şiir hüznü ağır basan bir ümitli insan buluyoruz. Yine sevgilidir kalmak söz konusu edilirse de bu şiirde hâkim olan sevgi

(19) Ü.K. s. 33

(20) Y-16

hayali hep umut vericidir, bir görünüp bir kaybolmasına r

"Ne güzel seni bulmak bütün yüzlerde
Sonra seni kaybetmek hemen her yerde
Ne güzel, bineceğim vapurları kaçırmak
Yapayalnız kalamak iskelelerde." (S-17)

Bâkiler'in hasretleri sadece ferdî plânda da ele :
O sevgililerini nasıl beşe ona bölmüşse hasretlerini de bö
paylaştırmıştır. Yüreği bu hasretlerle yumuş hüznle yıka
sevgisiyle büyümüştür. Bizim olan her şeyi sevdiği için, k
olduğu halde kaybedilen değeri bilinmeyen, sahip çıkılamay
lerde gamlanır, kederlenir. Sebebin, çarem dediği Türkiye'
haliyle sever, Onun güzelliklere kavuşmasının hasretiyle

"Türkiyem! hasretim ! kınalı türküm?...
İçiçe güzellik ucuca kahr...
Yüreğimi bin parçaya bölseler
Her parçası seni çağırır." (S-63)

İl il, köy köy, sevip bel bağladığı ülkesinin "zindansız g
hasret²¹ oluşuyla hüznlenir. Onun vatan anlayışında sınır
geniş tutulduğundan, sevgisi, hüznü ve hasreti de sınır t
Balkanlarda kalan eski Türk yurtları, Sovyetlerde kalan, Ç
İran'da kalan Türk yurtları için "efkârlanır",²² öz yurdunu
miha gerilmesi kırk yerinden. O'nun vurulan bir ceylana ya
bi yanmasına sebep olur. Bu acının üzerinden bin yıl geçse
nutmayacaktır.²³

"Tanrım, bir gün acaba diyebilecek miyim
Vuslatın yüzüme nakışladığı nurla
Bir komşu bahçesine uzanır gibi huzurla
Türkistan'ın toprağına uzandım." (S-53)

Bu sefer hasreti çekilen, vuslatı beklenen sevgili "Türki
olmuştur. Hasreti gönlünde büyük Türkistan kadar olan "Aze
can" da "boynu bükük bir diyardır", "yandıdır".²⁴ Azerbaycan k
dalısı Yavuz Bülent, soyunun toprağına olan hasretini dile
rirken;oruçluyken suya duyulan isteği ve iftar sofrasında
suyla hasretin bitişi arasında benzerlik kurarak orjinal

(21) S-39

(22) S-54,55v D-47, 48, 50

(23) S-52,53

(24) S-50,51

terkibe ulaşır.

"Anamın göz yaşında, kuşların kanadında
Bir iftar sofrasında, içtiğim suyu tadında
Kızımın türkü gibi güzel Aybala adında
Bakarım Azerbaycan." (S-49)

Bâkiler, eski Türk yurtlarına gidip araları gezmek g soydaşlarımızla konuşmak bahtiyarlığına ermiş bir talihli sa çımız olmakla beraber, soydaşlarımızın hazin âkibetleriyle h lenen²⁵ eski Türk yurtlarındaki Türk eserlerinin halini gördü "her dâbekte bir yerinin dövüldüğünü" hisseden²⁶ bir muzdarip Türk'ün ruhunun sindiği yerleri gezdikçe hüznle dolmuş²⁷ biz medeniyetimizin, bizim inceliğimizin, bizim ruhumuzun mekân tuğu yerlerde tahihimizi hüznle yaşamıştır.²⁸ Anadolucasına olan anavatan haritamızda yeri bulunmayan Türk elleri yüreği sızlatır:

" Şimdi uzaklarda kalan bir şehir vardır
Câmileri yıkılmış, minareleri yaşım...
Bu şehrin çilesini ben çekerim yıllardır
Hasretini ben duyarım." (D-45)

Esir ırkdaşlarımızın kanlı akan gözyaşları, kızıl cellatlar el kalması, sapına kadar müslüman, sapına kadar Türk dâyarlarının mez tükenmez acıları ile dolan Bâkiler, acısını dile getiren şiirler yazar.²⁹ Kerkük Ağıtı'nda İslâmı ve Türk'ü vuran kurşu la yüreği kör olur.³⁰

"Urdu'lar mı Ata Beyi arkadan?
Yıktilar mı Taş Köprü'yü bir gece
İçimde her sabah şimdi gizlice
Efkârdır, hasrettir durmadan akan!.." (Y-64)

Ve Yavuz Bülent'in hüznü büyür, büyür bir büyük çile yumağı O'na göre "insanlar, çile çekmek için artık toprağın altına miyorlar. Şimdi çile,i toprağın üstünde çekiyoruz. Çile topr altına inince bitiyor." Bunun için artık Tekkelerdeki çileha re de lüzum yoktur.³¹

-
- (25) T.T. s. 206
(26) Ü.K. s. 47
(27) T.T. s. 266, 202
(28) Ü.K. s. 46
(29) Y-60,61
(30) Y-62
(31) T.T. s. 191

O'nun çilesinin bir özetini de Seninle'de yer alan Benim"şiiinde buluyoruz.³² Bitmeyen yokuşların yolcusu O'du lardan kopuşların acısını O duyar; Karanlık zamanların hes dan sorular; Akıtılan kanların dehşetini O duyar; bir kuş v gibi vurulan insanların meçhül adı O, yetimler mahşerinin t Oçur. Çıplak ayakları, boynu bükük, hüzünlü, esir bayraklar kında olan O'dur... Ve baştan başa aşk ve merhamet dolu ola nülle hüzünlünen yine O'dur.

3-G u r b e t ve A y r ı l ı k :

Ayrılık ve gurbet insanı hüznü sürükleyen yalnızlık zabının sebeplerindedir. İnsan için bazan bütün ıztırablar kederlerin, elemelerin mihenk taşı"ayrılık" olur. Ayrılık, s bin varlıktan uzak düşmek demek olduğundan tahammülü de pek dur. Bu, tahammülü kıran dert şairlere de ilham kaynağı olma içli şiirleri yazdırmıştır. Türk edebiyatının da her dönemi men her şairin işlediği bu konu bilhassa Klâsik edebiyatımı bütün yoğunluğuyla ele alınmış, bazı şairlere ıztırab şairi ni verdirmiştir. Yavuz Bülent Bâkiler'de sırf bu acıyla yaz şiirler çokçadır.¹

Bazan annesini arıyor deli divâne, annesinden yarı isyan ediyor,² bazan eminden ailesinden, ille de çocuklarını rılığa dayanamıyor,³ en çok işlediği konu ise sevgiliden ay hicran derdi.

"Bir gün çıkıp gideceği belliydi
Ayan-beyan belliydi anlayamadın
Başka bir rüyada şimdi o kadın
Demedim mi kollarım sarma"

Ayrılık öyle bir sızdır ki, onu çekmektense bütün ka dertlerin yaşanması tercih edilir. İnsanı tesiriyle ruhe rattığıyetmezmiş gibi maddî olan vücúdda da tahribat yapar

(1) S-5, S-8,9, S-y6,17, D-53,54, 55, 56, Y-32, 33 S-13,14

(2) S-5, D-31

(3) S-25, D-21,22 23, 24

istenmeyen hali Bâkiler şöyle anlatıyor:

"Ayrılık bir sızı gibi nabzımda
Ve şakaklarımda dâma dâma r ter
Her derdi çekmeye razıyım ama
Takılmasaydı keşki dudaklarıma
Bu isimsiz param parça türküler." (Y-7)

Yaşamının anlamını sevgiliyle kavrayan insan onun y
ile hayat kaynağını kaybetmiş olur.⁴ Sevgilinin esiri olan â
nun gidişiyle başı boş kalır, esaretten kurtulur, ama, bu s
onun yokluğunun zindana çevirdiği günler başlamıştır, nihay
de ölüm beklemektedir:

"Çıkıp gittiğinden beri sessiz sedasız
Başiboş kalan esir, zindanda yatan hürüm
Dönmesen, çaresiz kalır, ölürüm?" (S-13)

Ayrılıkla "dipsiz karanlıklar"a düşen âşık, sevgilinin esir
tan çıktığı içindelerin bir ızdırab içindedir. Onun için "ha
mahkûm olmak, prangaya vurulmak" ikisi de sevgilinin gözleri
rememekle birdir. Çünkü, bütün kör düğümleri çözecek olan o
gözleridir.⁵

"Bir gün baktım penceresi perdesiz
Yok odalarda çın çın şarkı söyleyen ses
Yok artık balkon arda ak kanaryanın
Sarı kanaryanın kafesi." (Y-21)

Çevrede sevgilinin varlığına dair işaretler arayan, bulamay
sevdalı, hayallere sağıdır.

"Geceler kurşun gibi iner üstüme birden
Hayalin çıkıp gelir uzaklardan karşıma" (D-61)

Ayrılık halinde sevgilinin hayaliyle avunur. Ona ait unsurl
-duruşu, salınışı, elleri, iri güzel gözleri- hatırlayarak
selli bulmaya çalışır.⁶ Akşam vakti de, gurbette bulunmuş hal
hüznüne eşlik eder, hatta, bu hüznü körükler. "Akşam, gurb
kâr" ve sevgilinin şarkılı sesinin hayali daha genişleyerek
çekmiş hissini verir. O yan yana gezemediği sevgiliyi durak

(4) "Seninle anladım yaşamak nedir
Nedir yokluğunun yüklediği gam
Bin yıllık bir yürekle sessiz sedasız
Yurdum gibi sevdim hep seni Turnam"

(5) D-61

(6) S-15

hayal meyal görür gibi olur.⁷

"Başımın üstünden yorgun bulutlar geçer
Aklımdan sen geçersin.

Sivas akşamlarında yapayalnız kalırım

Uzaklardan el edersin 'gel' dersin." (D-21)

Kendi Sivas'ta sevgilisi Ankara'da olan âşık, sık sevgilisini düşünmekte, onun bulunduğu şehir olduğu için Ankar gözündeki tutmaktadır.⁸ Sevgilinin mekânından uzakta olan için bulunduğu yer gurbettir. Sıla özlemiyle, "gurbette her gece şarak kandi kandi yanar ruh"la konuşan âşığın beyni de ke gibi yanar, gönlüne perçin perçin karamsarlık işler, ayrılık yanamaz.⁹ Bütün dünya kararmış, hiçbir şey zevk vermez hale tir. "Gurbetin cemesi" yüreğe düşünce, gökler bile kararm başlar. Bir "gölge" gibi ardında gurbeti taşıyan¹¹ içinde de sesizlik ve gurbet" düğüm düğüm olmuştur.¹² Ayrılık da gurbe benzetme yönü itibariyle incelendiğinde hep amansız, çözümsü türlü kurtulmanın mümkün olmadığı şeylere benzetilerek için lunulan karmaşalı, karamsarlık hali anlatılmıştır.

"Paslı bir bıçaktı sanki yüreğinde ayrılık"¹³ derken ğan yaralamasıyla yapılan tahribat az bulunmuş bir de paslı fı eklennmiştir. Böylece ayrılığın açtığı önulmaz yara tarif mek istenmiş.¹⁴

Aşkın olması için gereken seven ve sevilen ayrılık sesinin olması için de gereklidir. Bir arada bulunanlar, ay ancak. Yani ayrılık için önce kavuşmak, kavuşmak için de lik şart.

"Ne benim dilimde küçük bir sitem

Ne onun yüzünde kederden bir iz

Sedef çerçevesi aynalar gibi

Önceleri tertemizdi içimiz"

(Y-33)

Ayrılık evveli bu tabloyu "perme-perişan", "Salkım söğütler

(7) Y-12

(8) D-21

(9) D-6

(10) Y-7

(11) S-47

(12) D-58

(13) Y-17

(14) Ayrılığın bıçak gibi kesici unsurlara benzetilmesi Klâ debiyatımızda da görülür:

dönmüş, bir halde, suskun ve yüreklerinde soğuk, serin rüz esen iki kişinin görünüşü takip eder. Ayrılık anı, eski hat rın yoğun olarak yaşandığı bir hal olur.¹⁵ Ağızlar mühürleni zerlerine bir sessizlik çöker, buna bir de kararsızlık ve y luk eklenince istasyondaki tablo daha gergin bir şekle gire si de "gerilmiş keman teli" gibi olur.¹⁶ Ve kara, kapkara tr sevgiliyi alıp götürmeden¹⁷ önceki sahne:

"Bir yağmur yağıyordu inceden ince
İçimizdeki binbir düşünce
Harmanlar misâli savruluyordu.
.....
Yüreğimin ortasından deli gönlümce
Sıril-sıklam, paramparça, perme-perişan
Türküler söylüyordum
Ağlıyordun... ağlıyordun." (Y-37)

Ayrılık gerçekleşikten sonra ara sıra karşılaşıldığı zaman zın gözlerinin delu delu olması¹⁸ bu halden onun da hoşnut o ğını gösterir. Hele ayrılırken ağlaması,,,

"Nasıl ağlamıştın öyle bir akşam sokaklarda
Birden nasıl büyümüştü içimde yerin?" (Y-22)

Ayrılık acısını yaşayan için "vuslat" en sen ve en hedefdir. O an gelene kadar ağlamalar, inlemeler, dünyayı z kendini prangaya vurulmuş gibi görmeler bitmez. Zor elde ed çaresizliğe çare olan vuslat için sevgiliye seslenilir:

"Şimdi Japon türküleri söyleniyor gel!

Rüzgâr gibi uzaklardan, yelken gibi denizlerden." (

Özlenen hal ve istenmeyen hal: Kavuşmanın sevincinin, zev hayali içinde, ayrılık acısından bitkin, yılmış olarak sevg

"Anla biraz beni, duy biraz beni

İçimde en güzel duygular saklı

Bir gün çıkıp gelsen, telli duvaklı

(15) Y-33,34

(16) Y-36,37

(17) Y-27

(18) Y-34

....."Öldürdü beni 'tf-i' firakıyla o zâlim

Göz göre benim girmesün kanuma eydün" 272(224/4)

"Firkat kılıcı yâresine çâre bulam mı

Şol cevr ü cefâlar kılıcı yâri görem mi" 419(458/6)

Tanyeri, M.Ali, Hayretf-Divân (Tenkidî basım) İstanbul Üni tesi yayınları, İstanbul 1981

Ayağına toprak ben olacağım," (D-62)

şeklinde hitap edilir. Mısralarda hicranın âşık üzerindeki açık: Sevgilinin çıkıp gelmesi uğruna, ayağına toprak olmak yer. Klâsik edebiyatımızda da aynı şartlarda, aynı hal için ile yeksan olmak, toprak olmak," tâbirleri kullanılır. Ölme nâsına gelir. Şu halde, bir anlık, kavuşma, vuslat zevki ilûm göze alınıyor.¹⁹

Ayrılık halindeyken kavuşmanın hayalini kuran, özle şık, kavuşma halindeyken de ayrılık korkusu çeker:

"Bir gün çıkıp gideceksin
Sonra arkandan yine bin ince yağmur yağacak
Cadde cadde, sokak sokak
Sayıklar gibi dolayıp seni arayacağım
Beni bir köşe başında ağlıyor bulacaklar
Saklamak zor olacak, çaresiz kalacağım
Seni sevdiğimi anlayacaklar" (D-55)

Sevgiliyi unutmaya çalışmak da derman olamaz:

"Kaçtım şehir şehir çok uzaklara
Boşuna gurbet acısı tattım.
Oyalandım durdum seni unutmak için
Kendimi boşluğa attım." (D-61)

Fakat, bunun tam aksi tavrı da bulabiliyoruz Bâkiler'in mıs rında. Hatıraların kendisıcaklığı içinde eski yerinde dursu ter.²⁰ "Sen boşuna hep 'merhaba' diyorsun

Ben boşuna diyorum.
Selâmı sabahı keselim bundan sonra
Artık istemiyorum." (Y-42)

Bir bilinmez yerinde ince ağrılar gibi olan, geceleri efkâr tüye dönüşen sevgilinin çekip gitmesi istenir.

"İnce ağrılar gibisin bir bilinmez yerimde
Bir efkârlı türküsün gecelerimde
Ufkumdan artık çekil " (D-6)

Ayrılık ve gurbetle ilgili olarak, yukarıda bahsedilen tamamen farklı duyuş vedüşünüşlere de raslıyoruz. Bunlardan

(19) H.Zal, Hayretî Divanı'nda Aşık ve Rakib, Ondokuz Mayıs Eğitim Fak. T.D. ve Eab. Eğt.Böl. Mezuniyet Tezi Samsun (20) Y-43

gurbetteki Türk işçileri ile ilgili.

Seferberlik görmedi bu köyler balam

Ama bütün gençlerini çekip götürmüş gurbet

Anaların, gelinlerin gözü yollarda kalmış

Ağlar çocuklar elbet."

(S-34)

Ayrılığın sebebi vatanda yaşanan işsizlik; anaların, gelinlerin çocukların gözleri yolda kalmış. Hem vatandan, hem vatanda bu yakınlardan ayrılık. Yine toprakla ilgili olarak yaşanan bir başka ayrılık da çocukluğun, gençliğin veya hayatın bir döneminin rildiği yerden uzak kalmaktır.²¹

"Bir adam Antep'i düşünüyordu:

Gurbet gurbet büyüyordu yüreğinde bir yeri"(Y-16)

Ayrılık duygusu, daha da genişleyerek dedelerin, ataların yaşadığı vatan parçası olan toprakların hasretine dönüşür.²² Gurbette vatani yaşamak da mümkündür. Bâkiler, bugün Makedonya Cumhuriyeti sınırları içinde kalan Struga'da gezerken yaşadığı bu duyguyu şöyle anlatır: "Gurbette vatani yaşamak ve duymak kadar insanın içini uşıklandıran, insanı duygularından hiçbir manzara görmemesi. Gurbette vatani yaşamak, bir yerde birdenbire, birkaç Türkçe kelime duymak, sonsuzluğa doğmak gibi bir şey!"²³ Aynı siyasal sınırları içinde bulunamamanın verdiği keder, o topraklarda hâlâ yaşayanların yaşamaları ile hafifler, hatta, bu duygu coşkunluğu "sensuzluk" düşüncesi ile "T u r a n" hayal edilir.

Vatandan ayrılığın ızdırabı ile, vatan topraklarının köklerinden kopmalarının verdiği büyük dertle dertlenerek bir çok yerde irinde bu konuyu işleyen Bâkiler:

"Sebepsiz değil Aybala'm bu inçe, uzun ağıtlar

Taşımız toprağımız bin yıldan beri gurbet." (S-28)

derken de yaşadığı yeri gurbet telâkki etmekte, Türkler n il evvel yaşadığı yerleri özlem etmektedir.

"Sevginin kırbacı ayrılıktır!" sözünden hareketle, diğer Türklerle ayrılığımız konusunda onların bize, bizim onlara mektubetimizi açıklar: "Ayrılıklar aradaki sınırlar münasebetiyle, Türkiye dışındaki yaşayan Türkler, Anadolu'yu noksansız duygularıyla sevmektedirler."²⁴

(21) "Sivas Hasreti" D-45,46

(22) "Karabağ Hasreti" D-45,46

(23) Ü.K. s. 23

(24) Ü.K. s, 129

4- Ö L ü m

a) Ölüm, ecel :

"Bir dost duygudur ölüm, yakın, çaresiz..."¹ Bu de-
gunun Bâkiler'in sanatında da hayatında da çok çok önemli
ri vardır. 1953 yılında Malatya'da 14-15 yaşlarındaki kızka-
ni, bir elektrik kazası sonucu kaybetmesi üzerine şiir yaz-
başlamış² Bâkiler. İlk şiir kitabı "Yalnızlık"(1963) ta yer
şiirlerinin bir bölümü de ölüm konusu üzerinde yazılmıştır.
kın ve çaresiz bir sen olan ölümün oldukça genç yaşta yaka-
kızkardeşinin mezarı başında ağlayarak yazdığı "Gelin Kızı-
mü"şiirinde Yaşuz Bülent Bâkiler:

"Bir gelin gömülür telli duvaklı

İnsan bakmaya kıyamaz.

Garipçe yatar kabrinde gözleri ağlamaklı

Elleri beyaz beyaz...

Yaşlı bir ölü dedi ki:-Sakin kabrinde

Dikenli otlar bitmesin...

Adettendir teker teker nöbet bekleyin her gece

Baykuşlar gelip ötmesin..."

(Y-
Kızkardeşine duyduğu sevgiyi, onu kaybetmekten duyduğu üzü-
sanki o şlemden biriymişcesine anlatır:

"Yalnızlık öylesine işlemiş içimize

Anadan babadan, yârdan uzağız.

Hani bir küçükcük ölü : 'Ah anneciğim'dese

Kalkıp hüngür hüngür ağlayacağız...

Bilmezsiniz siz diriler, lâcivert gecelerde

Yıldızlarla gözgözeyiz.

Böyle geçer günlerimiz, her ne hal ise

Biz ölüler biz bizyiz." (Y-

(1) S-40

(2) Kendisiyle özel sohbetimiz esnasında söylediklerinden

(3) "Bir Ölünün Mektubu" Yalnızlık, s. 44-45

"Gelin Kızın Ölümü" a.e. s. 46-47

"Yaşamak Güzel" a.e. s. 49

"Soru" a.e. s. 48

"Netice" a.e. s. 50-51

"Ölmek" Duvak s. 33

"Arefe Gününde Ölüm" a.e. s.32

Yavuz Bülent Bâkiler'de ölüm, sevdiklerimizden bizi yer olsa da korkunç değildir,⁴ ürkütücü değildir. O, ne zaman rede, ne şekilde geleceği belli olmayan "bir dest duygu"dur.

"Yapaşalınız bile kalsam'yaşamak güzel'derken

Çıkıp gelir ecel kuşu bir bilmediğim yerden" (Y-49)

Ansızın kapıya vuran ölüm karşısında insan çaresizdir, ister temez davate icabet edip gidecektir. Arkasında bir yığın sev ve günah bırakarak, belki bir gece yarısı, bilki bir sabah, çeşmeler daha türkülü, ırmaklar daha gümrah akarken, belki b zel kıza bakarken, evinin lâmbasını yakarken, bir çivi çakar bir ayna önünde kravatını takarken ölecektir.⁵ Ölüm hayatın b çeğidir, hatta, en az hayat kadar gerçek tabif bir hadisedir an gelmesi mümkün olan "e c e l" Yavuz Bülent Bâkiler'in yür başında bir "atardamar"dır.⁶ Ölümü her an düşünür, bekler, fa O, ölüm karşısında paniğe kapılıp çığlıklar atan biri değildir

"Siyah saçlarınızı bir rüzgâr savuracak

Arzularınız kadar güzel, arzularınız kadar sıcak

Bir ölüm meleği gülecek pırıl pırıl

Ağzınız açık kalacak."

(Y-51)

Ölüm anında ruhları almakla görevli "ölüm meleği" Azrail dah "güzel" ve "sıcak"tır. Çünkü, Bâkiler, varışın sonunun Rabbi duğunu, her canın ölümü mutlaka tadacağına inanır.⁷

Belki dünyanın kuruluşundan bu yana bütün insanlar, hassa sanatçıları ve filozofları meşgul eden ölüm ve hiçlik sunda Bâkiler tereddütsüz inançları sayesinde karamsar olm ümetsizliğe kapılmamıştır; hatta:

"Öldükten kurtulduk Allah'a şükür'

Bir ölü arkadaş hep böyle söyler.

Bize yanmak bilmem-nenize gerek

Kendi halinize ağlayın siz diriler"

(Y-45)

mısralarıyla ölümü bir "kurtuluş" olarak görür. Ölümü, "Berz yatı"nı yerin üstündeki hayattan daha sevimli bulur. "Bir Öl Mektubu" isimli şiirinde mükte çeşnisiyle karışık olarak ölüm şısındaki duygulanışlarını dile getirirken, bütün günahları

(4) S-40

(5) D-33,34

(6) S-40

(7) Kuran-ı Kerim Necm Sûresi, 42. âyet, Âl-i İmran Sûresi 1

yanlara bırakıp gittikleri için elhamdülillâh der, yiyip içtiği gibi bir dertlerinin bulunmadığını, her gün oruçlu oldukları erada canlarının sıkılmadığını, kimsenin ağlamadığını, kısaca mesud olduklarını anlatarak ölümü güzel gösterir, hatta, ölümlü imrendirir, özendirir.⁸ Türkistan Türkistan isimli eserinde insanların bu dünyadaki, toprağın üstündeki çilelerden anca kurtulmakla, toprağın altına girmekle kurtulacaklarını söyler.⁹

Fakat, Bâkiler'in ölümü sıcak ve sevimli bulmasının çek sebebi bunlar değildir. Müslümanca yaşayış ve düşünüş tarzını kendine rehber edinen Bâkiler, bir yazarımızın da belirttiği gibi ölüm duygusunu "bir kadife yumuşaklığı" içinde işlemişlerdir. Ölümün bir son olmadığına, bilâkis, yeni bir dünyaya doğma olduğuna inanan Bâkiler, İslâmın bu konudaki değerlendirmelerini gönül verdiği, yani müslüman olduğu için ölümü, H.z. Mevlânâ'nın ifâdesiyle "sevgiliyle, Yaradan'la vuslat" olarak düşünür. Ölüm için de ölüm korkusunu işlemez. İslâm ölüm için, ölümden sonra için ne diyorsa ona kayıtsız şartsız inanır. Zaten imanın altından biri de "Öldükten sonra yeniden dirileceğimize inanma"

Ölümü ferdi duyuş plânında berrak bir ruh haliyle değerlendiren Yavuz Bülent'in bu sakin ruh, ölüm karşısında mütevellit tavrını şu mısralarda da açıkça görmekteyiz:

"Hazret-i Süleyman'a bile kalmadı dünya
Bâki olan bir tek Allah
Bütün günahları size bırakıp
Ölmüşüz elhamdülillâh." (Y-44)

İslâm inancında "Allah ebedîdir, Vâcib-ül-Vücut'dur. O hem ezel ve ezelf, hem, bâki ve ebedî'dir. Çünkü kıdemi sabit olan bilâkis, bakiğin bekaası vâcib olur. Yani ademi (Yokluğu) mümtensîdir, mümtensîdir."¹¹ İnsan fânidir, ölüm mukadderdir.¹²

(8) Y-44,45

(9) T.T. s. 191

(10) Tezîin ekler bölümüne bakınız.

(11) Dr. Ali Arslan Aydın, Amentü Şerhi, Tuğra Neşriyat, s. 142

(12) "Yeryüzünde bulunan her şey fanidir. Ancak yüce ve cömür olan Rabb'inin varlığı bâkidir."

Kur'an-ı Kerim, Rahmân Sûresi, 26. ve 27. âyetler

"Kocaman şamdanlarınız sönecek birdenbir .

Bir ömrü ikiye böleceksiniz

İsteseniz de istemeseniz de

Siz de bizim gibi bir gün öleceksiniz." (Y-5e)

"Neticé" şiirinde ölümü, hayat denilen şamdanının sönmesiyle başlayan yeni bir hayat olarak değerlendirir Bâkiler. İnsan ömrü bir bütün şeklinde görür, bu bütünün bir kısmı yerin üstünde diğer bölümü de yerin altında geçecektir. Ölenler ömrü ikiye eşitmiş ömurlar böylece.¹³ Ve Necip Fazıl'ın "ebedî gençlik" dediği ikinci hayat başlar.

Bu dünyadaki her şeyi bir "masal" olarak görür O.¹⁴ Ya geçicidir, hayaldir.¹⁶ Bir masal olan bu dünyadan ahiret hayatının ilk merhalesi olan "Berzah Hayatı"na, sonsuzluk âlemine geçiş sessiz sedasız, fatihalarla başlayan bir yolculuğa¹⁷ benzetir. Bâkiler "musalla saltanatı"nı düşünürken tabutu da yolculuğu vâkıfı olarak "tahta at"a benzetir.¹⁸ Yaradan'ın ilâhî takdiri ölüm, bizi yine O'na götüreceğinden, öbür dünyaya elimiz boş, zümür kara gitmemeliyiz. Öraya götürülecek şeyler tabii ki geçici olan madde âlemine ait olmayacaktır.

"Beni böyleilmekilmek dokuyup saran ağrı

Biliyorum gayrı ölüme çağrı

Kuru dallar gibi Allah'a doğru

Uzar beş vakit ellerim, ellerim, ellerim." D-18

Allah kudret ve iradesiyle yaratılan insanda ölüm dediğimiz şey ise "beden"le ilgilidir. İnsanın, bedene can veren, hayat veren olan "ruh" ise ölümsüzdür İslâm inancında.¹⁹

(13) "Bir ömrü ikiye bölmüşüz gayrı/Bazan öylesine mes'ud, ne derbederiz/Kimselere zararımız yok bizim/Kendi hali yaşar gideriz." Y-47

(14) "Varmak o iklime ki, uğramaz ihtiyarlık/Ebedî gençliği kurduğu yer, mezarlık/Ebedî gençlik ölüm desem kimse i Taş ihtiyarlar, servi çürür, ölüm yıpranmaz./ Necip Fazıl sakürek, Çile, Büyük Değü Yayınları İstanbul 1983 s.1

(15) "Odaları bir büyük sessizlik almış

Anladım ki artık her şey masalmış" Y-48

(16) "Bu dünya hayâtı bir eğlence ve oyundan ibarettir. Asıl âhiret yurdundaki hayattır."

Kur'an-ı Kerim, Ankebût Sûresi, 64. âyet

(17) "Allah'ın rahmeti yağacak üstünüze/Avuç avuç, kucak kucak sessiz sedasız yolculuğunuz/Fatihalarla başlayacak." Y-48

(18) "Düşündüm musalla saltanatımı/Ve en son bineceğim taht

(19) Ü, K. s. 118

Yavuz Bülent Bâkiler, Ölüm konusunu ele alış tarzında zaman zaman bir mücadele, bazan bir savaş, bazan bir kan davası da olur; Allah'ın takdirine bağlı olan ve insanlarca zamanı meçhul olan ecel, vatan için, millet için, din için savaşırken gelececeği gibi²⁰ bir insanın diğerini çeşitli sebeplerle kastf öldürmesi şeklinde de vuku bulabilir.²¹

"Kalkmaz karanlıklar üzerimizden
Ölüm kol gezer her yerde
Ve kurşunlar sıkılır uzak köylerde
Vurulan ben olurum." (D-12)

Ölüm her ne şekilde gelirse gelsin gerçekleşen ilâhî takdirde Bâkiler'in ölümü bakış tarzında bazan hafif neşesi, hatta hatta şen şakrak bir hava vardır. Edebiyat öğretmeni Mustafa Teş'e ithaf ettiği "Bir Ölünün Mektubu" şiirindeki ifâdeleri

"Bu mektubu size yazdığım için
Kızacaklar:-Dilin durmaz ki diyecekler
Ölürken çenemin unutkanlıktan
Bağlanmadığını nereden bilecekler?" (Y-45)

b) Ölünün Arkasından Yapılanlar:

Her canlı yüce Allah'ın irade ve kudretiyle doğar, yaşar ve zamanı gelince ölür. Ölüm anı -ecel- ezelde takdir ve takdir edilmiştir. İnsanın kendi iradesinin bu vakti geciktirmek gibi bir tesiri de olamaz. Ancak hayatın tereddütsüz olarak sona erdiği bu zamanda geride kalanlara düşen vazifeler vardır.²² Ölümle ölünün ardından selâ okutturulur. Yavuz Bülent Bâkiler'in

(20) "Bağışlasın şimdi vatan uğruna
Şehid düşen yüzbinlerce adsız kahraman" D-16
"Öl deyince öldüler Yemen'de bile..." D-42

(21) "Kan Davası" Seninle, s. 36-39

(22) "Türklerde ölünün arkasından yapılan işlerin de şahsf olan çok sosyal bir tarafı vardır. Ölü yine yaşayanlar gibi mesuliyet sahibi bir şahıs olarak düşünülür, ancak ona işler başkaları tarafından yürütülecektir. Onun namına sulların karnı döyurulur, sırtı giydirilir, onun namına yır yapılır. Müslüman-Türk inancına göre ölen bir insanın günah defteri kapanır, sevap defteri açık kalır. Günahları ile birlikte şahsf yaşayışına ait hadiselerin dosyası da bür dünyaya gider, çünkü onlar hakkında hüküm vermek için onların işi değildir. ... Kalanları ilgilendiren şey ölümün sevap defterini doldurmaktır. Onun namına yapılacak her işlikveya ölenin hayatta iken kurmuş olduğu ve halâ devam

nık ezanlar"la kastettiği de budur:²³

"Ezanlar yükselir sonra minarelerden
Bütün camilerde sabır el-pençe divan durur
Secdeye varır alınılar, Kur'an okunur
Durulan ben olukum."(D-12)

Bu mutlak ve kaçınılmaz sonun verdiği acıları dendirmek, ölümün hayır dua etmek için sabır ve tevekkül içinde Kur'an okunur, okunmak, bağışlamak, dövünmek öleni geri getirmeyeceği gibi, onu gördüğü yerde de rahatsız edeceğine inanılır. Müllümana yakışık, neti muhafaza etmek, Kur'an okumak, hayır dua etmektir.²⁴ "Arefe Gününde Ölüm" şiirinde bir evlâdın, kızkardeşin ölümünden dolayı üzüntüsünün yoğunluğu yanında, inanmışlığın verdiği sükûnet bulmakta. Arefe gününde açılan taze mezarda boynu bükülmüş, yalnız, çaresiz, Allah'a yönelmiş vaziyette yatan bir genç mezar başındaki yakınları...

"Ve bir adam, çömelmiş mezarın başucuna
Bir elinde buruşuk bir beyaz mendil
Diğerinde açılmış Kur'an-ı Kerim
Okuyor mu ağlıyor mu hiç belli değil
Ah sormayın kimdir bu bayramlara çıkmayan
Acısı içimde ayrı bir gamdır.
O toprakta yatan kız kardeşimdir
Kur'an okuyan babamdır."(D-32)

Ölü, musalla saltanatına çıkarılmadan, "tahta atı"na dirilmeden önce yıkanır, yunur, kiblegâh'a yönelen kabre koridorundan²⁵ önce Allah'ın huzuruna kalanlarca hazırlatılır.²⁶ Ölenin başına si de bağlanır bir bez parçasıyla:²⁷

"Siz de bizim gibi bir gün öleceksiniz:
Garipçe, yetimce, dulca...
Allah göstermesin ama belki çeneniz

(23) Y-49

(24) T.T. s. 192

(25) D-34

(26) Hem sonra neye ağlıyorsunuz bilmem/Elinizle sardınız, elinizle yudunuz/Kiblegâha yönelen kabrimizde/Öylesine mesuduz"

(27) Y-45

.....
bir hayır kaynağının devam ettirilmesi sevabını artırır. Eğilimdeki insanlar bu iyilik karşısında şükran borçlarını ödemeye zere fatiha okurlarsa halkı hoşnud eden kimseden Allah ve Peygamber de hoşnud kalacak demektir. Türkler mezar karşısında da dua ederler..." Erol Güngör, Türk Kültürü ve Milliyetçilik Ötügen Neşriyat, İstanbul 1978, s. 170-171

Bağlanmayacak usulca."

(Y-50)

Anadolu'da, evlenmeden önce ölen genç kızların tabutlarının rine bir de gelinlik örtülmesi âdetine de raslıyoruz O'nun şerhlerinde:

"Bir gelin gömdüler telli duvaklı

İnsan bakmaya kıyamaz.

Garipçe yatar kabrinde gözleri ağlamaklı

Elleri beyaz beyaz"

(Y-45)

c) Kabir, mezarlık, kabristan :

Bir hadis-i şerif'te kabir şöyle tarif edilir: "Kabir -dünyada yapılan amellere göre- ya cennet bahçelerinden bir çe veya cehennem çukurlarından bir çukur."²⁸ Yavuz Bülent Bâkiler'in ele aldığı kabir veya mezar bu hadiste olduğu gibi kâğıt içi, berzah hayatının niteliği yönünden değildir. Zaten bu mezarın ele alması da mümkün değildir. Çünkü ölümden sonrası için insanların söyleyebileceği hiçbir şey yoktur, varsa da dinin hükmü an'ın ve hadislerin bize bildirdiği kadardır.

Kabrin özelliklerinden biri "kiblegâh"a yönelmiş olmasıdır.²⁹ Kişi hayattayken olduğu gibi öldükten sonra da, kâinatın rafından Allah'a yönelmiş vaziyette kabrine konulur:

"Arefe gününde bir taze mezar

Öylesine boynu bükük, yalnız, çaresiz...

Yönelmiş bir köşede tek başına Allah'a

Dekunsam doğrulacak sanki altında yatan

Toprağı nemli daha."

(D-32)

Bâkiler mezarlıkları görmeyenin yüreğinde duymayan Anadolu'yu tanıyamayacağı kanaatindedir. Ayrıca, mezarlıkların taş yığını haline getirilmesine de taraftar değildir:

"Ey mübarek usta eller, gölgeler, güzellikler

Bu taş yığınlarından ruhunuzu kurtarın

Alkında yatanlar bizimdir teker teker

Üstü bizim değildir mezarlıkların "

(D-41)

(28) Aclûmf, Keşfu'l-Hâfâ, Beyrut 1351, 2/90

(29) Y-45

Bâkiler, "Üstü bizim değil mezarlıkların" derken, sadece, o rı kendi evimiz gibi süslememize veya taş, beton yığınları ne getirmemize tepki vardır. Yoksa mezarlarının altıyla da le de bizindir oralar, vatanın bir parçasıdır. Nitekim Bâki de Usküp'te, Türkistan'da ve sair Türk yurtlarında, mezarlı gezerken hep oraların bizim oluşu, bizim mührümüzü taşıması riinde , duygu ve düşüncelerini yoğunlaştırır.³⁰ Kaybedilmiş ların hüznünü mezarlıklarda gördüğü istiklâlin, hürriyetin li bayrağımıza ait ay yıldızlarla daha da yoğun olarak duya şar:

"Sararan ütlar arasından başlarını uzatan mezar taş üzerinde ne kadar çok Ay-Yıldız var Ya Rabbim? Ben bir eski kant mezarlığında hilâllerle karşılaşacağımı düşünebilirdim Semerkant'ta Ay-Yıldızlarla süslenmiş mezar taşları göreceğ doğrusu tahmin edemezdim..."³¹

Seninle'de yer alan "Anadolu Mezarlıkları" isimli ş de mezarlıkların ruhunda uyandırdığı değişikliklere anlatır ler. Bazan yoksun Anadolu mezarlıkları, içinde "ağıt" olur, çiçeksiz, çimensiz, selvisiz, sessiz mezarlar, O'nun ruhunda "ürperti" olur. Hatta eski Anadolu mezarlıkları ürpertiden geçerek "korkunçlaşır".³² Çırılçıplak dağların eteğinde ya h ran bir tümsek, ya bir kör kuyu olan isimsiz, taşsız, yazıs zarlara ağlayan³³ Bâkiler, İstanbul'daki mezarları da şöyle tır:

"Nerde İstanbul'un o bir dantel gibi zarif
Mermer mezar taşları ki gülleri, pembe, sarı
Nerde her Anadolu şehrinde lif lif
Didilmiş kayalardan mezar taşları " (S-41)

Yaşayanların mekânına sinen kültürün izlerini mezarlıklarda görememiz mümkündür. Hele de bu mezarlar Müslüman-Türk'e aı lursa-Ki onlar ölülerini yakıp kül haline getirip kutulara mazlar. -mimarisinden, bayrağına, bayrağından kılık kıyafet ait işaretlerin de birçoğunu mezarlıklarda bulacağız demekt

(30) Ü.K. s. 96

(31) T.T. s. 259

(32) S-40

(33) S-41

ta mezar taşlarının şeklinden, o mezarda yatanın cinsiyetini öğreniriz?

"Kalkandelen Türk Mezarlığı, Anadolu mezarlıklarına kadar çok benziyor. Kavuklu, sarılıklı, fesli eski mezar taşları yeni mezarlar yanyana. Genellikle bakımsız, çıplak ve dağınık. Devrilen, parçalanmış, oyulan, yan yatan iri kaya parçaları

III- S O N S Ö Z

Sen devir Türk edebiyatının yaşayan, değerli edebî şahsiyetlerinden olan Yavuz Bülent Bâkiler'i herhangi bir sanat edebiyat çevresine veya topluluğuna dâhil etmeden¹, sadece ke yazdıkları ve söylediklerini dikkate alarak yaptığımız bu çamada O'nun kendi sanat hassasiyetine ve "Türk Türk diye at yüreği"nin sesine bağlı kalarak bazı tespitlere varınca görü ki:

Bâkiler, yetiştiği aile çevresi ve diğer sosyal çevre itibariyle fikir ve hislerine bir yön kazandırmış, sanatını kurmuştur. Sanat şahsiyetinin tescil edilmesine vesile olan halise ise kızkardeşi Nuran Bâkiler'in zamansız ve erkenden bu hayata terketmesi olmuş. Böylece beş nüfuslu ailenin bir üyesi kaybetmiş, kalan iki çocuktan -Şükran ve Yavuz Bülent- Bâkiler ise sanatçılar kervanına katılmış. Sivas'ta halk şairlerini dinleye başlayan, tohumları atılan fide Malatya'da yaşanan acı bir hayatla ilk ve olgun meyvelerini vermeye başlamış.

Henüz çocukluktan delikanlılık dönemine geçmeye başlanğı yaşlarda şairliği kabul edilen Yavuz Bülent Bâkiler'in delikanlılık dönemi "Akıllı, uslu, efendi ve nazik" oluşuyla, "büyük de küçülmüş" şeklindeki olgun tavrıyla dikkatleri çekerken O, kendi iç dünyasında derin tesirler meydana getiren hadise kelimeleştirmeye, mısralaştırmaya başlamıştır. Bir süre ölümünü şiirlerle, yalnızlık hissiyle kaleme sarıldıktan sonra, timaf meselelere yönelmiş, dinî ve millî konularda kafa yoruyor olduklarını yazmaya başlamıştır.

Bâkiler'in hayat karşısında aldığı tavır ile sanatın kendine çizdiği yol yüzde yüz bir benzerlik gösterir olmuş. neye inanıyorsa, nasıl yaşıyorsa, ne için yaşıyorsa onları amayı kendine yol seçmiştir. Millî şuur ve İslâm inançıyla dü

(1) Doç. Dr. Celâl Tarakçı, Bâkiler'i Hisar Şairleri arasında değerlendirmiş, değerlendirmiştir. "Yeni Türk Edebiyatı Metinleri" Ondokuz Mayıs Üni. Eğt. Fak. T.D.E. Böl. Samsun 1985 s.1

(2) Malatya'da bitişik komşuları, Vakıflar Müdürü Baki Öztekin kızı, Bâkiler'in çocukluk arkadaşı İhsan Ersöz anlatıyor

Bâkiler, sanatını milletinin hizmetine vermiştir, sanatını v
le kılarak millî ve insanî meseleleri işlemeyi bir vazife gi
üstlenmiştir. Bu vazifenin temellerinden biri olarak "Dış Tü
konusunda çok düşünmüş, dertlenmiş. Eski Türk Yurtlarına sey
leri olmuş, soydaşlarımızla görüşmüş, konuşmuş bir defaya ma
da olsa onlara toplu olarak hitap edebilme imkânını bulmuştur
Bu seyahatlerinde edindiği intibaları, bildikleri ile birleş
rek şair yanından hiç de aşağı kalmayan nâsir yanını gözler
sermiştir. Hemde neler anlatarak... Dedelerimizin gençliğind
keşturduğu, şimdilerde haber alınamazlar diyarı olan, sapına
dar Türk, sapına kadar Müslüman diyarlardan haberler vermiştir

Bazan bir sosyolog, bazan bir tarihçi, bazan sanat t
uzmanı, bazan bir dil-bilimci, bazan avukat, bazan iyi bir m
hid tavrıyla yazmış. Fakat her meseleye -istisnasız- Türklük
uruyla yaklaşmıştır. Önce anasının diliyle sevdiği, tanıdığı
dolu'yu bizzat hayata atıldıktan sonra başka yönleriyle de t
mış, Anadolu insanının meselelerini idrak etmiştir. Bu idrak
şin sıkıntılı, haliyle çözülmeye bekleyen meseleleri düşünür
kalemi elini almış: Anadolu ve Anadolu insanını fedakâr, cef
yürekli, çileli insanını anlatmıştır.

Siyasî hayatında da düşündükleri, inandıkları dışına
mamaya itina göstermiş, oy toplamak uğruna yamana tevessül e
miştir. Hemen her meseleye vatan ve millet sevgisinin gerekt
ği ölçü ve prensipler çerçevesinden bakmış: kafasıyla, kanıy
gönlüyle ve nihayet kalemiyle Türk ve Müslüman olduğunu eser
nin her satırında ortaya koymuştur.

Bunun için O'nun eserlerinde "ben" kalkmış, yerini "
bırakmıştır. Veya "ben" demiş de "biz"in bütün mesuliyetleri
zerine almıştır. Çünkü edebî eserler, dolayısıyla yazarı, "b
den hareketle "biz"e, "biz"den sonra da "siz"e giderler. Tak
geneelleme bütün sanatçıları içine alan bir hüküm değildir.
Bâkiler gibi sanatını bir güyenin hizmetine vermiş olanlar i
geçerlidir. Bu tür sanatçıların eserlerinde "ben"den kasıt ç
zaman "biz"dir. Biz derken de ben yine onun içindedir. Bu dur
natçıyı her şeyden mesul olma duygusuyla sarar, Başkalarının
ne e, ağlamaya, üzölmeye, ölmeye başlar....

B İ B L İ Y O G R A F Y A

a) Yazarın Kendi Eserleri, Dergilerde Çıkmış Yazılar

- 1- Bâkiler, Yavuz Bülent, Yalnızlık, Türkmen Yayınları İst
- 2- _____, Duvak, Türkmen Yayınları, İstanb
- 3- _____, Seninle, Türk Edebiyatı Vakfı, Ş
zisi, 4, İstanbul, 19
- 4- _____, Sivas'a Şiir, Güneş Matbaacılık
Ankara, 1973
- 5- _____, Üsküp'ten Kosova'ya, Türk Edebiy
ff Yay. İstanbul 1979
- 6- _____, Türkistan Türkistan, Türk Edebiy
ff Yay. İstanbul 1986
- 7- _____, "Yahya Kemal Aydınlığımız," Türk
tı Dergisi, S.134,
- 8- _____, "İki Paşamız Bir Bakanımız Bir Z
timiz", Türk Edeb. D. S.161
- 9- _____, "Serdengeçti Osman Yüksel", Türk
S.133
- 10- _____, "Döşdeğru Adam", Türk Edeb. D.,
- 11- _____ N _____, Türkistan Notları, Türk Edeb. D.
122, 126, ,25....
- 12- _____, M.Eğt.Gençlik ve Spor Bakanı il
Yılı Üzerine Konuşma, Türk Edeb
S.136
- 13- _____, "Müfide Koryürek Bşi Enis Behiç
rek'i Anlatıyor" Hisar, S.135,
- 14- _____, "Servet Asya, Arif Nihat Asya'yı
yor", Hisar, S.145 ve 146
- 15- _____, "Tahsin Banguoğlu ile Bir Konuş
Hisar, S.40
- 16- _____, "Dilimiz, Kültürümüz, Tarihimiz
İnkârcı Biriyle Tartışma"(Ü.K.'
Yaşayan Türkçemiz,1, Tercüman G
Yay. İstanbul 1981
- 17- _____, "Harabatf Baba Tekkesinde C. Me
rine Bir Sohbet"(Ü.K. dan) Türk
S. 126

- 18- Bâkiler, Yavuz Bülent, "Yugoslavya Notları" Hisar, S.169,
171,172,173,174,250,251,252,253,254
- 19- Bâkiler, " 255,256
"Tiyatro Eseri Bile Olabilir" Zaman Gazetesi,16Şubat 1989

b) Hakkında Yazılanlar:

- 1- Akengin Yahya, Anadolu'da Eski Türk Başkentleri, Hisar,S.2
- 2- Engin, Sabahattin, "Annemin Namazları" Millî Kültür Der.S.
- 3- Er, Rahim, "Türkistan Türkistan" Tercüman Gaz.17 Ağustos 1987
- 4- Kaplan, Mehmet, "Anadolu Gerçeği, Hisar, S.271 s. 6-7
- 5- Karabay, Muhsin, "Bâkiler ve Efkârî Türküler" Türk Edeb.D.
- 6- Öztuna, Yılmaz,"Yavuz Bülend'in Türkistan'ı" Tercüman Gazetesi
3 Temmuz 1987
- 7- Tural, Sadık Kemal,"Zamanın Blinden Tutmak, Ötüken Neşriyatı
İstanbul 1982, s. 122-130
- 8- Zal, Hüsnîye, Bâkiler'le Röportaj, Kardelen D., S.9, s.16-
- 9- Yavuz Bülent Bâkiler'le Sohbet, Sur Dergisi, S. 14
- 10- Sütay Hasan,Boğan Süleyman, "Kaybolan Şiir" Zaman Gazetesi
27 Şubat 1989

c) Faydalanılan Diğer Kaynaklar:

- 1- Andican, Ahad, "Komünizmin 70. Yılında Türkistan" Türk Edebiyatı Dergisi, S. 169y s. 49
- 2- Aksoy, Ö. Asım, Atazözlere ve Deyimleri Sözlüğü, T.D.K. Yayınları
Ankara 1978
- 3- Atosey, Cahit, Millî Musikimiz, Kültür ve Sanat, Boğaziçi
İstanbul 1980 s. 192
- 4- Atatürk, M. Kemal, Nutuk,C.I, M.E.B. Yay. İstanbul 1973, s. 118
- 5- Arvasi, Seyit Ahmet, Türk-İslâm Ülküsü, C.I, Ocak Yay. "nk"
- 6- -----, Diyalektiğimiz Estetiğimiz,Türkmen Yayıncılık
- 7- Aydın, Ali Arslan, Amentü Şerhi, Tuğra Neşriyat. İstanbul
- 8- Ayverdi, Samiha, Boğaziçinde Tarih, İst. Fetih Cemiyeti Yayınları
İstanbul, 1968
- 9- -----, Millî Kültürün Mesajları ve Maarif Davası
Kültür Bakanlığı Yay. İstanbul 1976
- 10- Ayvazoğlu, Beşir, Ask Estetiği, Birlik Yay. Ankara, 1982
- 11- Ayda, Adile,"Yugoslavya'da Türklük", Türk Edeb. D. S.118
- 122 Aclûmf. Kesfü'l-Hafâ. Beyrut . 1951

- 13- Banarlı, Nihat Sami, Şiir ve Edebiyat Sohbetleri, Kubbealtı Neşriyat, İstanbul 1982
- 14- Banarlı, N. Sami, Resimli Türk Edebiyatı Tarihi, Milli Eğitim Bakanlığı Yay. İstanbul 1971, Faskül: 1
- 15- " , Türkçenin Sırları, Kubbealtı Neşr.İst.
- 16- Boulding, Kenneth, "Yirminci Asrın Manası" Kalem Yay. İstanbul 1980, Çev. Erol Güngör
- 17- Boyunağa, Yılmaz, Türk-İslâm Sentezi, Yağmur Yay.İstanbul
- 18- Bezatlı, Y. Kemal, Kendi Gök Kubbemiz, Yahya Kemal Enstitüsü Yay. İstanbul 1974
- 19- " , Mektuplar, Makaleler, İstanbul Fetih Cemiyeti Yay. İst. 1977
- 20- " , Edebiyata Dair, İstanbul Fetih Cemiyeti Yay. İstanbul 1984
- 21- " Aziz İstanbul, Y.Kemal Ens.Yay. İst.
- 22- Çamlıbel, F.Nafiz, Han Duvarları, Atlas Kitabevi, İst. 1978
- 23- Ersoy, M.Akif, Safâhat, İnkılap Yayınevi, İstanbul 1983
- 24- Demirci-, Nef'i, Dış Türkler Oturumundan, Türk Edebiyatı, S. 161, s. 69
- 25- Güner, A. Oktay, Millî Model ve Kültür Yapımız, TöreD.S.
- 26- Güngör, Erol, İslâmın Bugünkü Meseleleri, Ötüken Neşr.İst.
- 27- " , Türk Kültürü ve Milliyetçilik, Ötüken Neşr.İst. İstanbul 1978
- 28- Gökalp, Ziya, Türkçülüğün Esasları, Varlık Yay. İstanbul 1978
- 29- Eyüboğlu, B. Rahmi, Karadut, Bilgi Yay. Ankara 1978
- 30- Eraydın, Selçuk, Tasavvuf ve Tarikatler, İstanbul 1981
- 31- Gölpınarlı, Abdülbaki, Fuzûlî-Türkçe Divan, Ankara 1961
- 32- Hayit, Baymirza, Türk Dünyasında Rus İmperyalizminin İzleri, Sabah Gazetesi Yay. İstanbul 1978
- 33- İbrahim Hakkı Hazretleri, Mariçetname, CI
- 34- Kahraman, Ahmet, Dinler Tarihi, İstanbul, 1968
- 35- Kaplan, Mehmet, Nesillerin Ruhu, Dergah Yay. İstanbul 1978
- 36- " , Şiir Tahlilleri, 2, Dergah Yay. İst. 1978
- 37- " , Kültür ve Dil, Dergah Yay. İstanbul 1978
- 38- Karaca, Ahmet, 27 Nisanın Karanlığında Azerbaycan, Azerbaycan Türk Kültürü Dergisi, S.244, s. 13

- 39- Kafesoğlu, İbrahim, Millî Tarih Şuuru, Kültür ve Sanat,
ğaziçi Yay. İstanbul 1980 s.10-12
- 40- Karamağralı, Haluk, Millî Sanat Anlayışı ve Politikası
Tür ve Sanat, Boğaziçi Yay. İst. 1980 s.149
- 41- Kırimalı, Edige, Kırım Türklerinin Millî Mücadelesi, Emel
Çev. Eşref Bengi Özbilen, S.136, s. 23-28
- 42- Küçük, Abdurrahman, Ermeni Meselesi Üzerine Bir Araştırma
Millî Eğt. ve Kültür Dergisi, S. 17, s. 57-58
- 43- Kodaman Bayram, Bir Amerikalı Gazeteci Gözüyle Ermeni Ma
Belleten C.XLIX, S. 195, s. 569-571
- 44- Meriç, Cemil, Kırk Ambar, Ötüken Neşr. İst. 1983
- 45- Nazlı, Ramazan, Faşizm, Komünizm ve İslâm, Nidaş, İst.
- 46- Meriç, Cemil, Mağaradakiler, Ötüken Neşr. İst. 1980
- 47- MüfHüoğlu, Mustafa, Yalan Söyleyen Tarih Utansın, C.6,
Yay. İst. 1979
- 48- Kısakürek, Necip Fazıl, Çile, Büyük Değu Yay, İst. 1983
- 49- Leonhard, Wolfgang, Bugünkü Sovyet İdeolojisi, II, Kültü
kanlığı Yay. İst. 1980, Çev: Cemil Ziya Şanbey
- 50- Ünal, Tahsin, Türk'ün Sosyo-Ekonomik Tarihi, Emel Yay.Ar
- 51- Türkkan, Reha Oğuz, Türk ü Sevmeyi Öğretmek, Melli Kültü
C.II, S.1, s. 70-71
- 52- Türkoğan, Orhan, Köy Sosyolojisinin Temel Sorunları, De
Kerkut Yay. İst. 1987
- 53- Topçu, Nurettin, Milliyetçiliğimizin Esasları, Dergah Ya
İstanbul 1978
- 54- Tanyeri, M. Ali, Hayretî-Divan, (tenkitli basım) İst.Ün
tesi Yay. İst. 1981
- 55- Turhan, Mümtaz, Kültür Değişmeleri, Marmara Üni. Yay. İ
- 56- Zal, Hüsnîye, Hayretî Divanı'nda Aşık ve Rakip, Ondokuz
Üni. Eğt. Fak. T.D. ve Ed. Eğt. Bölümü, Mezuniyet Tezi
Samsun, 1985
- 55- Fisher, Alan W, "Kırım Tatarları" Emel Dergisi
Çev: Eşref Bengi Özbilen, S.136, s. 12-22
- 56- Fikret, Tevfik, Haluk'un Defteri, Can Yay. İst. 1984
- 57- " , Rubab-ı Şikeste, Can Yay. İst. 1984
- 58- Yıldız, Selahaddin, Dış Türkler Açık Oturumundan, Türk
S.161, s, 70
- 59- İbn-i Mâce- Essünen, Kahire, 1972
- 60- Suyudf, Çamü's-Sağir, Mısır 1954

YAVUZ BÜLENT BAKİLER

Aslen Azerbaycan'ın Karabağ bölgesinden olan Y. B. Bakiler 23 Nisan 1936 Sivas doğumludur. İlk ve Ortaokulu Sivas'ta okuyan Bakiler, liseyi -babasının devlet memuru olması nedeniyle- Sivas, Artep, Malatya'da okudu. 1955'te tamamladığı lise tahsilinden sonra girdiği Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nden 1960 yılında mezun oldu.

1964-1968 yıllarında Ankara Radyosunda, 1969-1974 yıllarında Sivas'ta Avukatlık ve Adalet Partisi İl Başkanlığı . 1974-1975 yıllarında Ankara Televizyonu'nda, Toprak Tarım ve Reform Müsteşarlığı'nda hukuk müşavirliği ve 1979-1980 yıllarında Kültür Bakanlığı müsteşar yardımcılığı, 1981'de bakanlık müşavirliği görevlerinde bulundu. Halen Kültür ve Turizm Bakanlığı'nda Kültür Baş Müşaviri olarak çalışan Yavuz Bülent Bakiler evli ve Aybala Tuğba ile Emrah Melikşah isimlerinde iki çocuk babasıdır.

Eserleri :

Şiirleri : Yalnızlık, Duvak, Seninle; Nesirleri : Üsküp'ten Koso-
va'ya, Türkistan Türkistan; Antolojileri : Şiirimde- Ana, Sivas'a Şiir;
İncelemeleri : Aşık Veysel, Mehmet Akif. ¹²

Hüsnüye ZAL

H. Zal : Yavuz Bey şiire ne zaman, hangi dergilerde başladınız?

Y.B. Bakiler : Şiire ilkokul üçüncü sınıftayken başladım. İlk şiirlerimi 1953 yılında İstanbul'da yayınlanan "Türk Sanatı" dergisine yolladım. O zamanlar Malatya'da bir lise öğrencisiydim.

Kısa bir süre sonra Abidin Mümtaz Kısakürek'ten derginin şairleri arasında kabul edildiğime dair bir mektup aldım. 1953 yılında Ankara ve İstanbul'da yayınlanan "Çeşme" dergilerinde yazdım. 1963'te ilk şiir kitabım "Yalnızlık" yayınlandı ve 20.000 tiraja ulaştı.

H. Zal : Şiire başlamanız nasıl oldu? Sizi bu konuda çevrenizden, hocalarınızdan teşvik eden oldu mu?

Y.B. Bakiler : Şiire Sivas'ta halk şairlerimizi dinleyerek başladım. İlk teşvik Sivas'ta Ziya Gökalp ilkokulunda hocam Makbule Yurdeli'nden geldi. Daha sonra lisedeki edebiyat öğretmenim Sayın Mustafa Ateş'ten büyük teşvik gördüm. Bana daha o yıllarda "Edebiyat tarihine geçeceksin, ben de senin sayende hoca nolarak edebiyat tarihine geçeceğim" dedi.

Sivas'ta çokca dinlediğim halk şiirlerinin tesiriyle önceleri halk tarzı şiirler yazdım. Daha sonra Malatya'da iken bir elektrik kazası sonucunda kaybettiğimiz kız kardeşim dolayısıyla ölüm konulu şiirler yazdım. (1953'te)

H. Zal : Yavuz Bey, tesiri altında kaldığımız sanatçı veya sanatçılar var mı?

Y.B. Bakiler : Tabii, Arif Nihat Asya, Necip Fazıl Kısakürek, Yunus Emre, Karacaoğlan, Aşık Veysel.

H. Zal : Size göre şiir nedir, nasıl olmalıdır? Bu konuda fikirlerine iştirak ettiğiniz sanatçı var mıdır?

Y. B. Bakiler : Şiir bir kelime mimarisidir. Ana malzemesi dildir, kelimedir. Şiir bir ilham meselesidir, ilhamın yanında çevre ve teşvik meselesidir. Klasik edebiyatımız saray tarafından teşvik edilmiştir. Halk şairlerimiz de belli bir çevrede yetişmiş kendilerinden öncekileri dinleyerek kendilerini geliştirmişlerdir.

Hedefim Türkçeyi hakim kılmaktır. Ben yaşayan Türkçe ile, serbest vezinle yazarım. Arif Nihat Asya, "Şiir vezniyle doğar" der. Bu fikre katılıyorum, şiir doğduğu vezinle güzeldir. Önceleri aruz vezniyle de yazdım, çok zor oldu. Aruzla yazmak hususunda A. N. Asya teşvik etmişti. Şiirde kafiye de olmalı.

H. Zal : Şiirde gaye aranmalı mıdır? Sizce, bu gaye - varsa - nedir?

Y. B. Bakiler : Şiirin gayesi olmalıdır. Bu gaye sanat hassasiyeti içinde verilmelidir. Ben, cemiyete bir şeyler vermekle yükümlü olduğuma inanıyorum. Şiir cemiyet içindir, millet içindir. Daha halkın yüreğinden nakışlar bulunmalıdır.

H. Zal : Yavuz Bey, kendi şiirlerinizi muhteva açısından değerlendirseniz...

Y. B. Bakiler : İlk şiirlerim (lise ve üniversite yıllarında yazdıklarım) daha çok aşk, hasret, gurbet, yalnızlık konularındaydı. Avukatlık yaptığım yıllarda milletimin bir karış toprak için bir avuç ot için, köpek için birbirleriyle mücadele ettiğini gördüm. Bundan sonraki şiirlerim içtimai meseleler üzerine oldu, dinî şiirler yazdım. "Duvak" taki şiirlerim bu türlü konularda, milletimizin umumi meselesi olan dış Türkler konusundadır.

H. Zal : Yavuz Bey, nasıl şiir yazarsınız? Yani şiir yazmak için özel şartlar arar mısınız? Bir şiirinizde "Mısralar anlatamaz şairliğimi" diyorsunuz. Niçin?

Y.B. Bakiler : Bir çarpıda yazdığım şiirler de var, çok zor yazdığım şiirler de var. Şiiri, yazma ihtiyacını çok sıkışık olduğum devrelerde hissedirim. Meselâ, bir imtihana girerken şiddetle şiir yazma ihtiyacı duyarım.

Şiiri gece yazarım, gündüz yazma ihtiyacı hissettiysem de kapıları, pencereleri kitler, perdeleri örterim. Oda loş olmalı. Bir takım şiirleri gece yatağa sırt üstü yatmak suretiyle yazmışımdır. Bazılarını kız kardeşimin mezarı başında, bazılarını da ağlayarak yazmışımdır.

H. Zâl : Yavuz Bey, mutlaka her şiiriniz için ayrı ayrı hissettiniz, ayrı çileler çektiniz, yine de "En güzel, en sevdiğim şiirim şudur" diyebilir misiniz?

Y.B. Bakiler : Hayır, hayır. Bence en güzel şiirim "en son yazdığım şiir" dir. Bu bir evvelki sorunuza da cevap oluyor : Ben anlatmak istediklerimi tam anlamıyla anlattığıma inanmadığım için en son şiirimi beğeniyorum. Çünkü hissettiklerimi biraz daha fazla olarak en son şiirimde dile getirmişimdir.

H. Zâl : Türk edebiyatı hakkındaki görüşleriniz nedir? Edebiyatta eski veya yeni olur mu, olursa bu ayrımı neye göre yaparsınız?

Y.B. Bakiler : Ben öyle bir ayrımın taraftarı değilim. Edebiyatımızda da milletimizde olduğu gibi bir devamlılık vardır. Edebiyat eski ve yeni olmaz. Ben, Divan edebiyatını da halk edebiyatını da severim. Divan edebiyatının kalitesini ve halk şiirimizi incelemeyen şiir yazmak çok güçtür. Divan şiirini bilhassa musiki kuvveti bakımından beğenirim. Şiirim halk şiiri ve klasik şiirimiz arasında köprü vazifesi gör-
sün isterim.

Edebiyatımızda I. Yeni ve II. Yeni guruplarına girmedim. Bilhassa II. Yeniye kesinlikle benimseyemedim, anlamsız olduğu için.

H. Zâl : Yavuz Bey, şiirlerinizdeki coğrafya bazan "Anadolucasına vatan olan" fakat "vatan haritamızda yeri bulunmayan" illeri içine alırken, bazan da Anadolu coğrafyası geniş yer tutuyor. Bilhassa Doğu Anadolu. Antep, Maraş, Van, Kars, Erzurum, Ağrı, Malatya.

"Türkistan Türkistan" isimli kitabınızın bir yerinde de "Doğu Anadolu bizim şahdamarımızdır." diyorsunuz. Niçin Doğu Anadolu şahdamar? Doğu'ya bakış açınız nedir?

Y.B. Bakiler : Doğu Anadolu olmadan Türkiye'yi ayakta tutmak mümkün değildir, Enerji kaynaklarımız, madenlerimiz, hayvancılığımız

hep Doğu'dadır. Doğu Anadolu bizim candamarımızdır, En hayati bölümümüzdür.

Biz Anadolu'ya doğudan girdik, dışarıya doğru çıkacaksak da yine doğudan çıkacağız. Doğu'ya sahip çıkmak milli kültür davamızla alakalıdır. Şiir ve nesirlerde orayı sevdirmek hedeflenmelidir. Seversek sahip çıkarız. Asli vazifemiz budur, bunu yapmamak ihanettir.

H. Zal : Şiirlerinizde bu geniş coğrafyayla birlikte köklü bir tarih şuuru ve milletimizin kaderi üzerinde oynanan oyunlar üzerinde de çokca duruyorsunuz. Boynu bükük, hüznü, esir bayraklarımız, Anadolu insanının yoksulluğu...

Y.B. Bakiler : Tarih ve coğrafya... Milletimiz de tarihimiz de bir bütündür. Bugün Anadolu dışında yüz milyondan fazla soydaşımız yaşıyor. Soyumuzun meselelerine sahip çıkmalıyız. Amacım tarihimizi ve kültürümüzü sevdirmek. Bir başka sebep de şahit olduğum olaylar ve tarih sevgimdir. Bu tür konuları işlemek benim vazifemdir, aksi ise ya gaflet ya da ihanettir.

H. Zal : Yavuz Bey, eserlerinizin ilham kaynakları arasında neleri sayarsınız?

Y.B. Bakiler : İlham kaynağım, bizim insanımızdır. Geçmişle, bugünüyle bizim insanımız. Bir güzel tay, bir çiçek, bir böcek, bir cenaze merasimi, bir çocuğun hıçkırışı, bir kızın yürüyüşü, oyanayışı beni duygulandırır. Şiirde çevre önemlidir, sadece ilham değil. Çevrenin teşviki söz konusudur.

H. Zal : Sizin tabirinizle "Bir çınardan kopup, savrulan yapraklar" hakkındaki iki kitabınızı biliyoruz : "Üsküp'ten Kosova'ya" ve "Türkistan Türkistan". Diğer savrulan yapraklarımız, bayraksız memleketlerimiz için de bu tür eserler yazmayı düşünüyor musunuz? "Unuttuğumuz insanlar"ı bizlere, tekrar ne zaman hatırlatacaksınız?

Y.B. Bakiler : Evet, tabii yazmayı düşünüyorum. Meselâ bu sene "Can Azerbaycan" isimli kitabımı neşredeceğim. Ayrıca bu sene çıkacak kitablarım arasında, Prof. Bahtiyar Vahabzâde'nin "Feryat" isimli manzum oyununun Türkiye Türkçesine aktarılması şekli ile "Kırım Manileri" adlı kitap da bulunacak.

H. Zal : Çok teşekkür ederim, efendim.

Yavuz Bülent Bâkiler'e Birkaç Soru:

1- Ölüm kavramı sizin şiirlerinizde bir sen olarak ele alınmıyor. Meselâ; "Öldür beni sonra dirilt kendinle" mısraan-
da görüldüğü gibi. Burada tasavvuff bir mânâ aranabilir mi?

2- Çok az da olsa şiirlerinizde şive taklidine yer veriyorsunuz. (Sivas Ağıdı'nda olduğu gibi) Sizce şive taklidinin şiirdeki fonksiyonu nedir?

3- Şiirlerinizde "tahkiye" zaman zaman kullanılan bir teknik. Şiir sanatı açısından tahkiyenin olumlu ve olumsuz yanları konusunda fikirlerimiz...

4- Her şeyden kendini mesul tutmak veya bütün acıları kendinde duymak. (Orda bir çocuk burda ben, yine benim) Bu şairce bir mağusiyet mi, yoksa insan olmanın bir gereği midir?

Teşekkür ederim.

Hüsniye Zai

CEVAP: 1. Ölüm, benim için bir son değildir. Yeni bir dünyaya doğmaktır. Hz. Mevlânânın ifadesiyle sevgiyle, yani yaradanla vuslattır. Bazı şairlerimizin ölüm karşısında çığlıklar koparmalarını, korkup paniğe kapılmalarını çok iyi anlıyorum. İnsanları, "otlar gibi, böcekler gibi çürüyüp-yok olup gidecek" kabul eden kimselerin bu tavırları tabiidir. Benim şiirlerimde ölüm korkusu yoktur. Bir yazarımların da belirttiği gibi "ölüm duygusunu bir kadife yumuşaklığı içinde işlemiş" olmam, İslâmın bu konudaki değerlendirmelerine gönül vermemden- dir. Yani müslüman olmamdadır. İslâm, ölüm için, ölümden sonrası için ne diyorsa, ona kayıtsız şartsız inanıyorum. Zaten imanın altı şartından biri de "öldükten sonra yeniden dirileceğimize inanmak" değil midir?

İslâm tasavvufu, ölümü çok güzel anlatmış. "Ölmeden evvel ölmek", olgun adam olmanın önemli adımlarından biri. Evet öldükten sonra dirileceğimize inanmak ta İslâmî, imanla sıkı sıkıya bağlı bir görüş. Şimdi bütân bu açıklamalardan sonra sorunuza geçiyorum: ŞAŞIRDIM KALDIM İŞTE şiirimdeki "öldür bendeki beni, sonra dirilt kendinle" mısraında tasavvufî bir anlayış aranabilir mi? Mısra, tek başına ele alındığında, bu soruya "evet" diyebilmek mümkündür. Aynı mısra, şiirin bütünlüğü içinde düşünülürse görülecektir ki o ifadede tasavvufî bir anlayış yoktur. Şiir, ilahî bir aşkla yazılmamıştır.

...günleri yoktur. Sevgilisine, yaradanın bir sevgiliye

yalvarmalar vardır. Sevgilişi karşısından sayıklayan bir adam demek istiyor ki: " Beni kabul etmen için bütün isteklerini karşılamaya hazırım. Sana, kendimden sıyrılarak, gururumu arkada bırakarak geliyorum. Beğenmediğin, istemediğin ne varsa hepsini sil-süpür. Beni yalnız kendinle yügur, kendinle doyor. Bir insan kendisinden başka kimi an iyi bilir? Sen, kendini an iyi bilensin. Ve ben sana mecburum, mahkûmum. Bu mahkûmiyetten kurtulmam için, benim de baştan sona (sen) olmam lâzım. Bunu ancak sen yapabilirsin.. Beni, bendine al. Kendine bağla. Yüreğimde senden başka kimse olmasın! "

Bir kimse, yaradanına karşı böyle bir niyazda bulunursa, tasavvuf yoluna girmiş sayılır.

Sevgilisine karşı yalvarıyorsa, alel-âde bir aşk şiiri sayıklayıyor demektir. Ben, ikinci gruptaki insanlar arasında olduğumu itiraf ederim. İlahi bir aşkın motiplerini mecazi bir aşka taşımak iyi mi oluyor kötümü? Gönül ehli olanlar, mutasavvuplar, mecazi aşkın, ilahî aşka bir basamak olduğunu söylüyorlar. Öyle bir olgunluğa ulaşmak, kurtulmak demektir. Ben de inşallah kurtulmalardan olurum.

CEVAP : 2 . Sizin de belirttiğiniz gibi, şiirlerimde şive taklidine çok az yer veriyorum. Bir rakam vermek gerekirse %1 veya %2 diyebilirim. Benim için önemli olan güzel Türkçedir. İstanbul Türkçesidir. Ben çocukluk yıllarımda bile mahalli şivelere konuşmadım. Yani bugün nasıl konuşuyorsam ilk okul- orta okul sıralarında da öyle konuşuyordum. Bu bakımdan mahalli şiveleri şiire taşımakta özel bir niyetim yoktur. Sivas & Erişi şiirindeki Sivas ağzı, o çilenin Sivasla ilgili olmasındandır. Düşündüm ki bu işsizlik, bu açlık acısını yoksul sivaslı bir başka türlü duyuyor ve ifade ediyor. Onun çilesini Sivaslı olmayan anlayamaz. Bana gelen ve şikayetlerini o şiirdeki gibi anlatan bir çaresiz adamın çirpinişlerini duyduğum gibi yazdım.

Yahkuşuk... „ yerine البته: kaşık-karmakarışık-alaçık-yakışık... „ diyebilirdim. O zaman o şiir Sivaslı bir yoksul adamın feryadı olmaktan çıkar, İstanbullu bir delikanlının dilekçesi haline gelirdi.

Bana kızacaklar olabilir. Ama gönlümü yazmak mecburiyetindeyim. Mahalli ağızların sevdalısı olmadım. Onların öyle devam edip gitmesinde bir fayda^{da} görmüyorum. Nümkün olsaydı da vatandaşlarımızın hem karınlarını doyurabilseydik hem de dillerini, şivelerini en güzel olanda birleştirebilseydik.

Sivas xgıdı şiirini okuyan, eğer şöyle düşünebilir se Yarınki Türkiye daha güzel olacaktır:

“Bu işsiz-güçsüz insanlara, hem ekmek kapaşı açmak hem de şivelerindeki çarpıklıkları düzeltmek gayretinde olmalıyız! „

CEVAP : 3. Bana göre tahkiye de bir sıcaklık, bir samimiyet, bir romantizm var. Şiire bir canlılık kazandırıyor. Bir esrarın çözümlenmesinde, okuyucuyu konuya bağlıyor. Bu, tahkiyejinin olumlu yanı. Şiiri nesre çekmesi ise olumsuz tarafı. Tahkiye sanatını kullanırken şiiriyet unsurundan kopmamaya çok çalıştımsa da başarılı olamadım. Zaman zaman istemediğim bir çizgi üzerinde bozuna yoruldum.

KAN DAVASI - MASALLAR İÇİNDE AŞK - LİSELİ KIZ gibi şiirlerimde tahkiye unsuru kuvvetlidir. Keşki olmasaydı diyorum veya keşki onlar üzerinde biraz daha çalışabilseydim diyorum.

CEVAP : 4. “Herşeyden kendimi mesul tutmak, veya “bütün acıları kendimde duymak „ Şairce bir hassasiyet mi, yoksa insan olmanın bir gereği mi? diyorsunuz ve ORDA BİR ÇOCUK BURDA BEN ile YİNE BENİM şiirlerimi hatırlatarak bu soruya cevap istiyorsunuz. Çok açık, çok kesin olarak samimi kanaatimi belirtiyorum: Bu duygular, insan

④ olmanın bir gereğidir.

Zulmün, adaletsizliğin, ahlaksızlığın, usaklığın sözcüsü/sairleri ^{olan} vardır da, zulmün, adaletsizliğin, ahlaksızlığın, usaklığın...insanlıkta hiçbir alakası yoktur.

Ve bu duygular, benim dini inancımın doğmaktadır. İnaniyorum ki: mükemmel bir müslüman, mükemmel bir insandır. Veya mükemmel bir insanda, mutlaka islâm ahlakının özellikleri vardır. Bütün güzellikler islamdan kaynaklanmaktadır. Bütün çirkinlikler, kabalıklar, yobazlıklar çarpıklıklar ise islâm ahlakından uzaklaşmaktan ortaya dökmektedir.

Mükemmel bir müslüman olan Yunus Emre, mükemmel bir insandır da! İşini islâmdan aldığı için diyor ki:

"Bir kez gönül kıldın ise
Bu kıldığın namaz değîl
Yetmiş iki millet dahi
Elin yüzün yumaz değîl "

Ne kadar güzel. "Yaradılanı toz gördük yaradandan ötürü" diyebilmek için, mükemmel bir müslüman ve Yunus Emre olmak lazım. Bu, öyle tier yığidin söyleyeceği bir mısra değildir. 21. yüzyıl dünyası, hâlâ bu olgunluğu ulaşamadı. Önce insan olmalıyız. Dünyanın yaşanılın olması, insanlığımıza bağlı. Benim de kendimi tierşeyden mes'ul tutmam, bütün acıları yüreğimde duymam insan olmaya, müslüman gibi yaşamaya çalışmamdadır. Bu duygunun zaman zaman şiirlerime ve nesirlerime yansımaları, insanlar albette yadınamayacaklardır.